

Հարգելի՛ ընթերցող.

ԵՊՀ հայագիտական հետազոտությունների ինստիտուտը, չհետապնդելով որևէ եկամուտ, իր կայքերում ներկայացնելով հայագիտական հրատարակություններ, նպատակ ունի հանրությանն ավելի հասանելի դարձնել այդ ուսումնասիրությունները:

Մենք շնորհակալություն ենք հայտնում հայագիտական աշխատասիրությունների հեղինակներին, հրատարակիչներին:

Մեր կոնտակտները՝

Պաշտոնական կայք՝ <http://www.armin.am>

Էլ. փոստ՝ info@armin.am

ԱՅԼԹ ԵՎԷ

Հայերեն, ռուսերեն
և անգլերեն լեզուներով
խոսքերի հավաքածու

Երևան .. Առևտրական գրքոչ ..
1987

ԱՅԼԹ ԵՎԷ

խոսքերի հավաքածու

Երևան .. Առևտրական գրքոչ ..
1987

Աշխատասիրությամբ՝
Հ. ԲԱՆՉԻՆՅԱՆԻ

Սայաթ-Նովա

Ս 181 Խաղերի ժող. (Սայաթ-Նովա. /Աշխատասիրութ.՝ Հ. Բանչինյանի),— Եր.: Սովետ. գրող, 1987.—284 էջ:

Ժողովածուն ընդգրկում է XVIII դարի հայ խոշորագույն աշուղ-բանաստեղծ Սայաթ-Նովայի ողջ գեղարվեստական ժառանգությունը:

Ներկայացված են երգչի հայերեն խաղերի բնագրերը և վրացերեն ու ադրբեջաներեն երգերի գեղարվեստական թարգմանությունները՝ թիֆլիսահայ բարբառով:

Հրատարակվում է բանաստեղծի ծննդյան 275-ամյակի առթիվ:

U 4702080100 (188) 88 «S»
705(01)88

ԳՄԴ 84Է1

© «Սովետական գրող» հրատարակչություն, կազմելու, թարգմանելու, առաջաբանի, բառարանի և ձևավորման համար, 1987

ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱ

Ավելի քան 130 տարի է, ինչ բանասիրական, գրականագիտական միտքը ուսումնասիրում է Սայաթ-Նովայի բազում անհայտներով ու առեղծվածներով լի կյանքն ու գործը: Բազմամյա որոնումների և հետազոտությունների ընթացքում սայաթնովագիտությունը ծշտել է աշուղ-բանաստեղծի կենսագրության որոշ հարցեր, առկա տվյալների հիման վրա կատարվել են մի շարք հավանական ենթադրություններ ու վարկածներ: Յուրաքանչյուր սերունդ իր ժամանակի գրականագիտական-տեսական մտքի դիրքերից փորձել է մեկնաբանել ու արժեքավորել բանաստեղծի գրական ժառանգությունը, բացահայտել ներքին շերտերը...

Հարություն (Արուֆին) Սայաթ-Նովան ծնվել է 1722 թվականին (ավանդաբար՝ ընդունված է 1712-ը), Քարթլիի մայրաքաղաք Թիֆլիսում: Նրա հայրը՝ մահտեսի Կարապետը (Ծագումով՝ աղանացի), 18-րդ դարի սկզբներին Հալեպից գաղթել է Թիֆլիս և այստեղ ամուսնացել հավլաբարցի Սառայի հետ (ծագումով՝ սանահնեցի): Երբ լրանում է Արուֆինի 12 տարին, նրան հանձնում են արիեստի (ջուլիակության)։ Երկու տարի անց արդեն շնորհալի պատանին դառնում է հմուտ արիեստագործ: Մանուկ հասակից Արուֆինը կապվում է նաև երգ-երաժշտությանը, սովորում է նվագել մի քանի լարային գործիք: Ապագա բանաստեղծի նախնական կրթությունը, ըստ երևույթին, սահմանափակվում է տառաձանաչությամբ և այն տարրական գիտելիքների լուրացմամբ, որ կհսաճորտ (գլեխի) պատանին կարող էր ստանալ ընտանիքում կամ այն ժամանակվա Թիֆլիսի հայոց դպրատներից մեկում: Հետագայում նա իր իմացությունը խորացնում ու հարստացնում է հիմնականում ինքնակրթությամբ, իսկ երբ արդեն նվիրվում է աշուղական արվեստին, համապատասխան գիտելիքներ ու փորձ է ձեռք բերում իր փիր-ուստադից՝ վարպետ-ուսուցչից: Մի բան որոշակի է, որ Սայաթ-Նովան իմացել է երեք այբուբեն (հայկական, վրացական, արաբական) և տիրապետել առնվազն չորս լեզվի (հայերեն, վրացերեն, թուրքերեն, պարսկերեն):

Մի հավանական ենթադրությամբ Սայաթ-Նովան պատանի հասակում (մեր հաշվումներով՝ 1736—1741 թթ.) գերի է տարվել և մինչև տասնինը տարեկան հասակը դեգերել Արևելքի որոշ երկրներում: Գերեվարության նման դեպքերը հաճախադեպ էին ավարառու ցեղերի կողմից պարբերաբար ասպատակվող Քարթլիի տարածքում: Հավանական է նաև այն կարծիքը, որ պատանի Արուֆինը, ըստ երևույթին որպես երգիչ-նվագաձու, մասնակցել է նաև Նադիր-Շահի կազմակերպած հնդկական արշավանքին (1738—1739 թթ.): Դրանից մի քանի տարի անց, 1741—1742 թթ. միջև, Արուֆինին փրկագնում է արքայազն Հերակը և ընդունում է նրան վրացական արքունիք որպես երգիչ-երաժիշտ: Այստեղ էլ հենց քսանամյա Արուֆինը սիրահարվում է վրաց թելմուրազ Բ արքայի դուստր (Հերակի քույր) Աննա Բատոնիշվիլուն և միաժամանակ սկսում է ստեղծագործել՝ վրացերեն ու ադրբեջաներեն, ընտրելով Սայաթ-Նովա աշուղական մականունը՝ (բառացի՝ Որսկանի թոռ):

«Քըսան տարուց, էշխի ընկած, լալ կըծախեն սովդաքարին...»

վկայել է բանաստեղծը իր ադրբեջաներեն ինքնակենսագրական երգում և նույնը հաստատել նաև հայերեն խաղերից մեկում: Ուշագրավ է, որ Սայաթ-Նովայի ինքնագիր երգարանում (Դավթար) ամենավաղ թվակիր խաղը գրված է 1742 թվականին, երբ բանաստեղծը եղել է քսան տարեկան:

Մինչև երեսուն տարեկան հասակը Սայաթ-Նովան ուսանում և հմտանում է իր բարդ արվեստի մեջ և դառնում է վարպետ աշուղ՝ մտնելով մրցասպարեզ: Պա հանգուցային շրջան էր բանաստեղծի կյանքում: Այս ժամանակ է, որ նա, իր իսկ վկայությամբ, սկսում է ստեղծագործել նաև մալրենի լեզվով: Նույն այս ժամանակ, հանգամանքների բերումով, բանաստեղծի սերը ողբերգական ընթացք է ստանում, և ճակատագրի դաժան հարվածը նպաստում է հանձարեղ երգչի մի շարք գլուխգործոցների ստեղծվելուն:

Լինելով վրաց Հերակլ Բ թագավորի հովանավորյալը՝ Սայաթ-Նովան որպես ժողովրդասեր բանաստեղծ իր երգով ու երգիծական սուր խոսքով նպաստում է առաջադեմ միապետի քաղաքական ծրագրերի իրագործմանը: Ըստ այդմ, արքունական բանաստեղծը վաստակում է հոգևոր ու թավադական դասի ներկայացուցիչներից շատերի թշնամանքը: Վերջիններս նշավակ դարձնելով նրա հանդուգն սերը արքայաքրոջ հանդեպ, ամբաստանում ու վարկաբեկում են նրան Հերակլի առջև և հասնում այն բանին, որ 1752 թվականին երեսնամյա երգիչը վտարվում է արքունիքից:

Շուրջ երկու տարի, մինչև 1754 թվականի ապրիլ ամիսը, արքունական երգիչը գտնվում է վտարման մեջ: Սակայն թագավորին ուղղված աղերսագրերով կարողանալով ցույց տալ իր անմեղությունը, Սայաթ-Նովան վերստին ընդունվում է արքունիք, որտեղ շարունակում է գործել 1754 թվականի ապրիլից մինչև 1759 թվականի կեսերը: Պա բանաստեղծի ստեղծագործական կյանքի ամենաբեղուն շրջանն էր, երբ անհավասար ու անհասանելի սիրո տառապանքից ծնվում են նրա լավագույն երգերը: Այս շրջանում առավել սուր շեշտեր է ստանում բանաստեղծի բողոքի ձայնը, որն արդեն երբեմն կամա թե ակամա ուղղվում ու խոցում է նաև նրա հովանավոր միապետին՝ Հերակլ արքային: Որպես ժողովրդից ելած մեծ ու ծշմարիտ բանաստեղծ Սայաթ-Նովան չէր կարող ծառայել աշխարհի հզորներին, քանի որ կոչված էր պաշտպանել «խիղճի, նաչարի, տնանգի» դատը, լինել «խալխի նոջար»: Բնականաբար նման բանաստեղծի առկայությունը թե՛ արքունիքում և թե՛ հասարակության մեջ վտանգավոր էր, ուստի և պատահական չէ, որ նրան ոչ միայն երկրորդ անգամ վտարում են պալատից, այլև ստիպում են հագնել հոգևորականի սքեմ:

*Է՛լ աղալաթ հուքմի-հե՛քիմ, սուչըս ի՞նչ է, ա՛սա ինձի,
Վուր հաքցըրիր իմ չուգեցամ սիվ ու սուք լիբասըն ինձի:—*

Այսպես հայերեն խաղերից մեկում դառնորեն բողոքում է երգիչը իրեն բռնությամբ քահանա դարձնող Հերակլ արքայի դեմ և նույնը երկրորդում վրացերեն հայտնի խաղի մեջ:

Սիվ կարալում սըքվորութին չիմ ուզում:

Կենսասեր բանաստեղծի համար աշխարհիկ կյանքից հեռանալը հիրավի սուգ ու սգվորություն էր, քանզի դա նշանակում էր բաժանում թե՛ սիրած կնոջից, որ նրա հիմնական ներշնչանքի աղբյուրն էր և թե՛ նույնքան սիրելի արվեստից, որ ստեղծվում էր այդ ներշնչանքով:

Սայաթ-Նովան քահանա է օժվում 1759 թվականի կեսերին: Հատկանշական է, որ Պավթարում ամենաուշ թվակիր խաղը այդ տարվա ապրիլի սկզբին գրված «Աշխարհս մե փանջարա է» հայտնի երգն է, որ հոգնամբ-բեզարած բանաստեղծը ինքը ասես հրաժեշտ է տալիս աշխարհին: 1759 թվականը ևս շրջադարձային է Սայաթ-Նովայի կյանքում: Պալատից վտարված և քահանայության բռնադատված երգիչը, որ դեռ 37 տարեկան էր, ամուսնանում է լոռեցի (այգեհասոցի) Մարմարի հետ, որից ունենում է չորս զավակ (Մելիքսեթ, Օհան, Մարիամ, Սառա): Բայց խաղաղ ու հանգիստ չի անցնում նաև ամուսնացյալ քահանայի կյանքը: Ստեփանոս անունով վերամկրտված Սայաթ-Նովան նույն այդ ժամանակ վտարվում է նաև Վրաստանից: 1761 թվականին արդեն նա Պարսկաստանի Գիլան նահանգի Էնզելի նավահանգստում է, որ սպասավորում է տեղի հայոց եկեղեցում: Այստեղ նա գրչագրում է Գրիգոր Նարեկացու «Մատեան Ողբերգութեան» երկը: Մի աշխատանք, որն, անտարակույս, այդ ժամանակ նրա հոգեվիճակի լավագույն արտահայտությունն է եղել: Մի քանի տարի անց Սայաթ-Նովա—Տեր Ստեփանոսը ուղարկվում է Զաքաթալայի շրջանի Կախի հայաբնակ ավանը: Այստեղ էլ նա շարունակում է զբաղվել գրչությամբ՝ ընդօրինակելով աստվածաշնչյան որոշ գրքերի և տոմարա-

կան աշխատությունների մի ժողովածու: Կրոնավորության տարիներին Սայաթ-Նովա—Ստեփանոսը, անշուշտ, ոչ նախկին արդյունավետությամբ ու ոգեշնչումով, շարունակում է բանաստեղծել: Ինչպես գրում է Պարույր Սևակը. «Ռժվար թե Սայաթ-Նովայի նման մեկը ի վիճակի լիներ միանգամից և ընդմիջտ վերջ տալու իր ստեղծագործական մտքին, միանգամից և առմիջտ խցելու իր կյանքի պողոթնուն ակունքը»²: Հիրավի, այլ աղբյուրներից մեզ հասած սայաթնովյան խաղերի մի մասը, ինչպես ցույց է տալիս դրանց քննությունը, վերաբերում է երգչի կրոնավորության շրջանին:

1768 թվականին վախճանվում է Սայաթ-Նովայի կինը՝ Մարմարը: Գործող եկեղեցական օրենսդրության պահանջով Սայաթ-Նովա—Տեր Ստեփանոս քահանան ընդունում է կուսակրոնություն, որպես Հաղպատավանքի միաբանության անդամ: Սակայն քանի որ այդ ժամանակ Հաղպատի ս. Նշան վանքն արդեն ավեր ու ամառի էր, վանքի առաջնորդը իր միաբաններով հանդերձ բնակվում էր Թիֆլիսում, Բերդի մեծ եկեղեցում (ս. Գևորգ), որ Հաղպատի թեմի առաջնորդարանն էր: Այդ եկեղեցու խցերից մեկում պիտի ապրեր նաև արեղա Ստեփանոսը, մինչև հարմար առիթ լիներ Հաղպատ մեկնելու համար: Այդ առիթն ստեղծվում է մոտ տասը տարի հետո: 1778-ին արեղա Ստեփանոսը վանքի առաջնորդ Աբրահամ վարդապետի և մյուս միաբանների հետ փոխադրվում է Հաղպատ, որտեղ ստանձնում է լուսարարի պաշտոնը: Ժողովրդի մեջ տարածված է եղել հետևյալ հայտնի երկտողը:

*Հաղպատու լուսարար Սայաթ-Նովեն իմ,
Սե կանթեղիս վառելու ձեթ չունիմ:*

1786 թվականի սկզբներին լեզգիների նոր արշավանքի հետևանքով վերստին ամառանում է Հաղպատը, և Սայաթ-Նովան վանքի միաբանության հետ կրկին հաստատվում է Թիֆլիսում, որտեղ ապրում է մինչև 1792 թվականը:

Որոշ ժողովրդական ավանդությունների վկայությամբ Սայաթ-Նովան կրոնավորության տարիներին երբեմն-երբեմն գաղտնաբար շարունակել է մասնակցել աշուղական մրցավեճերին և ուրախ հավաքություններին: Սայաթ-Նովան, որ բանաստեղծի հախտուն խառնվածք և արքունական երգչի ու ժողովրդական բանաստեղծի անցյալ է ունեցել, ըստ երևույթին, չէր կարող գերծ մնալ աշխարհից ու աշխարհիկից. մանավանդ որ կուսակրոնության շրջանում հիմնականում ապրել է այն կենտուրախ քաղաքում, ուր անց էր կացրել իր լավագույն տարիները:

1793—1794 թվականների միջև Հաղպատի առաջնորդ Պավթար Եպիսկոպոսը իր միաբանների հետ, որոնց թվում էր նաև Սայաթ-Նովան, կրկին վերադառնում է Մայրավանք: Այստեղ էլ հենց յոթանասունն անց բանաստեղծը հանդիպում է երիտասարդ սարկավագ Հովհան Խելաշվիլու հետ. այդ հանդիպման մանրամասն նկարագրությունը տրված է Հովհան Արքայազնի «Կալմաստեբա» («Կալմաստունք») գրքում:

1795 թվականի ամռանը պարսից շահ Աղա-Մահմադը վիթխարի բանակով արշավում է Անդրկովկաս: Գալիք պատուհասից խուսափելու համար Հաղպատի միաբանությունը վերահաստատվում է մայրաքաղաքի առաջնորդարանում: Վերադառնալով Թիֆլիս, Սայաթ-Նովան իր որդիներին ուղարկում է Մոզդոկ, իսկ ինքը մնում է Բերդի եկեղեցում: Սեպտեմբերի 12-ին պարսից զորքը ներխուժում է Թիֆլիս: Յոթօրյա ավերածությունների ու կոտորածի ժամանակ նահատակվում է նաև Ստեփանոս—Սայաթ-Նովան: Նրա խոշտանգված մարմինն ամփոփում են Բերդի եկեղեցու (ս. Գևորգ) բակում: Մեծ բանաստեղծի գերեզմանը այսօր դարձել է սրբազան ուխտատեղի, ուր ամեն տարի մայիսին նշվում է համաժողովրդական Վարդատոնը...

¹ Սայաթ-Նովայի գրչագրած այս երկու ձեռագրերը այժմ գտնվում են Մաշտոցի անվան Մատենադարանում (ձեռ. № № 4270, 10838):

² Պարույր Սևակ, Սայաթ-Նովա, Ե., 1969, էջ 349:

Սայաթ-Նովայից պահպանվել են ավելի քան 120 աղբբեջաներեն, 30-ից ավելի վրացերեն և մոտ 70 հայերեն խաղեր: Իր այս գեղարվեստական ժառանգությամբ նա բացառիկ տեղ է գրավում երեք ժողովուրդների գրականության մեջ:

Սայաթ-Նովան լավագույնս համատեղում է աշուղին և բանաստեղծին. այսինքն՝ նրա մեջ խաչաձևվել են ժողովրդագուսանական (աշուղական) և անհատական-բանաստեղծական տարրերը: Ինչպես բոլոր աշուղները, Սայաթ-Նովան սիրերգել ու խրատաբանել է. օգտագործելով աշուղական բանարվեստն ու երաժշտությունը: Բայց նա սոսկ աշուղական երգերի ու մոտիվների մշակող-ձևարար չէր, այլ ստեղծել է իրեն և միայն իրեն բնորոշ պատկերներ, դրանց մեջ դնելով իր անձնական խոր ներշնչանքը և ապրումները, իր ներաշխարհը, իր ազգային ոգին ու անհատականությունը: Սայաթ-Նովան առաջինը և ամենից ավելի լավ ինքն է խոսել իր այդ անհատականության—ուրիշության մասին՝ գրելով իր ամենահանրահայտ տողերը.

*Ամեն մարթ չի կանա խըմի՝ իմ ջուրըն ո՛րիչ ջըրեն է.
Ամեն մարթ չի կանա կարթա՝ իմ գիրըն ո՛րիչ գըրեն է...*

Որպես բանաստեղծ Սայաթ-Նովան խոր կապերով առնչվել է իր հեռավոր ու մերձավոր նախորդների գրական ավանդույթներին և իր բարերար ազդեցությունը թողել հետագա շրջանի հայ, վրաց և աղբբեջանական գրականության վրա:

Սայաթ-Նովայի ստեղծագործությունը ընդգրկելով լեզվական երեք համակարգ, ներկայացնում է որակական-գեղարվեստական տարբեր մակարդակներ: Պրանք ունեցել են նաև որոշ չափով տարբեր կիրառական նշանակություն: Լինելով վրաց արքունիքի բանաստեղծը, Սայաթ-Նովան ինչ-որ չափով տուրք է տվել այն պալատական-ներբողական ոճին, որն ընդունված էր պարսկական պալատական բարձրի ազդեցության տակ գտնվող վրաց արքունիքում: Նա վրացերեն է գրել նաև իր զավեշտական-պարսավական խաղերի մեծ մասը, որոնք հիմնականում հորինվել են՝ պատասխան տալու օրվա խնդիրներին: Որոշ չափով տարբեր է նաև Սայաթ-Նովայի վրացերեն սիրերգը: Արքունական բանաստեղծն իր սիրած կնոջ հետ հաղորդակցվել է նրա մայրենի լեզվով՝ իր վրացերեն սիրերգերը անմիջականորեն ուղղելով նրան: Ըստ այդմ, այդ երգերն ունեն առավել նեղ-անձնական, մտերմիկ, այսպես ասած՝ «նամակագրական» բնույթ:

Աղբբեջաներեն խաղերը, ավելի քան վրացերեն ու հայերեն երգերը, գրված են աշուղական բանարվեստի կաղապարներով և մեծ մասամբ ստեղծված են աշուղական մրցավեճերի համար: Ուստի և այստեղ Սայաթ-Նովան ավելի շատ աշուղ է, քան բանաստեղծ: Մինչդեռ նա կատարյալ աշուղ-բանաստեղծ է հայերեն խաղերի մեջ: Այստեղ նրա վրձնահարվածներն ազատ են ու վստահ, գույները՝ շենշող ու շլացուցիչ, զգացմունքը՝ անմիջական ու թրթռուն: Նրա հայերեն սիրերգը նման է անմասցորդ ինքնայրման, խրատական խոսքը գերծ է ծանձրալի խրատաբանությունից, բողոքը ցասկոտ է և տառապանքը՝ վարակիչ: Այստեղ նրա տաղանդը դուրս է հորդում աշուղական կաղապարներից, և անձնական զգացմունքը ձեռք է բերում ընդհանրական, համամարդկային արժեք: Անշուշտ, որոշ վրացերեն և աղբբեջաներեն երգեր կարող են որակապես գերազանցել որոշ հայերեն խաղերի, բայց, ընդհանուր առմամբ, հայերեն երգերն իրենց գեղարվեստական արժեքով անհամեմատ բարձր են վրացականից և աղբբեջանականից: Պրա պատճառը մայրենի լեզվի ընձեռած ստեղծագործական ազատությունն է, ազգային բանաստեղծական դարավոր ավանդույթների օգտագործումը:

Որպես աշուղ-բանաստեղծ, Սայաթ-Նովան ունեցել է երկու հիմնական սնուցարան՝ բանահյուսություն և գրականություն: Նրա եռալեզու ստեղծագործությունը խարսխված է հոգևոր-մշակութային հարուստ հիմքի վրա, որն այս կամ այն չափով ներառում է հայ բազմադարյա և բազմահարուստ ժողովրդական բանահյուսությունը, քրիստոնեական-եկեղեցական գրականությունը, միջնադարյան հայ տաղերգությունն ու ժողովրդագուսանական քնարերգությունը, վրաց բանահյուսությունն ու գրականությունը, աշուղական բանարվեստը, ընդհանուր արևելյան բանահյուսությունն ու գրականությունը:

Ելնելով ժողովրդի ծոցից, Սայաթ-Նովան ժառանգել է նրա կենսազգացողությունն ու ոգին, յուրացրել դարերի ընթացքում կուտակված նրա իմաստությունը: Սրանով է նա դարձել հիրավի

մեծ ու ճշմարիտ ժողովրդական բանաստեղծ: Հիմնականում իր մեծ նախորդի՝ Նաղաշ Հովնաթանի քնարերգության միջոցով Սայաթ-Նովան առնչակցվել է միջնադարի հայ աշխարհիկ տաղերգությանը՝ դառնալով նրա վերջին խոշոր ներկայացուցիչը:

Մեծ մարդասեր ու մարդեգու էր Սայաթ-Նովան, և այդ մարդասիրության մեջ է ամենից առաջ նրա ստեղծագործության կենդանության ու անմահության գաղտնիքը: Աշուղ-բանաստեղծի մարդասիրությունը, բնականաբար, առավել վառ արտահայտություն է գտել նրա ստեղծագործության լավագույն մասը կազմող սիրերգության մեջ: Թումանյանի խոսքերով ասած, այդ «հոյակապ սիրահարը՝ բռնված ու բռնկված սիրո հրդեհով», սիրո լույսի տակ է տեսնում մարդուն ու աշխարհը¹: Ուստի և մարդու կատարյալ վիճակը այն գեղեցիկ կինն է՝ Գոզալը, որին սիրում ու գովերգում է նա: Սայաթ-Նովան երգել է իրական կնոջը՝ նրան հավասարեցնելով աստվածության, աստվածապաշտությունը փոխարինելով մարդապաշտությամբ: Սակայն որքան էլ նրա պատկերած կինը աստվածության ու կատարելության դրոշմ է կրում, այնուհանդերձ չի վերածվում ինչ-որ վերացականության. դա իրական ու կենդանի կինն է՝ իր արտաքին գեղեցկությամբ, որպես բնության զարդն ու գլուխգործոցը:

Սայաթ-Նովան մի կողմից օգտագործելով ու զարգացնելով ընդհանրական, ավանդական պատկերները, մյուս կողմից՝ իր բանաստեղծական վառ երևակայությամբ ստեղծելով նոր, ինքնատիպ, անհատական պատկերներ, կարողացել է ըստ ամենայնի իր խոսքի ուժով վերարտադրել կանացի կատարյալ ու կենդանի գեղեցկությունը: Այլ կերպ ասած, նա յուրացրել է իր նախորդ սիրերգուների լավագույն գեղարվեստական փորձը և հարստացրել ու կատարելության հասցրել կնոջ արտաքին գեղեցկության գովքը, որ ի վերջո մի փառաբանություն-օրհներգ է՝ ուղղված մարդ-արարածին, մարդկային գեղեցկությանը: Երգչի պատկերած ու գովերգած կանացի դիմանկարը, անցյալի մեծագույն գեղանկարիչների կտավների պես, այսօր էլ հուզում և հմայում է իր շենշող գույներով:

Սայաթ-Նովան ոչ միայն կնոջ գեղեցկության մեծ երգիչ է, այլև սիրո տառապանքի ու ողբերգության ինքնօրինակ արտահայտիչ: Նրա հոգում իշխող ամենաուժգին զգացմունքը սերն է այն կնոջ հանդեպ, որին պատկերել ու աստվածացրել է իր գովերգերում:

Ինչպես նկատել է Մ. Աբեղյանը, Սայաթ-Նովան իր սերը երգում է «զուտ անձնական շեշտերով: Այդ սերը մի իդեալական գաղափար չէ»²: Իր այդ անձնական զգացմունքները երգիչն արտահայտել է բանաստեղծական մեծ ուժով, համաժամանակյա և համամարդկային հնչեղությամբ:

Սայաթ-Նովայի սերը նաև տառապալից է ու ողբերգական: Հետևելով երգչի կենսագրության մեզ հայտնի դրվագներին և դրանց ուղղակի արձագանք սիրերգերին, տեսնում ենք, թե ինչպես աստիճանաբար վերանում է նախապես «սիրող ու տիրող» երգչի վայելքի ծարավն ու բերկրանքի ձգտումը, տեղի տալով թախծին, վշտին, տառապանքին: Եթե Սայաթ-Նովայի սերը չունենար ողբերգական ընթացք, և նա մնար որպես սոսկ սիրո վայելքի, «փոխադարձորեն ըմբռնված», երջանիկ սիրո երգիչ, ինչպիսին անհիմն կերպով համարում են նրան որոշ ուսումնասիրողներ, ապա մենք չէինք ունենա այն մեծ ողբերգու-բանաստեղծին, որպիսին է իրականում Սայաթ-Նովան:

Իր խոռվահույզ հոգեվիճակները պատկերելիս մեծ սիրերգուն երբեմն կատարել է իսկական բանաստեղծական գյուտեր:

Որքան էլ ծանր ու անամոք է Սայաթ-Նովայի ցավն ու տառապանքը, որքան էլ անհույս են նրա սիրո ճիչերը, այնուհանդերձ նրան բնորոշ չէ դառը հոռետեսությունն ու մտալ մեղամաղծը: Նա, ինչպես հրաշալիորեն բնութագրել է Հ. Թումանյանը. «զգում է, որ երվում, վերջանում է ինքը, բայց մնում է արի ու բարի, անչար ու անաչառ, վեհ ու վեմ, որպես աշխարհի ու մարդու մեծ բարեկամը... Ձայրացավ, բայց երբեք չչարացավ, ցավեց, բայց երբեք չանհիճեց»³: Սայաթ-Նովայի սիրող սիրտը այսօր էլ շարունակում է այրվել, առանց դառնություն

¹ Հ. Թումանյան Սայաթ-Նովա (հոգվածներ և ծանր), Ե., 1963, էջ 27:

² Մ. Աբեղյան, Երկեր, հ. Դ, Ե., 1970, էջ 540:

³ Հ. Թումանյան, Սայաթ-Նովա, Ե., 1963, էջ 27:

պատճառող ծխի, լույս ու ջերմություն պարզելով իրեն մերձեցողին, շարունակելով իր «անվարձ նոքարությունը»:

Իր անհատական, բանաստեղծական ինքնատիպ քնարով երգելով սիրո տառապանքը, Սայաթ-Նովան կատարելության հասցրեց հայ սիրերգությունը, որ դարեր շարունակ մշակվել ու հարստացել էր հայ ժողովրդական և գուսանական երգերում ու միջնադարյան տաղերգուների ստեղծագործություններում: Նույնքան նշանակալից է հայ սիրերգուի դերը նաև վրաց և ադրբեջանական քնարերգության մեջ:

Սայաթ-Նովայի սիրո ողբերգության հիմքը իշխող սոցիալական ու դասային անհավասարությունն էր: Գիտակցելով այդ, բանաստեղծը ծառայեց է այդ անհավասարության և դրանից բխող հասարակական շարիքների դեմ: Ըստ այդմ մեր սիրերգուն վերածվել է նաև հասարակական արատները դատապարտող-խարազանող բանաստեղծի՝ ստեղծելով սոցիալական բովանդակության մի շարք ուշագրավ երգեր: Իր ադրբեջաներեն խաղերից մեկում նա ֆրիկյան բողոքի ձայնով ներկայացրել է սոցիալապես անհավասար հասարակության վիճակը.

*Սարթ կա ուրախ, մարթ կա տըխուր ու փոշման.
Մեկին մըսխալ, էն մեկին՝ հինգ բաթման...
Վուրըն ախկատ, վուրըն օսկով մե գանգին,
Վուրին գինի, վուրին աղու մե բանգի...
Մեկին դամ ու վալիլը, մեկին՝ ցավ ու սուք...*

Այն իրականության մեջ, որտեղ իշխում են չարն ու չարիքը, ոտնահարվում են մարդկային բարոյականության նորմերը, բարոյալքվում է ողջ հասարակությունը: Այդ արատավոր հասարակության դեմ դատ է բացում մարդասեր բանաստեղծը.

*Սարթուս էիթիբար չըմընաց, դարի ձեռնեմեն դադ կոնիմ,
Դիփի խառնակիչ ու ավիրող չարի ձեռնեմեն դադ կոնիմ:*

Երբեմն Սայաթ-Նովան հասարակական ու մարդկային արատներին անդրադարձել է իրեն բնորոշ երգիծանքով, ծաղրուծանակելով իրենց ծագմամբ պարծեցող անմիտ ազնվականներին, «թույնի խոտի պես» աճող չար ու նենգ մարդկանց, անկիրթ-անբաններին ու վախկոտ-պարծենկոտներին: Սակայն Սայաթ-Նովան չափազանց զգալուն լինելով իր անձնական ու հասարակական ցավ ու վշտերի հանդեպ և ունենալով առավել ողբերգական խառնվածք՝ ավելի շատ հակված է եղել ողբալու: Անձնական և հասարակական ցավերի համախառն-միաձուլ ողբը հաճախադեպ երևույթ է քնարերգության պատմության մեջ: Սայաթ-Նովան ստեղծել է այդ կարգի մի քանի խաղեր, որոնց մեջ աչքի է ընկնում հատկապես «Աշխարս մե փանջարա է» հայտնի երգը:

Չար ու արատավոր աշխարհում մարդասեր բանաստեղծը ստանձնում է նաև խրատատու-բարոյախոսի դերը: Սայաթ-Նովայի բարոյագիտական հայացքները ձևված են քրիստոնեական բարոյականության վրա և բխում են նրա հիմնական նորմերից: Սակայն բանաստեղծը աստված, վանք ու հոգի սիրելու, սրբակենցաղ լինելու ընդհանրական, քրիստոնեական «հոգեշահ» խրատներից գատ քարոզել է նաև բարոյական գեղեցիկը, բարին, որ գիտակցել է իր կենսափորձով ու իմաստությամբ: Խոհա-խրատական բանաստեղծության մեջ էլ Սայաթ-Նովան փայլել է իր անհատականությամբ ու հումանիզմով և մինչև օրս էլ շարունակում է կատարել իր բարձր առաքելությունը:

Սայաթ-Նովան իր մարդասիրությամբ ու մարդերգությամբ, իր մեծ սիրով ու տառապանքով, անձնական ու անանձնական ողբերգությամբ ու բարոյախոսությամբ լինելով իր ժամանակի ծնունդը, դուրս է եկել ժամանակի շավղից, միշտ մնալով որպես «կենդանի ներկայություն» երեք ժողովուրդների կյանքում ու գրականության մեջ: Բայց նա մեկ կամ երեք ժողովրդի սեփականությունը չէ, այլ, ինչպես Վ. Բրյուսովն է ասել. «Իր հանձարի ուժով դարձել է բովանդակ մարդկության սիրելին... Այնպիսի բանաստեղծներով, ինչպես Սայաթ-Նովան է,

կարող է և պետք է պարծենա բովանդակ ժողովուրդը. դրանք երկնքի վեհ ընծաներն են. որ ուղարկվում են ոչ ամենքին և ոչ հաճախակի. դրանք նախախնամության ընտրյալներն են որոնք օրհնենք են դրոշմում իրենց դարի և իրենց հայրենիքի վրա»¹:

. . .

Սայաթ-Նովայի խաղերի ներկա հրատարակությունը ամփոփում է գուսան-բանաստեղծի ողջ գեղարվեստական ժառանգությունը: Հայերեն խաղերը որոշ բնագրային ճշտումներով վերահրատարակում ենք մեր կազմած ակադեմիական հատորից (Ե., 1984), փոխելով, սակայն, դրանց հաջորդականությունը: Այստեղ խաղերը դասավորված են այն հերթականությամբ, ինչպես երգչի ինքնագիր Դավթարում է²: Ա հավելվածում ընդգրկված են այն խաղերը, որոնք պահպանվել են երգչի որդու՝ Օհանի (Իվան Սեփոյով) կազմած ժողովածուում³, իսկ Բ հավելվածում՝ այլ աղբյուրներից հասած խաղերը, որոնց մի մասը (հատկապես վերջին երկուսը) թերևս չի պատկանում Սայաթ-Նովայի գրչին: Ժողովածուի մեջ չենք ընդգրկել խաղերի տարբերակները, ինչպես և հետագայում կատարված բացահայտ իմիտացիա-նմանակությունները:

Վրացերեն և ադրբեջաներեն խաղերը ներկայացնում ենք Մ. Հասրաթյանի և մեր գեղարվեստական թարգմանությամբ: Մ. Հասրաթյանի թարգմանությունները նույն հաջորդականությամբ վերահրատարակում ենք նրա կազմած ժողովածուի վերջին հրատարակությունից (Ե., 1963): Դրանցից անմիջապես հետո խառը դասավորությամբ ներկայացնում ենք մեր թարգմանությունները: Երգչի մեկ քառալեզու և երկու երկլեզվա խաղերը, որոնք թարգմանել է Մ. Հասրաթյանը, ընդգրկել ենք ադրբեջաներեն երգերի բաժնում, ինչպես երգչի Դավթարում է: Ադրբեջաներեն երգերի հիմնական բաժնում զետեղված են Դավթարում պահպանված, իսկ հավելվածում՝ այլ աղբյուրներից հասած խաղերը:

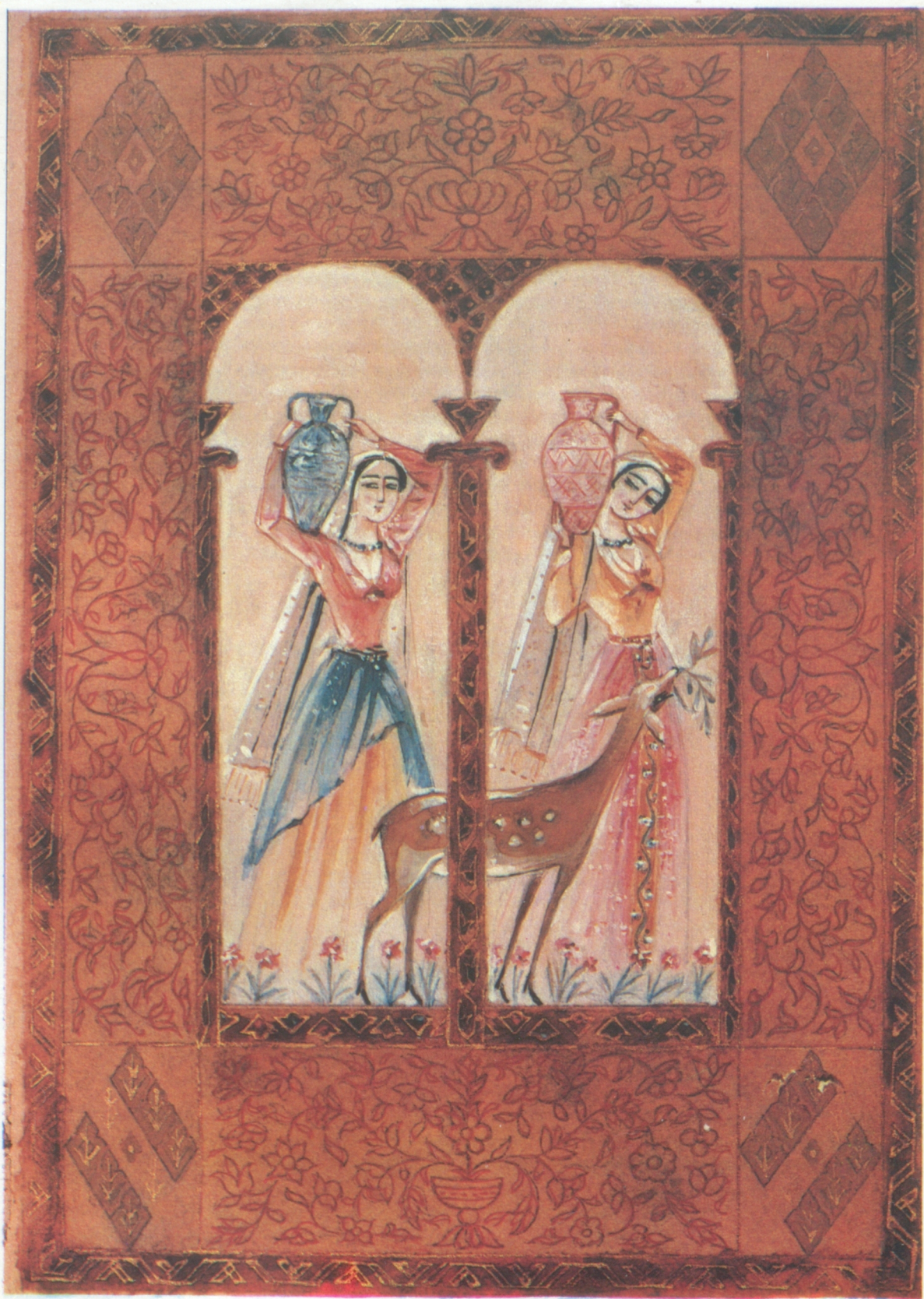
Ժողովածուն ունի անվանացանկ և ընդարձակ բացատրական բառարան:

ԼԵՆՐԻԿ ԲԱՆԶԻՆՅԱՆ

¹ Վ. Բրյուսով, Հայաստանի և հայ կուլտուրայի մասին, Ե., 1967, էջ 38, 102:

² Այս ձեռագիրը գտնվում է Ե. Չարենցի անվ. Գրականության և արվեստի թանգարանում (Սայաթ-Նովայի ֆոնդ, № 1): Հմմտ. Սայաթ-Նովա, Խաղեր, նմանահանություն, Ե., 1963:

³ ՍՍՀՄ ԳԱ Արևելագիտության ինստիտուտի Լենինգրադյան բաժանմունք (վրաց ձեռագրերի ֆոնդ, ձեռ. H—21):

Ա Ա Յ Ե Ր Ե Ն
 Ի Ա Ղ Ե Ր

Ա Յ Ե Ր Ե Ն
 Ի Ա Ղ Ե Ր

Ա Յ Ե Ր Ե Ն զ ի կանոն խաչի ի յայտն ուրիշ շարժել է
 Ա Յ Ե Ր Ե Ն զ ի կանոն կարճում ի գրեմ ուրիշ գրեմ է
 Բնականաւ աւելայ զհանուն կարճի է, կարճու կրեմ է,
 Այլապէս պէտ աւելայ ցաւ գրեմ շուրջա Վարձաբ Կի անի ի
 Վարձաբ Վարձա գրեմ Կարճ Գրեմ, կարճ, կարճ Կի անի

Շատ սիրուն իս, շախաթայի ասողին խար չիս անի.
Անջաղ զըցիս էշխի մեչըն, հիդ կեհաս՝ քար չիս անի:

Էշխըն հե՛ստի կըրակ ունի՝ վո՛ւնց կու էրվի, վո՛ւնց կերթա.
Թեզուզ նընզնիմ ծովի մեչըն՝ հովնալու ճար չիս անի:

Բաս աշուղըն վո՛ւնց դիմանա էտ քու տըված կեծակուն.
Ղուն ինքնակալ թաքավոր իս՝ բեհուբազար չիս անի:

Թե՛վոր սարերուն հանդիբիս, կու հալիս մումի նըման.
Թե՛վոր քաղաք տիդ հանդիբիս, կու քանդիս՝ վար չիս անի:

Իսկի բեհուբազար չունի շախաթայի չասողըն.
Է՛նդու համա, Սա՛լաթ-Նովա, շատ էլթիբար չիս անի:

Էս դիվանի խիստ լավն է. ովոր սովրի, օղորմի ասե: Հիմի գուգիմ, թե հայեվար ասիմ.
ամեն աստուած: Յիս՝ մղսու վուրթի Արուբինս, պստուց ինչորի լարսուն տարին գլուխ դրի
ամենան խաղին, ամա սուրբ Կարապետի կարողութենով սովրեցա քամանչեն ու չոնգուրն ու
(թ) ամբուրեն:

Ղարդ մի՛ անի, ջա՛ն ու ջիգար, միտկըտ դիվաց չըտեսնե,
Ա՛չկ խավրի, ա՛նգաճ խուլանա՝ էրեսըտ թաց չըտեսնե:

Վո՛ւնց արեգագըն շուղկըն տա, վո՛ւնց լուսինըն լուս անե.
Ա՛վալ քու տեսնողըն միռնի՝ քիզ գըլխիբաց չըտեսնե:

Ղուն գըլուխըտ մահի կու տաս, յիս էլ քիզիդ կու միռնիմ.
Միր էդնեն թամամ աշխարըս սով քաշե՛ հաց չըտեսնե:

Թեվոր չըգամ ու չըտեսնիմ, հազար բաբաթ բան կոսիս.
Քա՛շկա մարթ վո՛ւնց գա, վո՛ւնց խոսի, վո՛ւնց քի տըխրած չըտեսնե:

Աստուծու բերնեմեն առնիս մըխիթարիչ սուրփ հոքին.
Է՛լ վաղ միռնի Սալաթ-Նովեն՝ ճիղըտ գըցած չըտեսնե:

Էսպես դիվանի, լավ տեղ ասած, որն գրոց հայերեն տառ է, որն վրաց. թուրքերեն էլ
ուզում էի հետն խառնել, բայց չխառնեցի:

Անգամ արա բարիթավուր.

Գընա՛, հիդըն խաղ մի՛ անի,
Յարի սիրտըն դաղ մի՛ անի,
Էտ կըրակըն չաղ մի՛ անի,
Չաղ շուռ արի

Յարսուն տարի.

Յարին բեղամաղ մի՛ անի:

Բեղամաղ չըլի միզանից,
Չըհիռանա անմիղ բանից.
Յարըն նագով հոքիս **հանից.**

Հանած ծառ է,

Էջխով վառ է,

Չի վախենա սուլթան-խանից:

Խանի պես դիվան իս անում,
Ծահգադի պես սան իս անում,
Էտ ի՞նչ թավուր բան իս անում.

Բանըտ բանդ է,

Պոռջըտ դանդ է,

Քաղցըր լիզվով ջան իս հանում:

Ջան չունիմ յարի ծեռնեմեն,
Հիվանդ իմ էջխի կըռնեմեն,
Ռիդ անիս ծուցիտ **նըռնեմեն.**

Նըռիտ օսկով,

Քաղցըր խոսկով

Կրակ իս վեր ածում **բերնեմեն:**

Բերնիտ մեչըն լալ է, գո՛գալ,
Հաքիտ զարըն ալ է, գո՛գալ,
Էտ ի՞նչպես խիալ է, գո՛գալ,
Էտ խիալով նագ իս անում,

յա՛ր, ամա՛ն:

* * *

Նագ իս անում, իխտի՛ար իս,
Հիդ աշխարիս բարե՛բար իս,
Հընդու Էկած դալա՛մքար իս.

Ղա՛լամ քաշած,

Ջանս է մաշած,

Ջանս հանեցիր, ջադո՛ւքար իս:

Ջադո՛ւքար իս փել ու փանդով,
Ծիրագու շուշա իս դանդով,
Ալնաբանդ իս խաթաբանդով,

Ջամ-հալիլա,

Լալ ու թիլա,

Ջանս հանեցիր էտ **փըրսանդով:**

Էտ փըրսանդով համ իս անում,
Ռաստամազըտ նամ իս անում,
Աբա խաթըրտ ջամ իս անում.

Ջամ իս չինի,

Ռոշտ է սինի,

Ծամամնիրըտ դամ իս անում:

Ռամ ու դովրան իս համաշա,
Ռաստա-դաստա մազըտ քաշ ա,
Հաքածըտ գար ու դումաշ ա.

Ղո՛ւմաշ զարով.

Գու լա տարով,

Ով քիզի գուքա **թամաշա:**

Թամաշա իս, վարթի ոանգ իս,
Ծով տեսած օսկու մահանգ իս,
Սանթուր ու քամանչա, չանգ իս՝
Բարակ ձենով սագ իս անում,
յա՛ր, ա՛ման:

• • •

Սագ իս անում, դուր իս գալի,
Բաղչի մեչըն ջուր իս գալի,
Փունջ մանուշակ նուր իս գալի.
Նուր գովելի,
Անպատմելի.
Վարթի մեչըն շուռ իս գալի:

Շուռ իս գալի բըլբուլի պես,
Հուտըտ գուքա սընբուլի պես,
Սուփրի մեչըն թայգուլի պես
Դաստա կապած,
Ռեհնին կըպած,
Բաց իս էլի դուն գուլի պես:

Գուլ իս կոկոր՝ տերիվակալ,
Չիս թառամի՝ արիվակալ,
Թաքավուր իս բարիվակալ,
Բա՛րով տամ քիզ.
Մըտիկ տու միզ.
Չէ թե ամսով՝ օրիվակալ:

Օրն ի օրըն շատանում իս,
Էշխի մեչըն մոդանում իս,
Սըրտի դարդըս հիդ անում իս.
Հիդ արա, տի՛ս,
Թե թաբիբ իս.
Խիլըն գըլխես հա՛ տանում իս:

Տարար խիլըս, հեյրան արիբ.
Բարակ միչկըտ սելրան արիբ,
Էտ կըրակով բիրյան արիբ.
Հալբաթ մահիս հազ իս անում,
յա՛ր, ա՛ման:

• • •

Հազ չունիմ խային յարեմեն,
Չիս ջոզվում անգին քարեմեն,
Թաք չանցկենաս իղդարեմեն.
Իղդար անիս,
Հոքիս հանիս,
Պըրծընիմ ահուզարեմեն:

Ահուզար իմ քաշում, ամա՛ն,
Քիզնից ուրիշ չունիմ գուման.
Ծուցիտ մեչըն չայիր-չիման,
Չի՛ման ասիմ,
Մուրախաս իմ,
Սըրտումս ունիմ իղդար-իման:

Իղդար-իմանեն չանցկենամ.
Առանց քիզ մին օր վո՛ւնց կենամ.
Բերնումըս դընիմ սանձ՝ կենամ.
Սանձահարիմ,
Սիրտըս վարիմ՝
Անհընանալու գանձ կենամ:

Գանձ իս սիրով ու սիրեկան,
Ղիմեթ ունիս անգին ական,
Լալ ու ջավահիր պատվական.
Պատիվ անիմ,
Քանի ջան իմ,
Չուն աշխարս է անցողական:

Անց մի՛ կենա, թե հալալ իս,
Մի մոր ծըծած, մի մոր դալ իս.
Ղաբուլ ունիմ, թեգուզ հալիս,
Չունքի իլթիմազ իս անում,
յա՛ր, ա՛ման:

• • •

Իյթիմազըս էս է, ջա՛նում,
Օրըս հիղըտ կես է, ջա՛նում,
Էշխըն է՛ստու պես է, ջա՛նում,
 Ջա՛նում, ջա՛ն իս,
 Աննըման իս.
Աշխարս ուս ու տես է, ջա՛նում:

Ուս ու տես արա, իմա՛ցի.
Մըտի՛կ արա աղ ու հացի.
Թաք իղրարին դըրո՛ւտ կացի.
 Կա՛ց իղրարին,
 Ահլի շարին,
Յիփ միոանիմ, վըրես լացի:

Լացիս, աչկըտ գայի անիս,
Դաստա ոեհան փայի անիս,
Արտասունքըտ չայի անիս.
 Չայու ջուր իս,
 Խիստ տըխուր իս.
Ադալաթըտ շահի անիս:

Շահի գուրիաթ թաբաղըն
Չի հարցընի դուգուն-դաղըն.
Վա՛յ թե էլ չըխոսի՛ս վաղըն.
 Վաղըն գուքամ,
 Նըստիմ ու լամ,
Ասիմ բարիթավուր խաղըն:

Խաղ իս էլի, Սա՛լաթ-Նովա,
Դաղ իս էլի, Սա՛լաթ-Նովա,
Բաղ իս էլի, Սա՛լաթ-Նովա.
Գլուխըտ փիանդագ իս անում,
 յա՛ր, ա՛ման:

4

Դիբա ու ենգիդունիա, գարբաբ ու գար իս, գովե՛լի,
Հընդու դիարեմեն Էկաթ գար-դալամքար իս, գովե՛լի,
Շատ սովդաքար քիզ կու պըտոե՛ դուն անգին քար իս, գովե՛լի,
Անտակ ծովի միչեն հանաթ անգին գովիար իս, գովե՛լի:

Յիփ դու բաղչեն սեյրան կեհաս՝ ծովի նըման գուքա ալիտ,
Գըլուխըտ պահելով արա՝ նամ չըդիբչի խաթուխալիտ,
Տեսնողըն հեյբաթ կու մընա էտ քու սիրուն մահ-ջամալիտ,
Աշխարումըս նուր դուս Էկաթ թագա նուգբար իս, գովե՛լի:

Արի միգիդ մե լա՛վ կացի, դուրբան ըլիմ մուրվաթումըն.
Ման Էկա յիղգիր՝ չըտեսա էտ քու նըման ջուրաթումըն,
Վո՛ւնց Հընդու դիարումըն կա, վո՛ւնց Փըռանգի սուրաթումըն.
Քաշվիլ իս քարգահի մեչըն. ուրիշ թահար իս, գովե՛լի:

Թարիփըտ դավթար իմ արի, փիլ պիտի, վուր գիրքըն տանե.
Դուն քու մըտկի հիդ մի՛ էհա, էտ խիալըն մըտկետ հա՛նե,
Մեչկըտ՝ հադիդեմեն քաշաթ սիրմա մավթուլի նըման է,
Աշխարիս շըվաք իս անում՝ սալբու-չինար իս, գովե՛լի:

Յիս քիզանից չիմ հիոանա, թե չըհասնի մահիս վադեն,
Յիփ միոանիմ, ջա՛ղ տու վըրես դաստամագի թիլի շադեն.
Հենչաք ըլի՝ ո՛ւրախ կենաս. Սալաթ-Նովեն առնե դադեն.
Շատ մարթ կոսե, թե լար ունիմ, դուն ո՛ւրիշ լար իս, գովե՛լի:

Էս դաստա-բեդաստա երգի հանգով է:

Էսպես լավ բարիթավուր յարանա. Արութինի ասած:
Էսպես լավ բարիթավուր-յարանա, որ (ինչ որ) աշուղ օղլանի հետ պատահելու է, բոլորը
սրա մեջ է գրած:

Յիս մե դարիբ բըլբուլի պես, դուն օսկե դափազի նըման.
Էրեսըս դի վուտիտ տակըն՝ ա՛նցկաց փիանդազի նըման.
Յա՛ր, քիզիդ խոսիլ իմ ուզում՝ շահի իլթիմազի նըման.
Աջալիբ սուրիաթի տեր իս՝ ոանգըտ է գուլգազի նըման:

Յա՛ր, մըտիլ իս բաղչի մեչըն, աջալիբ սելրան իս անում.
Շուղկըտ արեգակի նման է՝ տեսնողին հեյրան իս անում.
Ջիգարըս կրակիս տըվի, էրվում իմ՝ բիրյան իս անում.
Վո՛ւնց մե գոգալ չե ունեցի էտ քու արած նազի նըման:

Նենց իմացի, յա՛ր, քու դուլն իմ, թանգ հախով գընած չըրադ իմ.
Քու դըռանըտ նընգած ըլիմ, ով տեսնե, ասե՛ տուսադ իմ.
Էշխեմետ հիվանդացիլ իմ, վո՛ւնց միռնում իմ, վո՛ւնց թե սադ իմ.
Ծովի պես ուրդան իմ տալիս, գըժվիլ իմ Արազի նըման:

Ով կու տեսնե, ջունուն կուլի՝ բարգ էրեսիտ խալ իս անում.
Է՛լ ջուբամըն դո՛ւն կու քաշիս, չուն մահիս խիալ իս անում.
Յա՛ր, քիզ քարով իմ տալիս. շուտ իս գալի՝ դալ իս անում,
Չունքի խոսկըտ անց է կենում բելլու շահ-անդազի նըման:

Սայաթ-Նովեն ասաց՝ գուլամ, չիմ լացլի, թե ճար ունենամ.
Էլ յի՛ս կու քաշիմ էս դուսեն՝ թուղլի ահուզար ունենամ.
Յա՛ր, քիզ վըրեն արք ունենամ, մե լավ իխտիար ունենամ՝
Առնում, տանիմ մեջլիսնիրըն՝ օսկեչըրած սազի նըման:

Էս Արութինի ասած է. դազալի:

Էս երկու երգերը մի հանգով են, ովոր սովորի, Ռոստի երգի ծախով թող ասե, թե որ չի-
մանաս, հարցրու, թե Գոզալլար լըղնադինա դաստա-բեդաստա թարփանուր:

Յիս քու դիմեթըն չիմ գիդի՝
Ջավահիր քարի նըման իս.
Տեսնողին մեջլում կու շինիս՝
Լեյլու դիդարի նըման իս:

Աջխարումըս իմըն դո՛ւն իս,
Բեմուրվաթ իս, մուրվաթ չունիս,
Պըռոշնիրըտ նաբաթ ունիս՝
Ղանդ ու շաքարի նըման իս:

Ռադա պիտի, թարիփտ ասե,
Ակոեքըտ յադութ-ալմաս է,
Ռանգըտ փըռանգի ատլաս է՝
Ջար-դալամքարի նըման իս:

Մագիրըտ նըման ռեհանի,
Ռուն ուրիշ խիալ մի՛ անի,
Ռա՛հմ արա, հոքիս մի՛ հանի՝
Մուրվաթով յարի նըման իս:

Վո՛ւնց դիմանամ էսչափ չարին՝
Աչկեմես կաթում է արին.
Սա՛յաթ-Նովա, նազլու յարին
Գընած նոքարի նըման իս:

Էսպես Արութինի ասած թասլիբ:

Ուստի՛ գուքաս, դարի՛ք բըլթու,
 Դու մի՛ լացլի, լի՛ս իմ լալու
 Դու վարթ պըտոե, լիս՛ գոգալին.
 Դու մի՛ լացլի, լի՛ս իմ լալու:

Արի՛, բըլթո՛ւ, խո՛սի բառըն,
 Օխնըվի քու եկա՞ծ սարըն.
 Զի վարթն էրից, ինձ՛ իմ յարըն.
 Դու մի՛ լացլի, լի՛ս իմ լալու:

Ման իմ գալի դիդարի հիդ,
 Վունց դարիք բըլթու խարի հիդ.
 Դու վարթի հիդ, լիս յարի հիդ.
 Դու մի՛ լացլի, լի՛ս իմ լալու:

Սալթուի նըման կանանչ իմ,
 Ե՛կ, խո՛սի, ծայնիտ ծանանչ իմ,
 Դու վա՛րթ կանչե, լիս յա՛ր կանչիմ.
 Դու մի՛ լացլի, լի՛ս իմ լալու:

Ղա՛րիք բըլթու՛ ծայնըտ մալում,
 Յիս ու դուն էրվինք մե հալում,
 Սալթո-նովեն ասաց՝ գա՛լում,
 Դու մի՛ լացլի, լի՛ս իմ լալու:

Արութինի ասած երկու թասլիք:

Խոսկիրըտ մալում իմ արի՛ անարատ, մաքուր իս, ա՛խպեր.
 Օսկե փարչումըն լըցըցա՞ծ անմահական ջուր իս, ա՛խպեր.
 Խըմողըն վո՛նց կու կըշտանա՛ դուն կաթնե ախպուր իս, ա՛խպեր,
 Աշխարքըն ծո՛վ՝ դուն մեչըն նավ, ման գուքաս, փըրփուր իս, ա՛խպեր,
 Վախում իմ, թե ինձ էլ էրիս՝ անհանգչիլի հուր իս, ա՛խպեր.

Հուր իս՛ էշխով կըրակա՞ծ,
 Խոսք իմ ասում առակաց,
 Իմ սիրմա-էրծաթ ա՛խպեր,
 Օսկեջըրով վարակա՞ծ:

Աջաբ միզիդ ի՛նչ իս կամում, ի՛նչ է ասում էտ քու փալըտ.
 Իսկի չի՛ս գալի, չի՛ս ասում՝ «Աջաբ ի՛նչ է, բա՛նդա, հալըտ».
 Ա՛ստվա՞ծ վըկա, սիրտըս էրից ջելրանի նըման ման գալըտ.
 Յիս քիզանից չի՛մ հիռանա, թեգուզ դուս գա խաթուխալըտ.
 Թեգուզ սիրիս, թեգուզ ատիս, թե գուզե համբուրիս, ա՛խպեր:

Համբուրի՞մ սիրով համբուր,
 Վունցոր խեչին է դաստուր.
 Ով քիզ խալան մըտիկ տա՛
 Դառնա էրկու աչկով կուր:

Քիզիդ բաս ո՛վ կարա բըռնի՛ հազար բաբաթ բառ իս էլի.
 Խոսկիրըտ անգին ջազահիր՝ Ասմավուրու ծառ իս էլի.
 Հուտըտ աշխարըս է գավթի՛ բալասանի ծառ իս էլի.
 Չըկա քիզ պես էշխի ջունուն՝ կըրակ նընգա՞ծ վառ իս էլի.
 Ծատ մարթիք քիզիդ կու էրիս. էտ լեզվի տեր վուր իս, ա՛խպեր:

Վուր լիս ասիմ՝ իմա՛ցի,
 Էշխի մեչըն հիմացի.
 Ինձ հուրյան-բիրյան արիր,
 Ասում իս, թե դիմացի:

Խիլքըս գըլխեմես տարիլ իս, լիրթ ու թոքըս զարդ իս արի,
Սիրտըս փութումըս սպանեցիր, էշխըտ քիզի նարդ իս արի,
Ինձ հուրյան-բիրյան շինեցիր. աջա՛ր դուն էլ դարդ իս արի.
Յիփ քի սիրով մեհման անիմ, վի կացի, թե մարդ իս, ա՛րի,
Ուրախա՛ցի, ուրախացո՛ւ. չունքի միզ մոդ հուր իս, ա՛խպեր:

Հուր իս, սիրով սիրա՛կան,
Քիզի դուլուդ պատվական
Հազար թուրլու կերակուր,
Սուրփի գինի անապական:

Համաշա իմ յարի ճամփին կանգնած իմ՝ տալիս իմ դովա.
Աշխարքըն աշխարով կըշտացավ, իմ սիրտըն քեզանից սով ա.
Ցըրե՛, շա՛ղ տու վուտիտ տակըն, էշխետ դառա հավաջովա.
Իսկի չի՛ս գալի, չի՛ս ասում. «Խիստ իս լալի, Սա՛լաթ-Նովա».
Չըլի՛ միտկըտ մուրըփիլ է, սըրտումըտ պըխտուր իս, ա՛խպեր.

Պըխտուր սիրտըտ պարզ արա,
Բըլթուլի պես փարզ արա,
Աստըձուն փա՛ռք, Քաղկումն իս՝
Դարդըտ Խանին արզ արա:

Արզ իմ անում հազարին,
Հա՛ զարբաբին, հա՛ զարին.
Սիրտըս յարալու արիր՝
Աչկըս գուլա հա՛ զարին:

Հազարին հազար պիտի,
Էրած սըրտին ճար պիտի,
Յիս մե էշխի ջունուն իմ՝
Ինձ մե դողրու յար պիտի:

Յարի լիզուն բըլթուլ է,
Դաստամազըն սըմբուլ է.
Սալաթ-Նովեն լալիս է,
Մական՝ դարիբ բըլթուլ է:

Էսպես մուխամմազ բալաթիով, Արութինի ասած:

Էսոր իմ յարին տեսա, բաղչի մեչըն ման գալով,
Գեղինըն զարթարվեցավ իմ յարի օսկե նալով.
Բըլթուլի պես պըտուտ էկա վարթի վըրա՝ ձեն տալով,
Ջունուն էլավ խիլքըս գըլխես, սիրտըս տըխուր, աչկըս լալով.
Հույս ունիմ իմ ստիղծողիմեն՝ միր դուշմանն ըլի էս հալով:

Յա՛ր, էտ քու նազ ու դամգով ջանըս փել ու փանդ իս արի,
Խըմիլ իս էշխով շարբաթըն՝ պըռոշնիրըտ դանդ իս արի.
Խաթուխալով, քաղցըր լիզվով շատ ինձպեսին բանդ իս արի.
Տո՛ւր դանակըն, ինձի սպա՛նե. մի՛ ասի՝ ոհշխանդ իս արի.
Չունքի մահըս յարիմեն է, թուլլի միռնիմ լավ գոգալով:

Տարին տասներկու ամիս մագիրըտ հուսած կուլի.
Պըռոշեմետ միդր է կաթում, թողնիս՝ յախետ թաց կուլի.
Գարնան շընչի [ծաղկի] նըման կարմիր վարթըտ բաց կուլի.
Ի՛նչ օքուտ է քու բաղմընչուն՝ դարիբ բըլթուլըն լաց կուլի.
Մուրվաթ չունիս, պըտուտ գուքա բաղչի վըրա՝ ծըկծըկալով:

Յիփ քու սուրաթըն կու քաշին՝ նաղշումըն շընուք կու տաս.
Կու վըռվըռաս ծըրաքի պես՝ սաղչումըն շընուք կու տաս.
Մըշկով լիքըն բըրուլի պես՝ թաղչումըն շընուք կու տաս.
Բաց կուլիս կարմիր վարթի պես՝ բաղչումըն շընուք կու տաս.
Քամին դիբչի փոթլիտ մեչըն՝ հուտըտ գուքա վըռվըռալով:

Յիս էլ ուրիշ յար չունիմ, էս գըլխեն վա՛ղ իմացի.
Ա՛նգաձ արա, մա՛տաղ իմ քիզ, էս խոսկըս սա՛ղ իմացի.
Մըտի՛կ արա քու ստիղծողին՝ տուգ-նամագ-ա՛ղ իմացի.
Սալաթ-Նովին մի՛ ջըգրեցնի՝ էշխեմետ տուսաղ իմացի.
Խիլքըս գըլխեմես տարիլ իս քու, բեմո՛ւրվաթ, գարդիշ տալով:

Էսպես լավ մուխամմազ, Արութինի ասած:

Գուգիմ ումբրըս հենց անց կացնիմ՝ օրըս մունաթ չըքաշե.
Թեգուգ հազար դարդ ունենամ՝ դարըս մունաթ չըքաշե.
Ղաստ անիմ, բարու հանդիբիմ՝ չարըս մունաթ չըքաշե.
Գըլուխըս չարեն ոադ անիմ՝ սարըս մունաթ չըքաշե.
Էրեսըս հայալու պահիմ՝ արըս մունաթ չըքաշե:

Հիռու տիղացեն գալիս իմ՝ խիլքի գարար շահ իմ բերի.
Հուջրես լիքն է անգին լալով, ջավահիրչուն ահ իմ բերի.
Հընդու միչեմեն դուս էկա՞ծ դիմեթով մաթահ իմ բերի.
Տեսնողըն թահրըն չի գիդի՝ մե հեստի քարգահ իմ բերի.
Հեստի տիղ դուքան բաց անիմ՝ գարըս մունաթ չըքաշե:

Մե բիռըս Փըռանգի ատլաս է, տալիս է շովղ ու շափաղաթ.
Մե բիռըն՝ գար-դալամքարի, տիղ ունե վունցոր մաքաղաթ.
Մե բիռըս Չինումաչինին կու առնե թամամ, փարաղաթ.
Մե բիռըն ենգիդունիա է, մե բիռըն՝ փարչալի խալաթ.
Վո՛ւնց ձևիլ գուցե, վո՛ւնց կըտրիլ՝ կարըս մունաթ չըքաշե:

Մե բիռըն դըրմըզ ու գափոանգ, մե բիռըն էլ ջանջափիլ ա.
Մե քանի բիռըս դարիչին, մե բիռըն էլ դարանփիլ ա,
Բերնիրըն վըրա չե գալիս, հակնիրըս է սիլա-սիլա.
Անտակ ծովի միչեն հանած ակնիր ունիմ՝ լալ ու թիլա.
Մարքարիտըս շադա-շադա՝ շարըս մունաթ չըքաշե:

Շատ մարթ էստունք կու իմանա, կոսե. «Հալբաթ սա գանգին ա».
Չին գիդի, թե ուշկ ու միտկըս հազար մե բաբաթ հանգին ա.
Մարիփաթով քաղցըր լիզուն դիփունի վըրա անգին ա.
Սայաթ-Նովեն էնդուր գուլա՝ գըլուխըն մահու ծանգին ա.
Աստված սիրողն ինձ ազատե՝ յարըս մունաթ չըքաշե:

Մուխամմազ, Արութինի ասած:

Դուն էն հուրին իս, վուր գեմի կու զավթե,
Չունքի ինձ զավթեցիր խափով, նազա՛նի.
Արիվիլք. արիվմուտ, հարավ ու հյուսիս
Չըկա քիզի նըման չափով, նազա՛նի:

Շատ մարթ քու էշխեմեն կու դառնա յիզիդ,
Արի մե ոա՛հմ արա, լա՛վ կացի միզիդ,
Գուգիմ, թե համաշա դամ անիմ քիզիդ՝
Սանթուրով, քամանչով, դափով, նազա՛նի:

Դարդիրըս շատացավ՝ ասիլ իմ ուզում.
Աչկեմես արտասունք հուսիլ իմ ուզում.
Համաշա, յա՛ր, քիզիդ խոսիլ իմ ուզում.
Սիրտս չե կըշտանում գափով, նազա՛նի:

Հայալու իս՝ ադաթ ունիս, ար ունիս,
Չեռիտ դաստա կապած սուսանբար ունիս.
Տո՛ւր, ինձի սըպա՛նե՝ իխտիար ունիս.
Հենչաք ըլի՝ կենաս բափով, նազա՛նի:

Սայաթ-Նովեն ասաց՝ արգ անիմ Խանին.
Ղաբուլ ունիմ՝ քու խաթրու ինձ սըպանին.
Հենչաք ըլի, յա՛ր, գաս իմ գերեզմանին,
Ա՞ծիս խուղըն վըրես ափով, նազա՛նի:

Ղափիա-յարանա. Արութինի ասած:

Էշխըն վառ կըրակ է՝ երվելով գուքա.
 Շատ մարթ կոսե՝ յիս յարի հիդ ման գուքամ...
 Էս դարդեմեն ով չէ քաշի՝ վո՛ւչ քաշե.
 Ով յար սիրե, էլ չասե թե՝ ջան գուքամ:

Շատ մարթ կա՝ Էն գըլխեն սըրտում ունե դամ.
 Բազի մարթ չէ քաշի՝ էշխեմեն է խամ.
 Ինչ ասիս կոնիլ տա՝ սերն է անըսկամ.
 Հալվեցա, մաշվեցա. էլ ի՛նչ ջան գուքամ:

Էշխըն վուր կա՝ հազար բաբաթ հանգ ունե.
 Ուշկ ու միտկըն կու քընեցնե՝ բանգ ունե.
 Բըռնաժըն չի թողնի՝ դայիմ չանգ ունե.
 Էնդու համա խան հիդ կեհամ, խան գուքամ:

Թե դուն էշխի հիդ մանգալըն հարցընիս՝
 Չի դիմանա Ռոստոմ-Ջալըն՝ հարցընիս,
 Թե բեմուրվաթ յարի հալըն հարցընիս,
 Ասում է թե՝ սուլթան գուքամ, խան գուքամ:

Սալաթ-Նովեն ասաց շատ ի ջանք դըրի.
 Մե բափա չըտեսա հում կաթնակիրի.
 Ովոր ինձ չի սիրի՝ յիս է՛լ չիմ սիրի.
 Սերըն սեր կու բերե՝ սիրեկան գուքամ:

Ղափիա, եսպես աշուղ օղլանի օգուլամա. Արուփիսի ասած, լավն է:

Չենըտ քաղցըր ունիս՝ լա՛մգով կու խոսիս,
 Նա պահե քիզ, ումնոր ծա՛ռա իս, գո՛գալ.
 Մեչկըտ ջեյրանի է, ոանգըտ՝ շաքարի,
 Փոանգըստանու էկած խա՛րա իս, գո՛գալ:

Ղո՛ւմաշ ասիմ՝ շուրեղեն է, կու մաշվի,
 Սա՛լբի ասիմ՝ ախըր մին օր կու տաշվի,
 Ջե՛յրան ասիմ՝ շատ մարթ քիզիդ կու յաշվի,
 Բաս վո՛ւնց թարիփ անիմ՝ մա՛րա իս, գո՛գալ:

Թե մանիշակ ասիմ՝ սարեմեն կոսին,
 Թե ջավահիր ասիմ՝ քարեմեն կոսին,
 Թեվուր լուսին ասիմ՝ տարեմեն կոսին.
 Արեգագի նըման փարա իս, գո՛գալ:

Գուզիմ, թե համաշա դըռանըտ գամ ուխտ՝
 Աչկիրըտ, կա՛րմիր վարթ, նուր բացարած տուխտ,
 Լիզուտ գըրիչ ունիս, ձեռըտ՝ գուզազ թուխտ.
 Ծովեմեն դուս էկած գարա իս, գո՛գալ:

Սիրասիրմըտ սըրտիս մեչըն ցանեցիր,
 Նազ ու դամգով, յա՛ր, իմ հոքիս հանեցիր,
 Էս քու Սալաթ-Նովուն դո՛ւն սըպանեցիր.
 Գըլխիտ էկած դադեն առա յիս, գոզա՛լ:

Ղափիա. եսպես լավ յարի վրա. Արուփիսի ասած է:

Շատ մարթ կոսե՝ յիս յարիմեն հասրաթ իմ՝
Լեյլի-Մեջլումն էլ չէ էլի ես հալով.
Մարթ պիտի համաշա բերանըտ տընդդե.
Խոսկ իս ասում առակավուր-մասալով:

Լիզուտ քաղցըր ունիս՝ շաքար ու շարթին.
Մազիրըտ ուեհան է՝ փաթըթաժ վարթին,
Քի գարթարաժ տեսնիմ հիդ ծաղկագարթին՝
Հաքիլ ըլիս գար-գարբաբըն՝ խաս ալով:

Յա ինձ կորցըցեք, յա մե բան արեք,
Խըփե՛ցեք, մե տիղըս մե նըշա՛ն արեք,
Թեգուզ էստու համա քարասպան արեք՝
Չի՛մ կըշտանում գոգալի հիդ խոսալով:

Աջաբ վո՛ւնց դիմանամ յիս էսչափ դարին,
Աչկեմես արտասունք դուս գուքա՛ արին,
Օրըն իր շափաթով կարոտ իմ յարին,
Վունցոր դարիբ բըլբուլ՝ վարթին տիսալով:

Խիլքըս տարավ՝ ջադուքարին չի՛մ տեսի.
Բեմուրվաթին, բեիդրարին չի՛մ տեսի.
Սայաթ-Նովեն ասաց՝ յարին չի՛մ տեսի.
Ման իմ գալի, արտասունքըս հուսալով:

Ղափիա. էսպես վարսաղ. Արութինի ասած մե սիրունի վրա:

Առանց քիզ ի՛նչ կոնիմ սուբաթն ու սազըն.
Չեռնեմես վեր կոժիմ չանգիրըն մեմեկ.
Չունքի ուշկ ու միտկըս իրար շաղեցիր՝
Փահմես կու հիռացնիմ հանգիրըն մեմեկ:

Մե դուգունըն երկու դաղին ի՛նչ անե,
Մե նոքարըն երկու աղին ի՛նչ անե,
Մե բաղմանչին երկու բաղին ի՛նչ անե,
Փելվանդ գուգե թագա տընգիրըն մեմեկ:

Ղուրթ ին ասի փիր-ուստաքար-դաղիրըն.
«Բաղ շինեցի, վարթըն քաղից վաղիրըն»
Ջափեն յիս քաշեցի, սափեն՝ յաղիրըն.
Ռաղիփեն էկավ միզ էս ունգիրըն մեմեկ:

Առանց քիզ ի՛նչ կոնիմ աշխարիս մալըն.
Չի՛մ անի քալագըն, չի՛մ անի դալըն.
Կու հաքնիմ մազեղեն, կու հաքնիմ շալըն.
Կերթամ ու ման գուքամ վանքիրըն մեմեկ:

Բըլքամ մե մարթ ոաստ գա, վուր ինձ խըրատե,
Գոգա՛լ, քու էշխեմեն սիրտըս ազատե.
Կանց յոթըն իմաստնասիրացըն շատ է
Էս քու Սայաթ-Նովու բանքիրըն մեմեկ:

Արութինի ասած յարանա, լավ ղափիա:

Աշխարհումըս ախ չիմ քաշի, քանի վուր ջա՛ն իս ինձ ամա.
Անմահական ջըրով լիքըն, օսկե փընջան իս ինձ ամա.
Նըստիմ, վըրես շըվաք անիս՝ գարթաք վըրան իս ինձ ամա.
Սուչս իմացի, է՛նենց սպանե՛ սուլթան ու խան իս ինձ ամա:

Մեչկըտ սալթու-չինարի պես, ոանգըտ Փըռանգի ատլաս է,
Լիզուտ շաքար, պըռոշըտ դանդ, ակոեքըտ մարքրիտ, ալմաս է.
Օսկու մեչըն մինա արած, աչկիրըտ, ակնակապ թաս է.
Պատվական անգին ջավահիր, լալ-Բադեշխան իս ինձ ամա:

Յիս էս դարդին վո՛ւնց դիմանամ, մակա՛մ սիրտըս ունիմ քարած,
Արտա՛սունքս ա՛րուն շինեցիր, խիլքըն գըլխես ունիմ տարած,
Նուր բաղ իս, նուր բաղչի մեչըն՝ բոլորքըտ վարթով չափարած.
Վըրես շուռ գամ բըլթուլի պես՝ սիրով սեյրան իս ինձ ամա:

Քու էշխըն ինձի մաստ արավ. լիս գարթուն իմ, սիրտս է քընած.
Աշխարս աշխարով կըշտացավ, իմ սիրտըս քիզնից սով մընաց.
Յար, քիզ ինչո՛վ թարիփ անիմ՝ աշխարհումըս բա՛ն չըմընաց.
Կրակե, ծովեմեն դուս էկած, ոաշ ու ջեյրան իս ինձ ամա:

Ի՛նչ կուլի մեկ հիդըս խոսիս, թեվուր Սայաթ-Նովու յար իս.
Շուղկըտ աշխարըս բըռնիլ է՝ արեգագի դեմըն փար իս.
Հուտով հիլ, միխակ, դարիչին, վարթ, մանուշակ, սուսանբար իս,
Կարմըրագուն՝ դաշտի ծաղիկ, հովտաց շուշան իս ինձ ամա:

Եսպես դազալի, դաստա-բեդաստա թարփանուրի ձենում. Արուփնի ասած: Սրա հատը դիմացն է:

Եսպես Արուփնի ասած, ովոր սովորի, թողութուն շնորհե:

Ինձ սիրեցիր, էշխըն նընգար, խաղի դավթար իմ քիզ ամա.
Մի՛ քաղի փըշի ծաղիկըն՝ վարթ, սուսանբար իմ քիզ ամա.
Չիմ թողնի արեգագումըն՝ բաղչի սաջար իմ քիզ ամա.
Յիս քու մահըն վո՛ւնց կու խընդրիմ՝ նուղ ու շաքար իմ քիզ ամա:

Էլ քու բաղին մըտիկ արա, ուրիշ բաղեն վարթ չին տա քիզ.
Աղ ու հացըն մի՛ դեն գըցի, շափթենըն մեկ մըտիկ տու միզ.
Թեգուզ աշխարըս պըտուտ գաս՝ չիս տեսնի ինձի պես ազիզ.
Թաք ուրիշ գոգալ չըսիրիս՝ իղրարով յար իմ քիզ ամա:

Թաք լիս մորես չէ՛ի ծընի. վա՛յ էն օրին՝ լիս քիզ տեհա.
Դու բըլթուլ իս, լիս՝ կարմիր վարթ. չասիս, թե վարթըն ջալդ կեհա.
Մե փուքըր էտենց դիմա՛ցի, շուտով Հընդըստան մի՛ էհա.
Անգործիլ, անխարջ ու քըրիհ, մանդիլի գար իմ քիզ ամա:

Ա՛ստված վըկա, դիմիշ արած գըլուխըս քիզ մատաղ ըլի.
Ե՛կ, քիզիդ սիրով դամ անիմ, ով գուզե բեդամաղ ըլի.
Յիս քու խոսկեն չիմ անց կենա, թաք քու դամաղըն չաղ ըլի.
Թեգուզ անմահութին ուզիս, սիրով կու ծարիմ քիզ ամա:

Քու դարդըն ինձի պառվեցուց. ո՛ւմըն ասիմ, Սա՛յաթ-Նովա.
Մի՛ գըցի ձեննեմեն ձեռըն՝ օսկե թաս իմ, Սայաթ-Նովա,
Փոանգըստանու միչեն էլած՝ գար ատլաս իմ, Սա՛յաթ-Նովա,
Ծա՛լե դավթարըտ, դո՛ւթին դի՛ ոանգ ու ուքար իմ քիզ ամա:

Ղազալի. Էս Արուփնը ու իր սիրեկանը որ խոսել էին, էն է. սիրեկանն ասել է ուղղակի Սայաթ-Նովայի երեսին, քրոնիկոնի 442-ին (1754):

Եսպես ասել է մեկ հավատարիմ սիրեկանն, և մյուս երեսին՝ Սայաթ-Նովան, ապրիլի 1-ին, քրոնիկոնի 442-ին (1754):

Ի՛նչ կոնիմ հեքիմըն, ի՛նչ կոնիմ ջարեն՝
 Զու տըվածըն ուրիշ դիղ է, ո՛ւրիշ դիղ,
 էրում է մըհլամըն, չէ լավնում լարեն.
 Զու տըվածըն ուրիշ դիղ է, ո՛ւրիշ դիղ.
 ուրիշ դիղ, ա՛ման, ո՛ւրիշ դիղ:

Ասաց թե. «Հիռա՛ցի գըլխեմես, գընա՛.
 Զու ասածըն ուրիշ տիղ է, ո՛ւրիշ տիղ.
 Էտ քու արարմունքսըն քիզի չի՛ մընա,
 Զու ասածըն ուրիշ տիղ է, ո՛ւրիշ տիղ.
 ուրիշ տիղ, ա՛ման, ո՛ւրիշ տիղ»:

Ասի թե. «Էշխեմետ չի՛մ հանքչում տանըս,
 Չեռներըս թուպցավ՝ չէ շինում բանըս,
 Էրվեցավ ջիգարըս, մաշվեցավ ջանըս.
 Զու տըվածըն ուրիշ դիղ է, ո՛ւրիշ դիղ.
 ուրիշ դիղ, ա՛ման, ո՛ւրիշ դիղ»:

Ասաց. «Իմ դիղեմեն քիզ չըկա չարա,
 Գընա՛, թե խիլք ունիս՝ գըլխիտ ճար արա,
 Թե չէ անիլ կու տամ քիզ փարա-փարա.
 Զու ասածըն ուրիշ տիղ է, ո՛ւրիշ տիղ.
 ուրիշ տիղ, ա՛ման, ո՛ւրիշ տիղ»:

Յիս բըլթուլ իմ, վարթըս մընաց խարումըն.
 Կըրակ դըրիր սըրտիս խուցի լարումըն.
 Վո՛ւնց գըրանքումըն կա, վո՛ւնց դավթարումըն.
 Զու տըվածըն ուրիշ դիղ է, ո՛ւրիշ դիղ.
 ուրիշ դիղ, ա՛ման, ո՛ւրիշ դիղ:

Ասաց թե. «Զի գարար շինեցիր շահըտ.
 Կըտրեցիր ադաբըտ, կըտրեցիր ահըտ.
 Մի՛ վիթի արունըտ, մի՛ շանց տա մահըտ.
 Զու ասածըն ուրիշ տիղ է, ո՛ւրիշ տիղ.
 ուրիշ տիղ, ա՛ման, ո՛ւրիշ տիղ»:

Ասի թե. «Մագիրըտ սիրմա իս անում,
 Հենց գիդիս՝ չի՛մ գիդի, լա՛ր, չի՛մ իմանում.
 Մերըտ ինձ մահ դառավ՝ էլ չի՛մ դիմանում.
 Զու տըվածըն ուրիշ դիղ է, ո՛ւրիշ դիղ.
 ուրիշ դիղ, ա՛ման, ո՛ւրիշ դիղ»:

Թաքավուրի թագի լայիղ քարըն իմ,
 Շիրինի պես Փահրադի դիդարըն իմ,
 Յիս է՛ն գըլխեն Սայաթ-Նովու լարըն իմ.
 Զու ասածըն ուրիշ տիղ է, ո՛ւրիշ տիղ.
 ուրիշ տիղ, ա՛ման, ո՛ւրիշ տիղ:

Հիդըս խո՛սի, մի՛ կենա խըռովի պես.
 Տալթա տըվիր՝ գեմիս տարար ծովի պես.
 Կու միռնիմ. չիս տեսնի Սայաթ-Նովի պես.
 Զու տըվածըն ուրիշ դիղ է, ո՛ւրիշ դիղ.
 ուրիշ դիղ, ա՛ման, ո՛ւրիշ դիղ:

Էսպես շիրվանի հանգում, որ ասում է՝ «Յուլարումըզդան. Արութինն ու իր սիրեկանն ասում են իրար:
 Սեպտեմբերի 3-ին, քրոնիկոնի 444-ին (1756):

Դաստամազըտ սիմ ու շարբաբ, նամ շաղ էկաժ ոեհան է.
Ունքիրըտ դալամով քաշաժ, երեսըտ զարնըշան է.
Ակըռքնիրըտ լալ ու մարքրիտ, ոանգիտ մարթ կու երանե.
Թաք յիս միռնիմ՝ դուն սաղ ըլիս, էշխըտ իմ գերեզման է.
Նազիտ միռնիմ, նազ մի՛ անի. նազըտ ինձ կու սըպանե:

Վուր բըլբուլին վարթըն [խափե, աբա] խարին թամա՛մե.
Ոամոր կանց միգի լավ սիրիս՝ Աստվաժ չարին թամա՛մե:
Դիդարետ կարոտ մընացի. երկու տարին թա՛մամ է.
Թաք յիս միռնիմ՝ դուն սաղ ըլիս, էշխըտ իմ գերեզման է.
Նազիտ միռնիմ, նազ մի՛ անի. նազըտ ինձ կու սըպանե:

Թառամեցավ կարմիր վարթըն, բաղըն բըլբուլ չէ գալի,
Սիրտըս յարալու շինեցիր, երվում իմ մըրմընջալի.
Էշխեմետ հիվանդացիլ իմ, պառկաժ իմ դըժար հալի.
Թաք յիս միռնիմ՝ դուն սաղ ըլիս, էշխըտ իմ գերեզման է.
Նազիտ միռնիմ, նազ մի՛ անի. նազըտ ինձ կու սըպանե:

Մեջլումի պես սարն իմ նընգի, Լեյլումեն խաբար չունիմ.
Էշխեմետ սիրտըս երվում է, հովանալու ծար չունիմ.
Աստվաժ վըկա, աշխարումըս յիս քիզ ավել յար չունիմ.
Թաք յիս միռնիմ՝ դուն սաղ ըլիս, էշխըտ իմ գերեզման է.
Նազիտ միռնիմ, նազ մի՛ անի. նազըտ ինձ կու սըպանե:

Սալաթ-Նովեն ասաց՝ զա՛լում, աչկըս լալիս է արին,
Հում կաթնա՛կիր՝ Աթամի զա՛թ, նա՛լաթ քու էլթիբարին.
Իդարեմեն շուտ անցկացար, ո՛ր է յարասուն տարին.
Թաք յիս միռնիմ՝ դուն սաղ ըլիս, էշխըտ իմ գերեզման է.
Նազիտ միռնիմ, նազ մի՛ անի. նազըտ ինձ կու սըպանե:

Էսպես թասլիբ-մուխալիփի հանգում, հինգ յարփաղլի (տերևավոր)՝ քրոնիկոնի 442-ին (1754):

Էսպես Արուֆինի ասած, մարտի 1-ին, քրոնիկոնի 442-ին (1754):

Մեջլումի պես կորավ յարըս,
Լե՛յլի ջան, ման իմ գալի
յա՛նա-յանա.
Էրվեցավ խունի ջիգարըս,
Արնի պես աչկս է լալի.
յա՛նա-յանա, յա՛նա-յանա:

Բըլբուլի նըման լացիլ իմ,
Աչկիրըս արնով թացիլ իմ,
Էշխեմետ հիվանդացիլ իմ.
Պառկաժ իմ դըժար հալի.
յա՛նա-յանա, յա՛նա-յանա:

Էշխեմետ դառիլ իմ յիզիդ,
Հալվեցա, մաշվեցա քիզիդ,
Ռա՛հմ արա, մե խո՛սե միզիդ.
Բեմո՛րվաթ, ծեն իմ տալի.
յա՛նա-յանա, յա՛նա-յանա:

Էրվում իմ, կանչում իմ աման.
Ծոցըտ բաղ, ունքիրըտ քաման.
Աշխարիս մեջըն քիզ նըման
Չիմ տեսաժ, ման իմ գալի
յա՛նա-յանա, յա՛նա-յանա:

Մանո՛ւշակ՝ բաց արած հովին,
Կարմիր վա՛րթ, Թա՛ղիկ հուտովին,
Շատ մի՛ լացնի Սալաթ-Նովին,
Ա՛չկի լուս, կըսկըժալի.
յա՛նա-յանա, յա՛նա-յանա:

Էշխեմենն Էնպես վառվիլ իմ,
Վունց Մեջլում՝ յա՛ր իմ ասում
Էնտիղե՛մեն,
Գոգալի տիսուն կարոտ իմ՝
Հի՛դ քաշվի սա՛ր իմ ասում,
Էնտիղե՛մեն, Էնտիղե՛մեն:

Ղուրբան իմ ծոցիտ նըռանըն,
Հոքիս տամ շիմշատ կըռանըն,
Թաք պառկիմ յարի դըռանըն.
Գըլխոքըս քար իմ ասում,
Էնտիղե՛մեն, Էնտիղե՛մեն:

Հաքիլ իս ատլաս-խասեմեն,
Խըմեցուր ձիոհիտ թասեմեն,
Համաշա էշխիտ բասեմեն
Էրվում իմ, ծա՛ր իմ ասում.
Էնտիղե՛մեն, Էնտիղե՛մեն:

Բաղ կու սիրիմ, յիս բաղման չիմ,
Բաղի տիրուչըն ծանանչ իմ,
Բըլբուլ իմ, սիրով վա՛րթե կանչիմ.
Հիդ քաշվի խա՛ր իմ ասում.
Էնտիղե՛մեն, Էնտիղե՛մեն:

Մեջլիսներու խաղըն դուն իս,
Վանքերումըն տաղըն դուն իս,
Սայաթ-Նովու բաղըն դուն իս.
Կարոտ իմ, բա՛ր իմ ասում,
Էնտիղե՛մեն, Էնտիղե՛մեն:

Էս երկու խաղերն Էն ձենով՝ Բլբուլն նստած է վարթին, լավ կանչեր նա վարթի համա:
Արութինի ասած, ապրիլի 5-ին, քրոնիկոնի 445-ին (1757):

Բըլբուլի հիդ լաց իս էլի,
Վարթի նըման բաց իս էլի,
Վարթաջըրով թաց իս էլի.
Թա՛ց իս էլի.

Չըկա քիզի նըման,
Չըկա քիզի նըման.
Քիզ նըման,
Քիզ նըման
Դո՛ւն իս, աննըմա՛ն:

Սիրունութիստ էլավ արբաբ,
Մագիր ունիս սիմ ու շարբաբ.
Քի սագ գուքա դուշլու գարբաբ.
դո՛ւշլու գարբաբ.

Չըկա քիզի նըման,
Չըկա քիզի նըման.
Քիզ նըման,
Քիզ նըման
Դո՛ւն իս, աննըմա՛ն:

Էրեսըտ է շամշ ու դամար,
Ջանըս դուս գուքա քիզ ամար.
Միչկիտ ունիս օսկե քամար.
օ՛սկե քամար.

Չըկա քիզի նըման,
Չըկա քիզի նըման,
Քիզ նըման,
Քիզ նըման
Դո՛ւն իս, աննըմա՛ն:

Հաքիտ զարըն ալ իս արի.
Բըլբուլի հիդ լալ իս արի.
Բարգ էրեսիտ խալ իս արի.
խա՛լ իս արի.

Չըկա քիզի նըման,
Չըկա քիզի նըման,
Քիզ նըման,
Քիզ նըման
Դո՛ւն իս, աննըմա՛ն:

Դարդըս ասիմ՝ գուլան սարիր.
Էս ի՛նչ բան էր, վուր դուն արիր.
Սայաթ-Նովուն ջունուն արիր,
ջո՛ւնուն արիր.

Չըկա քիզի նըման,
Չըկա քիզի նըման.
Քիզ նըման,
Քիզ նըման
Դո՛ւն իս, աննըմա՛ն:

Քրոնիկոնի 440-ին (1752), մարտի վերջին:
Էսպես բելիր դափի հանգով թասլիբ՝ օսմանցոց մուլամ:

Վունցոր վուր դարիբ բըլբուլըն մե տարով բաղին կարոտ է,
Է՛նենց գուլա քու սիրողըն՝ ձեռիտ արաղին կարոտ է.
Դուն ուրիշի հիդ մի՛ խոսի, քու ճուրտըն աղին կարոտ է.
Հասիլ է ծուցիտ շամամըն՝ օսկե թաբաղին կարոտ է:

Մե գադ չըկա՝ գոման ածիմ, ասիմ՝ է՛ն նըման է գունքըտ,
Անդալամ, անգարնիշ քաշած օսկու պես է փալլում ունքըտ.
Բոյեմետ չուրս մատն ավելի, լըցվիլ է դոշտ ու թիկունքըտ.
Ջարով, աբրեշումով հուսած մագիրըտ շաղին կարոտ է:

Դուն խոմ է՛ն գլխեն գոված իս, լիս քիզ նուրմեկ գովիմ, ա՛րի.
Ծուցըտ վարաղնամ հուջրա է, հոտ ունե մուշկ ու ամբարի.
Իրեք հարուր վացուն ու վից՝ ամեն անթամըտ դարարի.
Կուղըտ շիմջատ, մատնիրըտ մում՝ բըրուլե ձաղին կարոտ է:

Յիս էլ ուրիշ լար չիմ սիրի, աշխարումըս դո՛ւն իս իմըն.
Թե մե շափաթ քիզ չիմ տեսնի, կու կըտրիմ քամանչիս սիմըն.
Թեգուզ թաքավուրըն կանչե, թեգուզ Լողմայի հեքիմըն՝
Վո՛ւր մե դարդըս կու հասկանան՝ դուգունըս դաղին կարոտ է:

Գիշեր-ցերեկ ման իմ գալի՝ էշխետ լա՛նա-լանա, գո՛գալ,
Ա՛նգած արա, մա՛տաղ իմ քիզ՝ մե քիչ կա՛մաց գընա, գո՛գալ,
Աշխարըս ո՛ւմն է մընացի, վուր ինձ ու քիզ մընա, գո՛գալ,
Մակամ միոա՛վ Սայաթ-Նովեն. անգաճըտ խաղին կարոտ է:

Էսպես Դիբա ու ենգիդունիայի հանգում, որ մուսաղասու (պես) կասեն: Արուֆինի ասած.
քրոնիկոնի 446-ին (1758):

Մե խոսկ ունիմ իլթիմագով, ա՛նգաճ արա, ո՛վ աչկի լուս,
Սըրտումըս ինթիգար ունիմ, քու տիսըն բա՛րով, ա՛չկի լուս,
Աջաբ քիզ ի՞նչ գեթ իմ արի՝ կենում իս խըռով, ա՛չկի լուս,
Աշխարս աշխարով կըշտացավ, լիս քիզանից՝ սով, ա՛չկի լուս:

Մակավ օչով լար չէ սիրի՛, էս ի՞նչ արիր, էս ի՞նչ բան ա.
Էշխեմետ ջունուն իմ էլի, ման իմ գալի յա՛նա-յանա.
Էս դարդեն օչով չըքաշե, վուր մե դանգին չի դիմանա.
Սիրտըս լուրի պես խորվեցիր էշխիտ կըռակով, ա՛չկի լուս:

Դոստիրըս դուշման շինեցիր, յադերուն ի՞նչպես դոստ անիմ.
Անցկացած օրըն չիմ տեսնում, քանի գուզե վուր դաստ անիմ.
Ա՛ստված վըկա, խիստ դըժար է, գըլուխըս ի՞նչպես դուս տանիմ.
Յիս մե փուբըր նավի նըման, քու էշխըն է՝ ծով, ա՛չկի լուս:

Գուզիմ բերանըս բաց անիմ, գովքըտ ասիմ թարիփի պես.
Տաս տարի է ման իմ գալիս փադիշահի շարիփի պես.
Օխտըն տարի էլ ման գուբամ՝ սազըն ծեռիս, Ղարիբի պես.
Բուբա Շահսանամըս դուն իս, էլ չունիմ օչով, ա՛չկի լուս:

Թեգուզ հագար դարդ ունենամ, լիս սըրտումըս ա՛հ չիմ ասի.
Իմ հուբմի-հեքիմըն դուն իս, լիս էլ ուրիշ շահ չիմ ասի.
Սսյաթ-Նովեն ասաց՝ զա՛լում, լիս էն մահին մա՛հ չիմ ասի,
Հենչաք ըլի՛ դո՛ւն վըրես լաս, մազըտ շաղ տալով, ա՛չկի լուս:

Էս էլ էն հանգով. Արութինի ասած, քոռնիկոնի 446-ին (1758):

Անգին ակըն վըրետ շարած, անբան օսկու ռախտ իս, գո՛գալ,
Աստված քիզ ու նըրա՛ն պահե, ում հիդ վուր նըվախտ իս, գո՛գալ,
Բըլբուլին լիզու շինեցիր՝ դուն վարթի դըրախտ իս, գո՛գալ,
Վարթըն մե ամիս ումբր ունե՛ դուն ամենան վախտ իս, գո՛գալ:

Մեմեկ, մեմեկ էլ չի ասվի՛ թարիփըտ դառավ քուլիչով.
Պատիրըտ զարով, զարբարով, դոշամետ՝ խալով, խալիչով.
Տախտակնիրըն՝ երծաթեմեն, միխիրըն՝ օսկե գուլիչով.
Խոսրով փաշայեմեն թողած, դուն Թովուզի թախտ իս, գո՛գալ:

Սկանդարի-Ջուլդարի թողած ջավահիր իս, անգին լալ իս.
Դանգըն դանգի միչեն հանած, հիդքաշած մըսխալ-մըսխալ իս.
Յիփ դուն սեյրանգահըն կեհաս, օչով այնումըտ չէ գալիս,
Փաք չունիս փաշազադիմեն, անդամ, առանց սախտ իս, գո՛գալ:

Թեգուզ մըտոք ճարտար ըլի, կանց Սողոմոն դա՛դա ըլի,
Թեգուզ մարքարիտով լիքըն, թեգուզ սադափ, սա՛դա ըլի,
Թեգուզ արե՛գագ, լուսնի՛ակ, թեգուզ հուրիզա՛դա ըլի,
Էտ քու ամեն մարիփաթով դիփունին կու ախտիս, գո՛գալ:

Յիրգնուց վըրետ ծուն է Էկի՛ փունջ մանիշակ նուր իս, ջա՛նում.
Մողըտ նըստողըն կու Էրվի՛ Էտ նագի տեր վուր իս, ջա՛նում.
Դիո Սայաթ-Նովեն չէ միոի՛ դուն ինչի՛ տըխուր իս, ջա՛նում.
Թաք լիս միոնիմ, դուն սաղ ըլիս, գերեզմանըս վաղ տիս, գո՛գալ:

Էս էլ էն Դիբայի հանգում, Արութինի ասած:
Աստված թողութուն շնորհե սիրեկանն սպանած Արութին Սայաթ-Նովին, քոռնիկոնի
446-ին (1758):

Թամամ աշխար պըտուտ եկա, չըթողի Հաբաշ, նագանի,
Չըտեսա քու դիդարի պես՝ դուն դիփունեն բաշ, նագանի.
Թե խամ հաքնիս, թե գար հաքնիս, կու շինիս դումաշ, նագանի.
Էնդու համա քու տեսնողըն ասում է վա՛շ, վա՛շ, նագանի:

Դուն պատվական ջավահիր իս, է՛րնեկ քու առնողին ըլի.
Ով կու գըթեն, ա՛խ չի քաշի, վա՛յ քու կորցընողին ըլի.
Ա՛փսուս, վուր շուտով միռիլ է, լուսըն քու ծընողին ըլի.
Ապրիլ էր, մեկ էլ էր բերի քիզի պես նաղաշ, նագանի:

Դուն է՛ն գըլխեն ջուհարդար իս, վըրետ գարնըջան է քաշաժ.
Դաստամագիտ թիլի մեչըն մե շադա մարջան է քաշաժ.
Աչկիրըտ օսկե փիալա՝ չարխեմեն փընջան է քաշաժ.
Թերթերուկըտ նիտ ու նաշտար, սուր դալամթըրաշ, նագանի:

Էրեսըտ, փարսեվար ասիմ, նըման է շամշ ու դամարին.
Բարակ միչկիտ թիրման շալըն նըման է օսկե քամարին.
Ղալամըն ծեփին չե կանգնում, մաթ շինեցիր նաղաշքարին.
Յիփ նըստում իս՝ թուփի դուշ իս, յիփ կանգնում իս՝ ոաշ, նագանի:

Յիս են Սալաթ-Նովասին չիմ, վուր ավզի վըրա հիմանամ.
Աջաթ միզիդ ի՛նչ իս կամում, սըրտետ մե խաբար իմանամ.
Դո՛ւն կըրակ, հա՛քաժըտ կըրակ, վո՛ւր մե կըրակին դիմանամ.
Հընդու դալամքարու վըրեն ծածկիլ իս մարմաշ, նագանի:

Էս էլ Դիբա ու ենգիդունիայի հանգում, որն որ մուսաղասու պես կասեն, Արուփինի ասաժ, քրոնիկոնի 446-ին (1758):

Յա՛ր, քիզ իսկի գավալ չըլի՝ քու դուշմընին՝ շառ բացարաժ.
Հուտըտ աշխարըս բընիլ է՝ բալասանի ծա՛ո բացարաժ.
Թըխտիրըտ օսկե վարաղով, Ասմավուր իս՝ ծառ բացարաժ.
Տեսնողըն շարքըն չի գիդի, Լուսնի ա՛սղ պայծառ բացարաժ:

Ամեն մարթ չի կանա մըտնի՝ էշխիտ ջուրըն հիդ է, գա՛լում.
Մըտնում է յարսուն կարմունջըն. չասիս թե՛ մե՛ գիդ է, գալո՛ւմ,
Ունքիրըտ սալիդ սադախ է, թերթերուկըտ նիտ է, գա՛լում.
Մըտնողըն էլ չի դուս էհա՛ դուտ, մահու պատճառ, բացարաժ:

Բարակ մեչկըտ դարդուղամիշ, Էրեսըտ թալգուլի նըման.
Օրըն յարսուն ոանգ կու փոխիս, վո՛ւնց մեկը չե տուլի նըման.
Յիփ խաղում իս՝ վըրվըռում իս օցի բերնի հուլի նըման.
Մութըն տիղըն լուս իս տալի առանց կըրակ՝ վառ բացարաժ:

Բարովողին բարով չիս տա՝ թաքավուրի սալամի պես.
Չեննիրըտ սիպտակ մաքաղաթ, լիզուտ օսկե դալամի պես.
Ջարուգարբաբե դըրո՛շա՝ ման իս գալիս ալամի պես.
Տեսնողըն Էնպես կիմանա՝ շահ իս գալիս՝ շառ բացարաժ:

Յա՛ր, քիզանից հիռանալըս միռնելուս վըրա դըժար ա.
Լիզուտ քաղցըր, խոսկըտ քաղցըր, ակըռքնիրըտ անգին քար ա.
Իրեք քըսան ու տաս խալըն Էրեսիտ բուրթըն շար ա,
Վունցոր Սալաթ-Նովու լիզուն՝ յոթանասուն բառ բացարաժ:

Էս էլ Դիբա ու ենգիդունիայի հանգում, Արուփինի ասաժ, հոկտեմբերի 9-ին, քրոնիկոնի 446-ին (1758):

Էշխեմետ անդանակ էլա, եկ մո՛րթե՝ ջալլաթըն դուն իս.
Սի՛ սպանի հասրաթեմետ՝ սըրտիս խըջալաթըն դուն իս.
Թաքավուրի քարխանեմեն դուս էկաթ խալաթըն դուն իս.
Հինդ ու Հաբաշ, Արաբըստան, Խորասնու Քալաթըն դուն իս:

Բարգ էրեսըտ՝ կըրակ նընգաթ օսկու նըման ջիռանում է,
Էնդու համա քու տեսնողի խիւթըն գըլխեն հիռանում է.
Ով չէ տեսի, տիստ է ուզում, ով տեսնում է՝ միռանում է.
Օսկե վարադով վարադնաթ սուրաթ-մաքադաթըն դուն իս:

Շատըն քու էշխեն կու միռնի, չի դիմանա ինթիզարի.
Տարենըն մե գամ բաց կուլիս, մա՛թահ Շահրադեյ բազարի.
Է՛րնեկ ըլի քու տիրուչըն՝ մըտիկ տալեն չի բեզարի.
Աման ու ձըմիոըն ծաղկաթ, գուլբադ ու բադաթըն դուն իս:

Մուզդ ունե էն նաղըջբարըն, վուր թահրըտ դալամով հանա,
Ճակտետ ունքըն չի կանա գա, քանի գուգե վուր շատ ջանա,
Էնդու համա ծարավ մարթըն քու ջըրեմեն չի կըջտանա.
Շիրագու շուշումըն ածաթ՝ նաբաթե շարբաթըն դուն իս:

Է՛րնեկ մողըտ նըստող յարին, վուր քիզի պես համդամ ունե.
Խայան յարի չէ ոսստ էկի, քիզանից խաթըրջամ ունե.
Սայաթ-Նովեն, վուր քիզ ունե, աշխարումըս ի՛նչ դամ ունե.
Խաթաբանդով չարա-չարդախ, քոշկ ու ամարաթըն դուն իս:

Էս էլ Դիբա ու ենգիդունիայի հանգում. Արութինի ասած, սեպտեմբերի 6-ին, քրոնիկոնի
446-ին (1758):

Ինձ ու իմ սիրեկան յարին մե տարի բերաթ գիդենաք.
Ա՛խ քաշելեն սըրտիս մեչըն արունըն մերաթ գիդենաք.
Գիշեր-ցերեկ յարի խաթրու ջիգարըս էրաթ գիդենաք.
Աչկըս թաց, բերանըս ցամաք, լիզուս հիդքերաթ գիդենաք:

Սիրուըս փուրումըս թուլացավ անգալներու զախ անելեն,
Ուշկ ու միտկըս խառնվեցավ խուռըն-խուռըն խաղ հանելեն,
Աչկեմես ջուհարըն գընաց յարեն կարտտ ա՛խ անելեն.
Էլ ապրելու ումիկ չունիմ, իմ օրըս կերաթ գիդենաք:

Էրաթ-խորվաթ ման իմ գալիս, մե տիղ չըկա մար ունենամ.
Լիզվով չիմ կանացի ասի, թեգուգ խոսկըս փար ունենամ.
Ափսուսալու հազար ա՛փսուս, լիս էս դադա դար ունենամ.
Էշխեն ուշկ ու միտկըս կապաթ, ինձ ջըրի տարաթ գիդենաք:

Սիրուըս փուրումըս սըքուր է, ալ աչկիրըս լաց է անում.
Ծովըն նընգաթ ամբի նըման դոշու ու յախես թաց է անում.
Քանի վուր մըղիլամ իմ դընում, դուգունս էլ խիստ բաց է անում.
Հալվե՛ցա, արնա՛քամ էլա՝ յարես հիդարաթ գիդենաք:

Ով տեսնում է, էս է ասում՝ «Վա՛յ քու դարին, Սա՛յաթ-Նովա,
Համաշա քիզ պիտի տեսնինք՝ աչկըտ արի՛ն, Սա՛յաթ-Նովա,
Ինչո՛վ չէլավ, չըոսստ էկար մե լավ յարին, Սա՛յաթ-Նովա».
Ումբըրըս էրազի պես գընաց՝ ծառըս ջըխերաթ գիդենաք:

Էն էլ Դիբա ու ենգիդունիայի ձենում, հանգըն դազալի: Արութինի ասած, քրոնիկոնի
447-ին (1759):

Էնդուր աչկըս չէ ցամաքում՝ սըրտիս մեչըն արին մընաց.
Վունչինչ դարով չըլավացավ՝ մըհլամըս հիդ լարին մընաց.
Էշխեմեն հիվանդ պառկեցա, աչկըս ճանապարհին մընաց.
Յիփ միոա՝ իժում տիս Էկավ՝ նազըն բեիդրարին մընաց:

Գարունքվան վախտըն լըցվիլ է, Էրա՛նի ձիգ, ծաղկած վա՛րիր,
Թե բըլբուլին բաղն դրգեցիք, մանիշակով լիքըն սա՛րիր,
Բաս ինչի՞ ձենըն չէ գալիս, սա՛լբու-չինար, Էտ ի՛նչ արիր,
Ճուխկըտ բըլբուլին սըպանից՝ կարմիր վարթըն խարին մընաց:

Ալ պուճպուճեն ասաց խափե սարումըն դարիբ բըլբուլին.
Յիփ բըլբուլըն միտքըն ածավ ռեհնով կըպած թալիգուլին.
Ով վաղ գընաց, վարթըն քաղից, չասին, թե պետկ է բըլբուլին,
Վա՛լ քու դարին, դա՛րիբ բըլբուլ, վուր լեշըտ չափարին մընաց:

Խոսկիրըտ քա՛ղցըր, քա՛ղցըր է, լիգուտ շաքար ու նաբաթ է,
Խըմողին վընաս չի անի՝ ձեռիտ բըռնածըն շարբաթ է.
Շափաթըն օխտն օր ին ասի՝ քու հաքածըն նուր բաբաթ է.
Հաքիլ իս բեհեգ ծիրանին՝ ծալած դալամքարին մընաց:

Աջուդի լիգուն բըլբուլ է, օրհնանք ունե, նալաթ չըկա.
Շահի մոդ խոսկն անց կու կենա, սըպանելու ջալլաթ չըկա.
Հեքիմ ու դադաստան չըկա, մե դըրուստ ադալաթ չըկա.
Մե մարթ չըկեր՝ ազատիլ էր, Սալաթ-Նովեն դարին մընաց:

Էս էլ Դիբա ու Ենգիդունիայի ձենում, Արուֆինի ասած է, հունիսի սկզբին, քրոնիկոնի 446-ին (1758):

Պատկիրքըտ դալամով քաշած, թահրըտ ռանգե-ռանգ իս անում.
Էրեսըտ խալըն ծածկում է, մագիրըտ խափանգ իս անում.
Բացվիլ իս կարմիր վարթի պես, բըլբուլի հիդ հանգ իս անում.
Ակոեքըտ օսկումըն շարած, պըռոշըտ մահանգ իս անում:

Էրեսըտ նուր լուսնի նըման քանի կեհա, կու բուլըրվի,
Դաստամազըտ նամ չի ուզի՝ առանց հուսիլ կու օլըրվի,
Էնդու համա քու տեսնողըն իր ծամփեմեն կու մուլըրվի.
Յիփ մըտնում իս մեշլիսումըն, շանգ-շուխի-շաբանգ իս անում:

Էրեսըտ տեսնելու գուբան քաղաք-քաղկով, գիդ՝ գիդի պես.
Միռնողըն քիզմեն կու առնե անմահական դիդ՝ դիդի պես.
Յիփ տիղեմետ ժաժ իս գալի, շըխշըխկում իս քիդքիդի պես.
Ի՛նչ կոնիս սանթուր-քամանչեն՝ գուքսըտ չոնգուր-չանգ իս անում:

Ծուցիտ մեչըն վարթ, մանիշակ, սըմբուլ ու սուսան իս շինի.
Քու տերըն բաղըն ի՛նչ կոնե՝ քու հուտըն ռեհան իս շինի.
Քամին մեչըն անց է կենում՝ մագիրըտ ելքան իս շինի.
Աշխարքըն ծով, դուն մեչըն նավ, ման իս գալի, լանգ իս անում:

Տասնեմետ մեկըն չին ասի, թեգուգ աշխարըս քիզ գովին.
Նովափար, ծա՛ղիկ ծովալին, մանուշակ՝ բաց արած հովին.
Բաս քու էշխին վո՛նց դիմանամ. ջուրըն տանե Սալաթ-Նովին.
Թե տեսնողըտ մեկ էլ տեսավ՝ դիվանա-դաբանգ իս անում:

Էս էլ Դիբա ու Ենգիդունիայի հանգում. Արուֆինի ասած, մարտի վերջին, քրոնիկոնի 447-ին (1759):

Չիս ասում, թե լաց իս էլի.
 Բա՛րով տեսա, ի՛մ սիրեկան,
 Վարթի նըման բաց իս էլի
 խարերով,
 խարերով.
 Բա՛րով տեսա, ի՛մ սիրեկան:

Արի մե դարդըս իմա՛ցի,
 Էջխեմետ հա՛ման իմ լացի.
 Օրըս էսպես անց է կացի՝
 դարերով,
 դարերով.
 Բա՛րով տեսա, ի՛մ սիրեկան:

Յիփ կու հաքնիս ալ ու ատլաս,
 Տեսնողին կու շինիս մաս-մաս.
 Դոշիտ պիտի լալ ու ավմաս՝
 չարերով,
 չարերով.
 Բա՛րով տեսա, ի՛մ սիրեկան:

Յիս քիզ գովիմ խաղի մեչըն.
 Շամամսիրըտ թաղի մեչըն.
 Ման իս գալի բաղի մեչըն՝
 լարերով,
 լարերով.
 Բա՛րով տեսա, ի՛մ սիրեկան:

Սալաթ-Նովեն վո՛նց դընջանա.
 Աչկիրըտ օսկե փընջան ա.
 Դուշմանի լիզուն մընջանա՝
 չարերով,
 չարերով.
 Բա՛րով տեսա, ի՛մ սիրեկան:

Էսպես թասլիթ:

Թեգուզ քու քաշըն մարքրիտ տան՝
 բրո՛լի-բրո՛լի,
 Թեգուզ քու քաշըն ավմաս տան՝
 բրո՛լի-բրո՛լի.
 Յա՛ր, չի՛մի տա, չի՛մ հիռացնի
 քիզ քու լարեմեն,
 բարեբարեմեն:

Չի՛մ քաշվի Էկաթ մահեմեն,
 Ուղիփի տըվաթ ահեմեն՝
 բրո՛լի-բրո՛լի.
 Թեգուզ ուղամ գա շահեմեն,
 Յա՛ր, չի՛մի տա, չի՛մ հիռացնի
 քիզ քու լարեմեն,
 բարեբարեմեն:

Թեգուզ քու քաշըն ավմաս տան՝
 բրո՛լի-բրո՛լի,
 Թեգուզ քու քաշըն մարքրիտ տան՝
 բրո՛լի-բրո՛լի.
 Յա՛ր, չի՛մի տա, չի՛մ հիռացնի
 քիզ քու լարեմեն,
 բարեբարեմեն:

Գուլ իս անգին-ից, նույն հանգով:

Քանի վուր ջան իմ,
 Յա՛ր, քի դուրբան իմ,
 Աբա ի՜նչ անիմ.
 Արտասուք անիմ,
 Շատ հոքուց հանիմ,
 Յա՛ր, դադետ տանիմ:
 Ասիր՝ ջեյրան իմ,
 Թուղ քի սե՛յր անիմ,
 Յա՛ր, մըտիկ անիմ.

Մո՛ւտ բաղչեն նազով,
 Զիզ գովիմ սազով,
 Յա՛ր, իլթիմազով:

Մազիրըտ դաստա,
 Պըռոշըտ փըստա,
 Հեյրանի վախտ է.
 Եկ նընգնինք չուըն,
 Վուր հասնինք գուըն.
 Ջեյրանի վախտ է:
 Բըլբուլըն՝ վարթին,
 Վարթըն՝ բաղաթին.
 Սեյրանի վախտ է.

Մո՛ւտ բաղչեն նազով,
 Զիզ գովիմ սազով,
 Յա՛ր, իլթիմազով:

Շուռ գանք համդամով,
 Յիրգնային նամով
 Թուփըն թացվիլ է:
 Խաղ կանչինք հանգով,

Լալեքըն ոանգով,
 Վարթըն բացվիլ է.
 Սուսան-սըմբուլով,
 Ղարիբ բըլբուլով
 Բաղըն լըցվիլ է:

Մո՛ւտ բաղչեն նազով,
 Զիզ գովիմ սազով,
 Յա՛ր, իլթիմազով:

Պատվական շինած,
 Նըման նըմանած
 Լեյլու դիդարին.
 Յա՛ր, ուշկըս գընաց,
 Մազիրըտ մընաց
 Վրա մուհաջարին:
 Բաղըն զարթարած,
 Բըլբուլըն քընած
 Վարթի սաջարին:

Մո՛ւտ բաղչեն նազով,
 Զիզ գովիմ սազով,
 Յա՛ր, իլթիմազով:

Հաքիլ իս ատլաս,
 Թուրլու զար ու խաս.
 Սալբու դա՛լ ոովուն,
 Չեոխտ ունիս թաս,
 Լըցնիս ու ինձ տաս,
 Ղուրբան իմ քովուն:
 Թաք դու բաղչեն գաս,
 Անիս մասնեմաս
 Զու Սալաթ-Նովուն.

Մո՛ւտ բաղչեն նազով,
 Զիզ գովիմ սազով,
 Յա՛ր, իլթիմազով:

Էսպես Արուֆինի ասած, Թասիրըն չինի, Նույն հանգով, մայիսի 2-ին, քրոնիկոնի 445-ին (1757):

Խըմե՛ցուր ձեռիտ թասեմեն,
 Ջո՛ւր իմ ասում, [տո՛ւր քասեմեն].
 [Մըն]ացի սրկու մասեմեն.
 Ա՛չկի լուս, ջո՛ւր իմ ասի,
 [Հուր չիմ ասի, հուր] չիմ ասի,
 Թուր չիմ [ասի], տուր չիմ ասի:

Գո՛գալ, Աստված քիզի լա՛վ տա,
 Չուզողի աչկերուն ցավ տա.
 Անգալի խոսկին մի՛ ավտա.
 Աչկի լուս, [զ]ո՛ւր իմ ասի,
 [Ս]ուր չիմ ասի, սուր չիմ ասի.
 Ջու[ր] չիմ ասի, սուր չիմ ասի:

Ով քիզի այան մըտիկ տա,
 Աբե[ին] Կայան մըտիկ տա.
 Ինչ աչկ քիզ խայան մըտիկ տա,
 Ջա՛նում յար, կո՛ւր իմ ասի.
 Նուր չիմ ասի, նու[ր] չիմ ասի],
 [Կուր իմ ասի, նուր չիմ ասի]:

Ովոր ինձ շինից դիվանա՛
 Սուրփ Կարապիտեն խիվանա.
 Վադի էրեսըն սիվանա.
 Ա՛չկի լուս, մո՛ւր իմ ասի.
 Չուտ չիմ ասի, [չուտ չիմ ասի,
 Մուր իմ ասի, չուտ չիմ ասի]:

Էշխեմետ խըմած, մաստ էկած,
 Գըլուխըս մահին ոաստ էկած.
 Սայաթ-Նովեն իմ՝ տիստ էկած.
 Ա՛չկի լուս, ո՛ւր իմ ասի,
 Սուր չիմ ասի, սուր չիմ ասի,
 Տուր չիմ ասի, [սուր չիմ ասի]:

Էսպես թասիբ, Արուֆինի ասած, մայիսի 10-ին, քրոնիկոնի 446-ին (1758):

Արի ինձ ա՛նգած կալ, ա՛լ դիվանա սիրտ,
 Հա՛լա սիրե, ա՛դաբ սիրե, ա՛ր սիրե.
 Աշխարքըս քունն ըլի, ր՛նչ պիտիս տանի՛
 Ա՛ստված սիրե, հո՛քի սիրե, յա՛ր սիրե:

Էն բանն արա, վուր Աստըծու շարքումն է,
 Խըրատնիրըն գըրած Հարանց վարքումն է.
 Յիրիք բան կա՛ հոքու, մարմնու կարքումն է՝
 Գի՛ր սիրե, դա՛լամ սիրե, դա՛վթար սիրե:

Ե՛կ, ա՛րի սիրտ, մընա դուն մե դամադի,
 Հալալ մըտիկ արա հացի ու ադի.
 Հենց բան արա՛ մարթ վըրետ չըծիծադի.
 Խըրա՛տ սիրե, սա՛բըր սիրե, շա՛ր սիրե:

Հըպարտութի՛ն չանիս՝ դուր գուքաս Տերիտ,
 Խոնարո՛ւթին արա կանց քիզ դեվերիտ,
 Աստված դիփունանցըն մին հոքի էրիտ.
 Ա՛ղկատ սիրե, դո՛նադ սիրե, տա՛ր սիրե:

Սա՛լաթ-Նովա, է՛րնեկ քիզ, թե է՛ս անիս.
 Հոքուտ խաթրի մարմնուտ ումբըն կես անիս.
 Թե գուզիս, վուր դադաստան չըտեսանիս՝
 Վա՛նք սիրե, անա՛պատ սիրե, քա՛ր սիրե:

Ուլամա. Արուֆինի ասած, մայիսի 1-ին, քրոնիկոնի 441-ին (1753):

Ռուն է՛ն գըլխեն իմաստուն իս, խիլքտ հիմարին բաբ մի՛ անի,
էրագումըն տեսածի հիդ միգի մե հեսաբ մի՛ անի,
Յիս խոմ է՛ն գըլխեն էրած իմ, նուրմեկանց քաբաբ մի՛ անի,
Թեվուր գիդիմ բեգարիլ իս, ուրիշին սաբաբ մի՛ անի:

Չըկա քիզ պես հուքմի-հեքիմ, դուն Ռոստոմի-Ջալ՛ թաքա՛վուր.
Ասկըտ ասկերումըն գոված՝ համր՝ ունիս, զոգալ թաքա՛վուր.
Թե էսանց էլ սուէ՛ ունենամ՝ գլուխըս արա տալ, թաքա՛վուր.
Մըտի՛կ արա քու Ստիդժողին՝ նըհախ տիդ դագաբ մի՛ անի:

Յարալուն հեքիմն էնդուր գուգե՛ դի՛ղ տալու է, ցա՛վ տալու չէ.
Քանի գուգե արբաբ ըլի՛ դուլըն աղին դավ տալու չէ.
Ղու քու սիրտըն ի՛ստակ պահե, յադի խոսկըն ավտալու չէ.
Աստժու սերըն կանչողի պես, դըռնեմետ ջուղաբ մի՛ անի:

Ամեն մարթ չի կանա խըմի՛ իմ ջուրըն ո՛ւրիշ ջըրեն է.
Ամեն մարթ չի կանա կարթա՛ իմ գիրըն ո՛ւրիշ գըրեն է.
Բունիաթըս ավագ չիմանաս՝ քարափ է, քարուկըրեն է՛
Սելավի պես առանց ցամքիլ, դուն շուտով խարաբ մի՛ անի:

Քանի գուգե քամին տանե՛ ծովեմեն ավագ չի պակսի.
Թեգուգ ըլիմ, թեգուգ չըլիմ՝ մեջխսներուն սագ չի պակսի,
Թե կու պակսիմ, քի՛զ կու պակսիմ՝ աշխարիս մե մագ չի՛ պակսի.
Սայաթ-Նովու գերեզմանըն Հինդ, Հաբաշ, Արաբ մի՛ անի:

Էսպես Արուսիանի ասած. քրոնիկոնի 441-ին (1753):

Աջաբ քա՛նի ժամանակ է, թաք գիդենամ տա՛րիտ, է՛րնեկ.
Վո՛ւնց ուտիլ գուգե, վո՛ւնց խըմիլ՝ մոդըտ նըստող յա՛րիտ էրնեկ.
Բացվիլ իս կարմիր վարթի պես, փաթուֆ սուսանբա՛րիտ էրնեկ.
Բըլբուկին լալով ման կոծիս գիշեր-ցերեկ՝ խա՛րիտ էրնեկ:

Հուտըտ աշխարըս բըռնիլ է, բերնումտ ունիս զանջափիլըն.
Կանց քիզ լավ հուտ չի ունենա Հընդու էկած դարանփիլըն.
Գիշեր-ցերեկ զուքսիտ մեչն իս, ձեռիտ ունիս [հուտով հիլըն].
Ղիբչում է ալ պըռոշնիրուտ, ո՛ւնքիտ, սամանդա՛րիտ էրնեկ:

Շատըն հասրաթետ կու միրևի, սըրտումըն կունենա զարուր.
Ով չէ տեսի՛ մե՛կ ա՛խ կոնե, ով կու տեսնե՛ հազար հարուր.
Քու զաթըն քու նըման կուլի, կըշտիտ ունիս օսկե բարուր.
Բալքա մեկ էլ դեդեն բերե՛ նըման բարեբա՛րիտ է՛րնեկ:

Սե նադըտ Արաբ անցկացավ, մե նադըտ Հընդըստան գընաց,
Սե նադըտ Ղըրիմ անցկացավ, մե նադըտ Դաղըստան գընաց,
Սե նադըտ Ուրումեյ կացավ, մեկըն Փըռանգըստան գընաց.
Ով քու սուրաթըն տեսնում է, ասում է՛ թահա՛րիտ էրնեկ:

Արի նըստի՛, Սա՛յաթ-Նովա, խոսկըտ ասա լամզ ու բասով.
Սագին խիլքըտ չըտանուլ տաս էտ խիալով, էտ հավասով.
Ձեռիտ բըռնածըն բըրուլ է. ա՛ծա, խըմի՛նք օսկե թասով.
Շատ աջայիբ մեհմանդար իս, սուփրի սագանդա՛րիտ էրնեկ:

Էսպես Արուսիանի ասած. քրոնիկոնի 443-ին (1755):

Մողըտ նըստողըն կու հարփի՝ դուն բանգ ու բոգա իս, ա՛գիգ,
 Դիվանա Փահլուկ կու շինիս տեսնողին՝ ա՛գա իս, ա՛գիգ,
 Ինչտեղ կուլիս շընուք կու տաս՝ մեջլիսի մագա իս, ա՛գիգ,
 Մագեն մե սահաթ լավ կուլի, դուն համան թա՛գա իս, ա՛գիգ:

Մե խոսկըտ կանց շաքար քաղցըր, մե խոսկըտ վառ՝ ջուրա-ջուրա.
 Մե նըմանըտ ոաշի նըման, մե նըմանըտ՝ ջուրա-ջուրա.
 Մարքարիտով լիքըն կալ իս, սադափնիրըտ թուրա-թուրա.
 Էրծաթե կոխպեքով կոխպամ, դուն օսկե ոագա իս, ա՛գիգ:

Էրեսըտ առվուտվան արիվ՝ քանի կեհա կու զարգանա.
 Թաքավորի քարխանի զա՛ր՝ ծառըն ծառեն չի թարգանա.
 Թե սուչ ունենամ՝ սըպա՛նե, թե չե նըհախ մի՛ բարգանա.
 Մե ձեռըտ ջուր, մե ձեռտ արուն՝ ջալլաթի, ջագա իս, ա՛գիգ:

Տեսնողըն նաղջըտ կու տընդդե են թովուգի բըմբուլի պես.
 Չընի տակեն նուր դուա եկամ, արիվ դիբամ սըմբուլի պես.
 Թուղ վըրետ լալով պըտուտ գամ, վարթին կարոտ բըլբուլի պես.
 Դուն ինձնից շուտով մի՛ թըռչի՝ շավարդան-բա՛գա իս, ա՛գիգ:

Էշխեմետ հիվանդացիլ իմ. վո՛նց գարար, վո՛նց շահ ին ասում.
 Հեքիմնիրըս ափսոսում ին՝ ծընգան տալով վա՛յ ին ասում.
 Կանչողըս դարդակ է գընում. «Ա՛խ, Սալաթ-նովա» ին ասում.
 Թաք դուն տիս գաս, վիր կու կենամ, թե սագիս սա՛գա իս, ա՛գիգ:

Էսպես Արուֆինի ասամ, քրոնիկոնի 446-ին (1758):

Աջաք քու սիրտըն ո՛վ շինից՝ խոնարից, հիզնից բեդամադ.
 Քանի գուգե մարթ վուր հարփի, վո՛նց կուլի վագնից բեդամադ.
 Յա՛ր, յիս քիգ ի՛նչ գեթ իմ արի՝ նըստամ իս միզնից բեդամադ.
 Քամեցիր էշխիտ մանգանով. յի՛ս պիտիմ քիզնից բեդամադ:

Ինչ քիզանից հիռացիլ իմ, իմ ջանումըս ջան չե մըտի.
 Ուշկ ու միտկըս դուն իս տարի, ձեռիս մեչըն բան չե մըտի.
 Հենց գիդիմ, թե չուրս տարի է Քաղաքըն քարվան չե մըտի.
 Ուխտարի նըման նըստամ իմ՝ իջարից, միզնից բեդամադ:

Հալթաթ սերըն կես է էլի, վուր միգի ատիլ է ուզում.
 Չուրս տարեկան էրեխի պես՝ յարըս խըրատիլ է ուզում.
 Բըռնիլ է էշխի դանակըն, սիրտըս կըտրատիլ է ուզում.
 Շատ մարթ կա նըստամ լացլեխ, գոգալի նագնից բեդամադ:

Թեգուգ իմա՛ցի, կարթա՛ցի իմաստնասիրաց առակըն.
 Էշխեմետ ջունուն իմ էլի, վեր եկավ սըրտիս վարակըն.
 Ա՛ստված վըկա, մարթ չըքա՛շե՝ դըժար է էշխի կըրակըն.
 Տեսա արունոտ ջեյրանըն՝ վուրսնուրթի նիզնից բեդամադ:

Անցկացավ աշունքվա վախտըն, սալբիքըն խաղալ է ուզում.
 Հասավ գարունքվան հուսանըն՝ բըլբուլըն էլ գալ է ուզում.
 Սալաթ-նովեն առանց նընգիր ձիդըն գըցամ լալ է ուզում.
 Ջառ կորցըրամ խոնթկարի պես նըստամ է խագնից բեդամադ:

Արուֆինի ասամ, քրոնիկոնի 447-ին (1759):

Աշխարհս մե փանջարա է. թաղերումեն բեզարիլ իմ.
Մըտիկ տըվողըն կու խուցվի. դաղերումեն բեզարիլ իմ.
Էրեզ լավ էր, կանց վուր էսօր, վաղերումեն բեզարիլ իմ,
Մարթ համաշա մե՛կ չի ըլի, խաղերումեն բեզարիլ իմ:

Դովլաթն Էլթիբար չունե, լիփոր կերթա իր շըքարով.
Լավ մարթն էն է՝ գըլուխըն պահե աշխարումըս Էլթիբարով.
Աշխարըս միզ մընալու չե՝ իմաստնասիրաց խաբարով.
Գուզիմ թըռչի բըլբուլի պես. բաղերումեն բեզարիլ իմ:

Ո՛վ կոսե, թե լիս կու ապրիմ առուտեմեն ինչու մուտըն.
Աստըձու ձեռումըն հիշտ է մարթու աշխարք ելումուտըն.
Դուրթս Էնդուր ծամփա չե՝ գընում՝ շատացիլ է խալխի սուտըն.
Քըսա՛նըն՝ մե՛ դուլ չին պահում. աղերումեն բեզարիլ իմ:

Աշխարըս միզ մընալու չե, քանի նըստինք գող ու սափին.
Հում կաթնա՛կիր-Աթամի գա՛թ, նա՛լաթ՝ ըլի էտ քու բափին.
Հանփիրութինըս հատիլ է, չիմ դիմանում խալխի գափին.
Դոստիրըս դուշման ին դառի. յաղերումեն բեզարիլ իմ:

Սալաթ-Նովեն ասաց՝ դարդըս կանց մե ծարըն շատացիլ է.
Չունիմ վաղվան քաղցըր փառքըս, հիմի դարըն շատացիլ է.
Բըլբուլի պես Էնդուր գուլամ, վարթիս խմրըն շատացիլ է.
Չի՛ն թողնում վախտին բացվելու. քաղերումեն բեզարիլ իմ:

Էսպես Արուսիկնի ասած, ապրիլի սկզբին, քրոնիկոնի 447-ին (1759):

Ամեն սագի մեչըն գոված, դուն թամամ տասն իս, քամա՛նչա,
Նաքազ մարթ քիզ չի կանա տեսնի՝ դուն նըրա պասն իս, քամա՛նչա,
Ղա՛ստ արա՛ Է՛լ լավ օրերու Էդիվըն հասնիս, քամա՛նչա.
Քիզ ինձնից ո՛վ կանա խըլի՝ աշուղի բասն իս, քամա՛նչա:

Անգաճըտ Էրժաթեն պիտի, գըլուխըտ ջավահիր քարած,
Կուբըտ շիրմայեմեն պիտի, փուրըտ սադափով նախշ արած,
Սիմըտ օ՛սկեն քաշած պիտի, Էրկաթըտ փանջարա արած,
Օչով դիմեթըտ չի գիդի. լալ ու ալմասն իս, քամա՛նչա:

Ճիպուտըտ վարաղնած պիտի՝ թաիր ունենա հազար ոանգով.
Չարըտ ոաշի կուդեն պիտի, վուր դուն խոսիս քաղցր հանգով.
Շատին գարթուն կու լուսացնիս, շատին կու քընեցնիս բանգով.
Անուշահամ գինով լիքըն դուն օսկե թասն իս, քամա՛նչա:

Աժողիտ Է՛րկու կու շինիս, առաչ չայի, դափա գուզիս,
Կու մենձըրվիս այվընումըն, պարապ վախտի ոափա գուզիս.
Յիփ վեր գուբաս մեչլիսումըն, քաղցըր գող ու սափա գուզիս,
Բուրթըտ գոգալնիր շարած, մեչլիսի կեսն իս, քամա՛նչա:

Շատ տըխուր սիրտ կու խընդացնիս, կու կըտրիս հիվընդի դողըն.
Յիփ քաղցըր ծայնըտ վիր կոնփս, բաց կուլի հիդըտ խաղողըն.
Խալխին էս իլթիմազն արա՛ ասին. «Ա՛պրի քու աժողըն»,
Քանի սաղ է Սալաթ-Նովեն, շատ բան կու տեսնիս, քամա՛նչա:

Էսպես Արուսիկնի ասած. քրոնիկոնի 447-ին (1759):

Արի համով դո՛ւլուղ արա, խալխի նոքար, Սա՛յաթ-Նովա.
 Ամեն մարթ չի կանա ճանգի շահ ու շըքար, Սա՛յաթ-Նովա.
 Ով քիզի լիղի պարքիվե, դուն տու շաքար, Սա՛յաթ-Նովա.
 Ղա՛ստ արա՝ շուշետ չըկոտրին, չըխըփին քար, Սա՛յաթ-Նովա:

Թեգուզ դըքրատանըն պահ տաս՝ ծեծով չի խըրատվի խիվըն.
 Ինչրու անձնեն չըդուս էհա անախտիլի են չար դիվըն.
 Բեդասըլն ասըլ չի՛ դառնա, թուլով չի՛ սիպտակի սիվըն,
 Ծուռըն փետըն չի՛ դըրըստի ոանդան, դո՛ւրգար, Սա՛յաթ-Նովա:

Թեգուզ իմանաս, գիդենաս աստղերու համբարքըն սիրուն.
 Անբարի գուրծըն կորած է՝ կա՛րթա Հարանց վարքըն սիրուն.
 Ավիտարանի խոսկիրըն մարքարիտ է, կարքըն՝ սիրուն.
 Մի՛ ածի խուզի առչիվըն լալ ու գովհար, Սա՛յաթ-Նովա:

Թե էս կենաց փառքըն չուզիս՝ էն կենաց ավմասըն կու տան.
 Թե հոքուտ խաթիր շալ հաքնիս՝ գար քաշած ատլասըն կու տան.
 Թեվուր լալով զըխձում անիս՝ անմահացըն մասըն կու տան.
 Խոստովանիս արած միխկըտ՝ չանիս ինքար, Սա՛յաթ-Նովա:

Վուրտիղ հարսնիք, վուրտիղըն սուք, վուրտիղ սուբաթ խաղ է ըլում.
 Վուրտիղ ժամ, վուրտիղ պատարաք, վուրտիղ սիրով տաղ է ըլում.
 Թեվուր հոքուտ կամքն իս անում, մարմինտ բեդամաղ է ըլում.
 Վո՛ւր մե դարդին կու դիմանաս, դուն ջըրա՛տար, Սա՛յաթ-Նովա:

Էսպես Արուսեանի ասած, քրոնիկոնի 446-ին (1758):

Բեդասլին վուր խոսեցընիս, լալ անիլըն ինչի՛ն է շահ.
 Ռանգըն վուր սևադեն նընգնի՝ ալ անիլըն ինչի՛ն է շահ.
 Մարթ վուր քու խոսկով միռանի՝ գալ անիլըն ինչի՛ն է շահ.
 Պատանքին մե՛ ոանգն է հերիք՝ չալ անիլըն ինչի՛ն է շահ:

Մարթ պիտի թանգ հախ տա, առնե խոսկիրըն փիր-ուստադեմեն.
 Ռանգըն ոանգերուն ծածկում է, հուջրեքըն լիքն է սադեմեն.
 Թեգուզ գար-գարբաբ հաքցընիս, վուր չըլի ասըլգադեմեն...
 Սիվ արաբի ճակտի վըրա խալ անիլըն ինչի՛ն է շահ:

Լավ մարթն էն է՝ սիրով անե բարի հրիշտակնիրու կամքըն.
 Իմաստուննի՛րն էլ չըտեսան էս աշխարի հուտն ու համքըն.
 Չուրս գըլխանի ոաշի վըրեն աջալըն դըրիլ է թամքըն.
 Աշխարս միզ մընալու չե՛ մալ անիլըն ինչի՛ն է շահ:

Մեր ու մանուկ բաժանվեցան, մանուկն է՛նդուր ունի լալու.
 Սատանեն մե դամբ է դըրի՝ Աթամի գաթըն վուրսալու.
 Ծատըն սատանեն է տանում՝ վիրչըն մընում է վա՛յ տալու.
 Վուր չե Ռունիլիլի նըման՝ կալ անիլըն ինչի՛ն է շահ:

Ծուռ էրիտ չարխի-փալագըն դովաթըն միզնից խըռով ա.
 Ում հաքին հին շալ ին տեսնում, էլ չին ասում, թե էս ո՛վ ա.
 Յարովըտ մեկ մըհլամ չունիս, էնդուր գուլաս, Սա՛յաթ-Նովա.
 Զարեքըն դիղըտ չին գիդի՝ փալ անիլըն ինչի՛ն է շահ:

Քրոնիկոնի 447-ին (1759):

Հիմքըտ վերջստին նուրեցին, չաղ արին, Մողնու սուրփ Գև՛ուրք,
Քար ու կիրըտ ոխչըրի կաթ շաղ արին, Մողնու սուրփ Գև՛ուրք,
Աչ ու ծախ կախեցին՝ բրուլե ծաղ արին, Մողնու սուրփ Գև՛ուրք,
Յիրգնուց լուսըն վըրետ կամար-թաղ արին, Մողնու սուրփ Գև՛ուրք:

Պատիրըտ կարմիր ագուրով, սընիրըտ տաշ մարմար քարով,
Հընդու միչեմեն դուս եկաթ վարաքուրըտ՝ դալամքարով,
Թագիրըտ անգին ակնիրով, ըզգիստըտ գարբաբով, գարով,
Բիմըտ ու խաչկալըտ դրախտի բաղ արին, Մողնու սուրփ Գև՛ուրք:

Վիրնատունտ՝ սանդալե տախտակ, ոանգըն է տորոնի նըման.
Հոքով ու մարմնով կու սըրփվի, ով քիզ գուքա մոնի նըման.
Տապանակ ուխտի կըտակավ խորանտ Ահարոնի նըման.
Միաբանքըտ քաղցըր ծալնով տաղ արին, Մողնու սուրփ Գև՛ուրք:

Էշխեմետ հիվանդացիլ իմ, դի՛ղի համա իմ լալի.
Վախում իմ, թե դարդըն հալե, լի՛ղի համա իմ լալի.
Շահի կարքաթ վեքիլի պես գի՛ղի համա իմ լալի.
Տանեն դուս արաթի նըման տի՛ղի համա իմ լալի:

Մե տիղ հուքմի-հեքիմ չըկա՝ դուտըն էհամ, կանչիմ հա՛րա.
Վի կենա Լողմայի հեքիմըն, բալքամ դարդիս անե չարա.
Տի՛ս, թե ի՛նչպես է շըփոթվի, դուն իմ խի՛լքին մըտիկ արա.
Ջուրն էլավ, գերանըս տարավ, ծի՛ղի համա իմ լալի:

Սիրտըս էշխեմեն էրաթ է, դուգունըն, դաղըն ի՛նչ կոնիմ.
Վո՛ւնց դոբա ունե, վո՛ւնց չափար, լիս էնպես բաղըն ի՛նչ կոնիմ.
Անդի լարըն կըտըրվիլ է, դարդակ սադաղըն ի՛նչ կոնիմ.
Նիտըս քարումըն կտորեցի, թի՛ղի համա իմ լալի:

Ղալամըն գիրըս չե գըրում՝ մե չուրացաթ թանքի նըման.
Խոսկիրըս մեմեկ չի ասվի՝ իմաստններու բանքի նըման.
Մեչըն չիմ կանացի մըտնի, ծովի ծածկաթ վանքի նըման.
Խոստովնահերըս հիռացավ, մի՛ղի համա իմ լալի:

Գիղումըն՝ մելիք-տանուտեր, քաղաք տիղըն՝ սուլթան-խան իս.
Բաղումըն՝ վարթ ու մանուշակ, սարումըն՝ սըմբուկ-սուսան իս.
Ղաբուլ ունե Սալաթ-Նովեն՝ թաք քու ձեռով դուն սըպանիս.
Միռնելուս համա չիմ հոքում, ցի՛ղի համա իմ լալի:

Էսպես Արութինի ասած. քրոնիկոնի 446-ին (1758):

Յիս կանչում իմ լալանին.
 Բաղեշխանեն լալ անին.
 Վա՛յ թե հասրաթետ միռնիմ,
 Բըլթուլ լիզուս լալ անին.
 Դոստիրըս հիռու կանգնին,
 Յադիրըն գան՝ լալ անին:

Քի սազ գուքա ալ դումաշըն, նազա՛նի.
 Եկ ծակատիտ կա՛պե զարլու մուղայիշ.
 Չեռիտ բըռնե օսկեջըրաժ մըկրատըն,
 Խուճուճ-խուճուճ կավերուտ տուր արայիշ:

Յիս կանչում իմ յարանին.
 Թեջնիս, վարսաղ, յարանին.
 Ո՛վ ասավ, թե նըհախ տիղ
 Յարիտ մեչըն յար անին.
 Ավիտարանըն կու տա
 Խոնար մարթուն երանին:

Պատվական տեսնելու նովաբու նա՛ջար,
 Բըլթուլին գըժվեցնող թոփ վարթի սա՛ջար,
 Աչկիրուտ ունքիրըտ էլավ մուհաջար.
 Թերթերուկիտ մազըն՝ զար, օսկու զարնիշ:

Յիս կանչում իմ գայանին.
 Նու ու Այիբ գայ անին.
 Դո՛ւն իս ասի՝ նըհախ տիղ
 Յարի սիրտըն գայ անին.
 Շա՛հն եր քաշի, չեր դիմնա
 Էս իմ քաշաժ գայանին:

Հուտըտ աշխար բըռնից, Փըռանգի մա՛ջում,
 Դաստամազըտ դառավ սիմ ու արբեշում.
 Կըռնիրըտ շիմշատ է, մատնիրըտ է մում.
 Ծուցըտ բաղչա ունիս, մեչկըտ է դամիշ:

Յիս կանչում իմ մերանին,
 Ըսկըսպնական մերանին.
 Թուղ դոստիրըն շատանան,
 Թըշնամիքըն մեռանին.
 Ասի թե՛ յիս քու ախպեր,
 Զու մերն ինձի մեր անին:

Բեմուրվաթ յա՛ր, խիլքըն գըլխես մի՛ տանի.
 Դարդիրըս շատացավ քա՛նի մե քանի
 Գիդիմ վուր, յա՛ր, դուն ինձ լայիղ չիս անի՝
 Դուն մե թաքավուր իս, յիս մե խիղճ դավրիշ:

Յիս կանչում իմ մասանին.
 Սե ու Այիբ մաս անին.
 [Յիս քիզնից չիմ հիռանա,
 Գուգե ինձ անմաս անին].
 Սայաթ-Նովեն քու յարն է,
 Թեգուզ մասնեմաս անին:

Դաստամազըտ նըման սըմբուլ-սուսանի.
 Վախում իմ, թե սերըտ սիրտըս կես անի.
 Կու միռնիմ, էլ ինձի պես չիս տեսանի.
 Զու Սայաթ-Նովեն իմ, մի՛ անի դիմիշ:

Քրոնիկոնի 441-ին (1753), Արութինի ասած. ուրբայի-բայաթի-թասլիբ:

1 (48)

Փահրադըն միռած, Շիրինն ասաց՝ դարեն երված իմ.
Քաշվիլ է վարթըն, մոդ չի թողնում, չարեն երված իմ.
Բըլբուլըն ասաց՝ վարթիս խաթրի խարեն երված իմ.
Տասնումեկ ամիս մունջ իմ կացի՝ տարեն երված իմ.
Աստված կու սիրիս, զար մի՛ հաքնի, զարեն երված իմ,
Մեջլումի նըման ման իմ գալի, յարեն երված իմ:

Չըկա փաչայի խազինումըն մալ քիզի լալիդ.
Հալա չին գործի Քիրմանումըն շալ քիզի լալիդ.
Օսկե մատնումըտ դըրիլ իս դուն լալ քիզի լալիդ.
Հաքիլ իս ատլաս՝ ոանգն է գուզագ—ալ քիզի լալիդ.
Աստված կու սիրիս, զար մի՛ հաքնի, զարեն երված իմ,
Մեջլումի նըման ման իմ գալի, յարեն երված իմ:

Խոսկիրըտ քաղցըր, լիզուտ շաքար—շարթի միչումըն.
Գարունքվան ծա՛ղիկ, բաց իս էլի մարտի միչումըն.
Մազիրըտ ռեհան՝ փաթըթած է վարթի միչումըն՝
Կանանչ տերնեն նամ չըկաթի զարթի միչումըն.
Աստված կու սիրիս, զար մի՛ հաքնի, զարեն երված իմ,
Մեջլումի նըման ման իմ գալի, յարեն երված իմ:

Սալաթ-Նովեն իմ, էնդուր գուլամ, դարդիրըս արբաբ.
Մազիրըտ ռեհան, կլապիտոն է, հուսիրըտ շարբաբ.
Բարակ դամաթիտ խիստ սազ գուքա դիբա ու զարբաբ.
.....
Աստված կու սիրիս, զար մի՛ հաքնի, զարեն երված իմ,
Մեջլումի նըման ման իմ գալի, յարեն երված իմ:

Էս մուստազաթի ձենով է, շատ լավն է. Սալաթ-Նովայի ասած (Յան. Օհանի):

2 (49)

Աչկ ու ունքըտ վեր իս թողի, հուքմըտ մե ռուս ցարի բաբաթ.
Աջաբ քիզ ի՞նչ գեթ իմ արի. խոսում իս դուն չարի բաբաթ.
Ով քիզի խալան մըտիկ տա, սիրտըն դառնա քարի բաբաթ.
Թեգուզ պա՛հե, թեգուզ սպա՛նե դըռանըտ նոքարի բաբաթ:

Դըռանըտ նոքար չիս պահի, թաքավուր իս՝ դուլ սըպանող.
Խոսկըս առա՛կով իմացի, Լուսնի ասդ՝ փուզուլ սըպանող.
Բացվիլ իս բաղի միչումըն, կա՛րմիր վարթ՝ բըլբուլ սըպանող.
Կըտրի՛լ տու, քանի կըտրում է քու թուրըն սարդարի բաբաթ:

Յա՛ր, ինձ մե ճամփա կանգնեցու՝ կենամ խաթըրջամի նըման.
Գիշեր ու ցերեկ լալիս իմ, աչկիրըս է նամի նըման.
Թուղ դըռանըտ նընգած ըլիմ օտար-բարեկամի նըման.
Անգալին Ա՛ստված սըպանե, Փահրադ-Շիրնի դարի բաբաթ:

Գարնան շընչի ծաղկի նըման կարմիր վարթըն բաց է ըլում.
Ի՛նչ օքուտ է քու բաղմընչուն, վուր բըլբուլըն լաց է ըլում.
Պըռոշեմետ միդր է կաթում, թողնիս, յախետ թաց է ըլում.
Էնդու համա քաղցր իս խոսում. լիզուտ է շաքարի բաբաթ:

Մարթ իր խոսկով կու ճանանչվի, գուզե շահի վեզիր շինին.
Բեդասըլն ասըլ չի դառնա, թեգուզ վեքիլ, նազիր շինին.
Թե կամենաս, ամենան տիղ քու ասածըն հազիր շինին,
Սա՛լաթ-Նովա, խոսկըտ ա՛սա բելու քամանդարի բաբաթ:

3(50)

Կիսամուրագ մի՛ սըպանի,
Չունքի արիւր սեր, նա՛գանի.
Թե քիզ ավել յադ յար սիրիմ,
Ումբրես չանիմ խեր, նա՛գանի:

Աշխարումըս [դուն իմ] ջան իս,
Դուն իմ շահ իս, սուլթան-խան իս
Ի՛նչ կուլի միզ մըտիկ անիս
Հազարեն մե ջեր, նազա՛նի:

Ղարիբ դավրիշ իմ, հաջ չունիմ.
Գըլխիս երծաթե թաջ չունիմ.
Յիս քիզ ավել իլաջ չունիմ.
Դուն դառի ինձ տեր, նազա՛նի:

Կըրակ տըվիր կրակեն ավել.
Չախմախ էլ ունիս դու, դավ էլ.
Աշխարումըս քիզնից ավել
Ո՞վ ասաց թե՛ կե՛ր, նազա՛նի:

Սայթ-Նովեն իմ, ճար չունիմ,
Յիս վարթըն իմ, մին խար չունիմ,
Թե դուն ասիր յադ յար չունիմ.
Իդրարըտ էտ էր, նազա՛նի:

Էսպես լավ գարեհլիի ծախով. Սայթ-Նովայի ասած (ծան. Օհանի):

4(51)

Հընդու քաղաքեմեն հանած ջավա՛հիր, լա՛լ արմանալու,
Ինչի դիբչիս՝ նաղաշ կոնիս, օսկե փա՛րգալ արմանալու.
Ամեն մարթ չի կանա ճարի շահ ու շըքար արմանալու.
Մարթ հիդըտ չի կանա խոսի, Ռոստոմի-Ջա՛լ արմանալու:

Շիմշատի ծա՛ն՝ բըհամ էկած, շենքըտ տաշիլըն ի՛նչ կոնե.
Երանի է քու տիրուչըն. յադին յաշիլըն ի՛նչ կոնե.
Էրեսիտ խաս ա՛ մուրասա. դալամ քաշիլըն ի՛նչ կոնե.
Կարմիր ու կանանչ ու ճերմակ, սարիսար, ալ արմանալու:

Դուն հիշտ դիմիշ անելու չիս, ճըրաք վառած, դըժար ճարած.
Ովոր էրեսըտ կու տեսնե, խիլքըն կու դառնա շըվարած.
Անգին յա՛ղութ, անգին ա՛լմաս՝ բոլորքըտ ջավահիր շարած,
Սկանդարի-Ջուլդարի թողած ջընաղ-հեքալ արմանալու:

Համաշա սելրան իս անում, վարթ ու մանուշակ քաղում իս,
Շուշա-բըրուլ գուլա՛բդան՝ բերնետ վարթաջուր մաղում իս.
Թաքավորի թաջի ջի՛ղա, օսկե թիլըտ շաղմաղում իս.
Վուրսնուրթի ձեռնեմեն փախած ջե՛լրան, մա՛րալ արմանալու:

Յա՛ր, քիզանից հիոանալըս միոնելուս վըրա դըժար ա.
Էշխեմետ Մեջլում իմ դառի. ի՛նչպես անիմ ինձի չարա.
Ավելի չե՛, Սայթ-Նովեն քիզի ծառա ու նոքար ա.
Նըրանից ձեռըտ քաշիլըն՝ շատ ա էտ ալ արմանալու:

5 (52)

Խաբար գընաց բըլբուլի մող. «Վարթըն քու գալուն մընում է, Ճըխկընիրըն բացրացիլ է, վըրեն շուռ գալուն մընում է. Առավուտուց զանգակի պես քաղցըր ձեն տալուն մընում է»: Բըլբուլն ասաց. «Չիմ կանա գա, պուծպուծես լալուն մընում է»:

Վարթըն ասաց. «Իմ բըլբուլին ալ պուծպուծեն վո՞նց կու խափե. Թե խիլք ունիս, դա՛րիբ բըլբուլ, է՛լ քու բաղի ճամփեն չափե»: Քանի գուզե քընաժ տիղըն իր թըշնամին կուղըն կապե, էլի վիրչումըն մեյդանըն Ռոստոմի-Ջալուն մընում է:

Վարթըն ասաց. «Խա՛յան բըլբուլ, նա՛լաթ ետ քու էլթիբարին, Անցկացավ ապրիլ-մայիսըն, մեկ օր չըհարցըրիր լարին»: Չէթուղ թե մուրագին հասնին, տի՛ս ի՛նչ արավ քավթար դարին, Փահրադին քըլունգն ըսպանից, Ծիրին՝ խանջալուն մընում է:

Աշխարումըն վարթն է էլի բըլբուլների սիրեկանըն, Բըլբուլի լիզվով իմ ասում. «Տե՛ր, պա՛հե վարթի նըմանըն». Աշխարումըս քանի սաղ իս, Սալաթ-Նովի գերեզմանըն Ծահ-Աբասի լալի նըման, Ծահի՛ վրեն գալուն մընում է:

6 (53)

Մըտա էշխի քուրեն՝ խալիս դառնալու. Սիրտըս էլավ քե ու այիբ, Երկու բեն, **(քաբաբ)** Կամով սովդեն մըտա՝ դարողըն բառնալու. Էլ ո՞ւմ բըռնիմ սե ու այիբ Երկու բեն: **(սաբաբ)**

Ղադա պիտի, խոսկըն դադիմի շինե. Ծարբաբի միչումըն խամ թիլ չըհինե. Ջորու նըման չասե՝ իմ դեդեն ձին է, Մարթ վուր ըլի նու ու այիբ Երկու բեն: **(նաբաբ)**

Ինչպես վուր կըրակին չի դիմանում մում, Էնպես սախաթ կուլի, ովոր խոսի հում. Սալաթ-Նովեն ասաց՝ Է՛նդուր չէ պակսում Երկու աչկես Երկու այիբ, Երկու բեն: **(աբ-աբ)**

Էս հայերեն դարահեջա է (ծան. Օհանի):

7 (54)

Այիբ Ա՛ստված սիրիս, Բեն բարի կացի.
Գիմ գագաթըտ արա դա ու այիբ թո. (դաթ)
Եչ երանի չըկա Զա գալում մարթուն.
Է, Ը երեսիտ դի թո ու այիբ թո: (թաթ)

Ժե ժամանակ հասավ աչկերիս լալու.
Ին ինձի գըցեցիր դարդըս վուխալու.
Լյուն լալով իմ յիս աշխարիս մընալու
Էնդուր վա՛խ քաշեցի խե ու այիբ թո: (խաթ)

Ժա ծովումըն մընաց, դուս չեկավ նավըտ.
Կեն կամով ավելցըրար սըրտի ցավըտ.
Հո համան կանչում իս ձա ծայնով դավըտ.
Ղաթ դա՛բուկ կաց ճարիս ճե ու այիբ թո: (ճաթ)

Րե րուն ծո ցամքիլ է, Հյուն հունար ունի,
Փյուր փակեցին դուռըն, Քենը քար ունի.
Եվ Օ Ֆեն կարթալու Ա՛ստված ճար ունի,
Հալալ Սալաթ-Նովուն՝ կեն ու այիբ թո: (կաթ)

Էս այբբենական դարահեջա է, հայերեն (ծան. Օհանի):

8 (55)

Այիբբիմըն կարթացիլ իմ դասեդաս,
Հասա Ռա, Է, հասա Զե, հասասե.
Անգըրծակի մե ձեն Էկավ դասեդաս,
Անգաճ կալա, չիմացա ինչ հասասե:

Հազար տարին մարթու աչկին թաքավուր.
Քա՛նի տընանգ, քա՛նի հարուստ, թաքավուր.
Չի հարցընի ախկատ, հարուստ, թաքավուր՝
Մահըն վուր կա, առանց կաշառք հասասե:

Դաննացավ, թըթվեցավ կինքըս, ծովացավ.
Ա՛խ քաշելեն սիրտըս նընգավ ծովացավ.
Կաթելով, կաթելով, դարդըս ծովացավ,
Մե մարթ չըկա, վուր ինձ խըրատ հասասե:

Հազար տարին մարթու աչկին քարասուն.
Ո՞վ է մնացի աշխարումըս քարասուն,
Սա՛լաթ-Նովա, տարին Էլավ քարասուն.
Դուն մահի հիդ, մահըն քիզ հիդ հասասե:

Էս հայերեն թեջնիս է (ծան. Օհանի):

1 (56)

Թաքավոր իս, դի՛վանս արա, յա՛ր, քու արիվըն կու սիրիս,
Նըհախ տիղըն մի՛ բարգանա, շա՛ր, քու արիվըն կու սիրիս,
Կարմիր վարթըս մի՛ փուլ ածի, խա՛ր, քու արիվըն կու սիրիս,
Ուրոր գընաս՝ ինձ էլ հիղըս տա՛ր, քու արիվըն կու սիրիս:

Վարթըն այվընումըն կուլի՛ նամ-նամ արխին սազ ըլիլով,
Կանանչ փոթուլըն բացվիլ է՛ կարմիր ու գուլգազ ըլիլով,
Ամեն ծիտ բըլբուլ չի դառնա՝ վարթին փիանդազ ըլիլով,
Վարթըն ակոըվին մի՛ շանց տա, ծա՛ռ, քու արիվըն կու սիրիս:

Վարթըն մայիսին բաց կուլի, փոթուլըն կու տանին խեչըն,
Քանի վուր գուգե թառամի, պետկական է վարթի չեչըն,
Քիզ օսկե ամբարչա պիտի, մի՛ նըստի պըղընծի մեչըն,
Ո՛վ ջավա՛հիր, անգին ալմաս քա՛ր, քու արիվըն կու սիրիս:

Ակոավըն բըլբուլ չի դառնա, քանի գուգե վուր ախ անե,
Ամեն ոանգի վարթի մեչըն կարմիր վարթըն սիրեկան է,
Գուղ մարթըն մանգալով գուգա, ձիք կուտա, տակոեն կու հանե,
Մի՛ թողնի հասկըս քաղելու, բա՛ր, քու արիվըն կու սիրիս:

Բըլբուլըն սարեմեն գուգա, իր լիզվոլըն բա՛ղ կանչելով,
Ակըռքնիրըն վեր թափվեցան՝ շատ իլթիմազ, ա՛խ կանչելով,
Սայաթ-Նովեն բեգարիլ է շատ յարանա խա՛ղ կանչելով,
Իլթիմազըն է՛սպես կուլի, յա՛ր, քու արիվըն կու սիրիս:

2 (57)

Սուսան-սըմբուլ դաստամազըս էրեսիտ խափանգ իս արի,
Կավիրըս օլոր, տար ու բիր, արայիջ՝ գուլհանգ իս արի.

Հանգ իս արի, յա՛ր, ա՛ յար,
Սիրտըս արիր յարա, յա՛ր,
Գըլուխըս մատաղ կոնիմ՝
Ղաբուլ անիս, յա՛ր, ալար:

Ումբրիս յարըն ձըքիլ, դադանգ իս արի,
Վա՛լ թե կըտըրվիլ է դափիլ, յա՛ր, ա՛ յար:

Աչկիրըս ծով, էրեսըս շովդ, էշխըս լող կու տա անդայիդ,
Անքանար ջուրըն իս գըցի, բուրթըս տալդա, **ջըրհիդիդ.**

Ջըրհիդիդեն Նոյ այիբ
Վուր փըրկըվից նու այիբ,
Նոյին գեմին ազատից,
Ինձ՝ Այիբն ու նու այիբ:

Մեմեկ ինձի տիսուտ թե անիս լայիդ,
Կու կենամ ջա՛մալիտ մայիլ, յա՛ր, ա՛ յար:

Հասրաթեմետ չուրի նընգած, Մեջլումի պես՝ Լեյլու զայաթ.
Յարալու ջեյրանի իս դառի, յիս քու էդնեն՝ ալչի-սայադ.

Սայաթ-Նովեն իմ, Սայադ.
Անունըս հաշվիր՝ սա՛լ-ադ.
Տիսուտ կարոտ չըթողնիս,
Չասիս՝ սա օտար, սա՛ յադ:

Կամ թե գուրծավուր իմ, բեքարա խայաթ,
Արածըս ինձ չիլի վայիլ, յա՛ր, ա՛ յար:

3 (58)

Աստուծ խիալ արից. սըվթա
Ստիղծից նախ մարթըն Աթամ,
Աթամի կուղեմեն քաշից,
Յիվան տըվից նըրան համդամ:

Համդամ գուգիք՝ էս ծիգ դարար,—
Տերըն ասաց,— չոտիք էս բար,
Թե չէ կու տեսնիք մինձ զարար,
Վուր առիլ իք էս պըտղի համ:

Համ առնիլըն ուգից նախամար Յիվան,
Չարըն գըթավ նըրան, տըվին իրար կամ:

[Կամով նընգավ չարի թողըն],
Քաղից արքիվամ խընծորըն,
Խափից Աթամ նախահորըն,
Կերան ու դառան մերկանթամ:

Մերկացան ու ամանչեցին,
Փոշման դառան ու լացեցին,
Տերըն վուր էկավ՝ խափեցին.
Թե՛ օցըն էր արավ սիթամ:

Սիթամ արից Տերն էլ, քըշից դըրախտեն,
Քանի վուր պատվիրըն չըպահին թամամ:

Թամամ մութ բըռնից աշխարըն,
Ինչ է Աթամ-Յիվի ծարըն.
Սատանեն գըթավ հընարըն.
Ասաց՝ գուգի՛ք, ծիգ լուս կու տամ:

Կու տամ, ասաց՝ գիրըն առավ.
Հորդանանու գիդըն տարավ,
Աթամ վուր էտ շարթըն արավ՝
Նաթիջում դըծուխկ գընաց քամ:

Ջամ հազար տարի անց, Տերն էկավ աշխար,
Ազատից հոքիքըն, բան չըթողից քամ:

Ջամ ու նիդ օրիւր տեսան շատ:
Ով ունեցավ հույս ու հավատ,
Իղրարին մնացողըն հաստատ
Տերըն կու հիջե ամեն ժամ:

Ժամըն ու ժամանակն է նիդ.
Մահըն գուքա ամենան տիդ.
Կու լինի դադաստան ահիդ.
Աղաչիմ փրկիչըն՝ հուսամ:

Հուսամ Սայաթ-Նովես, միղկիրըս քավիմ,
Թե չէ դադաստանին լիս ինչ ջուղաբ տամ:

4(59)

Աշխարեմեն բեգարիլ իմ, էլ բերնումըս համ չըկա, չէ՛,
Թառամիլ է սըրտիս վարթըն, սափա, գող ու դամ, չըկա, չէ՛,
Ամեն մարթ ի՛րան է քաշում, դարդիման համդամ չըկա, չէ՛,
Բոլորքըն դամբաշ ին դառի, ուրախ սիրտ անգամ չըկա, չէ՛:

Դառըն խոսկով սիրտըս խուցից, վաղի ծեռնե՛մեն գուլամ լիս,
Դոստիրըս դուշման ին դառի, յաղի ծեռնե՛մեն գուլամ լիս,
Մեկ չէ, էրկու չէ, աշխարում շատի ծեռնե՛մեն գուլամ լիս,
Էլթիբարըն վիրացիլ է, ասկ ու բարեկամ չըկա, չէ՛:

Է՛յ ադալաթ հուքմի-հե՛քիմ, սուչըս ի՛նչ է, ա՛սա ինձի,
Վուր հաքցըրիի իմ չուգեցաժ սիվ ու սուք լիբա՛սըն ինձի.
Խըմցըրեցիր անմիղ տիղըն էս աղուի թասըն ինձի.
Հոքուտ մեչ ի՛նսափ, սըրտումըտ շընուք ու քարամ չըկա, չէ՛:

Թե՛ ռուխսաթ տան, սիրտըս բանամ, կու տեսնիք՝ դարդիրըս ծով ա,
Դովրանեմես դուս ին գըցի, իմ տիղըս բըռնողըն ո՛վ ա,
Ասում ին՝ տարքըտ թամամից, լա՛ց ու վո՛ւխպա, Սա՛լաթ-Նովա,
Հե՛յ վա՛խ, էլ ծեռիս քամանչա, մեջլիսումըն ջամ չըկա, չէ՛:

5(60)

Իղրար ու ամագ չունեցող յարի ծեռնե՛մեն դադ կոնիմ,
Բըլբուլին վարթեմեն զըրգող խարի ծեռնե՛մեն դադ կոնիմ.
Մարթուս էլթիբար չըմընաց, դարի ծեռնե՛մեն դադ կոնիմ.
Դիփ խառնակիչ ու ավիրող չարի ծեռնե՛մեն դադ կոնիմ:

Էլ հոքեվախ կըրոնավուր, մարթասեր իշխան չըմընաց,
Ջորըն անզորին կերիլ է, մարթկանց վըրա ջա՛ն չըմընաց.
Էս գամանի գոզալներուն ախրաթ ու իման չըմընաց,
Քա՛նի կանչիմ դադ ու փիրյադ, զարի ծեռնե՛մեն դադ կոնիմ:

Փիքըր ու խիալըս հարգահ աշխարքի ցավի մասին է,
Խիղձի, նաչարի, տընանգի, բարու ու լավի մասին է,
Սալաթ-Նովու խոսկըն իրավ ու անիրավի մասին է,
Յոխսուլին զըրգող, բեխսափ վաղի ծեռնե՛մեն դադ կոնիմ:

6(61)

.....

Ամեն մե մըտիկ տալով տարար խիթըս, քամալըս.
Է՛յ նազա՛նի, ոա՛հմ արա, դուն մի՛ դառնա աջալըս.
Հենց Ճեռովըտ կապեցիր, Էնպես բաց էր իղբալըս,
Էշխեմետ հիվանդացա, չիս հարցընում իմ հալըս.
Քիզիքիզ մըտի՛կ արա, փոշմանելու վախտըն է:

Իմ թալնիլըն քու բանն էր, չասիր, թե ի՛նչ իմ անում.
Սըրտով սիրածըս դո՛ւն իս, էլ ինչի՞ իս արմանում,
Ուրիշներու խոսկիրով կապած յարես հիդ անում.
Աչկըս ճանապարհտ է, ինչի՞ իս շատ ուշանում.
Մե խալվաթ օթախումըն բարիշելու վախտըն է:

Քու պատվական գըլուխըն դուն ավարա մի՛ անի,
Էս իմ խունի ջիգարըն հազար փարա մի՛ անի,
Իմ ու քու սըրտի բանըն դիփ աշկարա մի՛ անի,
Արութինի շախ սիրտըն մեկ էլ յարա մի՛ անի.
Կամով ու ճիդ անելով փաթաթվելու վախտըն է:

7(62)

Գելն ու չոբանըն մեկ-մեկու ոաստ Էկան.
Չոբանն ասաց. «Յիս քու հալըն շանց կու տամ,
Թե բարով կու գըցիմ չոմբախիս տակըն՝
Աղվեսի պես ցընկցընկալըն շանց կու տամ»:

Գելն ասաց. «Մուլափ տամ գեդինըն մըթնի,
Ուսուլով ման գուքամ, բինետ կու գըթնիմ.
Քու շընեբու հաչոցեմեն չիմ խըրթնի,
Առուտեհան խերն ու շառըն շանց կու տամ»:

Չոբանն ասաց. «Հենց գիդիս դուրթ քո՛ւն ունիմ,
Մե աչկ ու անգաճըս քու կըռնումն ունիմ,
Ամեն դոչի գըլխին մեմեկ շուն ունիմ.
Ճըդիտ Էրկըթե կըրկալըն շանց կու տամ»:

Գելն ասաց. «Վուր ամբըն վեր գա ծըմակին,
Ակոնքըս կու գըցիմ դոչի դըմակին.
Վուրըն կու խիխտիմ, վուրն էլ իմ քամակին
Մեմեկ, մեմեկ դիմաց սարըն շանց կու տամ»:

Սալաթ-Նովեն ասաց՝ յիս կարմիր կով իմ,
Կովկիթըս կոտրիլ իմ, հարսից խըռով իմ,
Գիլի հիդ բան չունիմ, չոթնին կու գովիմ.
Մե գամ էլա կաթնի համըն շանց կու տա:

8(63)

Մախութն ու ռխչըրի միսըն կըրվեցան,
Ամեն մեկըն ասում էր՝ «Մազեն յիս իմ,
Քու մեչըն ի՞նչ ղըվաթ կա, ի՞նչ իս դուս տալի,
Մարթու ղըվաթ տըվողն ու փազեն յիս իմ»:

Մախութն ասաց. «Օխտըն շափաթ պաս ունիմ,
Գըլխիս ծառա օխտըն նորահարս ունիմ.
Համիմ, սըխտոր, պիտնա ու պըռաս ունիմ,
Աթամորթու սըրտի մուրազըն յիս իմ»:

Ոխչըրի միսն ասաց. «Իմ մեչն է համըն.
Կու դընին փլավումըն՝ կու քաշին դամըն,
Ինձ մաթլաբեն կոծին, քիզ կոծին ջամըն.
Ջիգրու կու պատոեցնիմ, քու ջազեն յիս իմ»:

Մախութն ասաց. «Քանի փըքվիս, պատըռվիս,
Պիտի վուր պաս պահիս, հազար փըշըրվիս,
Միխկիրիտ դարց գաս ու պիտի հաղորթվիս՝
Ղըժուխկի ու դըրախտի ղազեն յիս իմ»:

Ոխչըրի միսըն ասաց. «Պակսիլ է օրըն,
Դիփունն ինձ ին գովում՝ քաչալն ու քոռըն.
Քիզ կու քոռացընե իմ մատղի գորըն,
Լավաշում փաթաթած թավազեն յիս իմ»:

Սալաթ-Նովեն ասաց. «Խոմ գի՛ղիք՝ օց իմ.
Գուզիք՝ երկսիտ մետի մեբնշ սըղոցիմ.
Կու վիկալնիմ ձիզ, մութըն տիղըն կոծիմ,
Կողպեքըն կու դընիմ՝ ձիր ոազեն յիս իմ»:

9(64)

Տղեն ու ախչիկըն մեկ-մեկու դեմ էլան.
Տղեն ասաց. «Բա՛րով տեսանք, ի՛մ սիրած,
Թեվուր գովքըտ ասիմ, լիզուս չէ պատում.
Բոլըտ սալբու-չինար՝ ղարարին բերած,
Ի՛ս քիզմեն երած»:

Ախչիկն ասաց. «Գըլխես ոա՛դ լի, տո գա՛դա,
Նըհախ տիղըն գըլուխըտ մի՛ տա բադա,
Շատ քիզ պես իմ տեսի շահ ու շահգադա.
Բոլըտ սալբու-չինար՝ ղարարին բերած.
[դո՛ւն ինձմեն երած]»:

Տղեն ասաց. «Սիրտըս սըրտիտ կեսըն է.
Քու ծամփեն դետը չէ, քու ծամփեն դե՛սն է,
Արի հենց բան բըռնինք՝ օ՛չով չըտեսնե.
Թամամ էս աշխարքիս մինք կուլինք գոված.
Ի՛ս քիզմեն երած»:

Ախչիկն ասաց. «Արի մինք չանինք շըփոթ,
Վախում իմ խաբարըն գընա հորըս մոդ,
Թե հերըս իմացավ, [կուլի միզ ամոթ],
Կոնե քիզ մեչտ ի կես. խանչալըն ձեռաց.
դուն կուլիս մեռած»:

Տղեն ասաց. «Ա՛փսուս, ինչի՛ նազ արիր,
Շուտով շուտ էկար դուն, իլթիմազ արիր,
Նընգա վուտիտ տակըն, փիանդազ արիր.
Ա՛խչի, հենց գիդեիր ի՛ս իմ քու ասած.
ասկտ էր անիծած»:

Ախչիկն ասաց. «Սիրտըս խոսկով լըցրեցիր,
Յիս իմն էի ասում, դուն ավելցրեցիր,
Քու ղուլըն կուլիմ, թեվուր ինձ պըրծեցրիր.
Թամամ էս աշխարքիս մինք կուլինք գոված,
[ի՛ս քիզմեն երած]»:

Սալաթ-Նովեն խաղիր կոսեր հանգերով,
Էրկու յարըն կու խաղեին նարդերով,
Մեկ-մեկու հիդ շանց կու տեին վարթերով,
Թաք նըրանց մեչըն յիս էի էլած,
չըլեի երած:

10 (65)

Յարի ձեռնեմեն դադ կոնիմ, փըշին գերի բըլթուլ իմ յիս,
Ինձ համա դըռնիրըն փակ ին, վանքի դուռըն մե դուլ իմ յիս,
Խոսկիր չիմ գըթնում, վուր ասիմ. սազըն ձեռիս մալուլ իմ յիս,
Կըրակի կողքին բուսցըրած, թառամած մե սըմբուլ իմ յիս:

Վունց արևից երված ծաղիկ, երված իմ յիս իմ յարեմեն,
Երված յարիս դիդ չըղըրից իր փիրուզե խաս կըռնեմեն,
Քանի լացի, աչկըս թացի, անց չըկացավ միր դըռնեմեն,
Ջահիլ կինքըս տանուլ տըված, մե փըշըրված բըլթուլ իմ յիս:

Նո՛ւր կու յաս դուն յարիտ համա, օրիրըտ դար, Սա՛յաթ-Նովա,
Ո՛վ կու հարցնե, թե յար չունիս, խաղիրըտ՝ յար, Սա՛յաթ-Նովա,
Վարթ ուզեցիր խաս բաղչեմեն, քիզ տըվին խար, Սա՛յաթ-Նովա,
Ասա՛ չունիմ ումբր ու արիվ, ձըմիռ չանցած կու հալիմ յիս:

11 (66)

Յա՛ր, քու կարոտըն քաշում իմ անմահական ջըրի նըման,
Ռա՛հմ արա, դուռըտ եմ էկի օջախի ու փըռի նըման,
Սերըտ սիրտըս կես է արիլ ջահվարդարի թըրի նըման,
Էշխիտ ալավըն ինձ էրից բաբելական հըրի նըման:

Էլ քա՛նի գըցիս սարեսար, ուա՛հմ արա, յա՛ր բեմուրվաթ,
Վո՛ւչ աչկումըս լուս է մնացի, վո՛ւչ գարդանումըս թաղաթ,
Թե դադ կոնիս, էս էլ շատ է, սպանեցիր ինձ թամամ բաբաթ,
Երված սիրտըս հովցընելու բըխի՛ր դու ախպուրի նըման:

Վունցոր կարոտ մե ուխտավուր դուտտ է էկել Սալաթ-Նովեն,
Անց է կացիլ ամեն չարկապ, ամեն արկել Սալաթ-Նովեն,
Թեվուր կորցնիս էլ չիս գըթնի նորից մեկ էլ Սալաթ-Նովեն,
Նա մի հատ էր՝ աշխար էկավ քանց մե դարիբ հուրի նըման:

12(67)

Յիս մե դարիբ բըլբուլի պես,
Դուն մե գուշան բաղ ի՞նչ աջաբ,
Յիս էն գըլխեն իմ վերանա.
Դուն բինադան վաղ ի՞նչ աջաբ:

Մինա է գարդանըտ բարցըր,
Լիզուտ նուղուլեմեն քաղցըր,
Գանա օրեն մի օր հարցո՞ւր,
Իմացա՞ր ահվալըս աջաբ:

Սե չիս ասում՝ Սա՛լաթ-Նովա,
Էս աշխարքում տերըտ ո՞վ ա,
Կամ իմանաս ի՞նչ աբով ա
Իմ քու դուռըտ գալըս աջաբ:

13(68)

Բըլբուլի պես ծայն է տալի, ի՞նչ քաղցըր ավագ է անում,
Մոդ է արի դուլ-դարավաշ, կըշտումըն փարվագ է անում,
Բըռնփլ է վարթի փոթուլըն, գուլին փիանդագ է անում.
Յիս ի՞նչ անիմ, իմ սիրելին ինձիդ գուլգավագ է անում:

Սալբի բուլըն համամիցըն գալիս տիղըն բեգարիլ է,
Ունքիրըն դալամով քաշաթ, աչկիրըն խիթըս տարիլ է,
Ծիդումըն օսկե ամբարչա, լախին մարքարիտ շարիլ է.
Մուրվարըն գուլաբաթինով գար-դալամքարըն կարիլ է,
Չեռըն գիմխա գոտկին մեկնաթ, մինա քամար սագ է անում:

Հաքիլ է սաղրի քոշիրըն, կրունգն երծըթե նալ է գըցի,
Օսկեթելով բավթեն կարաթ, ըռանգ-ըռանգ խալ է գըցի,
Գոտկի տուտըն մինչև լակեն լաղութ, լաման, լալ է գըցի,
Ծածկիլ է գարլու չարդաթըն, գըլխին քիրման շալ է գըցի,
Կոսե՝ հալա ջեր վախտըն չէ. ուշանում է, նագ է անում:

Էրեսըն գուլգագ լալի պես, պըռոշըն լուլա-փարա է,
Խոսեցնում իմ, ջուղաբ չի տա, էն կողմեն սիրտըս լարա է,
Հաքիլ է գարլու մինթանեն, կու հանե՝ լաշիլ խարա է,
Կըռնիրըն շիմշատ է քաշաթ, բուլըն մե քոշկ ու սարալ է,
Յիս ի՞նչ անիմ, վուր սպանում է, ջալլաթի պես ջագ է անում:

Քաղցըր իխտիլաթ ունի, Մըսըրու դանդ ու շաքար է,
Շուղկըն ինձի նորոգիլ, նուր բացվաթ գուլ ու բահար է,
Ծոցի մեչըն մե ջուխտ շամամ, ջավահիր ու ալմաս քար է,
Ով չէ առի անուշ հուտըն, աշխարքումըս ի՞նչ կու ծարե,
Թե հարցընիս, Սալաթ-Նովեն էսպես լարին բանդիվար է.
Բանդիվան փարվան իմ էլի. նըստաթ է, Ծիրագ է անում:

Վ Ր Ա Յ Ե Ր Ե Ն

Խ Ա Ղ Ե Ր

Պսալմիս զտնքրկոսացիցոտ լամի խա,
 Լալոս զառլո, գանամի խա, մլամի խա,
 զանաջեսկոսիս ոսնացոտ մտամի խա,
 Տանտյուրի խա, Դամանխա խա, լամի խա,
 Նուցիս ճիրքլո Ջլիւրանի, Լամի խա *

ԻՆչ գարբար իմ, իՆչ ատլաս իմ, լիս իՆչ գար իմ, գիդի՞ս աջաբ.
 Մանիշակի, վարթի կարոտ իՆչ գեփյուտ իմ, գիդի՞ս աջաբ.
 Գիշեր-ցերեկ սազը ձեռիս մե նոքար իմ, գիդի՞ս աջաբ.
 Քու ծընուղքըտ իմացիլ ին, վուր քի յար իմ, գիդի՞ս աջաբ.
 Բա ինչպե՞ս է՝ դուն չիմացար. խելագար իմ, գիդի՞ս աջաբ:

Պե արի ինձ ա՛նգաձ արա, թե աշխարը վունց ման էկա.
 Լեյլումի թայ յար կորցըրի՝ Մեջլումի պես հա՛ ժուտ էկա.
 Բըլբուլի պես վարթ պըտրեցի, մեկ էլ չայիր-չիման ընկա՝
 Վարթիս ճամփեն էլ չըզըթա՝ մինչի վիրջը գուր ման էկա.
 Արիվ տեսքըտ շա՛նց տուր, վառված մինուձար իմ, գիդի՞ս աջաբ:

Ես իմ սըրտի դարդ ու ցավըն իմաց տըվի Իրանեթին,
 Արիվիքին, արիվմուտին, թաքավուրին, ժողովուրթին,
 Էլ իՆչ կանամ ավել անիլ՝ յարի շեմքին ինձ կու մորթիմ.
 Եսքան իլթիմազն անում է ճար ու ճըրաք մե մոր վուրթին.
 Մաշվեցա, հալվեցա պըրձա՝ լիս շաքար իմ, գիդի՞ս աջաբ:

Աշունքվա վախտըն հասիլ է, ինչի՞ հիդ մընամ շըվարած,
 Քու վարթըն ինչրու կու բացվի, լիս էլ... ո՞վ սադ, լա ո՞վ միռած,
 Էրգեն ումբըր կունենայի, վուր չըլեի էշխետ Էրած,
 Ես գիշեր քու մոդ իմ գալու, մա՛տադ իմ քի, ունքիրըտ բա՛ց,
 Ծուտ-շուտ չասիս՝ «Վի՛կաց, գընա՛», լիս քի հյուր իմ, գիդի՞ս աջաբ:

Սայաթ-Նովեն գանգատ ունե, վուր ման էկա թուր չըզըթա,
 Ուզում իմ թե սիրտըս խուցիմ՝ պըտրեցի մե թիր չըզըթա,
 Ծուցիտ պահած ջուխտ նըռնիրուն համնելու մե դուտ չըզըթա,
 Սըրտիս, գըլխիս բըռնած ցավին մե չարա, մե դիդ չըզըթա,
 Բերում իմ գար աղլուխնիրըն, լիս խումար իմ, գիդի՞ս աջաբ:

Կոկոնի պես ծիծ ես կերիլ, Էն կաթից է, վուր սիրուն իս.
 Ծուշան գունքիտ ո՞վ կու հասնե, Էն հացից է, վուր սիրուն իս.
 Ծիրագի-Ճամախու սո՛րահ, տեսակից է, վուր սիրուն իս.
 Լավ քուրայում հալած ո՛սկի, կրակից է, վուր սիրուն իս:

Պուրսըն քի մինձ ջառ է սպասում, դուրս արի տե՛ս, սուլթան-խան իս.
 Բաղումըն ալ վարթ ու նարգիզ, սարումըն սըմբուլ-սուսան իս.
 Օսկեթիլի վըրեն շարած մարքարիտի թանգ շարան իս.
 Պըղընձե քաղկի թաքուհու մանյակից է, վուր սիրուն իս:

Էն մե յանումն արար աշխար, Էս մե յանում դուն իս սազում.
 Ծուցիտ մեջըն՝ վարթի փնջեր, բերնումըտ՝ բըլբուլի լիզուն.
 Քի պես փերի-հուրիզադա հենց մե՛ գամ տեսա Էրազում.
 Էն օրվանեն հա՛ ասում իմ՝ հրիշտակից է, վուր սիրուն իս:

Հիռու տիղանց էկած մաթահ, Հնդու ջավզ ու հիլ, միխակ իս.
 Էնդու համա թանգ հախ ունիս, վուր գարբաբով սիլա հակ իս.
 Նաղշած օսկե դութում պահած հեքիաթներու անգին ալ իս.
 Սիրուն սալբու, սադափ շարած, տախտակից է, վուր սիրուն իս:

Մե չի՛ս գալի, չի՛ս ասում, թե իՆչ իս լալի, Սա՛լաթ-Նովա.
 Զըրեն դուրս եկ ինչիզի նա՛վ, չուրս բուրբըտ անտակ ծով ա.
 Ցերեկն արիվ, գիշերն աստըղ, քու թարիփըտ աշխարով ա.
 Տասնուհինգ օրըն բուրբած լուսնակից էլ դուն սիրուն իս:

Մա՛տաղ իմ քի, արի ինձ մի՛ չարչարի,
Մի՛ շըփոթի ինձ ու ինչ-վուր օտարի.
Էս հանգի սուտ չեի լըսած մե տարի՝
Հենց գիդեի դուռըն բաց է իմ յարի՝
Տեսա քընած, դուռն էլ փակ բեիդրարի:

Մարմար հե՛քալ՝ քարգահ քաշած ու նախշած,
Օսկե սիմ իս, մավթուլի պես դուրս քաշած.
Ի՛նչ կուլի, վուր մե գամ հյուր գաս ինձ հիշած,
Վուր մինչի լուս նըստինք, խոսանք համաշա.
Էշխն ինձ վառից, շատերին էլ կու վառի:

Սուրմի համա ուզում իս օսկե միլըն,
Ջառ շուրերուտ՝ Լահիշանի թանգ դիլըն,
Չեոխտ բըռնած ունիս միխակն ու հիլըն,
Ո՛վ էր տեսի քու էս վախտի քնիլըն.
Դե ի՛նչ էրագ տեսար, ա՛սա ծըջմարիտ:

Ալ ծիճու իմ, գինըս վուղչին այան ա,
Ծոցում պահած սերկնիլ իմ մե դանա.
Յիս կու մըրսիմ՝ դուն ինձ պահի տաքանամ,
Մանիշակ իմ՝ քու շուղքին չիմ դիմանա.
Թե դուն վարթն իս՝ ինձ թայգուլըն համարի:

Էրեխու պես էտ ի՛նչ ժին ու ժանգ ունիս.
Ծովի միչին գեմու նըման լանգ ունիս.
Աչկիս քո՛ւն քի՛ խաշխաշ ունիս, բանգ ունիս.
Սայաթ-Նովուց է՛լ ավելի հանգ ունիս,
Դուռն գոգալ իս՝ յիս էլ նըման նոքարի:

Էսպես իր դոստը խաբել է և դուռը փակել. ցավալիորեն մնացել է վշտացած, նրա վրա էլ ասել է. (Երգչի որդի Օհանի Թանոթ.):

Էշխըն սիրտըս, հենց էն գըլխեն, քու սըրտի հիդ կարիլ է,
Վունցոր խալիս հին էրծաթըն օսկու հիդ հարմարիլ է.
Ակըռքնիրըտ մարքարտի պես կոսիս մեկըն շարիլ է.
Չինար բոյով շըվաք կոնիս, վունցոր ամպին վալիլ է,
Արիվի պես լուս իս տալի խուղին էլ, աշխարին էլ:

Լուսին տեսքըտ շա՛նց տու, տեսնիմ, թեվուր իմ լավ յարն իս դու
Իսանիեն էկած, գարնան քամու բարեբարն իս դու.
Օսկեթիլըն միչըն քաշած Վենետիկի գարն իս դու...
.....
Օսկեջըրած գարնըշանըն մարմինըտ գարթարիլ է:

Տխուտ կարոտ հա՛ լաց կուլիմ, արուն-արտունը հուսելով.
Օսկեբերնով շնուք կու տաս՝ քաղցըր ասիլ-խոսելով...
.....

Քի պես դաշտի ջելրան-մարալն իր էդիվեն, ասելով,
Ինձ պես շատ վուրսնուրթ չուլերում, ման ածիլ-չարչարիլ է:

Սիրուն ասիլըն քիզ քիչ է, խալխըն տեսքետ գերված է.
Ինչ ոանգի էլ գարբաբ հաքնիս, կոսիս քիզիդ մերված է.
Յիս չիմ սիրի խալին յարին, սիրտըս դաղեն էրված է.
Քիզ հիշելուցն է, վուր լիզուս ցամքած ու հիդքերված է.
Յա՛ր, կարոտըտ Սայաթ-Նովուն սելավի պես տարիլ է:

Յարիս բաղըն մըտա, խիլքըս կորցըրի,
Մեկ էլ դուռըն փակ տեսա հիդ գնալիս.
Բան չիմացա, մենակ շիվար մընացի...
Բաղում սալքի ծառիւրն էին լանգ տալիս:

Ասի՛ զա՛լում, լավ է սպանիս նոքարիտ,
Վատ բան ասիլ մի՛ տա, լիզվիս կա բարիք.
Ուրախ լավ է, կինքըտ ուրախ երկարի,
Ջանըս մատաղ իմ տըզի քու ցավին յիս:

Մե քիչ մընա՛, ա՛նգաճ արա իմ խոսկին,
Ե՛կ նուրմեկանց ձեռըտ դիր իմ աչ ձեռքին.
Յաղութ, ալմաս, լալ ու գոհար իս անգին.
Չուումն ազատ թողաժ ջելրան, մարալ իս:

Յիս մե խոնդքար էի, ջառըս կորցըրի.
Մե սովդաքար էի, գարըս կորցըրի,
Իմ անըման, գոգալ յարըս կորցըրի,
Էլ վո՛ւնց գըթնիմ ծովումըն պահաժին յիս:

Արարմունքըտ արմանք բան է ինձ ամա.
Ռոստոմ-Ջալի թուրըտ մահ է ինձ ամա.
Յիս հիվանդ իմ, լացըտ շահ է ինձ ամա.
Աչկըս ճամփիտ ջուր է կըտրի, ե՛կ ինձ տիս:

Արիվ-լուսին երեսըտ է հայելի.
Մա՛տաղ իմ քիզ, ուրիշը թող պետք չըլի,
Թե ուզում իս էշխի խաղիր գովելի,
Սալաթ-Նովեն մե փիլի բիռ կուտա քիզ:

Բաղըն բըլբուլով լըզվիլ է, վարթ-գուլգազըն չէ պակասում.
Բացվիլ ին գառ ծաղկընիրըն, սիրուն նազըն չէ պակասում.
Յասամաննիրն էլ ին ուրախ, լավ էրազը չէ պակասում.
Շամիրըն շամդանում վառաժ, գիրանդազը չէ պակասում.
Սարքին, լիքըն մեյդանումըն քանդիրբազըն չէ պակասում:

Չընեղանաս, ա՛լ իմ ազիզ, իմ խոսկիրքըն առակնիր ին.
Հազար հիդ «քիզ մա՛տաղ» ասի, բա յիս քա՛նի գըլխի տեր իմ.
Վուր ինձ չասիս սիվերես իմ, դուլ իմ դառի քու դըռներին.
Էս գիշեր դուն միզ մող արի, անգաճ կալ իմ խաբարներին.
Ամենքըն միզ մող ին էկի, վուր բազազըն չէ պակասում:

Քանի գիղըն լի ու շեն է, անքեփ, անսազ ի՛նչպես կուլի.
Քու թարիփի համա խոսկն ու խաղըն պակաս ի՛նչպես կուլի.
Թե մառանում գինին թափվի, առանց լի թաս ի՛նչպես կուլի.
Մեջլիսն ինչքան սարքով ըլի, վուր դուն չըկաս, ի՛նչպես կուլի.
Պըտըտվում ին օսկե թասիր, լելում-նազըն չէ պակասում:

Էսենց հարսնիք, նըշանդըրիք Շահն էլ չարեց Ջալի համա.
Ինչ վուր արից սա իր հալալ ախչկա-գոգալի համա.
Էս ի՛նչ գըլխոքըս անցկացավ, վուղչն իմ տարքոտ հալի համա.
Քամանչայի նայի համա, դավուլի դավալի համա.
Չուրս բոլորքըս խաղ ին ասում, սանթուր-սազըն չէ պակասում:

Բոլըտ վունցոր բուսաժ դամիշ, քի սազ գուքա քիրման շալըն.
Ակըռքնիրըտ շար մարքարիտ, Հընդու սիվ բիբար է խալըտ.
Դուն փախլաննիր իս ախտում, վունց գովական Ռոստոմ-Ջալըն.
Արի գընանք դատաստանի, թեվուր չըլի միզ մող գալըտ.
Սալաթ-Նովու թաքավուրին Շահբազ-Էրեկլե ին ասում:

Էսօր յիս Էնդուր խոսեցի,
Վուր սիրուն ջերանըն տեսա.
Հուրի-փերին մեչըն պառկած,
Օսկե օրորանըն տեսա:

Գիր գըրեցի, վուր խընայիս,
Մե գամ շուռ գաս ու ինձ նայիս.
Փա՛ռք Աստըծու, վուր հիմա յիս
Էկա ու քիզ տանըն տեսա:

Ասի՛ թե քիզ հուրն Է ծընի,
Ինձ մի՛ վառի, մի՛ չորցընի,
Արիվն ի՛նչ է, վուր քի անցնի՛
Ծեքի հուրհուրանըն տեսա:

Թե ինձ արժան թայ յս գալի,
Արի խաղանք գուլի-գուլի.
Բանանք վարթի խասս փոթուլի.
Գույնըզգույն շուշանըն տեսա:

Սայաթ-Նովեն քի դուզ դառնա.
Սուրաթըտ լուսնակից լավն ա.
Անունըս սե ու թո տառն ա.
Վը-ի վիրչումն անի-ն տեսա:

Սա գարեհլիի ծայնով Է ասվում (Օհանի ծան.):

Անգաճ կըտրած դուզըտ յիս իմ՛ ուրիշ նոքարն ի՛նչ իս անում.
Ինձ պես քիզ ո՛վ կանա սիրե, Էլ խային յարն ի՛նչ իս անում...
.
.

Հընդու թաքավուրի թախտն իս, սարքած անգին դիբա-գարով,
Էրա՛նի քու դուզ-ծառային, ծուցըտ լիքըն մուշկ-ամբարով.
Օսկե տախտակնիր ին սագում քոշկ-ամարաթիտ՝ մարմարով.
Դուն մե փուքըր, սիրուն բերթ իս՛ գուղի նիղ դուռն ի՛նչ իս անում:

Գըլխին սիպտակ ծուն դըրած սա՛ր, բուրքըտ գար-մանիշակում.
Ծիմշատի ծա՛ռ, մերու նըման թերթերուկըտ շուք Է ձըքում.
Հունիս ամսի բաղ ու բա՛ղչա՛ վըրետ բըլբուլ Է ծըկծըկում,
Նուր բաց Էլած կոկոր ա՛լվարթ, սիրեկան խարն ի՛նչ իս անում:

Արի խո՛սկ տուր, Էս աշխարում մենք իրարից ձեռ չըքաշինք,
Սիրուն ծուցիտ ռեհանըն միր էրկըսիս մեչ փայ անինք,
Է՛րնեկ մինակ օթախումըն համաշա յիս ու դուն ըլինք,
Սայաթ-Նովեն Է աղաչում, Էլ ավել ջառն ի՛նչ իս անում:

Սիրուն չնկուր-չանգ իս, լար իս սագավուր.
Քու դիլդարին խուցող լար իս նիգավուր.
Սալբու ծառ իս, բաղի բար իս վագավուր,
Անտակ ծով իս, բուրբքըտ գար-խասավուր.
Անգին լալ իս օսկե դուբում ոագավուր:

Ծովի գոված ոաշ իս ու ջելրան իս դուն.
Ասողի փայլով արմաս ու մարջան իս դուն.
Միշտ վառ շամ իս, բըրուե շամդան իս դուն.
Սուրըն ձեռիտ մե էրեկլե խան իս դուն,
Փեհլով-փենջով, դուլով օյինբագավուր:

Լուս իս տալի՝ լուսնակից էլ պայծառ իս,
Է՛րնեկ մութըն չընգնի՝ օրվա պես վառ իս.
Ծուղք ու տիրեն առատ սիրուն մե ծառ իս,
Կանանչ դաշտ իս, հով շըվաքով անտառ իս,
Լի հավքերով, ջուրա-ջուրա սասավուր:

Գարունքվա նուր մանիշակ, սմբուլ իս դուն.
Գոված, հուտով պատվական թայգուլ իս դուն.
Հավատարիմ ծառա իս դուն, դուլ իս դուն.
Սա՛լաթ-Նովա, ի՛նչ դարիբ բլբուլ իս դուն.
Առուտեհան ծըկծըկում իս նագավուր:

Քի սագ գուքա գարբաբ ու գար, օսկե կոճակ շարան-շարան.
Կոսիս ձեռիտ տակըն ըլի Ադըրբեջան, Իրան-Թուրան.
Արի դուն ինձ մի՛ սըպանի ձեռիտ թըրով էտ հուրհուրան.
Խիղճ բըլբուլըն լաց է ըլում, վո՛նց իս փետով քըշում նըրան.
Սիրած լարըտ խուր քընիլ է, հալբաթ ազդիլ է քու «նա՛-նա»-ն:

Դո՛ւրս եկ լարով, դո՛ւրս եկ ջառով՝ Ծաղկած բաղումըն ման գալու.
Բըլբուլն էնթի ծամփետ պահած, «Բարի լուս» ունե քիզ տալու.
Քիզ ո՛վ բերեց էտ աչկիրով, էտ քու բույով արմանալու.
Բեգարիլ իմ գովք անելում՝ շատերին մահ տըվիր, գա՛լում.
Յիս քիզ ամա խաղիր ունիմ, վուխձը հարուր քառսուն խանա:

Էտ շիրմայի վըգով, գիդի՛ս, մե բրուե սուրահ իս դուն.
Դուն լուսին իս, էլ հայիլուն ինչի՞ համա կու նայիս դուն.
Ջուլի ու հուսիտ համա ձեռիտ օսկե մըկրատ կու պահիս դուն.
Անմիղ տիղըն ինձ մորթելով, ա՛սա, թե ի՛նչ կու շահիս դուն.
Յա գըլուխըս ինչի՞ պիտի քու խանջալին արժանանա:

Մահու ծանգեն ի՛նչպես փախչիմ. գիդիմ, վուր էլ դուս չիմ գա յիս.
Արար-աշխարն էլ իմն ըլեր, վիրչումն էլի հույս չըկա ինձ.
Ջար ու գարբաբ, դալամբարի նախշած շուրիբ հաքած ունիս.
Աջաբ գիդի՛ս, թե էտ անգին գուքսըտ ի՛նչպես սագ գուքա քիզ.
Ինձ ավա՛տա, չիմ գողացի, յիս գըթիլ իմ գըլխիտ շանան:

Սուտ ասիլըն յիս չիմ գիդի, էրագումըտ տեսած բան է.
Էտքան հուտով ալ վարթիրըն ո՛վ է բերի, շեմքիտ ցանե.
Վուր աշխարը լիզու առնե, քու թարիփըն դըժար կանե.
Ջուր իս լալի, Սա՛լաթ-Նովա, էտ խիալըն մըտքետ հանե.
Թովուզի թախտն ո՛վ կուտա քիզ, դուն էտ ցավեն չիս դընջանա:

Ի՞նչ կուլի, յա՛ր, օրից մե օր միր տուն գաս.
 Ուրիշներու նըման չըգաս՝ թաքուն գաս.
 Վիրեն վեր գաս՝ լուսնակի պես ինձ հյուր գաս.
 Վուր պատկիրքըտ ամեն յադի ցույց չըտաս.
 Ծիծեռնակի պես միր դըռնեն դուս գընաս:

Գուզիմ ծեքի արիվ ըլիմ, վառ ըլիմ,
 Չիր բակումըն մե շըվաքով ծառ ըլիմ,
 Կացնով չըտաս, թուղլի հա՛ դալար ըլիմ,
 Քի հարևան, քի միշտ յառիքար ըլիմ,
 Վուր միր տուն գաս՝ քու տան պես՝ յիփ ուզենաս:

Առանց մահի քիզնից մարթ չի հիռանա.
 Ա՛սա. քիզնից վըրես ի՞նչ միդ կու մընա.
 Իմ դարդըն քու սըրտում յի՛փ տիդ կունենա.
 Քու էտ սիրուն գունքըտ էլ միշտ չի մընա,
 Աստղերու պես թեգուզ երգինք բացրանաս:

Սայաթ-Նովեն զարբարի պես, զարի պես,
 Յա՛ր, ճըտովըտ գըցած ըլեր շալի պես,
 Վա՛յ թե վիրչում իմ ասլին հավան չըլես՝
 Քու դըռանըտ յիս կու պառկիմ դուլի պես՝
 Հողի նման ինձ կոխ տալով անցկենաս:

Սայաթ-Նովան մի սրտակից, ազիզ բարեկամ է ունեցել, այս խաղը նրա վրա է սազացրել: Պետք է երգվի մուխամմազի եղանակով: (Օհանի ծան.):

Աստղերու պես յիրգընքի հըրաշ իս դոն.
 Կարմիր վարթ իս, դաշտի ալ-դումաշ իս դոն.
 Գարնան սիրուն ծաղիկներեն բաշ իս դոն.
 Սանթուր իս դոն, քամանչա իս, տաշ իս դոն.
 Հուր-հըրեղեն, ծովի ջելրան, ոաշ իս դոն:

Աջաբ վուչ մե լալի մոդ չըկըրթվեցի՞ր,
 Վուր ինձ նըման խիղճ եսիրին մորթեցիր.
 Դիդի համա քու ջադվարից տըվեցին.
 Քի սազ նաղաշ չելավ, ինչքան փորցեցին՝
 Հնդրստանի դալամի նաղաշ իս դոն:

Կինքըս առանց քիզ մահի է նըմանում,
 Էշխիտ դամբ ու զինջիլին չիմ դիմանում.
 Չիմ գիդի, թե էլ ինչի՞ իս սըպանում.
 Ինձ տեսնում իս, յիս քիզ իսկի չիմ տեսնում.
 Բրուլե դուրեում նըստած հե՛րիք մաշիս դոն:

Արդալու պես սար ու քուլիր կու սիրիս,
 Ամբի նըման ծով ու գուլիր կու սիրիս.
 Ջելրանի պես ազատ չուլիր կու սիրիս.
 Ջուրա-ջուրա զարբար շորիր կու սիրիս,
 Քու տեսնողի համա «ա՛խ ու վա՛շ» իս դոն:

Յարըս Հընդու Շահի իխտիար ունե,
 Ամեն հուքմըն գըլուխ բերող ճար ունե.
 Բրուլե սինով անգին ալ ու քար ունե.
 Աըրով, նիզով դուռը պահող ջառ ունե...
 Ո՞վ իս, Սայաթ-Նովա, մե չարքաշ իս դոն:

Էսքան «չէ» խոսք չէ ունեցի օչով իր դիլդարի համա.
Զուր գըլուխըս մահու տըվի իմ էս անջիգարի համա.
Քի մող քա՛նի մարթ իմ դըրգի Հընդու դալամքարի համա.
Հընդու դալամքար իմ պըտրում զար ու զարբաբ զարի համա:

Մատնիր ունիս՝ կոկած մումիր, կոսիս քաշած կա փարգարըն.
Վի՛կաց, պա՛րե կաքավի պես, գընճում է օսկե լարըն.
Օսկե կոծակնիր իմ պըտրում, հատըն չունե լավ զարգարըն.
Ա՛գիգ, գիդի՛ս, Էն ծարում իմ քու էրծաթ քամարի համա:

Միջկըտ բուսած դարդուղամիշ, բոյըտ վունցոր չինարի ծառ.
Էրեսըտ՝ մե սիրուն լուսին, գունքըտ գարնան արիվից վառ.
Քի պես գոգալ մե հըրիշտակ ջեր չէ տեսած արար-աշխար.
Թաքավուրնիրն էրնեկ կուտան քու մե հատ դիդարի համա:

Առուտեհան հուսով Էկա՛ քու պատկիրքիտ յիս թամաշա,
Վառ էրեսըտ բաց չըտեսա՛ վըրետ խաս յորդան էր քաշած.
Ի՛նչ անե խիղճ Սալաթ-Նովեն, ջուխտ աչկիրըն թաց համաշա.
Գիշերնիրըն աստղերու պես անքուն, լուսին-յարի համա:

Ի՛նչ կուլի վուր յա ինձ կանչիս, յա հալալ իս, արի տեսնիմ.
Ինչ յադութ իս, ինչ ալմաս իս, յա ինչ լալ իս, արի տեսնիմ.
Վախում իմ, թե դուն ինձ բըռնիս, թե ջալալ իս, արի տեսնիմ...
...
Յիս բըլբուլ իմ, վարթ իմ պըտրում, թե ալալ իս, արի տեսնիմ:

Չընեղանաս, ա՛լ իմ ագիգ, քու իխտիարով դուս արի.
Փիանդագըն քի սազ գուքա, զարբաբ ու զարով դուս արի.
Վուր քիգ օչով չընըկատե, չադրով, հունարով դուս արի.
Մե ոուբայաթ գուգիմ ասի, հենց մե թահարով դուս արի.
Հողեղեն իս թե հըրեղեն, թե մարալ իս, արի տեսնիմ:

Դուս գաս թե չէ, կու ծանանչիմ, քու աննման ջա՛նիտ մատաղ.
Հուսած, անհուս զար մագերուտ, զուլփերուտ ու շա՛նիտ մատաղ.
Բարակ միջկիտ, չինար բոյիտ, շիրմայի գարդա՛նիտ մատաղ,
Դոշլուղիտ գմրուխտ կոծակին, զուքսիտ, ալ-մարջա՛նիտ մատաղ:
Մարքարիտով օսկե միլ իս, թե ինչ լալ իս, արի տեսնիմ:

Ինձ վուր էսենց հիոացըրիր, ո՛ւմ հիդ իս դուն կինքըտ կիսում.
Էտ պատվական քու գըլուխըտ մահաջարի մեչ իմ տեսնում.
Օսկե օղըն վո՛ւնց իս պահում խամ քաթանի մումած քիսում.
Թե կապիլ իս խարալումըն, փաթաթիլ իս խաս ատլասում.
Ի՛նչ իս պահի թանգ բոխչումըտ, թե դալալ իս, արի տեսնիմ:

Վաղուց գարունքըն Էկիլ է, օթախից դուս գալու վախտ է.
Բացվիլ է շուշանն ու վարթըն, հիմի բաղ գընալու վախտ է.
Թութն ու բալըն լավ հասիլ ին, բաղմընչուն ծեն տալու վախտ է.
Ծառի շըվաքըն քաշվում է, կեսօրըն մողնալու վախտ է.
Սալաթ-Նովեն հով է ուզում, թե վըրան իս, արի տեսնիմ:

Հենց իմացար սո՛ված էի, լի սեղանի համա եկա՞.
 Քիզիդ խոսիլ էի ուզում՝ մողըտ դամի համա եկա.
 Ասի, քիզիդ լուսացընիմ, ուրախ ժամի համա եկա.
 Մոռացիլ իմ... լավ միտըս չէ, թե ինչ բանի համա եկա:

Դուն մե թաքավորի թագ իս, յիս էլ... հա՛ ճուրտի դարումըն.
 Դուն համաշա գարթարած իս դիբայումն, անգին գարումըն.
 Սիրուն բըրուլե շուշա իս՝ սանդալե թանգ փանջարումըն.
 Էրեսըտ՝ օսկե հալիլա, քի մոդ ջամի համա եկա:

Էնդու համա թանգ հախ ունիս՝ դիբա իս, գարբաբ ու գար իս.
 Խորասանու ջավարդեն իս, Հնդըստանի դալամքար իս.
 Յիս մե դարիբ սովդաքար իմ, դուն Մարանդի շեն բազար իս.
 Չունքի գարի գինըն չունիմ, Էնդու խամի համա եկա:

Իմ աչկի լուս, պարտկ դի վըրես, լիզուս քի պարտկի տիղ կուտամ.
 Գըլուխըս քի բարաթ կուտամ, մեջլիսի քեփ ու գոդ կուտամ.
 Համաշա քու տիսըն գուքամ, իմ ջանըս քի մատաղ կուտամ.
 Յա ինձ կի՛նք տու, յա սըպա՛նի, դադաստանի համա եկա:

Թեգուզ աշխարքըս հավաքվի, քու թարիփըտ ի՛նչպես կարվի.
 Ի՛նչ Հնդըստան, Փոանգըստան, քու նըմանըտ վո՛ւնց կու ճարվի.
 Էս ջըրատար Սայաթ-Նովեն աղաչում է վուղչ աշխարին.
 Թողի Հալաբն ու հիռացա, քի մոդ Ծամի համա եկա:

Արար աշխարքըն զըմալլվեց, մաթ մընաց
 Լուսնի պես քու վառ նըկարի համա, յա՛ր,
 Վըզիտ օսկե բարակ գինջիլ կա զըցած՝
 Դոշիտ խաչի ու գոհարի համա, յա՛ր:

Քու կարոտըն ինձ գերեզման կու տանի.
 Ինձ միղ գալուց սար ու ծորըն սուք կանի.
 Ով չէ տեսի, նըրան կուտա էրանի,
 Վուր մեռիլ է քու դիդարի համա, յա՛ր:

Ջանըս, հոքիս կամով ցավիտ բախշեցի,
 Ջահել կինքըս ճանապարհու մաշեցի.
 Չասիս, միթամ թե քիզնից ձեռ քաշեցի՝
 Յիս կու մեռնիմ իմ իղրարի համա, յա՛ր:

Էս աշխարըն կոսիս միզնից խըռով ա,
 Էնդուր աչկըս թաց ու լիզուս խորով ա,
 Աստծու առչիվ միղավուր Սայաթ-Նովան
 Մեռնում է իր անսիրտ յարի համա, ճա՛ր:

Սա թեջնիսի եղանակով է (Օհանի ծան.):

Դարդ ու ցավըն ի՛նչ օքուտ, վուր չիս գիդի.
 Վուրն է հինըն, յա վուրըն նուր, չիս գիդի.
 Վիզըս ինչի՛ կըտրեցիր զուր, չիս գիդի.
 Աչկըս դառած արնի ախպուր, չիս գիդի.
 Անունըս էլ դուն իսկապես չիս գիդի՞:

Դուն էլ ինձ պես մե Աստըծու արարած՝
 Լիզուտ միդր է, խոսկիրքըտ էլ շաքարած.
 Չեռիտ փուշ պիտի՝ դուշմանիտ դեմ արած.
 Ամառ, ձմիռ քիզ ամա դուն մեկ արած՝
 Վուրն է զատիկ՝ բարիկենթան, չիս գիդի:

Յիս բըլբուլ իմ, ո՛րփշ հավք չիմ քիզ ամա.
 Հիռու ծովեն էկած նավ չիմ քիզ ամա.
 Օտարական սիվ արաբ չիմ քիզ ամա.
 Լա՛վ իմացի, յիս չարկամ չիմ քիզ ամա,
 Էլ ինչի՛ իմ քի հարևան, չիս գիդի՞:

Յիս վառ շամ իմ՝ քու շընչովըտ կու մարիմ,
 Հոքուտ սիրըն, արի ա՛սա ճըշմարիտ,
 Հենց բան կոսիմ՝ կու նըմանի շաքարի...
 Սա՛յաթ-Նովա, էլ նըման չիս նոքարի.
 Չունքի վալի, թաքավուր, խան չիս գիդի:

Աստղալուսով ծովըն ինչպե՛ս կու ցամքի,
 Մաղով քըռի ջուրըն ինչպե՛ս կու չափվի.
 Քանի գուգե քամին փըջե մինձ ուժով,
 Ժեռ քարեմեն յի՛փ կանա մե բան տանի:

Գուցե մորթե, ձըկնեմեն ձեն չիս լըսի,
 Իշի վուտքին են ո՛վ հինա կու քըսի.
 Բամբակին էլ ավազըն վո՛նց կու հասնի,
 Թեգուզ լըցնիս մեչըն դուրսի յորդանի:

Պընձե թասըն վուրքան ուգես կըլեկի,
 Քըսանն էլի չարժե էրժաթի մեկին,
 Լավ շուշին էլ չին տա հին ալմասի գին,
 Թեգուզ շուշին քաշիս օսկե մատանի:

Մարթ կա իսկը վունց սատանի մե մըշակ,
 Չար սատանի տունըն դառնա բըրիշակ.
 Կարկաժըն վո՛նց կուլի Շիրազի շուշա,
 Ինչքան բարցըր թարեքումըն տիղ անին:

Դուն չասիս, թե ես խիղճ սագա՛նդարն ո՛վ ա.
 Խոսկիս տերն իմ, հունարըս էլ գըրով ա.
 Արո՛ւթինն իմ, ինձ կոսին Սայաթ-Նովա.
 Հենց բան կոսիմ, վուր ամբերում ձեն հանի:

Իմ ես ցավի նըման ցավըն թուղ վուր ամեն մարթու բըռնե.
 Լիրթ ու թոքըն կու չորցընե, ում սըրտումըն սա բուն դընե,
 Ում տունն ընգնե՝ ախպեր, ծընող, դիփ իրարից կու բաժանե.
 Էրկու խոսկով անգիր ասիմ՝ սերը վուր կա՝ դըժար բան է:

Լիզուն բերնում մեոցընում է՝ էլ չիս կանա մե բառ ճարի,
 Վազնի ճուղքից կապիր ունե՝ պինդ կու կապի, կու չարչարի,
 Աստված չանե մե գամ յիրթվիս, էլ փրզվիլըն խիստ դըժար է,
 Իմ լավ հալին ինքըն՝ Տերըն թող օջովի արժան չանե:

Աջխարըս քիզ թարիփ կոնե՝ դուն սիրուն իս ջեյրանի պես,
 Էնդու համա աղաչում իմ՝ սիրտ ունենաս իմինի պես.
 Է՛րնեկ ըլի քու սիրածին՝ սիրտ կունենա ասլանի պես.
 Ռոստոմ-Ջալն էլ չըպատահե էն թըրին, վուր նա կու հանե:

Եկ մե փուքըր ա՛նգաճ արա, քու էշխեմեն էլավ դարդըս.
 Էլ ինչի՞ իս հադա տալիս՝ առանց էն էլ նաչար մարթ իմ.
 Դուն մե քաղցըր կաթնախպուր իս, առուտեհան բացված վարթ իս,
 Ալ ու ավան տերիվներով, հուտըտ արար-աշխար կաննե:

Գիշերնիրըն դուսն իս ըլում՝ չիմ գիդի տանն ո՛վ է մընում.
 Չինի թասն ինձ բան չի անի... յիս գարթուն իմ՝ սիրտս է քընում,
 Մեռնիմ էն սուրփ փիրի հոքուն, յիս խումար իմ, չիս իմանո՛ւմ,
 Էս «Հայ-հույին» Սայաթ-Նովեն կու դիմանա՝ ինչ էլ անեն:

Բաղում թուփի դուշն է կանչում՝ յիս բըլբուլի ծայնն իմ ուզում.
 Էրազումս ճարն ասեցին՝ լիքըն գուլաբդանն իմ ուզում.
 Բըլբուլն ասաց՝ «Յիս լալիս իմ՝ վարթիս թուփ ու թաղն իմ ուզում»,
 Յիս էլ սարիր անցա Էկա՝ իմ ազիզ վաթանն իմ ուզում:

Քի պըտրիլով ջանըս մաշից, արին-քըրտինքով թաց էլա.
 Վարթըս տեսա քաղած, թափած, բըլբուլի պես խիստ լաց էլա.
 Դուն մե գոված օսկե դուփի՝ մեչըն լիքըն պահած է լալ,
 Յիս ուզեցի, մեկըն չասից, թե ինչի էտ բանն իմ ուզում:

Դո՛ւս եկ, պահված դաշտի մա՛րալ, քի պահապան ծառիտ Էրնեկ,
 Գունքըտ կոկած թուղթ-մաքաղաթ, մարմարե դիդարիտ Է՛րնեկ.
 Դուն մե թագա Չինումաչին՝ ինչպե՞ս չասիմ, յարիտ Է՛րնեկ:
 Հին քարխանի գար ու զարբաբ՝ ինձ ամա քու խամն իմ ուզում:

Քու նամակըտ յիս կարթացի, իմն ինչի՞ դուն չըբացեցիր.
 Մե գամ էլա ինձ չիս հիշում, ինչի՞ էտենց ինձ ատեցիր.
 Միթամ մե խիղճ եսիր իմ յիս, գիրըս կա՛րթա ու իմա՛ցիր.
 Հիվանդ իմ, ծածկվելու համա քու ատլաս յորդանն իմ ուզում:

Նամարդութին յիս չիմ անի, ինձ ավա՛տա, ա՛յ իմ ազիզ,
 Եկ նուրմեկանց ինձ մի՛ վառի, հենց էն գըլխեն Էրած իմ յիս.
 Սայաթ-Նովեն քիզ ասում է՝ «Յիս բըլբուլն իմ, դուն վարթըն իս».
 Ինձ դիր օսկե դափազումըն, շաքարով բադամն իմ ուզում:

Երկու գիղի միչտիղումըն սար է, կոսին, ճըշմարիտ է.
 Բաղըտ լիքըն ծաղկած ծաղիկ-ծառ է, կոսին, ճըշմարիտ է.
 Բաղիտ ճամփին բըլթուկնիրու շար է, կոսին, ճըշմարիտ է.
 Շատ էրգըրնիր-թովիր տեսա, վուրը կոսին, ճըշմարիտ է.
 Սիրուն է Ձին թաքավուրի քուրը, կոսին, ճըշմարիտ է:

Ձեռ մեկնեցի, ծակծղկեցիր մոշի փըշուտ քուլի նըման.
 Մատնիրեմես արուն կաթից կարմըրագուն լալի նըման.
 Յիս էս ցավին չիմ դիմանա, սիրտս էլավ մըսխալի նըման.
 Ինչ քիզանից հիռացիլ իմ, աչկիրըս են ալի նըման.
 Աստված վըկա լիս նընգիլ իմ հուրը, կոսին, ճըշմարիտ է:

Ա՛լ շավարդեն, ի՛նչ իս թըռչում մե քերթած աղվեսի համա.
 Կըտուց ունիս՝ օցերին մահ, աչկիրըտ ալմասի նըման.
 Հընի էդիվ թև մի՛ բանա, դուն թըռի նո՛ւր վուրսի համա.
 Ինչի՛ նըստած հա՛ լաց ըլիմ, մե դարդի չէ՛ տասի համա.
 Իմ ցավեն դուս քըսան ցավ էլ նուրը կոսին, ճըշմարիտ է:

Ով գալիս է, տիղ ին բանում, խիլքի վըրեն նուր ին դընում,
 Սըրտի միչեն նիտ ին քաշում, վըզին սըրփած թուր ին դընում,
 Փըջանում է, լա փըթում է. իժում վարար ջուր ին գըցում.
 Յա մե ջաղցի քարով ծածկած հեստի ջըրի հուր ին գըցում,
 Վուր ընգնողն էլ դուս չի գալի, խուր է, կոսին, ճըշմարիտ է:

Ճամփես կորավ, ափ դուս չէկա թովի ծածկած խուր տիլի պես.
 Հիմի վախով թանն իմ փըչում՝ լիզուս վառից տաք շիլի պես.
 Մինչի կեսըն փոսի մեչն իմ, միչեն կոտրած հին քիլի պես.
 Ձե՛ռ վիկալեք, խունացիլ իմ մինձ ջուր նընգած քիչ լիլի պես.
 Սալաթ-նովուն Գուրգեն խանի դուլըն կոսին, ճըշմարիտ է:

Էնենց մարթ կա, փըչես, տիղում վեր կընգնե՛
 Ղոչաղ մարթու ուժն ու հալըն կու փըտնե,
 Ջիթում մե քոռ, ժանգուտ դանակ չիս գըտնի՛
 Խորասանու սուր խանջալըն կու փըտնե:

Մարթ էլ կա, վուր չունե օջախ ու բինա,
 Մութըն ընգնի չի իմանա ուր գընա.
 Հընդու խուրմեն կու գիդենա կաղին ա՛
 Բաղ մըտնելիս, հասած բալըն կու փըտնե:

Մե ուրիշն էլ ծով կու մըտնե նավի պես,
 Գորտըն աչկին կերևա աժդահի պես.
 Մարթ էլ կա, վուր չուում թըրչված հավի պես՝
 Իրենց տանը Ռոստոմ-Ջալին կու փըտնե:

Չոբանըն ի՛նչ կունե ալմաս-ջավահիր,
 Ուրախ կուլի՛ միշտ ունենա նուր պանիր.
 Բալիշը քար, միչկին կապած մե քանդիր՝
 Բեքտաբեգի քիրման-ջալըն կու փըտնե:

Խոզըն ինչպե՛ս կանա ծառըն բացրանա.
 Էս աշխարում չար մարթ պիտի չըմընա.
 Սալաթ-նովեն լիփոր մեջլիս կու գընա,
 Զե՛ֆ կու սիրե՛ դալմադալըն կու փըտնե:

Ով հարևանին բարի աչկով կու նայե,
Հարևանն էլ չիլի խային, անբարի,
Չար մարթն էլ միշտ մարիփաթից գուրգ կուլի.
Լավ ծնուդքին ուշունցով կու գարթարի:

Մարթ կա, ճիճվի պես սողալով կու գընա,
Միշտ բերնումըն օցի լիղի կունենա.
Չարի ցավըն չարութենից կու մընա,
Էս առած է, յիս ինձնից չիմ հընարի:

Նամարդ մարթըն մե լեշի բաբաթ կուլի,
Նըրա գըլխին գըղակն անսագ գարթ կուլի,
Ով էլ մարմնով ուղտի պես անհարթ կուլի,
Ծոռ վիզըն թող հա՛ կարմընջին հարմարի...

Կավե ջամըն վո՛ւնց կուլի մե թանգ չինի,
Ամեն ծառ էլ կըլեպ չի տա դարչինի.
Սայաթ-Նովուն պահե, տընետ դուս չըլի՝
Նըրա պես դուլ դուն կինքումըտ չիս ճարի:

Քո՛ւտ, դուն կոսիս պըխտուրվիլ իս Արագով՝
Յիս քու սիրըտ չիմ իմանա իմ սագով.
Դիբա ու գարբաբ իս՝ գարով, գուլգագով.
Աչկ ու ունքըս դալամ քաշած հավասով.
Յիս ի՞նչ ունիմ, վուր տիսըտ գամ թանգ մագով:

Մարթ կա, կինքըն գինու թասումն է տեսնում.
Էնենցն էլ կա՛ քեփերում ու մեջլիսում.
Իմ լիզուն էլ ազատ խոսիլ է ուզում...
Սիրտըս լալով աղաչում է ու ասում.
Ա՛յ ծիու ճանջ, վարթըս թող ինձ իմ արզով:

Քու թարիփըն ծովի չափ դավթար կուլի.
Քու տեսնողըն մեբաշ սարեսար կուլի.
Աջաբ ամեն մարթ վուր ուզե, յար կուլի՞.
Տիսուտ կարոտ մեկըն չե՛ աշխար կուլի.
Ամբի տակեն դո՛ւս եկ, ա՛րիվ, քու նագով:

Է՛յ Բաղդադի կըռո՛ւնկ, Է՛րնեկ ըսպասիս,
Հնդըստանի թուրթի դուշի պես խոսիս.
Ի՞նչ կուլի վուր մե գամ էլա ինձ լըսիս.
Փահրադի-Շիրի՛նի կինքի դուն վախիս.
Ա՛յ չար միջնո՛ւր, ինձ մաշեցիր քու ջագով:

Վա՛յ քի, թեվուր նարդու մե շարքըն քաշիս,
Մարդին մորթիս, նամարդի կինքըն բախշիս.
Բըլբուլ լացացընիս, վարթից հուտ քաշիս...
Կինքըտ Է՛րնեկ մե մարթու համա մաշիս,
Ա՛յ դու անբախտ Սա՛յաթ-Նովա թավագով:

Ի՞նչ իմանամ, յիփ կուլի ինձ մոդ գալըտ.
 Ի՞նչ արիր էն կարմիր վարթըն անըման.
 Ասի՝ երնեկ բացվե միչկիտ քամարըն.
 Մե հարցըրեք, թե ի՞նչ ասի էլ սըրան:

Ծովի նըման գըծվիլ իմ, լա՛վ իմացի,
 Վուր մըտիլ իս բախչեն, մե տի թաք կացիլ.
 Ա՛յ սուտասան, էլ ինչի՞ ինձ խափեցիր.
 Յի՛փ կուլի վուր ինձիդ խոսիս մե բերան:

Լիղնուրթ է պետք՝ ջըրեն հանե մարքարիտ.
 Արիվ գուզինք, կարոտ ինք վառ դիդարիտ.
 Ով քիզ տեսնե, մե բաշ կուլի սարսարի,
 Թեվուր ինձ պես սիրտըն բանա քու դըռան:

Մե պատվական օսկե մատնու ակ իս դուն,
 Քու վըզով ու վըզնոցով մե հատ իս դուն.
 Սալաթ-Նովեն իմ յիս, չըլի ատիս դուն,
 Ուրոր գընաս, պիտի հիշիս դու նըրան:

Էս թեքնիսը թարգմանված է թաթարերենից (այսինքն՝ հեղինակը վրացերենի է փոխադրել իր ադրբեջաներեն այս խաղը): Օհանի Թանոթ.:

Արի, գո՛գալ, բաղչեն գընանք ման գալու.
 Բաղն անուշ է, վարթն անուշ է, ծառն անուշ.
 Խոսկ տուր մինչ լուս էնտիդեմեն դուս չըգանք,
 Լուսնյակն անուշ, օրն անուշ, դիդարն անուշ:

Գինին խըմինք, լավ արաղըն էլ մերն է.
 Սազանդար ու մեջլիս, սաղին էլ մերն է.
 Եկ բաղմընչուն քըշի՛նք, բաղըն էլ մերն է.
 Զեփն անուշ է, ծամն անուշ, նուբարն անուշ:

Վարթըն բացված, բըլբուլըն խիստ լաց կուլի,
 Հալբաթ վարթին չար խարըն նըստած կուլի.
 Սեյրանգահում մանիշակ փըռված կուլի.
 Ջուրն անուշ, ընգիրն անուշ, դիարն անուշ:

Քի սազ գուքա ծեքի գունքի ծիրանին,
 Չինար ծառըն բար է տըլիլ ծիրանի,
 Մալիս ամսին վուխչըն կուտան երանի,
 Հուտն անուշ է, սիրտն անուշ, դիլդարն անուշ:

Սալաթ-Նովեն իմ, ուժըս ճալնիս մեչն է,
 Ե՛կ, փըռիլ իմ Խորասնու խաս խալիչեն.
 Հի՛ոու մընաս էն միջնուրի չար աչկեն.
 Սազն անուշ է, տերն անուշ է, յարն անուշ:

Ինձ սրբապանի, պըրծնիմ, ա՛յ սիվ ծամա՛վուր,
Յաղութ-ալմաս ու ջավահիր, լալա՛վուր,
Զար ու զարբաբ, սիրուն գործած, շալա՛վուր,
Ղալամ քաշած սիվ ունքիրով, խալա՛վուր,
Մոշի նըման աչկիր ունիս՝ սիվավուր:

Դուն համաշա վունցոր թագա մե նուբար,
Էս աշխարում էլ ո՛վ կա քիզ բարեբար,
Խոսրովի թա՛խթ, Տըրդաթի ցիղի դու բար,
Վուղչ աշխարըն դավ իս շինի քիզ համար՝
Հա՛ վառում իս, ա՛յ դու չախմախ-քարա՛վուր:

Ասի՛ գինի լից քու ծեռով էտ գոված,
Մե բաշ սուփրեն հավաքեցիր խըռոված,
Տե՛ս ինչպե՛ս իմ էշխետ էրած-խորոված,
Նիտի պես էլ մի՛ թըռցընր ջիզըրված,
Ա՛յ դու ոուսի թաքվուրի պես զորա՛վուր:

Սայաթ-Նովեն խոսկ է ասում հին ծիվով,
Չիս սրբանում, բայց դաղում իս քու ծիռով,
Օրըս գիշեր արիր՝ սիրտըս խանծիլով,
Բաղումըն բաց կուլիս հարփած վառ սիրով,
Վունցոր ալ-վարթ, սուր փըշա՛վուր-փոթլա՛վուր:

Դրախտեն էլած մե աննըման վարթ իս դուն,
Գուզիմ սուփրիտ վըրա ըլիմ մագա լիս,
Չինար բոլով, տիսքով, կինքի զարթ իս դուն,
Էն ի՛նչն է, վուր մաշից, շինից վագնը քիզ:

Ի՛նչ պատահից, ինչի՞ պիտի տըխուր լաս,
Ի՛նչ կուլի վուր քու ահվալից մե լուր տաս,
Է՛րնեկ օրից մե օր հիշիս, ինձ հյուր գաս,
Ծամփիտ փիանդազ դառնամ, վուր սագա քիզ:

Աչկիրըտ ին ալմասնիր՝ յաղութումըն,
Շուխկ ին տալի ունքիրուտ տակ, մութումըն,
Դուն ակնակապ ջի՛ղա՝ օսկե դութումըն,
Վալիլ է սիրմա-արծաթե ոագա քիզ:

Քիզ դուրեկան կաքավի սասն ըլեի,
Չեռիտ բըռնած բըրրլե թասն ըլեի,
Ախըր ամեն բանով դուն կաս գովելի,
Արծիվ տիղըտ ի՛նչը շինից բագա քիզ:

Էշխըտ վառից, նուր կըրակի տիղ չունիմ,
Աղաչում իմ, ուրիշ ծար ու դիղ չունիմ,
Սայաթ-Նովեն կոսե՛ վուչ մե միղ չունիմ,
Հե՛րիք էրիս ու տաս էդքան ջագա միզ:

Ինձ ավատա, ուջերավլե բառ թե կա,
 Ծատ հասարակ էրկաթի համա կոսին.
 Փետե ամանն ինչքան էլ օսկեջըրես,
 Նըրան էլի մե վառվող պի՛նա կոսին:

Խոսկըտ ասա կարքով՝ հավասար գոլով.
 Սատանա է, ով ծածկվի ծըխի տուլով.
 Կամ գունջովըն կու ճանչնան կամ՝ փոթուով,
 Ամեն խոտի յի՛փ է, վուր հի՛նա կոսին:

Ջարբաբըն թե մաշվե, գընա ա՛ն շալըն.
 Կա՛յ խամին, վուր վընաս կուտա լըվալըն.
 Տուլին, սազ գուքա ալմասըն ու լալըն.
 Կեղծ օսկուն է, վուր մարթիք մի՛նա կոսին:

Մարթ կա կոսե՝ ազնիվ ցիղի գարմն իմ յիս.
 Ուտենին էլ կոսե, մարխի ծառն իմ յիս...
 Վըրաց թաքավուրի սազանդարն իմ յիս,
 Ինձ Սալաթ-Նովա-Արո՛թինն ա, կոսին:

Արթար դատե, չէ՞ վուր թաքավուր իս դուն.
 Վըրաստանում տեր ու զորավուր իս դուն.
 Մեկն ինձ կոսե՝ «Գընա՛, մաշված շուր իս դուն»,
 Մեկն էլ կոսե՝ «Մե հոտած ջըրիուր իս դուն...»:

Վո՛ւչ հարսնախոս ունիմ, վո՛ւչ էլ կողակից.
 Մեջլիսումն էլ նուր խաղք արին, ծաղրեցին,
 Յիս ոամիկ իմ, ինձի վուխչ-վուխչ թաղեցին.
 Ում առաչ էլ սըրտիս ցավըն մաղեցի,
 Վուխչն ինձ ասին՝ «Մե անպատիվ հյուր իս դուն»:

Սազըն քոքած, ձեռիս բըռնած, հազըրված,
 Թաքավուրի մոդ գընացի զարթըրված.
 Ինձ հիդ տվին, վունցոր փուշըս կոտըրված.
 Է՛րնեկ լիզուն չիմանայի յիս նըրանց.
 Ասին՝ «Գընա, էրեսըտ սիվ մուր իս դուն»:

Աստծու կամոք մարթըս օղորմած պիտի.
 Սարն էլ սարին կու հանդիպի, ո՛վ գիտի.
 Է՛րնեկ մենակ ինձ ծեծելով խըրատիր,
 Կամ քու ձիոով ինձ հիդ տայիր, անպատվիր,
 Իմ հոքևուր մինձ շընուղքըն վուր իս դուն:

Թեզուզ ջարթին, ջանըս փետով վեր հատին,
 Շունչըս բիրնիս յիս ինձ քիզնից չիմ գատի.
 Ծովըն կընզնիմ, թեվուր քուուն ինձ ազատի...
 Սա՛լաթ-Նովա, քու լիզվովըն ցավ դատի,
 Հալբաթ դարդ ու ցավի մե ախպուր իս դուն:

Ձեռք վի՛կալ, վաղ մարթութիւն չիմ ուզում.
 Էս աշխարում փարթամութիւն չիմ ուզում.
 Վաղ բան ասիլ, յա վաղութիւն չիմ ուզում.
 Յիս մա՛րդ մարթ իմ՝ նամարդութիւն չիմ ուզում...
 Յիս ոամիկ իմ՝ թավադութիւն չիմ ուզում:

Եկ մի՛ վիթի իմ արունըս թասերով.
 Թանգ առած իմ քու ահագին ծախսերով.
 Մողըտ գուքամ իրանական ծեսերով,
 Դուն ինձ պահի՛ր ատլասով ու խասերով,
 Սիվ կաբայում սըքվորութիւն չիմ ուզում:

Ասաձնիրըս քիզ ամա ճիշտ թուղ ըլին,
 Փեշիցըտ էլ ինձ բըռնելու տիղ ըլի.
 Իմ գըլուխըս քու վուտի տակ խուղ ըլի,
 Բաղըս բաղիտ կից ու միատիղ ըլի՝
 Արանքըն պատ՝ բաժանութիւն չիմ ուզում:

Դովրանեմետ նընգար, ա՛վաղ, Սա՛յաթ-Նովա.
 Էլ ի՞նչ կոնիս հա՛ «ա՛խ ու վա՛խ», Սա՛յաթ-Նովա...
 Ուրիշնիրըն կուլին ուրախ, Սա՛յաթ-Նովա,
 Ե՛կ, մի՛ գընա գըլուխըտ կախ, Սա՛յաթ-Նովա.
 Աղ ու հացիտ ախպերութիւն չիմ ուզում:

Իմ խիղճ գըլուխ, քիզիդ էս ի՞նչ պատահից.
 Վուխչ աշխարում ծաղր ու տընագ քի պատից.
 Ուրոր փախար, Էնթի բախտըտ սոթ տըլից,
 Վիրչումն էլ տի՛ս, թե վո՛նց բեդովլաթ էլար.

Դե էլ լիս ո՛ւմ միղ դընիմ, ինչի՞ց էլավ.
 Էս ամենըն հենց իմ էս խի՛լքից էլավ:

Աշխարումըս դուն պատվական ու գոված,
 Ծուշի նըման օսկե դութումըն պահած.
 Աջաբ հիմի դուն ժեռ քարից ի՛ս շինած.
 Անգըրծակի էս ի՞նչ արին, ի՞նչ էլավ.

Դե էլ լիս ո՛ւմ միղ դընիմ, ինչի՞ց էլավ.
 Էս ամենըն հենց իմ էս խի՛լքից էլավ:

Թաքավուրաց կամքով մեջլիս կանչվողիս,
 Թավադնիրուց միժըրվող ու հարգվողիս.
 Կարմիր կաբան արք ու փառքով հաքնողիս
 Աբիղայի սիվ քուրծըն բաժին էլավ.

Դե էլ լիս ո՛ւմ միղ դընիմ, ինչի՞ց էլավ.
 Էս ամենըն հենց իմ էս խի՛լքից էլավ:

Բըրինձ էի, գարի դառնալն ինչի՛ս էր,
 Յիս աղավնի, նուր լոր դառնալն ինչի՛ս էր.
 Ա՛սեք, կըրոնավուր դառնալն ինչի՛ս էր.
 Վա՛յ թե դա հենց իմ անբախտ օրիցն էլավ.

Դե էլ լիս ու՛մ միղ դընիմ, ինչի՞ց էլավ.
 Էս ամենըն հենց իմ էս խի՛լքից էլավ:

Հիմի էնթի, հիռվում սելիր ին լըծում,
Փռանգըստանու բերած սագիր ին ածում,
Ալթմիշլուղը սանթուրի համա գըցում.
Իմ տունըս էլ վուր էսոր էս խուցն էլավ.

Դե էլ լիս ո՞ւմ միղ դընիմ, ինչի՞ց էլավ.
Էս ամենըն հենց իմ էս խի՞լքից էլավ:

Սայաթ-Նովուն դուս մի՛ անի՝ պահպա՛նի,
Էլ չի գընա Ծահի մողն ու Սուլթանի.
Նա միր սուփրի գարթն էր, գոված-անվանի.
Փետե սագով նա գործ տեսավ էնքան լա՛վ...

Դե էլ լիս ու՞մ միղ դընիմ, ինչի՞ց էլավ.
Էս ամենըն հենց իմ էս խի՞լքից էլավ:

33

Ձեռը վի՛կալ իմ վարթեմեն, դուն ձիու ճա՛նջ, սիրտըտ խային...
Դիփունքըն քիզ ին կարոտում, ծաղկած ա՛միս գարնանային,
Դուն վարթի փո՛ւնջ, սիրուն թա՛լգու, հա՛ստատ մընա քու իղրարին,
Մինչի թեքըն ծըկծըկում իս, քա՛ղցըր բըլբուլ, աչկըտ արին:

Ա՛նգած արա, իմ սիրե՛լի, գիշեր-ցերեկ դուն իմ դարդն իս,
Յիս բըլբուլ իմ էշխի նընգած, դուն էլ իմ սիրական վարթն իս,
Խա՛ն կու կանչիմ, խա՛ն կու նայիմ. վա՛յ թե դուն էլ մե նամարդ իս.
Մեշլիսնիրու մեչ գովական սանթուր-քամանչա իս անգին:

Հաքիտ ունիս դիբա ու գար՝ վըրեն ունգեռանգ նախշ արած,
Ով քու սուրաթըն տեսիլ է, խիլքըն գըլխեն ունի տարած,
Փըռանգըստանում հանիլ ին սիրուն պատկիրքըտ նըկարած,
Գործված իս դուն օսկեթիլով, մաթ կու շինիս նաղաշքարին:

Վո՛ւնց քընած իմ, վո՛ւնց գարթուն իմ, չիմ գիդի թե ձեռիս սա՛գ է,
Միջնուրին քու տըված սերըն ի՛նչ մաքուր, ի՛նչ նագենազ է,
Միշտ, համաշա իմ գըլուխըն ճամփիտ վըրա փիանդազ է.
Դուն ջըրատար Սա՛յաթ-Նովա, երված-վառված յարի ձեռին.:

ՄՋԵՀԱՐՈՒԿ ՕՐԲԵԼԻԱՆԻՆ

Արագվն անցնինք կարմունջեն,
 Ուղտի միջկին կա խուրջին.
 Նայեք էս մինձ դահլիճին.
 Հո՛րի հո՛, հո՛րի հո՛:

Էլ չիմ ասի ավել բան,
 Թեգուզ փետով ջարթըս տան,
 Ծակելու մարքրիտ-մարջան.
 Հո՛րի հո՛, հո՛րի հո՛:

ԱՆՏՈՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

Ո՛վ պատրիարք դու սըրփազան,
 Գուզիմ զովք անիլ քիզ արժան:
 Կոսին ջիբումդ ունիս մե բան.
 Ի՛նչ արիր:

Քաշեցիր իմ սիրտըն թուփի.
 Անունով ինձ կոսին սուփի,
 Կորցըրի իմ իմ կուլփին.
 Ի՛նչ արիր:

ԱՌՐԲԵՋԱՆԵՐԵՆ
Ի ԱՂԵՐ

Ինչքն յաւսզ օգնականիւն, քիմ օնս ճանսրն բիւնն,
 Տորրաք օլան բիր իճլիւն զիւնն զանսրն բիւնն,
 Ինչ հնչրն իւն Բութա Եր, զիմ օնս ճանսրն բիւնն,
 Կոնսլսն կնսնասն Եր, սեւ ճիւնն ճանսրն բիւնն,
 Մանրն սեւն արնն մասնն, յանսրն, յանսրն ինչքն *

Էշխի ծովի միջեն հանած լալ ու գոհար է բիռըս.
 Միպտակ, կանանչ, խաս ու դումաշ, զար դալամքար է բիռըս.
 Օչով ունգըն չի հասկանա՝ ուրիշ թահար է բիռըս.
 Աչկ ունեցող չըտեսնողին ահ ու դահար է բիռըս.
 Հիլ ու միխակ ու զանջափիլ, սաբր ու դարար է բիռըս:

Ինչքան ուստադ կա աշխարում, թուդ հավաքվին թամաշի,
 Հընդըստանից դալամքար գա, մաթ կու մընա իմ նախշին:
 Մաթ կու մընան իմ մարջանին, իմ ակներուն անհաշիվ.
 Դիբա ու ենգիդունյա է, սելր արեջ իմ դումաշին,
 Սիրմա թիլով չինչին արած, զարբաբ ու զար է բիռըս:

Բիռըս էնքան մինձացիլ է՝ փիլըն տանիլ չի կանա.
 Վուչ մե սարափ մե հատ լալիս գինըն ծարիլ չի կանա.
 Ամեն հուջրիս հազար կապ կա, էլ բաց անիլ չի կանա.
 Սելավ էլ գա, սըրտիս քուրեն էլի մարիլ չի կանա՝
 Ա՛ստծու սիրուն չըմոդենաթ՝ կու վառե, նար է բիռըս:

Է՛լ աղանրր, վախում իմ լիս թալանչիմեն ու գողեն՝
 Բիռըս մեմեկ բաց իմ անում, շանց իմ տալիս էկողին.
 Իմ գըլուփըս մատաղ ըլի առնողին ու չառնողին.
 Համն ու հուտըն աշխարք բըռնից, խիստ դուր գուգա խըմողին՝
 Դոշաթ, շարբաթ, նուղ ու նաբաթ, դանդ ու շաքար է բիռըս:

Ժեռ քարիրըն ալմաս դառնան, աչկըս վըրեն չի մընա.
 Թե մարթիք իմ տիսըն չըգան՝ ուրիշի մոդ չիմ գընա.
 Հեստի էշխի կըրակ ունիմ. ինձ մոդենալ չին կանա.
 Սայաթ-Նովուն չըհավատաք, չուն իսկըն էս մեկըն ա,
 Չըլի թե արևուն դընիք, կու հալվե՝ ծյուն է բիռըս:

Էսպես լավ մուխամբազ. Արուֆինի ասած. ապրիլի 10-ին, քրոնիկոնի 440-ին (1752):

Ծովեն էլած թանգ մարքարիտ ու մարջան՝
 Գինըտ լալի ու գոհարի արանքում,
 Լիզուտ միղըր, լա՛ր, բերանըտ մե փընջան.
 Պըռունգնիրըտ նուշ՝ շաքարի արանքում:

Գո՛գալ, արի պատճառ մի՛ դառ իմ մահին,
 Ակըռքնիրըտ՝ մարքարիտ ու շիրմայի.
 Մագիրըտ է շարբաբ, զուվիըտ՝ սիրմայի,
 Պատկիրըտ է շամս՝ դամարի արանքում:

Սարի սիրուն կաքավի իս նըմանած.
 Ծոցիտ բաղում քաղցըր շամպմ կա ցանած.
 Հենց իմացա հադիդադից է հանած
 Բարակ միչկըտ, քիրման շալի արանքում:

Փռանգի զառ իս շահի բաժից փախցըրած.
 Մանիշակ իս բեհիշտ-բաղումըն ծըլած.
 Չալ աչկիրըտ վարթ-կոկոնից բաց էլած,
 Դուշի ջի՛ղա՝ ներկած ալի արանքում:

Էս կըրակըն էշխի քուրիցն իմ առի,
 Սըրտիս խուցըն լարիս թիրիցն իմ առի,
 Սայաթ-Նովեն կոսե՝ փիրիցն իմ առի...
 Բութես դուն իս նընգի փալի արանքում:

Էս դափիան Արուֆինի ասած է, ով որ սովորի թողություն շնորհի, ամեն: Հունիսի 1-ին, քրոնիկոնի 430-ին (1742):

Թեվուր նազու յարի խալըն հարցընիս՝
 Մե խալն արար-աշխարին է բանդ արիւ,
 Մեկըն էլ, վուր արժե Իրան-Թուրանին,
 Իրա անձար, խիղճ յարին է բանդ արիւ:

Մեկըն բանդ է արիւ ծով ու օվկիանին,
 Էն մեկեւըն վուխճ դունիայի բինային.
 Մեկըն բանդ է արիւ Գումուշխանային,
 Մեկն էլ ի՛րա մադանին է բանդ արիւ:

Մեկըն բանդ է արիւ հարամ-հալալին,
 Էն մեկեւըն՝ սարում սիրուն մարալին.
 Մեկի մող չին նայի յաղուօ ու լալին,
 Մեկն էլ անգին գոհարին է բանդ արիւ:

Մեկըն բանդ է արիւ ճամփուրթ բանդային,
 Մեկն աշխարի ամեն յանի սավդային.
 Մեկըն՝ Թիֆլիս քաղկի հայտնի մեյդանին,
 Մեկն էլ յարի ջանանին է բանդ արիւ:

Մեկից պայծառ աստղ ու արիվ կամանչին,
 Մեկն էլ կառնե դունլի շատին ու քըչին...
 Մեկն՝ աշուղի բըլբուլ լիզվին, քամանչին,
 Մեկն էլ Սայաթ-Նովային է բանդ արիւ:

Էս Արուփինի ասած է. խալի վրա-յարանա:

Նազու յարըս հաքած ունե գարըն լիբասի վըրա.
 Պըռունգսիրըն Էն տեսակ ին, վուր շաքար քըսի վըրա,
 Նաղաշքարին ասի, թե սիվ խալ տա էրեսի վըրա.
 Ակըռքնիրըն՝ լալ, մարքարիտ, սարքած ալմասի վըրա:

Գովականըս ինձ խիվցըրից, գըծվեցըրից մեքաշ ինձ.
 Ուշկ ու միտկըս իրար շաղից, խիլքըս գըլխես դուս քաշից.
 Աղաչեցի, հի՛ղ չըդառավ, հոքիս ջանումըս մաշից.
 Աչկերեմես արուն կաթից Էն շինի թասի վըրա:

Գիշեր-ցերեկ մըտկի ծովում, ցավըն սիրտըս հարիւ է.
 Նըստած էշխի հըրեդեն ձին, յարըս խիլքըս տարիւ է.
 Հաքած կանանչ, կապուտ, կարմիր, ի՛նչ լավ էլ հարմարիւ է.
 Ջար ու զարբաբ, խաս ու դումաշ քաշած ատլասի վըրա:

Ցըրիվ տըված սիվ մագիրըն քամին չուրս յան կու տանե.
 Շուռ իմ գալի էշխի հըրին, վունց վառ շամին փարվանեն.
 Թաք վուր յարըն սիրտըս փըշրե, չի՛ ափրվի, ինչ անե.
 Վուր քիզ օտար աչկ չըդիբչի, հո՛ւուրթ առ, ասի, վըրադ:

Սա՛յաթ-Նովա, ա՛սա, խո՛սե, էշխի փեշեն կախվիլ իմ.
 Առաջ մըտիլ էշխի բազար, լալ յաղուրթըս ծախիլ իմ.
 Փահուլուլի պես էշխի դամումըն քընիլ ու միխվիլ իմ,
 Է՛րնեկ ըլի ման գա յարըս, վուր զարթնիմ սասի վըրա:

Էս իլանին Աբուփինի ասած է:

Լիզուն սուտլիկ, սիրտըն՝ խային, գարունքեն դես չէ գալի.
Կասկածելով ջանըս մաշից. անջիգարըս չէ գալի:
Գըլխոքըս էլ օրթում կերա, էլի կոսիս չէ գալի,
Աղաչում իմ, հուր իմ կանչում, նագով յարըս չէ գալի:

Գիր գըրեցի գոգալ յարին. «յիս քու մե դուլն իմ», ասի,
«Գըլխիտ շուռ գամ փարվանի պես, դարիբ բըլբուլ իմ», ասի,
«Բաղչումըտ շատ կուլի ծաղիկ, ամա յիս գուլն իմ», ասի.
Ջանք դըրեցի, բաղ գըցեցի՝ թագա բարըս չէ գալի:

Հաքած կանանչ, կապուտ, կարմիր. «յիս ուրիշ ոանգ իմ», կոսե.
Իլահի-մուխամմազ կոնե. «մե ուրիշ հանգ իմ», կոսե.
Կո՞ծե սանթուր ու քամանչա. «պատվական չանգ իմ», կոսե.
Մե դըժար ծամփի ոաստ էկած, սագա բարըս չէ գալի:

Էշխով լի վըրան է խըփի՝ աշուղներու բանդն է սա.
Ինձի վառիլ, խորովիլ է, հալբաթ յարի անդն էս ա.
Բառըն քաղցըր, լիզուն շաքար, ի՞նչ աննըման դանդ տեսա.
Պըռունգներուն միղըր քըսած, մագա բարըս չէ գալի:

Ջարմըտ գիդիմ, յա՛ր, ծընվիլ իս հուրի-փերի մորեմեն.
Մատիտ օսկե մատնիք դըրած, ձեռըտ կարմիր՝ խինեմեն.
Չանգու-փիրի էս տըվածով եկ խո՛սինք աշխարեմեն,
Սայաթ-Նովեն վո՛ւնց ա՛խ չանե՝ գոգալ յարըս չէ գալի:

Էս իլահին Արութինի ասած է:

Էշխի բաղըն մըրքով լիքըն, ամեն մե բարն էստի է.
Հուտըն յիրգինք-գեղինքն առած, մուշկի-ամբարն էստի է.
Մանիշակըն նուր բաց էլած՝ վարթ, սուսանբարն էստի է.
Գարունքվան վախտըն դեռ չէկած թագա նուբարն էստի է:

Հըլա ջահիլ խիվ իմ, էշխով կըրակ մի՛ տու իմ հոքին.
Առանց էն էլ ուշկըս տարար, անմիղ տիղն էլ մի՛ գուքվի.
Վիզըտ մարալ-ջելրանի է, էլ անտիղի մի՛ ձըքի.
Շըվաքն արար-աշխար առած սալթի-չինարն էստի է:

Կարմիր վարթով լի բաղչումըտ բըլբուլնիր կու թըռվըռան.
Մե գամ տեսա, ջունուն դառա, աչկըս մընաց ձիր դըռան.
Յիփոր յարիս նափասն առա, քընած տիղըս վիր թըռա.
Սուս մըտիլ է էշխի դովրան, էշխի խոնթաքարն էստի է:

Յարըս էշխի նիտով խուցից, յարա թողից իմ սըրտիս,
Աղաչեցի, վուր դիղ անե իմ էս ցավիս, իմ դարդիս,
Դիղ տալու տիղ գալումն ասից՝ «Տարին մե գամ արի տիս».
Աշուղներու դաստը մըտած, էշխի քափուրն էստի է:

Յարըն, կոսին թե թողիլ է՝ սուտ ասող է Սայաթ-Նովեն,
Ջունուն էլած, սագըն ձեռին սագ աժող է Սայաթ-Նովեն,
Թե դարայի ապրանք ունիս, խաս առնող է Սայաթ-Նովեն
Ե՛կ, բա՛ց արա էշխիտ հուլըն, գար-խըրդոտարն էստի է:

Էս իլահին Արութինի ասած է:

Յարիս բաղի չորս կուռն առած
Ման գամ անճար պըտուտ տալով.
Չըմոան դարիք բըլթու դառած,
Վարթիս համար պըտուտ գալով:

Բըլթուլն աչկըն թաց, վարթ տեսավ,
Լիզուն բացվեց. «Ա՛խ, վա՛րթ», ասավ.
Կարոտալի տարու հասավ,
Աչկըն դառավ պուտ-պուտ ալով:

Բըլթուլին զըրգից գուշանից,
Ջուխտ աչկիրըն արնակալից.
Ախըր քիզ ինձանից հանից
Մե չար հիմար, պըտուտ գալով:

Քու սըրտումըտ ի՛նչ կար, մա՛լագ,
Վուր միզ բերիր եսե՛նց քալագ.
Միզնից գընաց չարխի-փալագ,
Գլուխն անդաթար պըտուտ տալով:

Խոսկին հաստատ Սալթ-Նովեն
Աջխարն առանց յար ի՛նչ կոնե.
Հիդ դառավ, ի՛նձ դիբավ, ինձմեն
Գըցած քարըն, պըտուտ գալով:

Թասլիբ

Նազլու յարի նախըն տե՛սեք, դալամի դաշեն բաց էլած.
Մե թիլն երծաթ, մեկելն օսկի, հուսիրըն դոշին բաց էլած...

Յար, վուտըտ դիր իմ երեսին, վուտիտ տակի քուլըտ յիս իմ.
Համաշա քու դըռանն ընգած, տուսադ արած դուլըտ յիս իմ.
Արի մետի բաղըտ գընանք, քու բանդա բըլթուլըտ յիս իմ.
Աչկիրըտ վունց կարմիր կոկոր, վարթի պես շաղեն բաց էլած:

Աշուղներուն ջունուն կոնե, բըլթուլ լիզուն թե բարբառի.
Քիչ է մընում սըրտիս շուշեն անջիգարըն խըփե քարի.
Պատկիրըն արիվից վառ է, էնդուր իմ դառի սարսարի.
Տեսնողնիրըն ասում ին, թե էշխի կըրակեն բաց էլած:

Ջունուն դառած ման իմ գալի, ուշկ ու միտկըս իրար շաղած.
Պըռունգներուն քաղցըր շաքար, դանդ ու նաբաթ ունե մաղած.
Բերնում սիրուն ակըռքնիրըն մարքարիտի նըման շարած.
[Ով տեսնում է, էս է ասում՝ «Հընդու նաղաշեն բաց էլած»]:

Հուտըն յիրգիրն, աշխարն առած մանիշակի դա՛ստին մըտիկ.
Ուզում է, թե միզ ըսպանե, անողորմի դաստին մըտիկ.
Ջունուն մի՛ դառ, Սա՛լթ-Նովա, նազլու յարի նաստին մըտիկ.
Ջար ու զարբաբ, ալ ու կանանչ, խաս ու դումաշեն բաց էլած:

Դաստա-բեղաստա թարփանուր-ի հանգով:

Հընդու դա՛լամ, քու նախշըն չի փըջանա.
Մըսրու բերած զար իս, ոանգըտ է կիրմիգ.
Գարնան յասաման իս, փոթլով անըման.
Սարումըն մանիշակ՝ բաղչումըն նարգիգ:

Գոգալ, շանց տու քու սիվ խալի դուզանին,
Շող-շափաղըտ չի հիռանում միզանից.
Վո՛ւնց ըսպանից, վո՛ւնց սաղ թողից նագանին՝
Լողմանի պես ասի՝ «Քի՛չ էլ, քի՛չ...», ա՛գիգ:

Մարալ բոլըտ տեսնողին տամ երանի,
Շաքարն ի՛նչ է հասնե քու քաղցըր համին,
Գոգա՛լ, արի վատ անուն դու մի՛ հանի՝
Սեջլումի պես չու՛ մի՛ գըցի անյար միգ:

Ջուլփիտ թիլըն ջըգիլ իմ հանց մե շանա.
Դուն արիվ իս, յիս էլ մե գուլ՝ սամսանա.
Յա՛ր, էշխեմետ յիս դառիլ իմ դիվանա,
Փահլուլի պես մընացիլ իմ յիս աշիգ:

Սայաթ-Նովուն չըսպանե իր ջանանը.
Նըրան մատաղ ըլի թող Հընդըստանը,
Ղում, Քաշան, Քիրմանն ու Արաղստանը,
Ամեն ծամին արժեն Ղըբըրգ ու Սակիգ:

Էս Արուֆինի ասած է. վարսաղ:
Էսպես դափիա. Արուֆինի ասած. ով որ սովորի, բարի հիշի:

Ասեցին, թե Շախաթա՛լի, յիս կանչում իմ հա՛խ, մա՛դաթ.
Ինչ արնով վուր ներկված ըլիս, էտ գըրած կուլի հալբաթ.
Փերիներու էշխն ընգնողըն իր խիլքըն քամ կու տեսնե,
Օրըն մեկ է, ցավըն՝ հազար, դալն էլ շատ գամ կու տեսնե:

Շատ անուս մարթ էշխի կընգնե՝ խոսկըն խոսկին չի կապի,
Վարպիտին ով աշկիրտ չըլի, վիրչումըն դամ կու տեսնե:
Կողըտ քըսե փորցաքարին՝ սառափըն դալբն իմանա.
Գուզիմ սիրտըտ շանց տաս, տեսքըտ ամեն մարթ հա՛ կու տեսնե:

Ա՛նգած արեք, աթամո՛րթիք.
Վուչ սիվ բուրթըն ալ կուլի,
Վուչ տոնեմեն կաթ կու կըթվի,
Վուչ արաբին խալ կուլի.
Վուչ ծըտերին գոհար կուլի,
Վուչ ակոավին լալ կուլի.
Վուչ ծառերին շուշա կուլի,
Վուչ էլ ուղտին նալ կուլի.
Վուչ թըրթուտն աբրեշում կուտա,
Վուչ սիվ ծանջին պալ կուլի.
Վուչ հարամըն հալալ կուլի,
Վուչ էլ ջահնամ կու տեսնե...

Վուչ աշկերիս քուն է գալի, վուչ զարթուն իմ աշխարում.
Կինքում էսքան բաներ կուլի, Սայաթ-Նո՛վան կու տեսնե:

Էս դիվանին Արուֆինի ասած է:

Վունց վուրսնուրթի ձեռից փախած մե մարալ,
 Համ ամոթով, համ արով յարն է գալի,
 Պըռունգնիրըն միղըր, սիրուն չանին խալ,
 Միչկըն օսկե քամարով յարն է գալի:

Ման իմ գալի, սիրտըս էշխի մեչ վառած,
 էշխի փուադ գինջիլի տակ դուլ դառած,
 Աշխարով մեկ շուղքըն արիվիցն առած,
 Կերպարանքըն դամարով յարն է գալի:

Ինքը հրիշտակ, բա մոր շընուրքըն տեսեք,
 Մարքարտի պես ակոեքի շարքըն տեսեք,
 Չեռի սանդղը, ծամի օլորքըն տեսեք,
 Սիվ գուլփիրըն շահմարով յարն է գալի:

Դոշիս վըրա յարըս էշխի նիտ ցըցից,
 Ջունուն արից, սըրտիս միչըն հուր լըցից,
 Բուք ու բորանն անմիղ հոքու մեչ գըցից,
 Չըմըրվան պես զահմարով յարն է գալի:

Հուսըն՝ սըմբուլ, գուլփըն պատկիրքին վայիլ,
 Ըստիղծված է իսկը գոգալին դայիլ,
 Ռափիղ Սայաթ-Նովեն դառավ հըմայիլ,
 Ծուրըն դալամքար՝ գարով յարն է գալի:

Էս դափիա է Արուֆինի Լսած:

Ղարիբ իմ, արուն իմ լալի,
 Դըժար դարի հանդիբելով,
 Տե՛ր իմ կանչում կըսկըծալի,
 Կինքում չարի հանդիբելով:

Քու ձեռով գինին խըմեցի,
 Վաթանեմես ձեռ քաշեցի,
 Փարվանայի պես էրվեցի,
 Հուր ու նարի հանդիբելով:

Վաթանեմես յարն ինձ հանից,
 Ղարիբ տիղում սիրտըս հալից,
 Փահրադի պես ցավն ինձ կալից,
 Մե մինձ դարի հանդիբելով:

Վուրսնուրթի պես չուլից ընգա,
 Սոնայի պես գուլից ընգա,
 Բըլբուլի պես գուլից ընգա,
 Փուշ ու խարի հանդիբելով:

Սայաթ-Նովեն իմ էշխ արած,
 Էրեսըտ ճամփիտ փարշ արած,
 Կինջիս կանանչ թաղն ավիրած,
 Անսիրտ յարի հանդիբելով:

Էս թասլիբն Արուֆինի ասած է:

Փոշման կուլի, ովոր յարի անուն տա՝
 Դարդըս հավաքվիլ, մե ամբար է դառի.
 Տեսա աշխարի գարթ, տեսա նովջիվան,
 Տեսա նազլուն շամս ու դամար է դառի:

Ամեն գուլփըն մե-մե օլրած նիտի պես.
 Ակըռքնիրըն յաղութ, մարքարիտի պես.
 Փահմով անջաղ ծանաչիս, թե հանդիբես.
 Չինի տեսքըն, տեսա, ջամար է դառի:

Տեսա բոլրած լուսնակի նըման կանգնից,
 Արիվի պես շուղքըն գըցից, յան կանգնից,
 Թերթերուկին ավմասի պես բան կանգնից,
 Ջուխտ աչկիրըն, տեսա, խումար է դառի...

Էշխի փերուն տեսա, խիլքըս պակասից,
 Աչքըս փակվից, արտասունքըս վեր հուսից.
 Արիվ դառած էն յարի պայծառ լուսից,
 Սայաթ-Նովեն, տեսա, դամար է դառի:

Էս Արուֆինի ասած է. շահմոհըրլա-յարանա:

Դուն համաշա աշուղնիրու փիքրին իս,
 Զու վառ ամալեմեն վառած իմ, վա՛ռած:
 Արեգագի նըման շուղք իս գըցում միգ,
 Զու մահ-ջամալեմեն վառած իմ, վա՛ռած:

Մահ-ջամալըտ դառած օսկե վարաղով.
 Չեոխ ունիս լիքը փընջան՝ արաղով.
 Յա՛ր, չիմ տեսի քի պես խիլքում շաղախով.
 Թաքուն խիալեմեն վառած իմ, վա՛ռած:

Յիս քիզի վո՛ւնց նըմանցընիմ չինարի,
 Չուն չինարըն կըրակումըն կու վառի,
 Նախշըտ փոխում իս հազար մե թահարի,
 Ակոեքիտ լալեմեն վառած իմ, վա՛ռած:

Յա՛ր, քու էշխով դուն իմ սիրտըս վարիլ իս.
 Ջունուն արիլ, խիլքըս գըլխես տարիլ իս,
 Լալ, մարքրիտըն բիրնիտ հատ-հատ շարիլ իս,
 Զու էտ սիվ խալեմեն վառած իմ, վա՛ռած:

Նազլու յարի մոդ է սիրտըս սիրավուր,
 Դոշիս մեչըն սուր-սուր նիտիր թունավուր.
 Սայաթ-Նովեն իմ յարեմեն վիրավուր,
 Միշտ յարի ձեռնեմեն վառած իմ, վա՛ռած:

Էս վարսաղն Արուֆինի ասած է:

Նազու յարըն բաց է էլի վարթի պես,
 Հուսըն վարթ է, էրեսըն վարթ, խալըն վարթ.
 Սե վարթին բըլբուկ կու սիրե, մեկին՝ խար,
 Աչկըն վարթ է, ունքըն վարթ, ջամալըն վարթ:

Թե վուրսնուրթ իս, սարի մարալ դուն բըռնե.
 Թե սովդաքար իս, սըվթային ձեռ մեկնե.
 Յարըն հաքին խաս-ատլասե շուր ունե.
 Ախպտակըն վարթ, կանանչըն վարթ, ալըն վարթ:

Գիշեր-ցերեկ աչկես արուն է կաթում.
 Զալումն ուշկըս տարիլ է մե սըհաթում.
 Բերնեն լալ է թափում, ինձի խըրատում.
 Բառըն վարթ է, լիզուն վարթ, խընդալըն վարթ:

Պատվական տեսնելու նովաթու նաջար.
 Բըլբուկին ըսպանող թոփ վարթի սաջար.
 Սալբու նըման ամառ-ձըմիո կանանչ ծառ.
 Ղոշըն վարթ է, ծոցըն վարթ է, շալըն վարթ:

Գուզիմ յարն ինձ չըգըցե իր դիդարեն.
 Գուզիմ էշխի թըրով սիրտըս պատառե.
 Սալաթ-Նովուն յարի էշխըն թող վառե,
 Հուրըն վարթ է, կըրակըն վարթ, փալըն վարթ:

Արուփինի ասած վարսաղ է. ուշամա:

Յիս իմ յարին իլթիմազով ասեցի՝
 Սարքիլն ինձնից, բաղչեն քիզնից, բաղ քիզնից.
 Թեվուր դեմ չէ, դաբուկ կոնե բաղմընչին՝
 Կըտրիլն ինձնից, շամամ քիզնից, թաղ քիզնից:

Բեմուրվաթ յա՛ր, աջաբ ի՛նչ կա դաստումըտ.
 Աջալի պես հոքիս բըռնաժ դաստումըտ.
 Էշխըտ չէթուղ ժուռ գամ կանանչ բաղչումըտ,
 Բըլբուկն ինձնից, կոնչեն քիզնից, շախ քիզնից:

Էշխետ ջունուն, թամամ բեքար իմ դառիլ,
 Ղուն իմ դոշիս լիզվիտ նիտիրն իս շարիլ,
 Էսքան ցավիրն իմ սըրտումն իմ յիս տարիլ,
 Ղուգունն ինձնից, դամգեն քիզնից, դաղ քիզնից:

Պըղունգնիրետ միդր ու շաքար իս ծորում,
 Զու պատկիրին կարոտ յարին չարչարում.
 Ինձ էրեցիր էշխիտ վառաժ հուր-նարում,
 Փարվանն ինձնից, կըրակ քիզնից, շամ քիզնից:

Վուրսնուրթ էի, թաուանըն բանդիս դիբավ,
 Մարալին նըշան առա՝ նիտն ինձ դիբավ,
 Սալաթ-Նովեն ասաց, թե դանդ իս դու լավ,
 Ծարբաթն ինձնից, շաքար քիզնից, շավղ քիզնից:

Էսպես յարանա, լավ ուշամա, Արուփինի ասած:
 Ովոր սովորի թողություն շնորհի. ամեն:

Արունըն մե կըռնեն, ցավըն մեկելեն.
 Իմ էս յարեն ազալից է, գոգալից.
 Տակոին սըրտիս՝ դոշիս բերան ունե լեն.
 Իմ էս յարեն ազալից է, գոգալից,
 Գոգալից, յաղի գոգալից:

Մեջլամի պես Լեյլու համա խիվացած,
 Յիս բըլբուլ իմ, զոռով վարթես հիռացած.
 Շա՛տ մարթ կոսե՝ դուգուն դաղեն սիվացա.
 Անա իմըս ազալից է, գոգալից...

Հա՛ր յալիս իմ, ինձ մե ուրախ օր չելավ.
 Էս ցավեմեն փախչելու հընար չելավ.
 Շատ ման էկա, դարդիս դիդ ու ծար չելավ.
 Չունքի յարես ազալից է, գոգալից,
 Գոգալից, յաղի գոգալից:

Գըրած գիրըս յարիս ծեռըն չի ընգնում,
 Ղան-դամարըս բաց է՝ կապող չիմ գըթնում.
 Էնդուր ջարեն վըրեն մըհլամ չի դընում,
 Վուր իմ յարեն ազալից է, գոգալից...

Սայաթ-Նովեն կարթացիլ է մինչի լամ.
 Ախ քաշելեն կորցըրիլ է խիլք ու փահմ.
 Փիլթեքըն միշտ դըրած՝ չե կանգնում մըհլամ՝
 Իմ էս յարեն ազալից է, գոգալից.
 Գոգալից, յաղի գոգալից:

Էս յարանա Շիրվանի հանգով Արուսիկի ասած է. լավն է:

Անդուռ, անհիրթ մե հուլըրա է միր հոջին,
 Միչինը յա ջավահիր է, յա դանա.
 Անգետ մարթըն չի հասկանա, կու կոտրե՝
 Լալ մի՛ ծախի՝ ովոր դադըրն չիմանա:

Փառք տուր հազար ու մե անուն հազրաթին՝
 Գահի դուռըն բանա, դըսմաթ վեր թավի.
 Հալալ հերըն վո՛ւնց կու մորթե զուրիաթին,
 Վուրթին միռնի, յի՛փ սուք կոնե յաղ անան:

Էս անցավուր միր աշխարըն չե կըշոած,
 Աշդութենի քաշըն կըշիռք չե քաշած.
 Փիր-ոստադի դահրըն ովոր չե քաշած,
 Չուրք վուսանի յա մե հորթ է, յա դանա:

Տերն ըստիդծից արար-աշխար, կինք ու մահ.
 Փակ աչկիրով բելթիրըս չին հասկանա.
 Սայաթ-Նովու հոր վաթանից հարց կու տան.
 Ասում է, վուր Հալաթն է, յա Ադանան:

Թեջնիս

Կինքըս մընաց դարդ ու ցավի ճանգումըն,
Սիրտն էլ անվիրչ գուզե սուր*, Սա՛յաթ-Նովա,
Աչկեմես չե պակսում ալ-արտասունքըն,
Մեկը չասից՝ մընա լուտ, Սա՛յաթ-Նովա:

Մատաղ ըլիմ ամոթ-արին ինձ տըրված.
Նասիմի պես իմ մորթուս մեչ լըքցըրված.
Ղե վուր նավըտ խուր ծովին իս հասցըրած,
Ղա՛ստ արա, չըլըցվե ջուր, Սա՛յաթ-Նովա:

Խիվ սի՛րտ, անմիղ դարդ ու դամին ընգար դուն.
Փարվանի պես վառած շամին ընգար դուն.
Վուրսնուրթի պես դե վուր սարիրն ընգար դուն,
Մարալ տեսնիս, նիտով տո՛ւր, Սա՛յաթ-Նովա:

Այիվըն ու բիմըն անգիր սովրեցիր,
Քու գոգալին սազական գառ գործեցիր.
Կորցըրեցիր յարըտ՝ խիլքից զըրգվեցիր,
Էլի փառք տուր Աստըծուն, Սա՛յաթ-Նովա:

Անմահական ջուրն ինձ ջամում տըվեցիր,
Հուր ու կըրակ քուրես քամուն տըվեցիր...
Յարսուն տարվա կինքըտ մահուն տըվեցիր,
Խիլքըտ զըլխիտ պահիր դո՛ւն, Սա՛յաթ-Նովա:

Էս թեչնիս է:

* Նրախճանք (պարսկ.):

Դոշիս վըրա արնուտ դուգուն-դաղ ունիմ, դաղ ունիմ,
Աչկըս մընաց նազու յարի տիս գալուն.
Յարիս համա զըլխիս վըրա տիղ ունիմ, տիղ ունիմ,
Աչկըս մընաց նազու յարի տիս գալուն:

Բեմուրվաթ յա՛ր, ա՛սա, լիս քիզ ի՛նչ արի, ի՛նչ արի,
Էս խիվ սիրտըս էշխի մեչըն հասցըրի.
Փահլուլի պես էշխի դամն ինձ նինջ էրիտ,
Աչկըս մընաց նազու յարի տիս գալուն:

Դարդ է տըվիլ, դարդիս դարման չե գըթնում.
Չեռնեմեն չիմ պըրծնում, ցավըս չե հատնում.
Սոնաս հիոու նընգավ գոլից՝ չե հասնում.
Աչկըս մընաց նազու յարի տիս գալուն:

Լիղնուրթ դառած խուր ծովիրում մաշվեցի.
Փահրադի պես սարին քըլունգ քաշեցի,
Մեչումի պես Լեյլու համա զըծվեցի,
Աչկըս մընաց նազու յարի տիս գալուն:

Սիվ ջիգարըս մուռըս թաքուն պահում է.
Ղան-դամարըս բաց է՝ սիրտըս դողում է.
Սայաթ-Նովեն լալով հա՛ նըվաղում է,
Աչկը դըրած նազու յարի տիս գալուն:

Էս լավ վարսաղ է, Արուֆինի ասած.
Ով սովորի, թողութուն շնորհի:

Հոքով, սըրտով գուզիմ տեսնի պատկիրըտ.
 Փարվանայիտ արի մի՛ վառի, դու նա՛ր,
 Սիվ իմ հաքի, յա՛ր,
 Նընգիլ իմ աշխար:
 Աշխարումըս էլ լավ ու վատ չըմընաց,
 Վուր չասեի լիզվով անողորմ յարին,
 Իմ անչիգարին,
 Լալ ու գոհարին:

Լալ-գոհարը բիրնում շարված տեսա յիս.
 Ջար մագիրըն ուսին փըռված տեսա յիս.
 Վարթ ու միխակ ծիռին բըռնած տեսա յիս.
 Արի դուն սեյր արա կանանչ թաղերուն,
 Ծաղկած բաղերուն,
 Ծանանչ տիղերուն:

Տիղ կա, հոքիս մե ժամ հանգիստ չէ ծարում,
 Զունքի նա՛զլուս է ինձ վառում, չարչարում՝
 Անհանգչիլի հուրը սըրտիս չէ մարում.
 Տեսա վուր նա անխիղճ մե սըրտակեր ա,
 Կովի հետ սեր ա,
 Կանչեցի՛ մեռա՛...:

Մեռնելուս էլ չի հավատա իմ յարը,
 Զի հավատա, չի հասկանա իմ ծարը.
 Էլ չըմարից սիրտըս էրող հուր-նարը.
 Թեվուր միղըս էս էր, մո՛րթեք ինձ թըրով,
 Կա՛խեք դանարով,
 Նամուսով, արով:

Նամուս-արը փառք ու պատվի հիմքըն է,
 Աշուղներու էշխի թասըն լիքըն է,
 Սայաթ-Նովեն քիզ ի՛նչ արից կինքումըն,
 Վուր դուն նըրան հասցըրեցիր կըսկըծի.
 Բազար իս գըցի,
 Փայ չանիս օցի:

Էս Արուբինի ասած է. եղազամա (—գինջիրլամա):

Խիվ սի՛րտ, արի ա՛նգամ արա խըրատիս.
 Բարի լիզվով անիծկ տըվող չըլիս դուն.
 Վուչ դուն չարին վագե, վուչ էլ չարըն՝ քիզ.
 Սատանի հիդ ընգիր ըլող չըլիս դուն:

Մելոան մըտիր, թեվուր գիդիս կու շախիս.
 Փիրի ծամփից թե դուս գաս, կու շիվարիս.
 Ինքըտ կընգնիս, թե ուրիշին հուր փորիս.
 Պարզն ու լավը կինքում թաղող չըլիս դուն:

Մարթ կա իսկը հայվանի պես կարածե,
 Դալդա տիղն էլ ծախու գոհար ման կածե,
 Ամեն մարթու հոքում ասլան քընած է.
 Փուշ կա. աչկըտ փակ վարթ քաղող չըլիս դուն:

Ամեն մարթ իր սըրտին հավասար կուլի.
 Կեհա իրեն բաքին բարեբար կուլի.
 Ով էլ կինքում քիզ միշտ ամագդար կուլի,
 Նիղն ընգնիլիս հիովից նայող չըլիս դուն:

Ո՛վ կու հասնի անց կացած էս մինձ մարթկանց,
 Միր պապիրի խոսկըն լավ է լալըն կանց.
 Ծառի վուրթն իր մեչեն կուլի գոլացած,
 Սա՛լաթ-Նովա, չար բան ասող չըլիս դուն:

Էս Արուբինի ասած է. օգուլամա:

Ջաղցըր խոսող, յա՛ր, բըլբուլ իս ինձ ամա,
 Զու պես փերու գովքըն ո՛վ ինձ պես ասից.
 Զի տեսնելուց յիս դառիլ իմ դիվանա,
 Խիլքըս թըռիլ, ո՛վ գիդե ո՛ր է հասիլ:

Դուն իմ սըրտի սիրու իշխանն իս դառիլ,
 Էշխիտ պեծըն ջանըս գըցիլ ու վառիլ.
 Աշխարով մեկ ինձ խայտառակ իս արիլ,
 Արի ա՛սա, թե ոաղիփըն ի՞նչ խոսից:

Ծոցիտ միչին բաղչա ունիս, բաղ ունիս,
 Չեոխտ օսկե թասը լիքն արաղ ունիս,
 Պըռունգներուտ սաղի ու դոնաղ ունիս,
 Յարաբ տանըտ ո՛վ է խըմիլ էտ թասից:

Մա՛տաղ ըլիմ թուփս աչկիրի կամարին,
 Միչկին կապած չարքազի գար քամարին,
 Արիվի դեմն առնող սիրուն դիդարին.
 Հաքինը ջեր սադա էր, վուչ՝ ատլասից:

Յարիս ծոցի ջուխտ նըռներից վազ անցա,
 Բըլբուլի պես վարթի խարից վազ անցա,
 Էն գամանն է, վուր իմ յարից վազ անցա,
 Զուրգ մընացի յարիս ջանից, նափասից:

Էս Արուֆինի ասած է, յարանա վարսաղ:

Դարդըս շատ է ասիլ չիլի աշխարին.
 Արգ իմ գըրիլ, թողիլ խանի ումուդին,
 Արթար կըտրի, դիվանըս արթար անի,
 Միղ ունենամ՝ ինձ տա կանի ումուդին:

Դե վուր արգուհալըս ձեռըտ առար դուն՝
 Բադեշխանի լալըս դուն իս ու կաս դուն:
 Էս է գըրած արգուհալիս իմ թըղթում.
 «Կինքըս մատաղ յարիս-ջանիս-ումուդիս»:

Ժեռ քարումըն տակոփ չի տա ալ վարթըն.
 Առանց յիղի կու հանգչե վառ ծըրաքըն՝
 Ակոավին ի՞նչ պետք է բաղ ու բաղաթըն՝
 Բըլբուլըն կուլի գուլջանի ումուդին:

Ով հասնում է, գալիս է ծով-ումմանով,
 Իրեն տեսնում ու մընում է գումանով.
 Լավութինը ովոր հիդ տա յամանով,
 Կընգնի պատվից ու սեղանի ումուդից:

Միր էս ծամփեն փիր-ուստադից միզ մընաց,
 Էնդու համա սիրտըս էշխով է լըցված.
 Սայաթ-Նովուն հենց վուր տեսնիք մահացած,
 Տարեք, թողեք գերեզմանի ումուդին:

Էս զափիան Արուֆինի ասած է, ապրիլի 20-ին, քրոսկոնի 441-ին (1753):

Դե վուր կոսին ես աշխարհս ունայն է,
 Էտու համա սոյթաթ-սագից վախում իմ.
 Բըլթուլըն՝ վուր թըռչե, գընա իր բունը,
 Դարդայ թողած՝ էն դափագից վախում իմ:

Չըլինի թե նիտվանիղըտ բոջցընես,
 Աջալն իսկույն հոջուտ դըռնից կընգնե ներս,
 Կինքի թիլըն ծեռը կառնե, խաղցընե.
 [Էտ խաղերից], էտ ջանթագից վախում իմ:

Ուզում է գա, կինքիս բինին հասանի,
 Ամեն անթամ, ամեն դամար կես անի.
 Խամըն թող տա, արբեշում ու խաս տանի՝
 [Վուղչը չառնե, էտ դագագից վախում իմ]:

Աջալըն գա, ինձ ահուզար կու բերե,
 Հուլմըն ունե, ջանխս ազար կու բերե.
 Հինգ արշին կըտավըն բազար կու բերե՝
 Զոռ սովդաքար էտ բագագից վախում իմ:

Սայաթ-նուլեն կոսե՝ խաթեն հասնում է,
 Միդաուրնի՛ր, զուլումաթըն հասնում է.
 Փա՛ռք հախ տիրուն, արթար դատըն հասնում է՝
 Միղըը չափող էն թարագից վախում իմ:

Էս լավ հախանա-դափիա է:
 Ով սովորի բարի հիշի. ամեն:

• Հոգին (փոխաբ.):

Մե մարալ վուր ասլանի մորթի մաշկե,
 Էլ խիղճ վուրսնուրթն էնենց ավին ի՞նչ անե.
 Թե ուզենա փանդով ցանցի մեջ քաշե,
 Հիդ փախչիլիս «Հարալ-տրեն» ի՞նչ անե:

Հեստի մարթ կա, խիլքըն վուտքի միչումն է,
 Հիռու քաշված, կինքից խաբար-բան չունե.
 Օց կա, պոչի ծերըն միշտ անգաճումն է,
 Նրան ջադուքարի դուլեն ի՞նչ անե:

Ձոշկ շինելու համա լավ միմար պիտի,
 Ամեն բանում շատ լավ խաբարդար պիտի.
 Աջուլն էլ շատ փորցված քամանդար պիտի.
 Չաղ կըրակին անխիղ թավեն ի՞նչ անե:

Շատ-շատիրն ին ընգիլ լարի հավասին.
 Էշխի նընզար, չիս ազատվի էլ բասից.
 Շիրինը մաթ մընաց ջըլունգի սասին.
 Փահրադի պես սար հատանիլն ի՞նչ անե:

Հիմի ու՛ր է Նադիր-Շահ ու Տեր Ղազար.
 Էն վախտի մեխըն՝ Աղա Մինիշկար.
 Ո՛ւր է էնենց դիվան, ո՛ւր է էնենց Շահ,
 Չըկան, հո՛ջիս, Սայաթ-նուլեն ի՞նչ անե:

Էս դափիա է:

Մե գուգիմ, թե ուրիշ յարի թուշ ըլիմ,
Վախում իմ, թե արանքըն բաս գա, գընա.
Յարիս ծամփին կանգնիմ, սիրով սելր անիմ՝
Վա՛յ թե չար աչկ, ծաղր ու տընազ գա, գընա:

Սիրտըս երից, կըրակ ունիս, նար ունիս.
Հայա ունիս, ադաբ ունիս, ար ունիս.
Ե՛կ, ինձ ա՛սա, թեվուր ուրիշ յար ունիս,
Մե գիր գըրե, թող վազեվազ գա, գընա:

Արարիչըն գարմ ու ցիղըտ պահպանե.
Վարպետ պիտի՝ սիրուն տեսքիտ գովք անե.
Վուրդի էլ վուր նազլու յարըն սուք անե,
Էնթի քաղցըր սոյբաթ ու սազ գա, գընա:

Մատաղ ըլիմ քու ջիգարին, ա՛չկի լուս,
Կինքըս առնե թող ժեռ քարին, ա՛չկի լուս.
Հա՛ստատ մընա քու իղրարին, ա՛չկի լուս.
Չարի օրըն թող հագիվհազ գա, գընա:

Գո՛գալ, եկ ինձ մի՛ գըցի էտ ջանջալին.
Դոշըս դեմ առավ քու էշխիտ խանջալին.
Սայաթ-Նովու օրիրըն վուր դինջ ըլին՝
Պիտի ոաղիփն իր ջանից վազ գա, գընա:

Էս դափիա է. Արուփինի ասած:

Միտկըտ ի՛նչ է, իմ նազանի, ա՛զիզ յար,
Չըշփոթվիս դուն միր էս խոսկիրեմեն,
Ախ քաշելեն լիրթ ու թոքըս գայ էլավ,
Արուն-արտսունք հուսից միր աչկիրեմեն:

Յա՛ր, գիղիմ, վուր էշխովըտ ինձ կու վառիս,
Սըրտիս միչին սուր-սուր նիտիր կու շարիս,
Դե ի՛նչ կուլի, բարի աչկով մե նայիս.
Վո՛ւնց էսքան շուտ հիռացար քու յարեմեն:

Առանց ջուղաբ դուն իմ հոքին հանում իս,
Լիմոնի պես հե՛րիք քամիս արունըս,
Աղաչելուց ջան չըմընաց ջանումըս,
Եկ մի՛ գըցի աղաբեմեն, արեմեն:

Տեսնելուս էլ մե բառ էլա չի ասում.
Քաղած վարթըն էլ նուրմեկանց չի բըսնում.
Էլ միր բըռնած գուրծըն տիղին չի հասնում՝
Ուժը կորավ միր աղեմեն, սուփրեմեն:

Գուգիմ էշխի մեչ տապակվիմ ու խորվիմ,
Շուտ գամ շամիտ փարվանի պես ու վառվիմ,
Սայաթ-Նովեն կոսե՝ թուղլի յիս երվիմ,
Թաք քիզ պեժ չըղիբչի միր վառ քուրեմեն:

Էս լավ դափիա է. Արուփինի ասած:

Միղըս մենակ ետտում էր, վուր ասի՝ յա՛ր,
Ըսպանում է ետ քու վատ նիաթըն ինձ.
Էլ չիմացած, թե իմ ջուղաքն ինչ էլավ,
Ասի՝ գո՛գալ, տար էշխի գագաթըն ինձ:

Ախըր էշխըն ինձ դեմ արից ժեռ քարի,
Խայտառակից, կինքըս նիտի փալ արից,
Ուշկ ու միտկըս տարավ, շինից սարսարի,
Էլի բաց չէ թողնում վարթ սուրաթըն ինձ:

Գուզիմ էշխի քուրումն անվիրչ խորովվի,
Բըլթուլի պես վարթի շուրջը բուրովի.
Յարիս շամին փարվանայի պես էրվի,
Վուր սիրուց գատվի չըտա հախ դաղըն ինձ:

Գոգա՛լ, եկ աչկիրըս արուն մի՛ լըցի,
Սիրտըս էշխիտ սուր նիտիրով մի՛ խուցի.
Ուրոր գընաս, տա՛ր. էլ չուփր մի՛ գըցի,
Թե չէ կու սպանե քու հասրաթըն ինձ:

Յարն ինձ թողից, էլ յիս վո՛ւնց ուրախ ըլիմ.
Չէ՛ նա կոկոր վարթ է, յիս էլ բըլթուլ իմ,
Սայաթ-Նովեն կոսե, թե յիս դաբուլ իմ,
Թաք ղըսմաթըս բերե իմ հավատըն՝ ինձ:

Էս վարսաղ է Արուֆինի ասած:

Սիրտըս յարա, դոշըս դաղած,
Նազլու յարի գերին իմ յիս.
Ծիղըս գըցած, կուտըս կապած,
Նազլու յարի գերին իմ յիս:

Շուղքըն արեգագից առիլ,
Էրեսըն շող-շափաղ արիլ,
Նայվածքով աչկիրըս վառիլ,
Նազլու յարի գերին իմ յիս:

Դաղըս բաց է, խուր վերքըս բաց,
Էշխի գինջիլ վիզըս գըցած,
Ման իմ գալի ինձ կորցըրած,
Նազլու յարի գերին իմ յիս:

Վիրավուր ինչպե՛ս ծիծաղիմ,
Մե բըլթուլ իմ՝ քըշած բաղեն.
Շեմքիտ կապած թող նըվաղիմ:
Նազլու յարի գերին իմ յիս:

Բաղումըն վարթ, սարում՝ լալա,
Քու տեսնողին դարդ ու բալա.
Սայաթ-Նովեն կոսե՝ վա՛լլա,
Նազլու յարի գերին իմ յիս:

Էս Արուֆինի ասած է. թասլիք:

Անգաճ արեք ծիր ծառայի բանքերուն,
Միզնից գըլուխ շատ վարպիտնիր էլ չըկան,
Չըհավատաք, աշխարն էլթիբար չունե,
Շատ աշուղնիր՝ էշխի դոստիր, էլ չըկան:

Քա՛նի լիզու լալկից, բարին չըմընաց,
Քա՛նի աշուղ մեռավ, յարին չըմընաց,
Աշխարըն մինձ Իսկանդարին չըմընաց,
Հուշրեն լիքը գար-գարբաբնիր, էլ չըկան...

Հին վերքիրըս էն վախտըն ինձ կու մաշին,
Յիփ դոստիրըս ինձ մե կորած մարթ հաշվին,
Ասկ-բարեկամ մեմեկ հիռու կու քաշվին,
Ա՛փսուս մոր արտսունք-պատկիրին, վուր չըկա:

Ով գալիս է, աննըման իք ասում դուք,
Հարցընողին ազնիվ ջան իք ասում դուք,
Թեվուր Սալաթ-Նովալին իք ասում դուք,
Մընաք բա՛րով ասից, գընա՛ց, էլ չի գա:

Էս հաղանա-ղափիա է. Արուֆինի ասած:

Գըլխովըտ ման տամ լիս, քու ցավըտ առնիմ,
Չեռըտ տուր ինձ, նազ ունիս դուն, նազ ունիս,
Քու սանդրած հուսիրին, քու ջանին միռնիմ,
Չեռըտ տուր ինձ, նազ ունիս դուն, նազ ունիս,
ալա գյոզ ունիս:

Յիս քի համա դուլ իմ, դուն էլ՝ իմ աղեն,
Գուզիս կու տամ քի հաստատած մե ուղամ,
Էս աշխարում քանի վուր դիռ լիս սաղ իմ,
Չեռըտ տուր ինձ, նազ ունիս դուն, նազ ունիս,
ալա գյոզ ունիս:

Դոշիս վըրա դուզուն կապած դաղ ունիմ.
Քու ծոցըն էլ էն ջաննաթի բաղըն է.
Քանի դեռ քու սիրունության չաղըն է.
Չեռըտ տուր ինձ, նազ ունիս դուն, նազ ունիս,
ալա գյոզ ունիս:

Դարդըս շատ է, օջով կեսն էլ չի տանի.
Հիղըտ տար ինձ, քիզի կարոտ մի՛ սպանի.
Քանի լիս կամ, ուրիշ խիալ մի՛ անի.
Չեռըտ տուր ինձ, նազ ունիս դուն, նազ ունիս,
ալա գյոզ ունիս:

Փիրից շընուրք առա, սազըն ածեցի.
Կըրակից էլ կըրակ առա, մընացի,
Սալաթ-Նովեն քու ցավին է տիրացի.
Չեռըտ տուր ինձ, նազ ունիս դուն, նազ ունիս,
ալա գյոզ ունիս:

Էս շիրվանի հանգով յարանա է. Արուֆինի ասած է. լավ տեղ ասված: Մարտի 2-ին, քրո-
նիկոնի 442-ին (1754):

Թեվուր բանդա ղուլու հալըն հարցընիս.
Գըլուխըն թող տա քարին Սայաթ-Նովեն.
Այս քաշելեն ջանն ու հոքին քայքայից.
Հա՛ գուլա արտսունք-արին Սայաթ-Նովեն:

Յար ունենաս, էս խաբարըն չիմանա,
Թող աչկիրըն չանե նամ Սայաթ-Նովեն.
Լիզուս ուրիշի մող, միտկըս քիզ վըրա,
Թող չըդաղվե, չանե դամ Սայաթ-Նովեն:

Պատկիրքիցըտ չըկըշտացա դիտելով.
Բաղ գըցեցի, բարըս մընաց ուտելու.
Է՛նքան դարդ սըրտումըս մընաց այտնելու,
Կարոտ մընաց ընգիրի Սայաթ-Նովեն:

Տարին վաղ էր, էս հենց վաղ վախտից էլավ.
Բըլբուլի պես մահըտ քու վարթից էլավ,
Էսքան մուրը քու լիզվից՝ բախտից էլավ:
Էշխի նընգավ խիլքըն քամ Սայաթ-Նովեն:

Ի՛նչ անիմ, մաշվեցա ահուզարեմեն.
Սիրտըս հալից յարիս ինթիզարեմեն,
Կու մեռնիմ, հիդ չիմ կենա իղրարեմեն,
Թող մեռնի քու հուզիրին Սայաթ-Նովեն:

Մե ճար չըկա, վուր քի մող գամ, քի տեսնեմ,
Վախում իմ, թե աշխարն ինձ կու բամբասե.
Հույս կա վիրչում, վուր քու յարըտ է՛լ յիս իմ,
Դե թող քընե խաթըրջամ Սայաթ-Նովեն:

Սիրտը բարուն ու արթարին ման գուքա.
Ովոր մեյդան մըտնե, արին ման գուքա,
Աչկըս էլի գոգալ յարին ման գուքա,
Թե չե կըրակ կու մաղի Սայաթ-Նովեն:

Դուն ինձ ուստա, յիս էլ քի յար, քի ջանան,
Ինչ վուր կոսիմ, պիտիս դըրուստըն իմանա.
Կարքըն էս է, պիտիս վառվի ինձ ամա,
Չուն յիս շամն իմ՝ փարվանան՝ Սայաթ-Նովեն:

Խիվ սի՛րտ, ցավի ծանգում չորցար-խաշվեցիր,
Էշխի նընգար, քըրքըրվեցիր, մաշվեցիր.
Քիզ մե հայտնի մինձ վարպիտ կու հաշվեին.
Ո՛վ ասից, ծամփից շեղվի Սայաթ-Նովեն:

Ինչ- վուր Նուրի կոսե՝ յի՛ս իմ քիզ ջանան,
Հա՛ ախ քաշե, չըխընդա թող իմ նանան.
Քիզ իմ սիրում, կանց կու սիրեր Շահսանամ.
Բուքեն փիրից առավ քամ Սայաթ-Նովեն:

Էս Սայաթ-Նովան ինքը և իր սիրուհին, որ էն ժամանակ խոսել են, էն է. ինչ որ վրացե-
րեն ասել են իրար, գրված է էս տաս տուն երգի մեջ: Լավ վարսաղ-յարանա, ով որ սովորի,
բարի հիշի կամ ողորմի ասի Արուֆինին. ամեն: Էս երգը գրվել է հունիսի 7-ի վերջին (՝)
քրոնիկոնի 444-ին (1756):

Խաս դաշտերում, խաս զարթերով խաս ալ ձի,
Թափվում է խաս, վուտքերեն խաս, խողըն խաս.
Խաս նագանին, խաս նըստիլ է խաս բարձին,
Թամքըն խաս է, սարքըն խաս, նըստողըն խաս:

Խաս աշխարում խաս տիղ գըթնիմ, խաս մընամ.
Խաս սըրտիս մեչ խաս հուր-կըրակ, խաս ալամ.
Խաս գըրիլ է խաս գուլիստան, խաս դալամ,
Էրկու լլուն խաս, ալիփը* խաս, տողըն խաս:

Խաս աշխարում խաս լավութին, խաս փափագ.
Խաս քըրտինքով խաս գըթնըվիր խաս վաստակ.
Խաս եռում է խաս անկըրակ խաս կաթսան**.
Ջուրըն խաս է, ախպուրըն խաս, յիղըն խաս:

Խաս յարի հիդ խաս ապրեինք խաս օրիր,
Խաս նագանին խաս հաքիլ է խաս շորիր,
Խաս հյուրընկալ, խաս ծառանիր, խաս հյուրիր.
Կուկուպեն խաս, սեղանըն խաս, սաղին խաս:

Խաս ժամանակ խաս բանքիրըն խաս գըրվեց,
Խաս ճակտիցըն խաս քըրտինքըն խաս թափվեց.
Խաս արարչեն խաս պատկիրըն խաս տըրվեց,
Սայաթին խաս, նովային խաս, ցիղըն խաս:

Էս շահմոհըրլա-թեշնիս է. Արուփինի ասած:

* Լալ:

** Մեռոնի կաթսան:

Ասի՛ գո՛գալ, դարդըս ասիլ չիմ կանա,
Շահ-դամարիս միլ տարար, ա՛ման-աման.
Քու արածըտ դավթար անիլ չիմ կանա՛
Յարալու է սիրտըս, ճար, ա՛ման-աման:

Մատաղ իմ քու սիվ մագերուն, սիվ ծամին,
Կարոտիլ իմ բարգ էրեսիտ յիս ջամին.
Անգըրծակի դիբա էշխիտ վառ շամին,
Փարվանին մի՛ վառի, նա՛ր, ա՛ման-աման:

Արնուտ մարալ իմ, սարեմեն գըրգվիլ իմ,
Էշխի թաս խըմած, սաղեմեն գըրգվիլ իմ.
Ղարիբ բըլթուլ իմ, բաղեմեն գըրգվիլ իմ,
Կոկոնըս գալ չանիս, խա՛ր, ա՛ման-աման:

Համփուր չառած բերնիտ պալին կարոտ իմ,
Կարթ էրեսիտ ջուխտակ խալին կարոտ իմ,
Ուսիտ գըցած թիրման շալին կարոտ իմ,
Դուն գարբաբ հաքնող իս, գա՛ր, ա՛ման-աման:

Ա՛յ սիրտ, յարը ցավ կու բերե քիզ մե օր,
Կու խուցե, յա դավ կու բերե քիզ մե օր,
Ախըր յարը մահ կու բերե քիզ մե օր,
Սայաթ-նովու պես կաց, յա՛ր, ա՛ման-աման:

Էս թասլիբ է. Խստարամ դոլանում բաշընա յարուն [խաղի] հանգով քրոնիկոնի 446-ին (1758):

Ղըրուստ է, վուր յարին մուրվաթ չէ էլած.
 Հոքուս տունը քանդից՝ դատա մե անծար.
 Ունքիրն անիղ, զուվորն մե-մե նիտ օլրած,
 Սիրտըս խուցից, ձեռին բըռնած մե խանջալ:

Խիլքըս թըռած, Բալխ ու Բուխարա նընգած.
 Սիրտըս քաբաբ՝ էշխի բուխարան նընգած.
 Նազլու յարըն զարբաբ ու խարան հաքած,
 Տես, թե վունց էլ լավ սագում է կանանչ-ալ:

Արտունքն աչքիս յիս ընգիլ իմ չոր չուիր,
 Միր դուշմանի մըտկինը թող փուչ ըլի,
 Թեվուր ինձնում էստուց ավել սուչ ըլի,
 Դուն հաստա՛տիր, գո՛գալ, արի իմ ջանն ա՛ն:

Ասի՛ գո՛գալ, եկ իմ արզըն իմա՛ցի,
 Կարթացի լամ, կինքում արզու մընացի,
 Էշխի հիջրանիցըն հարզըն մընաց ինձ,
 Եկ դադ արա, ինձ հասիլ է խան աջալ:

Սալաթ-Նովուն պետք չէ շահի ջահ-մալըն,
 Փիրից խըմած ունե շախու ջամ-ալըն,
 Թեվուր գուզիս տեսնի են սուրփ ջամալըն,
 Պիտիս քաշի են խալիլի պես տանջանք:

Էս թեջնիս Արութինի ասած է. լավն է:

Յիփոր սարի լալեն կանանչ բաղ ընգնե,
 Կու բացրանա ճուղքին, «սուսան իմ», կոսե.
 Խաբար չառած կոկոր վարթ ու լալեմեն,
 Բըլբուլի պես ինքն իրան սանամ կոսե:

Դավրիշին ո՛վ կուտա քոշկ ու սարալը,
 Խամ քաթանը ներկիս, չի՛լի դարալի,
 Էնդու համա չի պակսի իմ հարալը,
 Վուր ամեն մարթ «յիս էլ Հասան իմ», կոսե:

Էն ի՛նչ նիտ է, վերքեն արուն չի հուսի,
 Նիրկարարըն դուշ է՝ առանց կարասի,
 Անփիր մարթի լիզվից անիծվ չի պակսի,
 Էտենց մարթն էլ իրան «խսան իմ», կոսե:

Հեստի մարթ կա, ժեռ քարին էլ հավան չէ,
 Վուր քամին տա, բըմբուլի պես կու թըռչե.
 Մարթ էլ կա, վուր ձիճու տեսնե կու փախչե՛,
 Աժդահայի գըլխին «ավսան իմ», կոսե:

Էս խիվ սիրտըս էշխի միջին թաղվիլ է.
 Էշխում թաղվիլ, հարուր տիղից դաղվիլ է.
 Սալաթ-Նովեն Էնդուր լալով շաղվիլ է,
 Վուր աղվեսըն «ասլան բասան իմ», կոսե:

Էս Արութինի ասած է. օգութամա:
 Էսպես օգութամա. Արութինի ասած. լավ դափիա:

Աթամորթի, ա՛նգաճ արա ես բանին,
Ծեքը չէլաժ, գիշերն արիվ դուս չի գա.
Շառըտ քաշի սատանայից՝ ցավ չառնիս՝
Հոքուտ դըռնով չար հարամին հյուր չըգա:

Հախ ծըրաքըն վա՛ռի, քուքուրթը մա՛րի,
Միխկըտ սըրփե՛, հոքիտ արթար, սո՛ւրփ պահի,
Լիզվով օրհնանք կու տան՝ ուշունցից փա՛խի՝
Մե ախպըրից երկու տեսակ ջուր չի գա:

Ղուրթ ին ասի՝ տըղեն քեռուն կու քաշե,
Չինարըն բար չի տա՛ բոլըն կու քըշե,
Խոտն արմատից կուլի՝ սոլըն կու քաշե.
Ուռու ծառից դարչինի հուտ-համ չի գա:

Մե ազնիվ յար չիմ գըթնում ես աշխարիս,
Էնդու համա հա՛ կանչում իմ հարա յիս,
Հոր չիմ փորիլ. վուր ընգնիմ ետ հորը յիս.
Կըրակ էլ տաս, ծըշմարիտին մահ չըկա:

Սայաթ-Նովեն կոսե՛ ցավից հիռավուր.
Ժեռ քարեմեն քամին ի՛նչ կու տանե վուր,
Հոքուտ տունը շինե ամուր-հիմնավուր՝
Նոյի նըման՝ հեղեղիցն էլ ահ չըգա:

Էս Արութինի ասած է. օգությամա:
Էսպես օգությամա-վարսաղ է. Արութինի ասած:

Պըռունգնիրըտ բըթուլի պես բաց արա,
Վուր բերնումըտ ատամըտ չըվընասվե.
Ճուղքեն շաղ է կաթիլ՝ մազըտ թաց արիլ,
Սայաղ մընա, վուր ծամըտ չըվընասվե:

Քու համփուրիտ կարոտ, ծարավ մեռա յիս.
Ե՛կ, մըհլամ դիր վերքիս, թեվուր ջարա յիս,
Վարթըն թըփից պիտի է՛նենց դու քաղիս՝
Անգին ակըն մատնումըտ չըվընասվե:

Դարդըս շատ է, ասիլ չիլի էն խուրքեն.
Ա՛մուր կապե, արուն չըգա իմ վերքեն.
Հեստի անցկաց բաղչի դոբի արանքեն՝
Վարթի չառնե, գըլուխըտ չըվընասվե:

Դագաղ դըրեք, մինչի թաղիլն ասե՛ցեք.
Էշխի ձեռից էսենց դաղվիլն ասե՛ցեք,
Յիս չիմացա, ձիզ մատաղ լիմ, ասե՛ցեք,
Վուր լուսնակըն շափաղեն չըվընասվե:

Փիրեմեն փիր առած թալիշ իմ դառի,
Ա՛յ սիրտ, փարդեն պա՛տոռե, էշխումըն վա՛ռվի,
Սա՛յաթ-Նովա, դուն էլ հեստի գործ բըռնի՝
Աղ ու հացըտ, սեղանըտ չըվընասվե:

Էս դափիա է. Արութինի ասած. գրված է մարտի 19-ին, քրոնիկոնի 446-ին (1758):

Այ սիրտ, ովոր քիզ մե յաման բան կուսե,
Յիդ դառ ա՛սա՝ «Յիս քիզ ամա ջան կու տամ»:
Թաք դուն արով ըլիս, թող հա՛ վատ ասեն,
Դուն լավութիւն դադիր՝ խաթիրջամ կու տան:

Տերն իստակին ու անմիղին կու նայե,
Վունցոր վառվող փիլթեն յիղին կու նայե.
Բարով ծառըն տակի հողին կու նայե,
Աչաղ մարթի վիրջըն կուլի ջահանդամ:

Արի ա՛նգած արա բելթիս ու առ տա՛ր.
Էլ մի՛ ասի՝ համ կանանչ կար, համ ալ կար.
Քանի վուր քու ձեռին էսօր հընար կա,
Հոքուտ համա մե տուն շինե ջաննաթում:

Թե մարթի մեչ դողրու մարդըն էրևա՛
Սոնեմեն էլ կըթված կաթըն կերևա.
Միդքըն դառն է, ամա քաղցըր կերևա,
Էնդու համա դրախտեն էլավ ջան-Աթամ:

Սա՛յաթ-Նովա, դուն էս բանըն կատարի՛
Միշտ գոհ մընա բարեկամից, օտարից,
Պիտիս մոռնա, հենց վուր մահըն պատահից,
Գուզե հարուր տարի քաշիս ջանիտ դամ:

Էս Արուսիկի ասած թեշնիս է. գրված է մարտի 19-ին, քրոնիկոսի 446-ին (1758):

Օդո՛րմի էն կարմունց շինող վարպետին՝
Անց կենողըն քար կու դընե, կու հիշե.
Խալխի համա կինք մաշեցի, ջան տըվի՛
Տապանիս քարն է՛լ ախպերըս կու քաշե:

Իգիթն էն է, ում աղ-հացըն չի հատնի,
Ով ծառս կուլի, կապանքնիր կու կըտըրտի.
Ամա հիմիկ ով քիչ արձիճ կու գըտնի,
Շուտ վազ կու տա սարափխսանի, փարաշի:

Չարխի փալագըն չարխն էնեց շուտ էրիտ,
Վուր մինձատան վուրթին մընաց դըռներին.
Ով էլ մե հին շալ չէր հաքած տոներին,
Հուջրեն լիքը՝ ձեռ է մեգնում դումաշի:

Տե՛ր, ազա՛տիր կիղծավուրից, անբանից,
Հիմարներեն, անտաշներեն պահպանի,
Էնդու համա չիմ նիղանում դուշմանից,
Վուր սըրտումըս դադիր ունիմ սիրդաշեն:

Ի՛նչ բըլբուլ իս, վուր փարվազըտ չին տեսնի,
Սերըն չէլած տիղը սազըտ չին տեսնի,
Սա՛յաթ-Նովա, էլ գըրածըտ չին տեսնի՛
Ամեն էկող դալամ առած կու նաղշե:

Ղափիա. Արուսիկի ասած է. մարտի 19-ին, քրոնիկոսի 446-ին:

Ինչքան էլ վուր ասլանն աղվես տապալե,
 էլի հանկարծ, յա մե ուրիշ փանդ է պետք.
 Մե հատ յիզըն լըծիլ չի ըլի կալին.
 Գութնին էլ վուր մինչ տասնվից հատ է պետք:

Փորցված մարթըն խոսկի եղնեն ման չի գա,
 Անփորցըն էլ լավ ու վաղին ման չի գա.
 Գիլի գըլխին ավիտարան սազ չի գա.
 Մարիփաթից զուրգին ինչ խըրատ է պետք:

Միղավուր արարքըն կուլի տերեմեն.
 Խիլքըն գըլխեն թըռչի, կուլի յարեմեն.
 Թե լավ, թե փուչ վուրթին կուլի մորեմեն,
 Լավ վուրթուն էլ արթար, հալալ կաթ է պետք:

Թե ցավ չանցնե ինն ամսըվա վաթանին*,
 Թեգուզ յաղութ ու գոհարի հանք անին,
 Խուրթ զավակին սուտ կու սիրե խուրթ նանին՝
 Պորտից պորտը մերկ ու ամուր կապ է պետք:

Յիս չիմ գիդի վըրես էն ո՛վ աղ արից,
 Ախպորից ու մորից զըրգից, դաղ արից,
 Սալաթ-Նովուն ովոր բեղամաղ արից.
 Տիրոջ ծամփին նըրան արթար դադ է պետք:

Էս օգութլաման Արութինի ասած է. ապրիլի 20-ին, քրոնիկոնի 446-ին (1758):

* Արգանդ:

Աշուղ ըլիլն ինձ ամա մինձ ցավ դառավ՝
 Չեռըս Չանգլու-փիրեն կապածի պես է.
 Ուշկըս շաղվից, յիփ էշխի հուրն ինձ առավ՝
 Հենց գիդին, թե խիլքըս պահածի պես իմ:

Ջանք դըրեցի՝ հացըս աղի հասցըրի,
 Չորից դուս բերի՝ դուզ տիղ հասցըրի,
 Ջոռով հարուր ցավ ու դաղի հասցըրին՝
 Տակեն քոք՝ վըրեն թաղ բըռնածի պես է:

Օղորմի էն փիր-ուստադին, վուր անցավ,
 Հըլա կանանչ, չոր չոլիրում չորացա,
 Սըրտիս մեչըն էշխի կըրակ գոյացավ,
 Էնդուր դոշըս խուրեն դաղվածի պես է:

Աչկես արուն հուսից, նամի մեչ ընգավ,
 Գիշեր-ցերեկ դարդ ու դամի մեչ ընգա.
 Փարվանի պես վառած շամի մեչ ընգա՝
 Թիվիրըս էլ կոսիս երվածի պես է:

Ախըր տե՛սեք, էշխըն ջալալ շինից ինձ.
 Բազարի մեչ գըցից, դալալ շինից ինձ.
 Տեսնողնիրն էլ էնենց խիալ կոնին միշտ,
 Թե էս Սալաթ-Նովեն հարփածի պես է:

Էս վարսաղ է. Արութինի ասած. հունիսի 10-ին քրոնիկոնի 446-ին (1758):

Էս էշխըն ինձ փիրն է տըվի՝
 Էրվեցի, վառվեցի ծեռքին.
 Նազլու յարըն մազիրն օլրիլ,
 Ա՛չկի լուս, գար է կապիլ սիվ բարեքին,
 Չուրս բուրքին, սիվ բարեքին:

Միդ ունենամ, արին կու տամ,
 Կինքըս, հոքիս յարին կու տամ,
 Ջանըս մատաղ անիլ կու տամ,
 Ա՛յ հավատ, իմ գոգալի թուխ աչկ-ունքին,
 Լուսին տեսքին, մարալ տեսքին:

Բըլբուլ իմ, բաղ կարոտեցի,
 Սեբաշ վարթի փաթաթվեցի,
 Առանց կամի փոթոթվեցի,
 Ա՛յ անգին, լիս մընացի էշխիտ ճանգին,
 Էշխիտ ճանգին ու արանքին:

Յիս բըլբուլ իմ, վարթըս ծախաժ,
 Ջուխտ աչկիրըս լացից ծաքաժ,
 Մըհլամըն կըրակով սարքաժ,
 Անջի՛գար, դըրեցիր իմ ծանըր վերքին,
 Իմ խուր վերքին, սըրտիս վերքին:

Դագաղիս դիբել է խարաթ,
 Աջալից էկիլ է բարաթ,
 Էլ չըհասավ քոշկ-ամարաթ
 Սայաթ-Նովու դըրաժ ջանքին,
 Աղաչանքին, պաղատանքին:

Ջանդվում է հոքուս աշխարը,
 Մինչի յարըս ման չի գալիս
 Մե հատ է յարիս թահարը,
 Սիրե՛լիս, մինչի նաղաշ չընըկարի,
 Չընըկարի, չընըկարի:

Յարըս գոգալներու թագն է.
 Ակներու մեչ անգին ակն է.
 Շարբաթն էլ ինձ ամա դառն է,
 Սիրե՛լիս, թե համփուրիտ հիդ չիմ առի,
 Հիդ չիմ առի, հիդ չիմ առի:

Էշխետ հարփաժ չիմ դընջանա,
 Վարթ պատկիրքետ չիմ կըշտանա.
 Մեջլիսներեն չիմ հիռանա,
 Սիրե՛լիս, քեփն ինջքան էլ վուր երկարի,
 Վուր երկարի, վուր երկարի:

Գինըտ շահիրն էլ չին ճարի.
 Էշխեմետ լիս չիմ բեգարի,
 Սուսան մազըտ հուս չի արվի,
 Սիրե՛լիս, մինչև գարըն չըգարթարի,
 Չըգարթարի, չըգարթարի:

Ջուլփով ուշկըս դուն չիս խըլի,
 Թե վարթըտ սըրտիս չըժըլի.
 Յա՛ր, ունքիրըտ բաց չին ըլի,
 Սայաթ-Նովեն թե չընայի,
 Թե չընայի, թե չընայի:

Էս երկուսն էլ մեջլիսի ոովանի-թասլիբ Է՝ մի եղանակով. Արուսիկի ասած է. հունիսի 10-ին, քրոնիկոնի 446-ին (1758):

Էշխեմեո լիս դառա խաստա.
 Ինձ գոռով նաչաղ իս արի.
 Սիվ մագիրըս դաստա-դաստա,
 Ա՛չկի լուս, վարթ-մանիշակ բաղ իս արի,
 բաղ իս արի:

Բըլթուլ իմ, խարին կաղաչիմ,
 Բաղեմեն զըրգված կու փախչիմ,
 Սիվերես արիր՝ կամանչիմ,
 Ջանըմ յա՛ր, քու երեսըն պարզ իս արի,
 պարզ իս արի:

Յա՛ր, գինի տուր ինձ մինչի լիս,
 Քու զուլփերուն մատաղ լիմ լիս,
 Սըրտիս քուրեն դուն զըթիլ իս,
 Սիրե՛լիս, էշխիտ հուրըն չաղ իս արի,
 չաղ իս արի:

Չիմ գիդի վո՛նց գովիմ յարին՝
 Կարոտիլ իմ լուսին թաիրին.
 Աչկիրըս լըցրիլ իս արին,
 Բեմո՛րվաթ, սիվ ջիգարըս դաղ իս արի,
 դաղ իս արի:

Լաց իմ ըլում՝ դարդըս ծով ա.
 Առանց միդի Սայաթ-Նովան
 Քու լիզվի նիտից խորով ա.
 Ջուր տիղը նասաղ իս արի, սաղ իս արի,
 սաղ իս արի:

Էս էլ կողջի (նախորդ) խաղերի եղանակով:

Մահըս իրա վուտով գուքա, լիս տիղիս իմ ման գալի.
 Մեռածին օղորմի տալով, սաղիրիս իմ ման գալի.
 Անցած օրըն չիմ ափսուսում, վաղիրիս իմ ման գալի.
 Մուխաննաթըն օր չըտեսնե, էն սիրիս իմ ման գալի:

Յիս չիմացա վո՛նց փաթաթվից աշըղութինն իմ զըլխին.
 Ինձ դիվանա Մեջլում շինից, լիղ դըրից իմ կըրակին.
 Իննըն ամիս ածեցրիլ է, լուս դառնա իմ մոր հոջին,
 Բալբամ կաթի հիդ իմ ծըծի, էն շիրիս իմ ման գալի:

Աշըղութինն էլ ջաղցի պես չի կանա անջուր բանի,
 Ախըր ինձի ջունուն կոնե, խիլթըս զըլխես կու հանի.
 Էշխըն հազար ծաղիկ ունե, նըմանած մե գուլջանի.
 Չիմ ուզում հա՛ բացըր նայիմ, ցածրիրիս իմ ման գալի:

Էշխի ծովի մեչն իմ ընգի, չիմ դիմանում լանգին էլ.
 Ջանումըս էլ ջան չըմընաց, չիմ գալի էն ոանգին էլ.
 Ծատ իմ ջանք դըրի՝ չիմ հասի աշըղութե՛նի դանգին էլ,
 Էնդուր հըլա մե աշկիրտ իմ, իմ փիրիս իմ ման գալի:

Աշըղութինը կըրակ է, սիրտըս արած մե քուրա.
 Ջանս ու հոջիս վառից, թողից՝ չիմ գիդի խիլթըս ուր ա.
 Լաց ու ո՛խպա, Սա՛յաթ-Նովա, խիալ անիլըս գուր ա,
 Էս նիղ վախտին թուղ զալ չըլի, իմ ջիրիս իմ ման գալի:

Էս իլաիին Արութինի ասած է. հուլիսի 9-ին, քոնսկոնի 446-ին (1758):

Դոստը, յարը, մեկ էլ ընգիրն աշխարջում...
 Մեկը վարթ կու քաղե, էն մեկելը՝ փուշ.
 Մեկը թութակ կուլի, մեկն էլ՝ մե բըլթու,
 Մեկը կուտա շաքար, մեկը՝ լաբլաբու:

Մարթ կա ուրախ, մարթ կա տըխուր ու փոշման.
 Մեկին մըսխալ, էն մեկելին՝ հինգ բաթման.
 Էրկու բան կա իրար դուշման հավիտյան,
 Մեկը կինքն է, մեկն էլ մահն է անկըշտում:

Վուրըն ախկատ, վուրըն օսկով մե գանգին,
 Վուրին գինի, վուրին աղու մե բանգի.
 Մեկը կոծե սագ, էն մեկն էլ իր շանգին.
 Մեկին դամ ու վախիք, մեկին՝ ցավ ու սո՛ւք:

Մեկը քընած, մեկը գարթուն՝ աչկը բաց.
 Վուրըն օյաղ, վուրըն հարփած՝ գինով մաստ.
 Մեկըն անվուտ, մեկըն կըռնատ՝ մի շիքաստ,
 Մեկն էլ հենց նուր ձըվից յախու է կապում:

Սայաթ-Նովու վաթանիցըն հարց կու տան.
 Մեկը կոսե Հինդն է; մեկը՝ Համադան...
 Վաթանըս Թիֆլիսն է, կողմը՝ Վրաստան.
 Մերըս Հավլաբարցի, հերըս Հալաբլու:

Էս Արութինի ասած է. դափիա:

Վարպետներու հայտնի խոսկը
 Հըրաման է՝ փիրի գըրած,
 Մեմեկ քաշած հադիդադից,
 Օսկե թիլի նըման շարած:

Ատանց ընգիր էս աշխարում
 Աչկըս կուլի լիքը արուն.
 Ակոեքըն վուր կա բերանում,
 Զուր քին ասի ջանի ջաղաց:

Լաց լիմ մենակ օրի համա.
 Ման գամ սիրդաշ-յարի համա.
 Լավ ընգիրն ընգիրի համա
 Դարդի դարման-ծար է էլած:

Մե տիղում վուր ջալալ ըլի,
 Կախտե՝ հազար դալալ ըլի.
 Մարթըս թեվուր հալալ ըլի,
 Կալից կառնե միշտ օրահաց:

Աղոթրանին ով ուշ նայե,
 Չի ազատվի ախ ու վայե.
 Սայաթ-Նովեն ինքը հալ է,
 Իր հավատքին ամուր կանգնած:

Էսպես Արութինի [ասած] դուբեթ. մայիսի 20-ին, քրոնիկոնի 446-ին (1758):

Բեզարիլ է հոքիս մարմնից, հա՛ տանջվում է վունց զահրից.
Աղոթում իմ Արարիչին՝ ես ցավեն ինձ ազատի,
Փիր-ուստադին աղաչում իմ անգաճ անե իմ զարին.
Մարդի համա ա՛խ իմ քաշում, նամարդից իմ բեզարի.
Անգետ մարթըն շուշես կոտրից. կոտրածն էլ չի սաղանա,
Մե գամ քաշողն էլ չըքաշե իմ ես քաշած ազարից:

Մենակ, անդիր իմ մընացի, վուրփին բաբա ըլողըն գա.
Բերանըն սուրփ, լիզվին աղոթք, աչկում բիբ ունեցողն գա.
Ուստադեմեն ուսում առած, բաբլուփն բաբ ըլողըն գա.
Էշխի դուքան իմ բաց արի, սիմ ու շարբաբ առնողըն գա.
Հենց Էնդուր իմ ջունուն դառի՝ հուշրես լիքն է լալ-ջավահիր,
Զարմանալի տիղ բաց արած ես շահրադել շեն բազարին:

Սըրտիս մեչըն կըրակն ընգած էրում է ինձ շամ-շիվ արած.
Գիշերնիրըն լուսնակի հիդ, ցերեկն ուշկըս շամսի վըրա.
Էնդու համա ջունուն դառած կանչում իմ վա՛շ-վա՛շ, շիվարած.
Թըպնիրըն Հինդն է բանդ արիլ, գուրծվածկըն էլ Ծամ շըհարը,
Ամեն թիլըն հազար ոանգի, ամեն ոանգը հազար փալլի,
Ուրումելում չելած մա՛թահ, ամենուն պետկ է ես զարից:

Ինչքան էլ վուր դուն մինձանաս, խոնարութինն աչկըտ կալ.
Փիր-ուստադի դահրը քաշե, քու ալմասին չասիս լալ.
Ճմարտության դուռըն բա՛ց միշտ, ծեռըտ չառնիս հարամ մալ...
Ենգիդունլումըն գոյացած՝ Փոանգըստանու գործ է լավ.
Սազ գուքա ամեն արհիստի, արժանի է բազարի:

Մե իգիթ վուր անխիլք դուս գա, Սայաթ-Նովեն ի՞նչ անե.
Մե վուրսնուրթ վուր սար չըդուս գա, Սայաթ-Նովեն ի՞նչ անե.
Ամեն քալից խոսկ դուս գուքա, Սայաթ-Նովեն ի՞նչ անե...
Փիր-ուստադի արթար ճամփին անարժան մարթ շատ կուլի,
Էնդու համա գիշեր-ցերեկ չիմ ազատվում ահզարից:

Եսպես թեջնիս-մուխամբազ. Արութինի ասած:

Ինչքան էլ վուր դուն մինձանաս, բարե՛կամ,
Էլի զարնիշանչու նախշիրըն կոսին.
Գուգե Հընդու Էկած դալամքար ըլի՛
Զարբաբ ու զար լավ դումաշնիրըն կոսին:

Դըրուստ ճամփա ընգնողըն դամ չի քաշի.
Մեկը զարբաբ, մեկելըն խամ կու մաշի.
Գեդնի տակին ինչ էլ ըլի չին հաշվի,
Պատի տաշած քարե շարքիրըն կոսին:

Թե փուչ խոսիս վարպիտի հիդ, թավ չիլի.
Վուրսնուրթն առանց սար, սարն առանց ավ չիլի:
Փետից չախմախ, չախմախից էլ դավ չիլի.
Լավ պողվատի քուրեն, հանքիրըն կոսին:

Սիրուն գուլփը գոզալներու զարթըն է.
Մարթուս զարթն էլ նըրա մարիփաթըն է.
Նամարդ մարթըն թույնի խոտի հատըն է,
Զոմարդի էլ աչկ ու ունքիրըն կոսին:

Շատ մարթ էշխի կընգնե ես աշխարքումըն,
Ահուզարն էլ պակաս չիլի կինքումըն.
Վըրաստանու կողմի Թիֆլիս քաղկումըն
Սայաթ-Նովուն էշխի ընգիրըն կոսին:

Օգութլամա

Աստծու սիրուն, խո՛սի, ա՛յ իմ սիրուհիս,
 Բառըտ քաղցըր, պըռունգնիրըտ հանց նաբաթ.
 Գո՛գալ, թեվուր աղուհացըն սի՛րում իս,
 Եկ ինձ մի՛ տու էլ ամոթանք-խըջալաթ:

Առուտեհան ծանոթ բաղըն թեքվեցի,
 Բըլբուլ ձենին վարթի թուփըն թեքեցի.
 Մեբաշ տեսա յարս է, իսկույն չոքեցի,
 Խիլքըս թըռավ գըլխես՝ տեսքեն էլա մաթ:

Մարմար դոշին մարջան կախելիս տեսա,
 Պըռունգներին շաքար մաղելիս տեսա,
 Զալում յարիս վարթըն քաղելիս տեսա,
 Պըտըտվում իմ էնդուր, վունցոր մե սայաթ:

«Հա ու չէ»-ով ինձ զըրգեցիր հավատից,
 Օրն էլ հինգ հետ խաթետ պակաս չէ խաթից.
 Յա՛ր, ազա՛տիր ինձ յադ յարի մուննաթից.
 Լա՛վ չէ, գո՛գալ, մի՛ անի վատ ադալաթ:.

Էշխետ հիվանդ իմ, յա՛ր, դուն ինձ պահպա՛նի.
 Զու ձիոքին է. մոդըտ գամ դիդ-դարմանի.
 Եկ մի՛ սպանի Սայաթ-Նովու նըմանին.
 Յա՛ր, ինձ խըղձա՛, փըրկի՛ր, հարա՛յի-մա՛դաթ:

Էսպես Արուֆինի ասած յարանա-վարսադ է:

Մեջլիսումըն սինին լի ու շեն տեսա,
 Սադու ձեռին շուշա, կողքին մե տըկճուր.
 Յարիս վիզը բացված յախեմեն տեսա,
 Դոշին լալ ու գոհար, ծոցում՝ մե-մե նուտ:

Աչկիրեմեն արտսունք գուքա՝ ոանգն ալ է.
 Յարիս կանանչ շուրի կարըն ծալ-ծալ է.
 Վուտքիրինը յա թիմաջ է, յա շալ է.
 Ամեն վուտն էլ... շիրմային ո՛ւր, մարմարն ո՛ւր:

Թե հարիֆ իս, բառըս հա՛շվի, դե՛մ խոսա.
 Մեկ լի՛ս ասիմ, կանաս, մեկն էլ դուն ասա.
 Մարթի դուշման յիրիք փուքըր բան տեսա՝
 Մեկ սիվ ճանջը, մեկ մոծակը. մեկ էլ՝ լուն:

Թաքավուրի խոսկըն փարմանա պիտի.
 Վառվող շամի վըրա փարվանա պիտի.
 Յարիս բաղի բարն էլ ինձ համա պիտի,
 Էս թաղիրեն մեկը քիզ թող, մեկն ինձ տուր:

Սա՛յաթ-Նովա, աստուճըտ չըկորցընիս,
 Կինքի կարքն էլ փորցվածին կու հարցընիս.
 Լավութենին ով վատութիս դարցընի,
 Վիրչումն անտեր շան պես կընգնե դըռնեդուտ:

Էսպես լավ թեջնիս:

Թե վարպետ իս ու վարպետի գավակ իս,
Մեյդան մըտար, խոսի վունցոր իմաստուն.
Մեյդանը շահինն է, արհիստն ուստինը,
Լալըտ բազար հանե, յիփ հույս ունիս դուն:

Աշխարումըս թե՛ վատ, թե՛ լավ վարպետ կա,
Ազնիվ խոսկին հույս ու հավատ էլ պետկ ա,
Ղե վուր քամանդար իս, ծիռիտ լավ նետ կա,
Ծերըն պահե համաշա սուր, պըսպըղուն:

Թեվուր գուզիս վարպետնիրու պես ապրիլ,
Էշխի մեյդան մըտար, շուշա մի՛ կոտրե.
Վարպետնիրու անիծկի տակ մի՛ մըտնե,
Անփուրց խոսող մարթըն շուտ է փոշմընում:

Փառք տուր Տերին, վուր տիրաշեն գործ արվե.
Թեվուր գուզիս սիրտըտ էշխի հիդ փարվե,
Սազով խոսի, վուր աշխարին հարմարվե՝
Բերանըդ լեն մի՛ բաց, խո՛սի դու սահուն:

Սա՛յաթ-Նովա, խոսկը տիղին կու բերեն,
Քիզ նըվիրե վարպետնիրուն ու փիրին.
Նիտ-աղիղըտ մի՛ տու խուր-խուր ծովիրին.
Ծիղըտ հի՛նու պահե՝ պեժ չառնե դավուն:

Սա վարսաղ է:

Ջամալըտ հայլի է, մարթու կայրե ողջ,
Ջիռացող ու էշխետ յիս դառիլ իմ մունջ.
Ջըրատար քու դուլին արից ցավատանջ,
Ջամար օսկի էի, դարդն արավ ինձ թուջ:

Ջահ էրեսըտ տեսա, դառա անիլլաջ.
Ջեր Ստամբուլն ի՛նչ է, ա՛շխար աժիս դինջ.
Ջոկ բան իս դուն՝ Հընդու ջավզ իս, ջիղա-թաջ,
Ջամ-այնաբանդ քոշկ իս, վարաղըտ՝ նարինջ:

Ջա՛նում, թաք իմն ըլիս՝ հազար թուման խարջ,
Ջանջ կոնիմ, թե էլի էտքան էլ պահանջ.
Ջամ աշխարքըն հենց քիզ համա կու գա մարջ
Ջուխտ աչկիրըտ՝ արիվ, մազըտ՝ ծաղկեփունջ:

Ջեյրան կապսըդ տեսա, խիլքըս էլավ վեջ.
Ջո՛ղաբ արա, գո՛գալ, մի՛ թող ցավի մեջ.
Ջունուն դառած, էշխետ կու երքիմ անվերջ.
Ջիգարըս խաշիլ իս՝ չիմ անի տրտունջ:

Ջաբրով գառ գըցողին չէ ընգնի շեշ-փանջ.
Ջոշխուն էշխըտ ինձի շինից մե կիսլանջ.
Ջահել Սայաթ-Նովա՛ն յար կու սիրե քաջ,
Ջե-ի վըրա դինջ կու գըրե «սկիզբ ու վերջ»:

Էս Արութինի ասած է. ավալ-ախր:

Յարիս կարոտ ծամփա ընգա տեսնելու.
Տեսա, հիովից, զուքված՝ հաքած զար ու խաս.
Խաս խիալով մոտեցա բան ասելու,
Ասի՛ գո՛գալ, պըռունգնիրետ միղըր տաս:

Միղրահամ պըռունգըտ գովիմ, ի՛նչ ասիմ.
 Էշխիտ թուրը քաշիմ սըրտիս մեչ, կիսիմ.
 Յա՛ր, քու ծամփի հողին էրեսըս քըսիմ,
 Բալքամ քիչ խըղճի գաս, խոսիս դուն մե բաս:

Բաս մե հարց ու փորց չանի՞ս, մե բան չասի՞ս,
 Յա՛ր, քիզ մա՛տաղ, կարոտ իմ բըլթու սասիտ,
 Չըլի՞ թե դուն ինձ գըցիլ իս հավասից,
 Ա՛ստուծ սիրիս, ժամանակն է՝ **խիլքի գաս:**

Խիլքըս էշխիտ կըշիոքում դիր, դարդ չի դա.
 Էն էլ իմաց՝ աշուղեն սուր մարթ չըկա,
 Գիդիմ, քիզնում վուչ մե կորեկ խարթ չըկա,
 Չուն գոհար իս, մաքուր լալ իս ու ալմաս:

Լալ ու ալմաս իս, իմ ջանանն իս անգին.
 Էս աշխարքում մե՛կ չիս, տա՛սն իս իմ աչկին.
 Սայաթ-Նովեն շունչը փըչից քու ծանգին,
 Սագամ չունի՞ս դուն աղուհաց, խըղճի մաս:

Էս Արութինի ասած է. զինչիլամա:
 Էսպես զինչիլամա-յարանա. Արութինի ասած:

Լիրթըս էրվից վունցոր քուրան գըցած կավ,
 Թե հեքիմ իս, բուժե, ցավեն պըրծընիմ.
 Էս դարդըն ինձ իմ վաթանեն դուս արավ,
 Վախում իմ թե մինչի Սուրիա հասցընի:

Եկ լա՛վ պահե ամոթ-աղաքն արի հիդ,
 Աղ ու հացըտ կիսի միշտ արթարի հիդ.
 Չըլի թե մե յադ հանդիբի յարի հիդ,
 Էս չար վախտըն գախտնիքնիրըս թըռցընի:

Էշխըտ սիրտըս կըտրից, թամամ կես արավ.
 Բախտն ինձ շուռ էրիտ, յարից անտես արավ.
 Ինձ թափ տըվի, ամա կինքն Էնպես արավ,
 Վուր յիրգընքի Բուլլի պես չիս դարցընի:

Լավ կուլի, վուր սիրտըտ իստակ պահպանիս.
 Ամոթ-արըն վաղվա համար քիզ պահիս.
 Ասա տե՛սնիմ, իմ մահով ի՛նչ կու շահիս՝
 Արնիս տակը կընգնիս, Էլ չիս պըրծընի:

Աչկըս թաց է, ծովի նամին է ընգիլ.
 Սիրտըս կիսված՝ էշխիտ դամին է ընգիլ.
 Սայաթ-Նովեն դարդ ու դամին է ընգիլ,
 Մե դարդիման չըկա, հալըս հարցընի:

Թեշնիս

Էնդուր կուլամ՝ սիրտը կոտրած առյուծըն
Գող աղվեսեն է իր վերքըն ըստացիլ.
Ազնիվ մարթըն ապրուստի է ման գալի,
Ամեն գլադա զարբաբի է տիրացիլ:

Ինչ անտառ է, կըրակն ընգած չէ վառվում,
Քաֆուր է նա, ովոր սա չէ հասկանում.
Չարխի-փալագն էնդուր հիմա չէ դառնում,
Վուր աշխարքըս հիմա շատ է նիղացիլ:

Տերըն միղըս հալբաթ զանց կոնե մե օր,
Ոչխարն էծեն կու բաժանե նա մե օր.
Էս դուռ փակողն, ինքը բաց կոնե մի օր՝
Մուխաննաթի էրեսըն է սիվացիլ:

Մողիկըս յադ դառավ, ա՛ման չըմընաց,
Աղուհացըն պակսից, գուման չըմընաց,
Էլ ճըշմարիտ, արթար իման չըմընաց,
Էնդուր սիրտըս փարա-փարա է դարցիլ:

Դարողըս ասիմ, մե բիռ դարած, էն գըլխեն.
Վերքըս բուժե՛ արուն կալած, էն գըլխեն.
Էտ քու լիզվից խուցված, վառված էն գըլխեն,
Սայաթ-Նովեն կըրակումն է մընացիլ:

Օգութլամա-վարսադ.

Էսպես Արութինի ասած, մայիսի 20-ին, քրոնիկոնի 446-ին (1758):

Ասեցին թե, Շախաթա՛յի, արար-աշխար ըստի՛ղծող.
Չէլածեն էլածն արեցիր, բարբառ ու բառ ըստի՛ղծող:

Քու էտ բարերար կամոքըն ղուլն իմ փարվար-ուստադի.
Փիրն ինձ լըսից ու տիղ տըվից. էշխըս՝ տըվածն ուստադի:

Հասա դուռըն ճըշմարտության, խըմեցի էս սուրփ գինին.
Հասկացիլ իմ, ա՛սա, յարա՛բ, արթար գըրածն ուստադի:

Ով վարպիտի նըման խոսե, նըրան կու տամ օղորմի.
Ինչքան էլ վուր լիս մինձանամ, թոզը չիմ մեժն ուստադի:

Ով արթարութենից խոսե, նա ինձ հիդ ընգիր կուլի,
Նըրան լիս իմ լիզվից կոսիմ, ո՛չ թե՛ ասածն ուստադի:

Սա՛յաթ-Նովա, օղո՛րմի տուր ուստադիտ էլ, փիրիտ էլ.
Շոռ չըխառնիս քու խոսկիրուն, կուլիս սիրածն ուստադի:

Էս դիվանին Արութինի ասած է:

Ես նազանին, ես սաղին է, ես գողը.
 Ես կընիք է, ես դատավոր, ես արթար.
 Ես մարքըրիտ, ես գոհար է ես տողը.
 Ես աշուղ է, ես դալամ է, ես դավթար:

Ես գըցիլ է ես իմ ջանը ես հուրը.
 Ես լըցիլ է ես թասի մեջ ես նուրը.
 Ես փընջանով ես խաղում է ես հյուրը,
 Ես շախմատ է, ես նարդի է, թե՞ ես զառ:

Ես վուրսնուրթը ես վուրսն արից ես խափով.
 Ես ցանիլ է ես հուրն իմ մեջ՝ ես ափով.
 Ես արիլ է ես առուտուրն ես ջափով՝
 Ես տըվիլ է ես մարջանին ես հազար:

Ես վարթն օշով ես թուփիցն ես չըքաղից.
 Ես սիրողին ես խուր ծովում ես թաղից.
 Ես Սայաթ-Նովուն ես ցավումն ես թողից,
 Ես պա՛տիժ է, ես զո՛ւլում է, թե՞ ահզար:

Ատեցին թե, Շախաթա՛յի, յիս կանչում իմ շահի-շահ.
 Ծառս է ըլում ես խիվ սիրտըս, դարդի վազում առանց առ:

Կախ ին ընգի սիվ զուլփիրըն՝ վարթ, սուսամբար ին, մա՛դաթ.
 Էրեսը վառ շուղք է տալի՝ շամս ու դամար է, մա՛դաթ:

Ձեռի օսկերանգ խընծուրը յարի դարմանն է վուր կա,
 Ծոցի պահած շամամնիրըն՝ թագա նուբար է, մա՛դաթ:

Իմ սիրածի հաքած շորը յա կարմիր է, յա կանանչ,
 Շափաղ տըվից, էլ չիմացա, ինչ թավուր գար է, մա՛դաթ:

Ախըր, գո՛գալ, ի՛նչ իս ուզում.
 Խըմորից վո՛ւնց նիտ կուլի.
 Ջըրից վո՛ւնց մըզրախ կու շինվի,
 Ավազից վո՛ւնց թոկ կուլի,
 Զարից վո՛ւնց աղեղ կու շինվի,
 Ոտուց ի՛նչպես միխ կուլի...
 Մաստակից ի՛նչ ասեղ կուլի,
 Ես ի՛նչ խաբար է, մա՛դաթ:

Էլ վո՛ւր մեկին գընամ ասիմ յարիս էսքան մահանան.
 Սայաթ-Նովեն էլ վո՛ւր մեկին ասե, հընա՛ր է, մա՛դաթ:

Ես դիվանին Արութինի ասած է:

Նոր խոջանի՛ր, ձերի մալ տան, չառնիք դուք,
 Ով վուր տեսնե, կոսե փահլևան ծիզի.
 Կինը չի դիմանա՝ գաղտնիք չասիք դուք,
 Յիս կու միռնիմ, սա մընա նըշան ծիզի:

Դե վուր փիրի տըվածովն իմ անվանի,
 Ա՛նգաճ արեք, խըրատ ունիմ մե քանի՛
 Հարուր տարի գլադին հաց տու, պահպանի,
 Մեկ օր էլի կոնե մե չար բան ծիզի:

Ամեն մե ձի նըստող դեռ Ջալ չի դառնա.
 Ինչքան էփիս, մախուխըն պալ չի դառնա.
 Խալխի մալըն քիզ համա մալ չի դառնա.
 Անաղուն լի՛փ ջաղցում տիղ կու տան ծիզի:

Ազիզ ջանը դուք ջան տալով պըտրե՛ցեք,
 Անցած օրը հասկանալով պըտրե՛ցեք,
 Մե բան էլ կա, աչկը լալով պըտրե՛ցեք,
 Էն վուր մայրն է թողիլ, պատվական, ծիզի:

Սա՛լաթ-Նովա, խոսի հոջուտ ծառերեն,
 Էս ծանփեն քիզ տըրված է մինձ հալրերեն.
 Պատիվ ուրացողեն, կընկա շառերեն,
 Կոսիմ, Տերըն ըլնի պահապան ծիզի:

Էս օգուլամա-վարսաղ է. գրված է հունիսի վերջին, քրոնիկոնի 446-ին (1758):

Սովդաքարի ապրանքըն վուր թալանվի.
 Հիշտ ու հանգիստ էլ հիդ բերիլ կուլի՞ վուր.
 Մե բիրթի դուռ թեվուր ըլի երկաթի,
 Ուտի սեպով թեգուզ բերիլ կուլի՞ վուր:

Քողըտ քա՛շե, վուր նիտիրըտ երևան.
 Ծիշտ խաբարը գըժիցն է, վուր կիմանան.
 Էրագումըտ թեվուր քիզ մե բարաթ տան,
 Առուտեհան թանխան ծարիլ կուլի՞ վուր:

Ով ընգիրի համա մե չար բան պըտրե,
 Պատվից կընգնե, իր գըլուխըն կու կոտրե.
 Ի՛նչ իմանաս, ո՞վ կու դատե, ո՞վ կուտե,
 Տիրոջ բանեն գըլուխ հանիլ կուլի՞ վուր:

Էսենց արա, չըթոռոմե քու վարթըն.
 Մահըն չի գա, մինչ չըլըցվե գավաթըն.
 Մինչև չըլի Տիրոջ կամքն ու նիաթըն,
 Ծառից թեգուզ տերև ընգնիլ կուլի՞ վուր:

Էս վարթ գունքըտ անհետ կորչելուց հետո,
 Ջուխտ աչկիրըս արնով լըցվելուց հետո,
 Էս ձիր Սալաթ-Նովուն, միռնելուց հետո,
 Լաց ըլելով շընչի բերիլ կուլի՞ վուր:

Ի՞նչ կոնիմ սոյթաթըն, ի՞նչ կոնիմ սազըն,
 Չեոնեմես վեր կոծիմ չանգիրըն մեմեկ,
 Չունքի միզ ուրացար, է՛լ դադիա՛րար,
 Փահմես կու հիոացնիմ հանգիրըն մեմեկ:

Ղուրթ ին ասի փիր-ուստաքար-դադիրըն.
 «Ամալիտ չըվագիս, չին գա դըդիրըն».
 «Ջափեն յի՛ս քաշեցի, սափեն՝ յադիրըն».
 Ռադիփեն էկավ միզ ոանգիրըն մեմեկ:

Դուգունըն լավացած դադին ի՞նչ անե.
 Մե նոքարըն երկու ադին ի՞նչ անե.
 Մե բաղմանչին երկու բադին ի՞նչ անե.
 Փելվանդ գուզե թագա տընգիրըն մեմեկ:

Չիմ անի քալագըն, չիմ անի դալըն.
 Ատանց քիզ ի՞նչ կոնիմ աշխարիս մալըն.
 Վունց դերվիչ կու հաքնիմ փոստըն ու շալըն,
 Վըզեմես կախ կոնիմ գանգիրըն մեմեկ:

Բըլքամ մե մարթ տեսնիմ, վուր խըրատ ասե,
 Անծար իմ դարդերուն մե դարման անե:
 Ռափիղ Սայաթ-Նովեն անյար ի՞նչ անե,
 Չունքի յարեն գուքան ջանգիրըն մեմեկ:

Էս դափիան Արուփինի ասած է՝ ուղիփի կողմից յարին խլելու (փախցնելու) վրա:

Ասեցին թե, Շախաթա՛յի, խաբար ունի՛ս ալամեն,
 Գըրքի վո՛ւր թերթին իս գըրված, ո՛վ է բըռնիլ դալամեն:

Հոքիտ իստակ ու պինդ պահե, վուր արթար հախըն մերն է.
 Հուրը մերն է, ջուրը մերն է, հողմըն ու հողը մերն է:

Փա՛ոք Արարիչ-ըստիղծողին՝ մինձ պահապանը մերն է.
 Կինքը մերն է, մահը մերն է, դըրախտի բաղը մերն է:

Իրեք հարուր վաթսունուվից սուրփի աղոթքը մերն է.
 Հիսուսին միզ Տերն է դըրգիլ՝ լուսն ու շափաղը մերն է:

Սիոնի սուրփ գերեզմանը, ապրելու տեղը մերն է.
 Էջմիածնա մայր աթոռը և ազիզ ցեղը մերն է:

Սա՛յաթ-Նովա, դալք բան չասիս՝ սարաֆ-մատյան ունինք մենք.
 Անկըրակ մըհլամ դիր վերքիտ՝ գորավոր եղը մերն է:

Էս դիվանին Արուփինի ասած է:

Յիս չիմ հիշի վատ մասքանը, չուն աշխարհս ունայն ա.
Անցածն ի՛նչ է, քանի վուր մարթ վունց հուր կերվի, կու գընա.
Թե հանքցընիմ հախ ճըրաքըն, ինքըս վառվիլ չիմ կանա.
Մահու թասն էլ թե խըմցընին, հարփածի պես չիմ դառնա.
Վարթըս թոռմից, դուշըս թըռավ, էլ վունչիչ չիմ իմանա:

Էս աշխարը Տիրոչ ձեռին վունց մե խախալ պըտըտվող.
Մե՛ռնիմ արթար քարամաթիտ, կինքում մենակ ինձ մի՛ թող.
Եկ աշխարը մի՛ բաժանի՝ յիրիք ջուր է, մեկը՝ հող.
Աթամո՛րթի, կինքիտ ծամփին մենակ չըլիս ծամփուրթող,
Վիրչի՝ քունը աչկըտ փակե, էլ վունչիչ չիս ունենա:

Փիր-հայրիրըն պըտուտ եկան էս աշխարի չուրս յանը.
Վունց բըլթուլն է պըտուտ գալի վարթի խարի չուրս յանը.
Չիմանաս թե է՛ս աշխարում կուլի քան ու մաքյանը.
Աշխարըս հատ-հատ է՝ մեմեկ դիփ կու հոսե օվկիանը.
Տեսածըս թե դըրուստ ասիմ, էլ ամոթով չիմ մընա:

Է՛լ աղանի՛ր, ձիր առչիվ ջեր հեստի զուլում կու չոքի,
Լա՛վ իմացեք, էն աշխարում դուլն աղեմեն չին ջոգի.
Մահըն գուքա, վարթըտ տանե՛ դըրան վունչիչ չի օսկի.
Թե սուտ խոսիմ, լիզուս կըտրե՛ք, գուգե արեք բանհոքի,
Վիրեն Աստված, ներքիվըն յիս՝ լիզվիս սուտ չի մողենա:

Յոթանասուն երկու ազգ է, շուտ երիտ մինձ փարվանը,
Իրեք հարուրվաթսունվից մարքարե է սարվանը,
Ումուր կա, վուր Չանգլու-փիրն էլ ջաննաթում տիղ կունենա,
Սա՛յաթ-Նովա, քոչեքոչ է, ծամփա ընգավ քարվանը,
Դուք վուղչ մընաք, նուր էկողնի՛ր, գընամ, էլ հիդ չիմ դառնա:

Էս մուխամազ է. Արուփինի ասած:

Փա՛րք Արարչին, գոյ անողին, սիրով սընող-պահպանողին.
Դեռ հող ու ջուր, հայտնի էղա յիս էն օսկե սամանդարին.
Ժամանակըն յիփոր հասավ, ընգա անհող վաթանի մեչ՞.
Գուցե Տիրոչ կամքըն էր, վուր դալամից ընգա դավթարի:

Իրեք ամիսն յիփոր անցավ, հայտնի էղավ մորըս սըրտին.
Վից ամիսըն յիփոր անցավ, սեխմըվեց էն օսկե գոտին.
Իննը ամիսը լըրացավ, կանչեցի՝ Տե՛րն ինձ ազատի.
Մարմին դառած, յիս շունչ առա, աչկըս բացի լույս աշխարին:

Մեկ տարեկան, մանկան ուժըս զորավուր յուղիցն** իմ գըթնում.
Էրկու տարուս մեչ, լույս-մայրըս դեռ իր կաթովն է ինձ սընում.
Իրեք տարեկան իմ դառնում, դեռ օրոցքիս մեչ իմ քընում.
Չուրս տարեկան յիփոր դառա, գեղնին հաստատ քալլերս արի:

Հինգ տարեկան, արթեն ազատ լիզու առա, բերան բացի.
Վից տարեկան յիփոր դառա, նոր ակոեքիս ուժն զգացի.
Յոթ տարեկան, էնքան էլավ, վուր ջանք արի ջըրի, հացի.
Ութ տարեկան, գարուն ընգա՝ աչկ աժի նոր ծանապարին:

Իննը տարիս յիփոր անցավ, դեռ հայտնի չէր, թե ինչ էի.
Տասը տարեկան էլ դարցա, դեռ գիժ ու միժ կըշըրջեի.
Տասնըմեկըս էլ լըրացավ, դեռ էնքան էլ խելոք չէի.
Տասնըրեկու տարեկանում ինձ հանձնեցին ուստաքարին:

Տասնըիրեք տարեկանում իմ արիեստում տըվի, անցա.
Տասնըչորսում, իմ շնորհքով, վարպետըս պարքև ըստացավ.
Տասնըհինգում [չատ ջանք դըրի, գիր-դալամին ընգերացա].
Տասնըվեցըս յիփ բուրեց, ծանաչեցի չարն ու բարին:

* Արգանդ

** Սեռոն:

Տասնըրթ տարիս լըրացավ, դեռ յիս չէի եղել դաստան.
Տասնութ տարիս յիփ բոլորեց, տեսաւ և՛ վարթ, և՛ վարթաստան.
Տասնըինը տարեկանում ման եկա Հաբաշ-Հինդուստան.
Քըսան տարուց եշխի ընգած, լալ կըծախեմ սովդաքարին:

Քըսանհինգում մեյդան մըտած և՛ կըլողամ, և՛ կըթըռչեմ.
Երեսունըս յիփ լըրացավ՝ աժդահայի պես կըջըրջեմ.
Երեսունհինգ տարեկանում լալ կըզըրեմ, լալ կըջընջեմ.
Քառասունումն ամեն ինչըս հասավ մինչ երկնուց կամարին:

Քառասուն և հինգից հետո լալ խաբար իմ քըչից-շատից.
Հիսուն տարիս յիփ բոլորեց, ամոթըն ու արն ինձ պատեց.
Հիսունհինգըս յիփոր անցավ, ահուզարն էլ ինձ չազատեց.
Վաթսունիս մեչ բարև տըվին մեծերն իրենց հավասարին:

Վաթսունհինգից հետո արդեն «ախ ու վախըս» է ըսկըսում.
Յոթանասուն տարեկանից աչկերիս լույսն է պակասում.
Յոթանասունհինգս անցավ, նորից մանուկ եմ ինձ ասում.
Ութսունի մեչ փիրի տըվածն անցնում է էնթի աշխարին:

Ութսուն և հինգ տարեկանից ցավը ջանիս մեչ բուն դըրեց.
Իննըսունըս յիփ բոլորեց՝ հոջիս մարմնիցըս բեզարեց.
Իննըսունհինգ տարիս հասավ [Գաբրիելն անունըս գըրեց].
Հարյուրի մեչ ինքըս հասա հազարամյա մեծ հայրերին:

Հանցավուր իմ, հողեղեն իմ, խիստ մի՛ հիշեք ծիր ծառային,
Կինքում ո՛վ է անմիղ մընում՝ ըսպասեցեք Սողոմոնին...
Ժամանակըն յիփոր հասավ, ո՛վ կըհարցնի Սալաթ-Նովին.
Էս աշխարըս ընդունայն է՝ ա՛նեծկ մարթու էլթիբարին:

Հունվարի 3-ին, քրոնիկոնի 438-ին (1750):

68

Այբըն-Ա՛ստված, վուր քու ձեռքով աշխարքին հիմք դըրեցիր.
Աը-սուլթանը լալ կիմանա, թե երգրում ինչ արեցին:

Խաթա բերող խոսկ մի՛ ասե, դաբուլ չունե գալումըն,
Հոջիտ խստակ պահե դուն միշտ, լիզվիտ հալըն իմա՛ցի:

Քու խոսկերին շոռ չըխառնիս, սադայիլի գործ չանիս,
Ցուրտ ձըմեովա դադըրն քաշե, անբան կինքեն վա՛զ անցի:

Խոսկըն վուր կա, լա՛վ իմանաս, այբուբենով թամամ է,
Լալ-գոհարըն լալ սովորած Սա՛լաթ-Նովա հալաբցի:

Էս դիվանին Արուֆինի ասած է:
Էս իլահին Արուֆինի ասած է:

Ասեցին թե, Շախաթա՛քի, թեվուր հիմքն ըլի խարաբ,
Վարպետըն վո՛ւնց գըլուխ հանե, վո՛ւնց դըրըստե է՛լ, յա՛րաբ:

Սերն ու սովդեն Տերն է ստեղծիլ, տըվել մարթուն՝ հավիտյան,
Ինքն է հալթաթ այան արիլ թագ ու թախտըն Շահ-շահին:

Իմ խիալըն դեռ վիրչումն է, է՛լ զուլումնիր ըստի՛ղծող,
Հոքիս Նըրա ծամփին դընիմ, ուխտըս անիմ դարգափին:

Սըրտանց, մաքուր փառք ու պատիվն առավոտից տուր հախին,
Սարաֆի պես իսկն իմա՛ցիր՝ խոսկըտ քաշե քարգահին:

Զուլումաթի, արթար դադի ամենագոր մադանն է,
Փիր-ուստադըն աղոթում է արարչագործ էտ գահին:

Սա՛յաթ-Նովա, դարդ մի՛ անի՝ իրավ խոսկ իս ասում դու,
Լալ-գոհար իս մեկ-մեկ շարիլ, վուր ամենքին դուր գային:

Էս դիվանին Արուֆինի ասածն է:

Է՛լ լըսե՛ցեք ծիր բանդային, աղանի՛ր,
Էշն ոռփայի լըսիլ գուգե, կանա՛ վուր.
Ավագից շատ բեյթըս կանան համբարիլ,
Վուղչ աստղիորըն հաշվիլ ուգեն, կանա՛ն վուր:

Սուտը գուգե ղուրթեմեն մե մաս գըթնի,
Որթը գուգե օցերի հիդ բաս մըտնի,
Ագոավն էլ ջանք կոնե, վուր դափաս մըտնի,
Բըլբուլի հիդ յաշվիլ ուգե, կանա՛ վուր:

Ասլանի սարն աղվեսն էկիլ է վուրսի.
Մորմոնջնիրն էլ էկիլ, փիլ մաշկիլ կուգին,
Ուռու ճուխկն էլ սուր դանակին կու քըսվի,
Կացինը ժայռ տաշիլ գուգե, կանա՛ վուր:

Ի՛նչ օքուտ՝ դինսըզին ջամիին պտուտ տան,
Յա նամարդի դոշին դամեն պըտուտ տան.
Մորեխն ինչքան վառվող շամին պըտուտ տա,
Փարվանի պես խաշվիլ ուգե, կանա՛ վուր:

Սայաթ-Նովեն կոսե՛ էշխի կու վագիմ,
Կաթիլ-կաթիլ արտսունքի գետ կու հոսիմ.
Ամեն էկող կոսե՛ «թյուրքի» կու խոսիմ,
Գերեզմանն էլ ձեն տալ գուգե, կանա՛ վուր:

Լավ բաղլամա է, Արուֆինի ասած:

Էս մըրքիրըն զարթ ին ամեն մե բաղի,
Մեկ խընձուրն է, մեկելը՝ նուտ, սերկևիլ:
Էս իրեքն էլ պետկ են ամեն օջախի՝
Մեկ միխակը, զանջաֆիլը, մեկն էլ՝ հիլ:

Վուրսնուրթն առանց դաշտի, սարի չի լինի.
Վարձքով մարթըն առանց արի չի լինի.
Սադաղն առանց իրեք բանի չի լինի՝
Մեկն՝ անիղը, մեկը՝ լարը, մեկը՝ թիր:

Արըտ պահե՝ սըրտի դիղն է, պետք գուքա.
Վաղն ինձ՝ էսօր քիզ իմ տիղըն պետկ գուքա.
Էս իրեքն էլ մարթուս ցիղին պետկ գուքան՝
Ջուրն է, հուրն է, Էն մեկն էլ դուն իմացիր:

Ի սկզբանե չունքի է՛ր նա արարող,
Բաժան արից՝ երկինք, գետինք, ջուր ու հող.
Էս իրեքն էլ սիվով գըրած կա՝ տող-տող՝
Ավիտարան, Ղուրան, մեկն էլ՝ Գիրքը հին:

Սա՛յաթ-Նովա, հոքիտ հախին ամա՛նաթ,
Չունքի սիվ օցն աչկ ունե վունց ականաթ.
Աշխարքըն չի մընա քիզ՝ մուլք-ամարաթ.
Հազար տարի չիս ապրելու, հասկա՛ցիր:

Էսպես լավ ուլամա-թեջնիս է. Արուֆինի ասած. ով սովորի օղորմի ասի:

Շուշա իս Շիրազի, մում՝ Հընդստանի,
Ամա էշխըտ դառիլ է մե հուր անշեջ.
Չախողվիլ է աշուղներու դաստանը՝
Ուստադեն դաս առած, չիմ անի խամ վեճ:

Վեճ-թեջնիս, բայաթին մուսադասումն է,
Դրո՛ւտ կաց, հոքիտ քանի վուր դափասումն է.
Չունքի էշխըն բաղ է, ծաղկի դասումն է,
Բաղըն՝ բեջարողին, բեջարի բեջ-բեջ:

Բաղ բեջարողն է հենց իրավունքի տեր.
Եկ գողբա Ջալ մի՛ դառ, սի՛րե գիր-գըրքեր.
Չունքի վերուստ կան գըրված գոհար խոսքեր.
Կետով, անկետ քա՛նի բառ կա սըրա մեջ:

Ջա՛նի-քանիսըն գըժվիլ ին Լեյլու պես.
Լավ է ուստիտ վուտքի հողըն համփուրես,
Թե չէ աղուհացըն կու կուրացնե քեզ.
Նովջիվան իս, ափսուս տըղա իս՝ բեջ-բեջ:

Էս բեջարա Սայաթ-Նովեն քուրումն է,
Մե հարցընող չըկա, թե ի՛նչ օրումն է.
Սիվ-սիպտակըն ջոգիս՝ լիզուտ միղրումն է,
Կարթացողի արած գործըն վո՛ւնց թե հեջ:

Էսպես զինջիրլամա. Արուֆինի ասած. մայիսի 5-ին, քրոնիկոնի 441-ին (1753):

Թար ունքով, թար աչքով, թար լանջով, լանջով.
 Թար տեսքին թար կըտա, թար ըռուկ-ըռանգ.
 Թար սիվըն՝ թար խալըն, վուր չունե օչով,
 Թար նորեն թար դաջեց, թար ա՛վաղ՝ զուր ջանք:

Թար կոկոննիր, թար նայեցին, թար ծեքին.
 Թար հյուսքիրըն թար ծանրացան թիկունքին.
 Թար գոզալը թար զար-շուրիր թար հաքին,
 Թար առանձին, թար կըշըրջե՝ կուտա լանգ:

Թար նազանին, թար կու խընդա, թար կու լա,
 Թար աչ ձեռին, թար սիրտ խուցող թար գուլլա,
 Թար ծախ ձեռին թար գինով լի թար կուլա.
 Թար արիվըն, թար կըցուլա, վարթին՝ շանգ:

Թար սիրելին թար զարթարված, թար զուքված,
 Թար չորս լանին, թար ծաղկունքը թար ցըրված.
 Թար իրավունք, թար ունենանք թար գըրված՝
 Թար հայրերի, թար հետքերով, թար գընանք:

Թար լարի թար դարդից, թար Սա՛յաթ-Նովա,
 Թար քելրան թար ո՛րսա, թար Սա՛յաթ-Նովա,
 Թար ծովին թար հասնինք, թար Սա՛յաթ-Նովա,
 Թար վունցոր թար սայադ, թար լողանք, լողանք:

Եսպես Արուֆինի ասած. դողադ-դամա թեջնիս է:

Նազանի նազուն տըվից հըրաման,
 Պըռունգըն շարժից, լիզվին տըվից խաղ.
 Ի՛նչ էլավ նահախ.

Նահախ արից ուստեն, վուր քաշից զարնիշ,
 Նազլուփ դեմքին խալ դըրից մե շախ,
 լարն էլ դըրից դադ:

Էս դաղը թողից նազանին սըրտիս,
 Վուր էշխումն էրվիմ, հա՛ տապակվիմ լիս,
 Դիդարին կարոտ ման գամ գըծի պես.
 Զա՛լում, ոա՛հմ արա, մե գամ նա՛լե նախ,
 հետո վառե սաղ:

Սաղ էրից, վառից ջիգարըս, ջանըս,
 Փալագն էլ փակից աղոթարանըս.
 Էս չո՛գան, էս սա՛գ, էս էլ մե՛յդանըս.
 Խոսկ ասա, վունցոր կըրակ ու չախմախ՝
 հատ-հատ ու անվախ:

Անվախ իմ խոսկըս խորթ է հիմարին,
 Վունց վարժապիտը՝ լալիկ անձարին,
 Վունց ավարա դուշ՝ վարթի սաջարին.
 Ղարիբ բըլբուլն է, վուր կու պըտրե բաղ՝
 կընգնե վարթի թաղ:

Հենց վարթի թաղ է՝ յարիս վարսերը,
 Խիքից կու հանե նազ ու դամգերը.
 Եկ, Սա՛յաթ-Նովա, ե՛րգե քու սերը,
 Թեգուզ խիղճ չունե էտ նազուն շարմաղ՝
 օսկումըն շաղաղ:

Էս եղազամա-գինջիրամա է. Արուֆինի ասած:

Փիր-հայրիրը միր մըտքումն ին տիղ գըթած՝
Խըրատնփորը՝ մե-մե դամչի, մե ապտակ.
Ամեն դուռ էլ անումը բըլբուլ դըրած,
Չի հարցընի, թե վո՛րն է վարթի ճամփան:

Աշղութիւնըն էստից Բո՛րսա կու վառե.
Վարպիտը թե հըրաման տա, թե լըռե՝
Շովս տըղիքըն սեյրանգահը փոխ կառնեն.
Վո՛նց բար կուտա ծառը տարին յոթ անգամ:

Քանի սաղ ինք, արի մենք էլ դամ քաշինք՝
Միր էս ցավը վուչ մե Շահ էլ չի քաշի.
Էս ունայնում, խիղճ դարվիշը, թե հաշվինք,
Ունե քաշկուլ, դուրան, մեկ էլ՝ իր կաբան:

Կաշիտ հանե օցի նըման՝ ծուռ ու մուռ.
Թե հարիփ իս, խոսկըս ի՛մաց՝ ջո՛ղաբ տուր.
Եկ մի՛ պըտրե մե ախպըրում երկու ջուր՝
Մեկըն քաղցըր, մեկն էլ ըլի դառնահամ:

Սալաթ-նովեն ցավի մեչ է մընացիլ,
Աշղութիւնն էլ հոքու հիդ է գոյացիլ.
Հայր Աբրամը քառսուն օր է ծոմն անցիլ,
Արի յիս էլ թեգուզ մե՛կ օր ծոմ մընամ:

Էս թեշիսն Արութիւնի ասած է:

Վարթն ու բըլբուլը էսպես խոսեցին.
Վարթն ասից բըլբուլին. «Իմ բաղը մի՛ գա՝
Վուչ ճիշտ լիզու ունիս, վուչ հաստատ իղրար.
Բաղմընչին դաբուլ չէ,
Իմ թաղը մի՛ գա»:

Բըլբուլն ասից վարթին. «Ա՛յ կարմիր կոկոր,
Յիփ գալիս իմ՝ գարնան նազըն ինձ հիդ է.
Շախ-շովսը գըցում իմ բաղի չուրս յանը.
Մարթիկ սեյր են անում՝
Սազըն ինձ հիդ է»...

Այբըն-Աստված սիրիս, ո՛վ մարթ-արա՛րած,
 Հենց բան արա, վուր քիզ չասին՝ անարթար.
 Ծակող, արուն հանող վարթըն մի՛ սիրե,
 Անփուշ վարթըն թուփեն պոկե, քիզիդ տար:

Հեստի խոսե, զալումնիրըն չիմանան,
 Վուր էրեսիտ ջուրն ու գունքըն դիմանան.
 Թեվուր քաղկումն օրենք-տեր չըհիմանանա,
 Վատն ու սուտըն կիշխեն՝ գուքա միշտ զարար:

Անբան մարթը խերից, շառից կու փախչի,
 Ազնիվ մարթուց նամարող չի ամանչի.
 Յուլսըզն ուղիղ մե ճամփա չի ճանանչի,
 Վիրչում ճամփին կոսե. «Էս ինձ ո՛ր տարար»:

Ղուն չիս տանի էսենց բիռըն քու ճըտիտ,
 Խոսկըտ ասա, վունց անիղից թըռած նիտ,
 Վարպետի հիդ ով խոսե խակ ու անմիտ,
 Կինքումըն չի կանա գըթնի մե դարար:

Ջանի գընաց, խոսկիրըտ մեմեկ հալվից,
 Ա՛փսուս, դեռ շիվ, բուլըտ միչիցըն ծալվից.
 Սալաթ-Նովեն հեյից դեպի վով քալից,
 Ինչ վուր գըրեց՝ անգին քար, լալ ու գոհար:

Էս երգը ալիֆլամա-դարահեջա է. շատ լավն է. Արուֆինի ասած:
 Ով որ սովորի, ողորմի ասի, գրված է մարտի 4-ին, քրոնիկոնի 443-ին (1755):

Նազլու լարին տե՛սեք, հաքած զար, խարա,
 Նալչեն օսկի, գըլխին կարմիր ջիղա-թաջ.
 Յա՛ր, ալվանիտ հայելին լավ զարթարած,
 Շուշեն գինով լիքը, ձեռիտ օսկե թաս:

Ասլան էշխետ լիս օր չունիմ, նա՛զլու լար,
 Քու թըրի դեմ մե գո՛ր չունիմ, նա՛զլու լար,
 Խփք ու միտքըս վուր կո՛րչում է, նա՛զլու լար,
 Զի տեսնե՛լուցն է, դուն գըթի՛ր, վուր ինձ տաս:

Մատին քաղած ալմաս քարով մատանին,
 Ղաստ է անում, վուր էս օցն ինձ ըսպանի.
 Յիս վուրսնուրթ իմ, թըվանքըն իմ ջընաղին,
 Գիշեր-ցերեկ սարի մարալ կարոտած:

Ղարդըս շատ է, ասիլ չիլի էս տարի՛
 Զուքված նազլուս գուգե է՛լի չարչարի.
 Աջկես էնդուր չէ պակսում արտսունք-արին,
 Վուր գիծ հոջիս չէ սովորում ոչ մե դաս:

Սա՛լաթ-Նովա, միղավուր գործ մի՛ բըռնի,
 Վուր մարմնիտ մեչ առաչ հոջիտ չըմեննի.
 Յա՛ր, լիս մեռնիմ, վո՛ւջ մե վընաս քի չառնի,
 Վուր քու ձեռով մե բուտ հող գըցես վըրաս:

Էս թեջնիսն Արուֆինի ասած է:

Թե ուզում իս Հայր Աբրամի պես ապրիս,
Հաստատ հույս ու հավատետ անց մի՛ կենա.
Ինչ գըրած է, էն է գալու մի՛ր գըլխին,
Տիրոջ դըրած կարքեն փախչիլ ո՞վ կանա:

Թեվուր մե տիղ լալ ծանանչող չըծարվի՛
Ալմասիտ խամ քար կոսին ու չին առնի.
Սովդաքարն էլ գարն ու խամըն թե խառնի.
Ջար-դումաշըտ նըրա մողըն մի՛ բանա:

Խիվ սի՛րտ, լըսի՛, էս բանը քիզ՝ աղ ու հաց.
Էս խըրատիս եկ անգաճըտ պահե բաց.
Գինըտ չիմացողի սուփրից հի՛ռու կաց՝
Նըրա գինին մե զա՛հար է քիզ համա:

Մահը վուր կա, մե դըժուխկ է, դըրախտ չէ,
Գետ մի՛ մըտնի, չասիս կարմունջը մող չէ,
Արմատ չի տա, կու չորանա, թե հող չէ՝
Ժեռ քարումըն սիրմ ցանիլըն զու՛ր բան ա:

Սի՛րտ, աշխարքում թեգուզ ջանն է պաշտելու.
Աչկըտ մի՛ դիր հարամ ապրանք ուտելու.
Ա՛նգաճ արա, մե խըրատ էլ կա տալու՝
Սա՛յաթ-Նովա, կյանքեն շուտ մի՛ հիռանա:

Էս վարսաղ է. Արուփինի ասած է:
Էսպես օգութլամա. Արուփինի ասած:

Էս աշխարքըն անցավոր է, իմա՛ցեք.
Էսօր վուղչ ման գուքանք, վաղն ի՛նչ իմանանք.
Կինքը մարթուս միշտ չէ տըված, հասկա՛ցեք՝
Աջալն ագահ դիվ է, էլ վու՛նց դիմանանք:

Փուչ էլավ, մե բան իր հալին չըմընաց.
Խիվ սի՛րտ, քիզնից էլ մե տալիք չըմընաց,
Էս աշխարքըն Ռոստոմ-Ջալին չըմընաց,
Թեգուզ ձեռին պատրաստ ուներ թուր, խադանգ:

Պատվով, արով ջա՛նք արա ազնիվ բանին:
Հարըստութին, լալ-լաղութ մի՛ պահպանի.
Քաղցըր ջանըս ամանաթ տամ քարվանին,
Ինքըս հաքնիմ հինգ արշին կըտավ՝ պատանք:

Ա՛յ սիրտ, գընա՛, փա՛խի նըրա ամալից,
Սատանեն մե դամբ է դըրիլ ազալից,
Թե ծար ունիս, հի՛ռու մընա աջալից՝
Փեշերըն չին բացվում, վուր գենքն իմանանք:

Շատ վարպետնիր էկիլ, սըրտիր ին վառիլ.
Հազար-հազար էկիլ, փոշի ին դառիլ.
Դե վուր կոսին՝ Սալաթ-Նո՛վեն է մեռիլ,
Էկեք լըրա գերեզմանին տես գընանք:

Էս հաղանա-թեջնիս է:

Թով դառած էջխըս ճոճում է նավըս.
 Կյանքըս քիզ մա՛տաղ,
 Է՛լ սիրուն դըրա՛խտ.
 Լիզուտ դանդ ու շահթ,
 Սիվ խալով գինախթ:
 Աշխարի գուքսն իս,
 Վարթերու ճուխկն իս,
 Վարսերի հյուսքն իս,
 Թեքի վաղ ցուքն իս՝
 Տալիս իս շափաղ,
 Փայլում ամեն վախտ:

Ամեն վախտ եկ տանք
 Վառ տեսքին հարգանք,
 Չի՛ տա ամոթանք:
 Գըրում է նամակ՝
 Աշխարին զարմանք:
 Խաս խալաթ հաքին
 Նըստում է ուշ ծին,
 Սարքը ոսկեպատ,
 Թամքը՝ Ծահի թախտ,
 Սանձի թերը լախտ:

Լախտն Ռոստոմ-Ջալին,
 Վե՛րչ տու քու դալին,
 Ջալում գոգալի
 Ձեռքն ար՛նտ չըլի:
 Լույս է ջամալըտ,
 Աստըղ է խալըտ,
 Եկ բա՛ց քու մալըտ՝
 Ջավահիր-լալըտ.
 Խիլքըս տարար՝ հաղթ,
 Էլ ինձ ու՛ր է բախտ:

Բախտըս ինչ անի.
 Ընգիլ իմ ջանից,
 Իմ լավ ջանանից,
 Վարթ-վարթաստանից:
 Աչկես վուղչ տարին
 Հոսում է արին.
 Էնդուր իմ լալի՝
 Սիրտըս կես արիր.
 Լիզուս՝ բանալի
 Չի թողնի անբախտ:

Իմ լիզուն վուր կա,
 Ծատ փակ կըբանա,
 Լավը կըգըթնի,
 Դավթար կըմըտնի:
 Փիրից թաս առար,
 Գըլխետ վազ անցար.
 Սա՛լաթ-Նովա անձար,
 Ընգած սար ու քար՝
 Մըսխալն արա նաղդ.
 Փի՛ր, մի՛ անի սախթ:

Էս եղազամա-դոշամա է. Արուֆինի ասած է:

Մագիր ունիս դաստառեհան՝ նրման սիրուն սուանի,
Ունքիրըտ դալամով քաշած, սագում ին միր գումանին.
Թերթերուկըտ նիտ ու նաշտար՝ դիրչում է միր քամանին.
Աչկիրըտ օսկե փիալա, կըրակ դըրից միր քանին:

Վարթ էրեսիտ խալ իս դըրի՝ աստղի նրման հավասար.
Գունքըտ Հընդըստանի մում է՝ ջանս աբավ դավար-դավար,
Լիզուտ քաղցըր, բառըտ քաղցըր, ակըռքնիրըտ անգին քար.
Պըռոշեմետ միդր է կաթում, չի հասնում միր փընջանին:

Էրեսըտ է արիվ-լուսին, վիզտ է նրման դարդարի.
Բուխախնիրըտ կախ է նընգի՝ ինձ ամա չիս դարդ արի.
Կուռըտ շիմշատ, մատնիրըտ մում, դունգտ արավ ինձ սարսարի.
Գիշեր-ցերեկ էշխի մեչըն կախվիլ է միր դամանին:

Էնդու համա ջունուն դառած կանչում իմ աման-աման.^{*}
Աճիլ է, Թաղիլ է Թոցըտ, հուտըն գուքա աննըման.
Դոշըտ դառած [բաղ ու բաղչա], խալ է գըցի շամաման.
Կու բըխեցնե կաթնեխապուր կանանչ չալիր չիմանին:

Թա՛րիփ արա, Սա՛յաթ-Նովա, գոգալըն աննըման է,
Մեչկըն՝ հադիդեմեն քաշած՝ մարթու հոքի կու հանե.
Ի՛նչ իս անում, դա՛նլու մարալ, էշխըտ ինձի կու սպանե.
Մի՛ ըսպանի հասրաթեմետ, եկ տեր մի՛ դառ միր արնին:

Էս Արուփինի ասած է. իլաի:

* Այս և հաջորդ խաղը երկլեզվա է՝ հայերեն-ադրբեջաներեն: Ընդգծված կիսատողերը հայերեն են:

Մըշու սուլթան սուրփ Կարա՛պիտ, երգինք է հասլալ գովքըն քո.
Գլուխ-վարթապիտ ճըշմարտության, չըկար հավասար ոքըն քո.
Խոսկիրըտ անգին ջավահիր, լալ իս թափլալ բիրնոքըն քո.
Որովայնե երգիր պաքիր, արմացլալ ին ծընողքըն քո.
Անապատեն բարբառեցար հըրաշախոս շըրթնոքըն քո:

Գընացիր գետըն Հորդանան, Տերըն ինքըն մըկըրտեցիր.
Տիրոչըն դո՛ւ ցուցիր մարթկանց՝ երրորթութի՛նըն հապտեցիր,
Յիս վասն այն ուրախ իմ շատ՝ չար սատանեն կորցըրեցիր.
Երեսուն ամ ի մեչ այրի, վասն աշխարին աղոթեցիր.
Մեղըր վայրի վայիլիցար, շատ քաղցըր ին քարոզքըն քո:

Գըրլալ է ի մեչ սուրփ Գըրքի՝ Ովհաննես մեժ ի Ծնունդկանանց.
Ջարլամբ քո հոգիք փըրկեցիր, թագ ու պարծան իս կուանանց.
Հրիշտակնիրըն իջան լիրգևուց, պըսակ լուսո առիր անանց,
Խաչապաշտյաց հիմըն դառար, աշտանակ իս ամեն վանանց.
Մասունքտ ամեն տիղ Թավալի, ամեն տիղ է լուս-շողքըն քո:

Կըռապաշտըն քիզ հյուր կանչից, գորս ամենայն լուր հավաքյաց.
Բազմությունըն եղև հուզլալ՝ եխպոր ախչիկըն չըխաղաց.
Երթում կերավ գահի վերա, ինչ որ ուզես, կու տամ՝ ասաց.
Մարգարեի գլուխըն ցանկաց, ջալլաթըն շուտով գըլխատյաց.
Օխտն անուն հիշատակեցին, վուր կըտրեցին շըլինքըն քո:

Ի՛նչ հրաշալի կերպ ունիր դու, սանթարամիտն գորոք սարսլալ.
Տարտարոսըն հայտնի արիր, ավետիս համայն առաքլալ.
Դրախտի հըրիշտակըն իս դու, սուրբըտ սըրբոց սիրտըտ մաքըլալ.
Սայաթ-Նովեն շատ կու վուխպա, աղաչում է երեսն անկլալ.
Մեղավորաց մեղկըն հա՛լե, լուսով լի է տապանքըն քո:

Էս մուխամմազ է. Արուփինի ասած է:

Էս ի՞նչ էլավ ինձ հիդ, տես ի՞նչ իմ արի,
 Պե վիզըտ ծոտ, գընա՛, տաճեն դուս արած.
 Խիլքըս տանուլ տըված լիղնուրթ իմ դառի,
 Գըծված ման իմ գալի, բանեն դուս արած:

Քաղցըր թուրջս դառըն լիղի շինեցի,
 Յիս մե միղկ իմ արի՝ նաշտար քաշեցի,
 Իմ էն արթար կաթիս արուն խառնեցի.
 Բաս է՛նդու համա իմ նանեն դուս արած:

Յիս բըլբուլ իմ, վարթըս փակից ալալըն.
 Տես ի՞նչ արից հուրիգադա ջալալըն,
 Կորցըրիլ իմ ջավահիրըն ու լալըն,
 Մադան չունիս, Բադեշխանեն դուս արած:

Հա՛ լաց էլա, վա՛յ կանչեցի անհաշիվ,
 Էլ ի՞նչ օքուտ, ջա՛ն տու, կինքըտ հա՛ մաշի,
 Էս իմ դարդից թուղ վուր օչով չըքաշի՝
 Օչով չըլի սիրեկանեն դուս արած:

Արի մի՛ղկ իս, Սա՛լաթ-Նովա, միղանչող,
 Ախպոր ճամփին կինքըս մատաղ ըլի թող.
 Սըրան դաբուլ իմ, Արարիչ-ըստի՛ղծող,
 Հոքիս չանիս դրախտի ջանեն դուս արած:

Էս դափիան չորս լեզվով է՝ վրացերեն, պարսկերեն, թուրքերեն, հայերեն, Արուսիկի ասած.
 մարտի 6-ին, քրոնիկոնի 446-ին (1758):

Աշուղներու սիրտըն միշտ էլ տըխուր է.
 Մինք համաշա պիտի էս դարդըն քաշինք.
 Աշղութինըն էրվող քուրա է, հուր է.
 Աստըծու հախ-իրավունքին ճանանչ ի՛ք:

Հասնիլ գուգե պըստի օրթունքըն օծին,
 Խըսիր գործողնիրըն որթ կու գործածին,
 Չիապանըն չի հասցընում խանի ծին,
 Յարամազ է շունըն, շընանալն է միդք:

Լավ աշուղն իր սըրտին անգաճ կու դընե,
 Լավ ուստեն իր ծաղկեփունջըն կու բաժնե,
 Խամ հաքնողըն գարն ի՞նչ անե. գալ կոնե,
 Էնդու համա խավըն խավեմեն ջո՛գինք:

Գործի մեչ մըտնողըն գիդե ահ ու գար,
 Ուստադըն քիզ կու պարքիվե նամուս, ար,
 Լավ սալադըն դամբով կու մըտնե անտառ,
 Գիշեր-ցերեկ արի վար ու ցանք անինք:

Չարխի-փալագըն միգանից խըռով ա,
 Փիրեմեն փիր դառա, ինձ հասնողն ո՛վ ա.
 Օղորմի տոյր ուստադիտ, Սա՛լաթ-Նովա,
 Նըրա համա աղի արտասունք թափինք:

Էս լավ դարահեջա է. Արուսիկի ասած:

Մաղդուպեն ո՛վ ծաքեց՝ Նոյի վուրթին՝ Զամ,
Մո՛ւլափ տուր ինձ, գըրիմ խոսկիրըս մե գամ,
Մաքուր գինու համա հասավ օսկե ջամ,
Ման գուքամ յիս էլ նըրա պես, ման գուքամ:

Մալագ պատկիրըտ յիս տեսիլ կու ցանկամ,
Մեջումի պես սարիրն ընգած կու մանգամ,
Մո՛ւրվաթ արա, յարիս վըրա դիր մահլամ,
Սետաքսե զար աղլուխըն քիզի կուտամ:

Մա՛րքրիտ ու լա՛լ, քու շընչով է, վուր յիս կամ,
Մում ի՛ս վառվող, ինձ դուր կու գաս ամեն ժամ,
Մատնեցիր ինձ քու կըրակին, պայծառ շա՛մ,
Սեջլիսներում էշխի ընգա յիս անղամ:

Մարջանով լի սինին քու դեմ կու բանամ,
Մի՛ փախչի էշխեմեն, ա՛ղիզ-բարեկամ,
Մատաղ կոնիմ գըլուխըս քիզ, իմ հա՛մդամ,
Մարմար շեմքիտ առաչ կինքիս վիրչ կուտամ:

Մըջու սուլթանի մոդ ուխտի կու գընամ,
Մե ճընջղուկ իմ՝ բազային զոհ կու դառնամ,
Մըղկըտում է Սալաթ-Նուվեն, աչկը՝ նամ:
Մակամ, Ա՛ստուձ, յի՛ս էլ կու հատնիմ, կերթամ:

Էսպես դարահեջա. Արուֆինի ասած, ավալ-ախըր:

Մի՛ ձըքի անիղըտ, մի՛ բաց թող նիտըտ.
Կու կոտրիս ժեռ քարում դու քու թիրըն թանգ.

Չիս գըթնի խաթանգ,
Է՛լ դանգի դա՛բանգ,
Միշտ անում իս շանգ,
Քու խըմիչքն է բանգ,
Սիրտըտ է մահանգ՝
Գիդիմ վուրն է դալբ:

Աշուղըն էնդուր է միշտ տըխրում էսպես.

Միշտ ա՛խ է անում,
Հոքուց է հանում,
Չոքեչոք անում,
Աչկիրը նամում,
Սըբում, սիվանում:
Տե՛ս ինչ է ասում
Իմ օսկե լիզուն.
Գիդիմ ինչն է դալբ:

Սըրսիս քոշկ-սարալըն խարաբ չա՛նիս դու,
Թեվուր դալբ բան ունիս, սարաֆին շանց տու,
Տեր-Արարիչին՝ Աստըձուն փա՛ոք տու,

Ցորեկ ու գիշիր
Արտա՛սունք թափիր,
Ո՛վ յի՛րգինք կանչիր,
Պա՛տիվ ծանանչիր,
Հադիդեն քա՛շիր
Խոսկիր սիմ-շարբար:

Ամեն էկողին էլ ղըսմաթ կու տա Տերըն.
Էնդու համար էլ կիսատ է իմ բեռըն.
Հընդու թանգ ապրանք է իմ դալամքարըն,

Գինն ո՞վ կու ծարի.
Հարիր հազար է,
Շատ իմ բեզարի,
Ընգա ազարի,
Էշխի բազարի,
Ապրանքըս զար է,
Տե՛ր, քու ծառային
Նա՛յիր գըթությամբ:

Գըլխից ձեռ կու քաշե էշխի ընգնողըն,
Էնդուր կու հանե նա էրեսի քողըն,
Փիր-ո՛ւտադ, դուն իս ինձ ուսում տըվողըն.
Բախտըս իս բացի,
Ինձ ողորմացի,
Չոգան խաղացի,
Ինքըս սըրփացի,
Հոքիս իս լըցի,
Դիփունեն անցի,
Ախտիլ քաջությամբ:

Անփուրց թա՛բիբ, էշխի պահակըն դուն ի՞ն.
Գըցած քարըս դիբավ իմ էշխի շուշիս.
Սայաթ-Նովի մոդ ի՞նչ կորած բան ունիս.
Ման գամ, կու գըթնիմ,
Սիրտըս մում շինիմ,
Էշխի մեչ էրվիմ,
Քիզնից վախ չունիմ,
Էլ լիս ա՛խ չունիմ,
Ռուստամ-Ջալը չիմ,
Վուր սպանիմ Ջոհրաբ:

Էս Արութինի ասած է. եղագլամա:

Աշուղըն մե վուրսնություն պես հայտնվից.
Ո՞վ նազանի, փա՛խիր՝ նըման մարախի.
Աշուղ իմ, յարն իմ յարի.
Թաք իմ կուրծքը պատա՛ռի,
Լըսեցի, սիրտըս խընդաց,
Վուր յարի դոստն իմ դառի:
Վուրսնություն պես մարաղ մըտավ, թաքնըվից.
Թուղթ կու գըրե նազլու յարն իր դիդարին:

Մանիշակին էլ դոստըն դաստա կոսե.
Կախ գուլփերուն էլ դոստըն դաստա կոսե.
Սըմբուլին դաստա կոսե,
Սուսանին դաստա կոսե,
Փետով գեղնին չըխըփիս.
Գեղնին էլ դաստա կոսե:
Ինքը դոստըն ինձի հենց դա՛ստի կոսե.
Թուղ միզանում չըլի վուչ մեկը խային:

Իմ գոգալին տեսա վունցոր էրագում,
Քիզիդ խաթրով, պատվով խոսիլ իմ ուզում.
Խալը քի շատ է սագում,
Խաթը քի շատ է սագում,
Ծակատիտ մագըն, գո՛գալ,
Տե՛ս ինչքան լավ է սագում:
Տեր կու դառնանք, գո՛գալ, քի բան իմ ասում.
Հազիր-պատրաստ դուլն է սագում տերերին:

Ջար ու զարբաբ կաբայով իս զարթարվի,
[Զու համդամի դամն ու դովրանն իս դառիլ]
Խալըս դեմքիտ է վայիլ,
Խաթըս դեմքիտ է վայիլ,

Սիրուն կուժն ու կուլան է
էջիս այվանին վայի:
Սարաֆնիրն ին լալիտ, լաղութիտ մայի:
Մըտի՛կ արա առնողնիրու շարանին:

Հոքիս դառըն ախտուանքով է լըցվել,
Քու ծոցումըն շամամ ու նոտ է բացվել,
Հեյ վա՛խ ետ երկըսին էլ,
Մա՛դաթ ետ երկըսին էլ,
Սայաթ-Նովու գըլուխըն
Մա՛տաղ ետ երկըսին էլ:
Թե ինձ երկու տարվա կինք է մընացել,
Էլի հաստատ կու մընամ նամուս, արին:

Էս Արուֆինի ասած է. թեջիս-բայաթի:

Հալալ մարքրիտ ին ակոեքըն գոգալի.
Ջավահիր իմ բարցիլ ուղտերուն հազար.
Կանչում իմ Տեր-բարցրլալին,
Յաղութ, մարջան ու լալին,
Քուրա մըտնող ուստա՛քար,
Ջո՛գիր հարամ-հալալին:
Թե թալիփի իս, նա՛լի լուսնի հիլալին,
Նրա՛ն, ովոր ունի հայա, նամուս, ար...

Էս Արուֆինի ասած է. թեջիս-բայաթի:

Այիբ-Աստված էր, վուր դըրից բունհաթըն.
Օրենք գըրից, ասաց՝ արհի՛ստով գբաղվիր,
Վուղչ աշխարըն հանձնից նահապետ Նոյին.
Նիտըտ արցա՛կիր աշխարին ու ա՛պրիր:

Հայր Աբրամըն տեր Աստըծուն ճանանչեց.
Չարին ախտեց, քառասուն օր ծոմ պահեց,
Տերըն գըթաց ու իր դըռնիորըն բացեց.
Ջավակ տըվեց նըրան, ասաց՝ թըլպա՛տիր:

Սինա սարի վըրեն Տերըն լուս կաթաց.
Ծեքի լուսով Մովսեսի ճամփեն էր բաց.
Հողըն էղնի օխտըն բանեն կազմըված.
Ճանա՛նչիր իմ ջամալըն, ինձ աղո՛թիր:

Մարքարենիրուն յիրգընքեն ասաց նա.
Սուտ ու ունայն էս աշխարքըն չի մընա,
Սուրփ գըրքերում գըրեցին խոսկը նըրա.
Վա՛րիր, ցա՛նիր, արթար ու բա՛րի եղիր:

Սայաթ-Նովեն իմ յիս, կարթացիլ իմ լամ,
Թիփլիզում իմ. ճարտար խոսկիր կիմանամ,
Ուստաղնիրըն ունին մե ազատ դալամ.
Ասեցի յիս՝ լալ ու գո՛հար ըստեղծիր:

Էս Արուֆինի ասած է. ալիֆլամա:

Յարիս ասի՛ ախըր էլ չիմ դիմանում,
Փարվանի պես գըցի՛ր ինձ քու վառ շամին.
Քու դըռանըտ դառիլ իմ յիս բանդա-ղու.
Ա՛նգաճ արեք իմ հազար դարդ ու դամին:

Գունքըս թըռավ, ընգիլ իմ մե ազարի,
Ա՛ստված վըկա, ման իմ գալի սարսարի,
Յա՛ր, քու էշխեն թափառական իմ դառի,
Չունքի խըմեցի յիս քու լիղի ջամեն:

Ասի՛ թող իմանա իմ էշխի մասին,
Ու ոաղիփի վիզըն թող ծըռվի, ասի,
Կարթացիլ իմ յիս լամ ու միմ ու մի սին.
Դե՛ն գըցի դու գըրված կետիրըն ամեն:

Երթում տըվի, ինձ ճանա՛նչի, գոգա՛լ յար,
Սիրտըս խոցված, վիրավուր իմ, ա՛րա ճար,
Արի ոա՛հմ արա, փախցըրու՛, հիղըտ տա՛ր.
Սեյրան իս դուս էկիլ՝ հեծած ծին Շամի:

Սա՛յաթ-Նովա, դուշմաննիրուտ իս սիրել,
Ամպ ու գամպոտ սըրտումըտ էշխն է տիրել,
Չունքի կինքըտ գոգալին իս նըվիրել,
Պա՛նկիր դըռանը քու յարի, համդամի:

Էս թեշնիս Արուֆինի ասած է. ով որ սովորի. բարի հիշի. ամեն:

Նըկարված է աջայիբ էն դալամով
 Վարթ էրեսըտ՝ կամար ունքիրով կիսված.
 Էշխիտ քուրումըն ինձ է՛րիր քու նարով,
 Նըշտար լիզվով սիրտըս խուցելով, Ա՛ստված:

Ինձ ավա՛տա, յա՛ր, տըրված իմ ահգարին,
 Մա՛տաղ ըլիմ քու հաքած կարմիր գարին,
 Էնդու համար է աչկըս լալիս արին,
 Վուր սըրտիս մեչ մե խուրըն վերք է բացված:

Վիկացավ նա, շուրջը նայից շանթահար,
 Էշխիս քաղաքըն կործանեց բախտըն չար,
 Անունը իմ հասիլ է չուր Բախտիար.
 Քի՛զ կու տենչա յիրգիրն Հընդկաց, Արաբաց:

Էշխի ծովում լո՛ղ տու լիղնուրթի նըման,
 Թե թալիփ իս, դեմքըտ մի՛ շուտ տու մե յան,
 Մե ջոմարդին հարիր նամարդըն դուրբան.
 Թեվուր Տիրոչ ծամփին դըրուստ է կանգնած:

Թե իլահի, հաղանա խաղիրն ասիմ,
 Մուխամբազն ու զարթարված թեջնիսն ասիմ,
 Սա՛լաթ-Նովա, չասիս՝ Տիրոչն ի՛նչ ասիմ.
 Անկեղծ կանչե՛ Ա՛ստված իմ, Տե՛ր ողորմած:

Էս Արուֆինի ասած է. թեջիս:

Ռոշաբ ու շաքար իս, նաբաթ իս ու դանդ,
 Ռուն սիմ խոսկիր ունիս, բերանտ է հադիդ,
 Ռամ արա, քու լիզուն ունե հազար փանդ,
 Ռարցիլ իս մինձ վարպիտ, հետևիր փիրիդ:

Ռադա իս պատվական, քի՛զ ունիմ ումուդ,
 Ռիբա, զար կու առնիս, կու ծախիս մահուդ,
 Ռուքանդար իս փանդով, լավն է մաթահըդ,
 Ռարայի-խարա է տեսակն ապրանքիդ:

Ռաստան էլար, պիտիս երջի դուն հինգ բանդ,
 Ռո՛ւրս եկ գըցում իմ լիս թամբը ոսկեզարդ,
 Ռարդի՛ման, չասիս թե լիս գըթա փըրսանդ,
 Ռա՛րցի եկ, ծանա՛չի դու քու համքարիդ:

Ռըրո՛ւտ կաց, հետևի՛ր դուն մարթուն ջոմարդ,
 Ռոշըտ թող չըխուցե մե անդարման դարդ,
 Ռադվեց, էրվեց սիրտըս, չիմ անի փիրլարդ,
 Ռուստի սիրտըն դավ է. կարոտ համփուրիդ:

Ռովա կոնիս, հո՛ւր, ջո՛ւր ու օ՛թ կոսիս, մա՛րդ,
 Ռառավ հոքիս մաս-մաս, էլավ քար ու քանդ,
 Ռե վուր, Սա՛լաթ-Նովա, մարթն ըլի նամարդ,
 Ռառըն խոսկիր կոսե, կու կըպչե լախիդ:

Էս ավալ-ախըր է. Արուֆինի ասած:

Վա՛յ թե պիտի յարեմեն հուսըս կըտրեմ.
 Նա գիդե, վուր յիս դարիբ իմ, լաց կուլիմ.
 Կանչում իմ՝ կուրծքըս պա՛տոռե
 Իմ դարդիրըն ու՛մ պատմեմ,
 Սիրտըս նըման է շուշի.
 Յադի ձեռըն կու կուտրե:

Հովսեփի պես, վուր աշխար կու պըտըտեր,
 Գիշեր-ցերեկ իմ աչկիրըն թաց կուլին:

Թե վուխչ տարին տեսնիմ պատկիրքըտ սիրուն,
 Թող ռադիփըն ինչքան ուզի, թափե թույն,
 Զու պալատըն կանչի դուն,
 Մի՛ սըպանի խիղճ մարթուն,
 Կանցնի օրն ու գիշերըն,
 Աշուղն երվում է դարդում:

Գըլխիս վըրա չունքի նըստիդ է սիվ բուն,
 Էնդու համա վո՛ւչ չադ, վո՛ւչ զաբնած կուլիմ:

Ա՛նգաձ արա առակավուր իմ բառին,
 Մըտի՛կ արա ալվան վարթի սաջարին,
 Մե յան կանչե, տի՛ս յարին,
 Մի՛ տա քու սիրտը դարին,
 Սիրունութիւնը քիչ է,
 Նա՛յիր նամուս ու արին:

Գունքըս թըռավ, դեմքըս դեղին է դառի.
 Էշխի դամբումն իմ՝ ջանըս մաշած կուլի:

Ղարիբության մեջ անցկացավ իմ կինքըն,
 Աչկերիցըս հոսում է ալ արցունքըն.
 Ո՞ր ին անցած տարիքըն,
 Վուր փուչ էին կամ լիքըն,

Վունցոր շամը փարվանին,
 Ինձ կերի էշխի հուրքըն:
 Ղարիբութիւնըն մաշից իմ ավուրքըն.
 Մե ճա՛ր արա, մարթըս օղորմած կուլի:

Դեմքիտ գունքըն կորցըրեցիր դուն, Սա՛յաթ,
 Պո՛րս արի հանդ, թեվուր ալչի իս՝ սայադ,
 Հաշվիր անունըտ՝ սա՛յ-ադ,
 Պատիվըտ չանիս զայաթ,
 Էլ չի կանա վուրս անիլ,
 Չունքի բազան ընգավ բանդ:
 Սայաթ-Նովուն թողից յարը բեմուրվաթ,
 Էնդու համա սըրտիս խուցըն բաց կուլի:

Արութիւնի ասած լավ թեքնիս-բայաթի:

Մըտա էշխի բազար, թարագի ընգա,
Իրեք ջեր կըշոեցի ինձ միզնի ծերին.

Կանչեցի՝ Տե՛ր իմ,
Իմա՛ցիր սիրն իմ,

Իմ սիրըն ճըշմարտին արա բարեբար:

Խփի՛ր, գե՛ղնին զարգ անհոջի չարին.

Պատիվըս պահիմ,
Իրավ — արթար իմ:

Իրավ ու արթար բանիր գըրե, դա՛լամ,
Կու գընամ, ման գուքամ աշխարըն ալամ,
Թեվուր ուսում ունիս, կա՛րթա ալի՛Ֆ լամ.
Էշխի սար փորոզնի՛ր, նայե՛ք Փահրադին,
Խոնա՛րվեք գեղին,
Կա՛նչեք փըրկուպին:

Փըրկուպինըն գուքա յիրգընքեն, կա՛նչիր,
Խըրատ լըսող էղիր, սըտեն ամա՛նչիր,
Փարդեմեն դո՛ւս արի, փիրփի՛ն ծանա՛նչիր.
Դո՛ւս եկ համարցակ, խոսկըտ մե՛լդան գըջի,
Անխիղձ մի՛ դարցի,
Տիղ թող կասկածի:

Չկասկածի թող իմ խոսկերուն ուստեն,
Հախ-Տերըն կու կոտրե իմ էշխի շուշեն,
Խոսկըտ մավթուլի պես քաշի հադիդեն.
Թե գուգիս, վուր հընչե նըման արծաթի,
Հետևիր ուստին,
Իր մարիփաթին:

Մարիփաթն էտ է, գիդե Սայաթ-Նովան,
Յի՛րգինըն կարցակի էն նիտըն մահվան,
Տի՛ս արթեն եռում է էն ծովըն արյան.
Կու հասնի իսանըն մինձ դիամաթին,
Արարչի դադին,
Սովին ու խաթին:

Էս գանջիրլամա-եղագլաման Արուփինի ասած է:

Ճըշմարտութիւնըն գովելիս,
Խո՛սիր դու ձենով բըլբուլի,
Մի՛ վիճիր փիր-ուստադի հիդ,
Մի՛ նըմանվի խիվ-մալուլի:

Ճըշմարտութիւն կընտրի փիրըն,
Ղալամըն կու շարե գիրըն,
Պալատի լավ օթախնիրըն
Կու տեսնիս բիրթում Զաբուլի:

Փիրից իմ արի ամեն բան,
Կըռիվ կու տամ, մըտած մելդան,
Յիս քիզի կու սիրիմ է՛նքան,
Վունցոր մե հալալ ծընուդի:

Սըրտիտ խորքեն քու հոջին տու,
Միշտ պարքիվե ջոմարդ մարթու,
Իսկ նամարդի օջախեն դու
Մի՛ կախվե, մոխիր չիս ըլի:

Սա՛լաթ-Նովա, կա՛մանց երքե,
Փի՛րըն կու տա ուղիղ խոսքեր,
Էն ծառային մարքա՛րեն էր,
Վուր նըստեցրեց իր Դուդուլին:

Էս դուբեթն Արուփինի ասած է:

Հե՛յ ուստաքար-հայրե՛ր, լսե՛ք իմ բանքըն,
 Գոգըն գուքա, լիփ աշխըրքի վիրչն ըլի,
 Կու բացվին միր արարքըն,
 Չին հերիքի տանջանքըն,
 Կելի կըրակ ու քամի,
 Կու տանի էս աշխարքըն:
 Կու նայի, շատ կուրախանա էն չարքըն.
 Գոգի ընգիրըն էլ Սագոգըն կուլի:

Հազարանուն Տիրոջ փառքըն-իմա՛ցի,
 Ով է մարմնին տալիս հոքի, իմա՛ցի,
 Խոսկըս թանգ է, իմա՛ցի,
 Հուտն ու համքը իմա՛ցի,
 Ծառա՛յե մինձ վարպիտին,
 Խոսկի հանքը իմա՛ցի:

Թե վարպետ իս, էս հանե՛լուկն իմա՛ցի.
 Էն վո՛ւր թըղթում կու հանդիբիս «ջուջ» բառին:

Անփիր խոսկըն չի գըրվի, չի դառնա բառ,
 Չի մուլըրվի, ով ընտրե ճիշտ ճանապար,
 Լիղին չի դառնա շաքար,
 Շուշեն չի դառնա շըքար,
 Բեդասըլը չի փոխվի,
 Պըղինձը չի դառնա գար:

Մե տիղ օթըն տաք կուլի, մե տիղ էլ՝ սառ.
 Բաղում սալքի կաճե, սարումըն՝ գիհի:

Գուրծի խուրքըն մըտնողըն չի ըլի քամ,
 Ովոր վարպիտ չի տեսե, կու խոսե խամ,
 Մեհմանդարըն կոնե դամ,
 Սաղին կառնե գինու քամ,
 Էշխի ծովը մըտնողըն
 Կու հանե լամ ալիփ լամ: (լալ)

Շագիրդըն իր վարպետեն կու քաշե դամ,
 Չունքի վունչիչ չի գիղի, խիղճ կու նայի:

Սա՛յաթ-Նովա, կա՛նչե՛ Արա՛րիչ արթար...
 Խոպ մի՛ եղի, քու վարպիտին ա՛նգաճ կալ.
 Վարպիտի խոսկն է գոհար,
 Անում է դավար-դավար,
 Թե գուգիս վարպիտ դառնալ,
 Վարպիտից խիլք-շընու՛րք առ:
 Թուրքերեն է՝ դո՛ւ վեր, պարսկերեն՝ բըզգա՛ր,
 Աղվաներեն՝ փեղա՛ե, բելուջերեն՝ բրի՛հի՞:

Էս հաղանա-վարսաղ է, Արուօինի սասձ:

Յարն այվանեն էլավ. նա՛յիր Աստըծուն,
 Աըրտումըս քու էշխով վերքիր մի՛ բանա,
 Յա՛ր, մուրվաթով էղի դուն,
 Զա՛լլաթ, ա՛րա գըթություն,
 Ողորմած, ա՛րթար էղի.
 Կարոտ իմ յիս քու սիրուն:
 Լիզուն քաղցըր է, մե նա՛յի պոռշնիրուն.
 Իմ նազանփ յարըն խաֆն չի դառնա:

Աըրտումըս խուր վերքիր բացից քու սերըն,
 Փիլթի պես էրվում ին սըրտիս խուցիրըն,
 Կա՛րթա իմ գըրաժնիրըն,
 Տեսնիմ քու շամամնիրըն,
 Հա՛մ կանանչ է, հա՛մ սիվ է
 Յարիս հաքած զարիրըն:
 Թեվուր Շիրինըն չըհասնե սարիրըն,
 Փահրադըն են սարը ճեղկիլ չի կանա:

Չուն բախտըն ինձ մատնից ամոթ ու խաղկին,
 Թո՛ղ արա, փի՛ր, ձեռով էրեսըս ծածկիմ,
 Կա՛րթա բախտըս իմ ճակտին,
 Բըլթո՛ւլ, վա՛յ տու իմ կյանքին,
 Նընգած էշխի ծովի մեչ,
 Հույսըտ դի քու թիակին:
 Ո՞ւմը պատմիմ, յիս ի՞նչ ասիմ իմ բախտին.
 Ցավըս շատ է, վո՛ւչ մեկըն չի հառկանա:

Աշղութինըն մե՛կ դամ ունի, մե՛կ չունի,
 Գընամ Չանգլու-փիրի գահըն համփուրիմ:
 Վարթն է տերըն բըլթուլի,
 Դոստն է կապել թալգուլին,

Վուր խոսկին բոց չըդիբչե,
 Փիրին էլ փիր պետկ կուլի:
 Ակոավն ինչքան էլ վուր գոռ տա ոտքերին,
 Կաքավի պես շորորալ չի կարենա:

Սա՛յաթ-Նովա, ա՛րի, վի՛կալ իմ նուրըն,
 Պահպանե քու նամուսն, աղաքն ու արըն,
 Սայաթ-Նովեն է փարըն,
 Չիմ ցույց տա իմ հունարըն,
 Ուղտի վըրա բարցեցի
 Իմ հազար ցավ ու դարըն:
 Թաք յիս ըլիմ Չանգլու-Փիրի նոքարըն.
 Գըլուխ գովանըն գովական չի դառնա:

Էս թեջնիս-բայաթին Արուսինի ասած է:

Միսկըս էն էր, վուր ասեցի՝ խըղձա յա՛ր,
 էշխի քաղաքն իս գըրավիլ, ի՞նչ գուգիս,
 Հա՛նե էշխի խանջալըն, ինձ խուցե, յա՛ր,
 Չինի խասս իս հաքիլ, գո՛գալ, — ասի յիս:

Սովն ինձ գըցից գոգալ յարի թաքաղին,
 Չեոխտ սազում է նամ տերիվ ու բաղիղ,
 Յարիս դըռանը կանչեցի դառնաղի.
 Դուրս էկավ յարն, ասաց՝ միզնից ի՞նչ գուգիս:

Էշխի նընգա իմ յարի քաղցըր լիզվից,
 Աղաչեցի, ասեցի՝ յա՛ր, խըղձա՛ ինձ,
 Պըրժեցրու ինձ բամբասանքի խոսկերից,
 Ռաղիփնիրուն պա՛տժե ու ազա՛տե միզ:

Ասաց նա ինձ՝ ունիմ իման ու իղրար,
 Ա՛ստուծ վըկա, չունիմ քիզմե ավել յար,
 Վի՛կաց, գընա՛, էլ մի՛ դարցի խելագար.
 Ջանըս կերվի էշխի ծովում, ի՞նչ գուգիս:

Տես հաքիլ է յարըն ալ, Սա՛յաթ-Նովա,
 Ի՞նչ իս կանգնիլ մունջ ու լալ, Սա՛յաթ-Նովա,
 Դե մի՛ոիր, էլ պետք չէ լալ, Սա՛յաթ-Նովա,
 Չուն էս դարդըն քիզ տանջողն է տըվիլ քիզ:

Էս Արուփինի ասած է. թեջիս:

Էս ի՞նչ լիղնուրթ էր, վուր նավում էր նըստած,
 Ծովի խորքում որոշեց գինըն լալի,
 Իննը ամիս մե խոսկ չասից արմացած,
 Չանգլին է, վուր լալին լիզու է տալի:

Արարիչ Տերըն Աթամին ստեղծեց,
 Կողըն քաշեց ու կողակից ստեղծեց,
 Մարքարեաց խոսկըն անգին ստեղծեց,
 Ծընեց Մարիամըն անարատ էն լալին:

Սիմըտ հատ-հատ կամ դաստեքով դուս հանի,
 Ի՞նչ չոր փետ էր՝ նըմանվեց կանանչ դալի,
 Աբրահամըն ապրեց վից հարուր տարի.
 Հյուրի խաթիր թըլպատից նա իր լալին:

Դարդ ու ցավըս շատ է, ասիլ չիմ կանա,
 Թեվուր ասիմ հարուրի կու մոտենա,
 Իմ ուզածըն նազու յարի մեչկըն ա.
 Նըրա ծոցում կու պըտոիմ ալ լալանիր:

Դարդըս ո՛վ կու քաշե, դամբն էլ չի հանի,
 Յաշիլ, գուզագ, ծերմակ խարա չի հաքնի,
 Սալաթ-Նովեն միոնելիս ա՛յս չի անի,
 Թաք յարըն գա, դագաղիս մոդ լաց ըլի:

Էս թեջնիսն Արուփինի ասած է. մալիսի 10-ին. քրոնիկոսի 446-ին (1758):

Փիլթեքըն դըրած էշխի ծըրաքի մեջ,
Կու վառվի փարվանեն էտ վառման շամում,
Սիրտըս խաշվիլ է էշխի կըրակի մեջ,
Խունի ջիգարիցըս արուն է քամում:

Ասլին իր յարեմեն դառիլ է դալի,
Ակոեքըն նըման ին յաղութ ու լալի,
Չիմ գիդի էս ցավըն վո'ր վերքն է տալի,
Էնդուր գիշեր-ցերեկ արցունք իմ թափում:

Է՛յ աղանե՛ր, տեսեք ի՛նչ դավի մեջ եմ,
Յա՛ր, վախլիմ շաքար լիզուտ, կաղա՛չեմ,
Յարի ձեռնեմեն չիմ գիդի ուր փախչեմ.
Կու թախկենամ յիս Հալաբում, յա Շամում:

Տե՛ս սարիըն ճերմակիլ ին, ի՛նչ ձուն է,
Չեոխ բըռնած թայգուլըն ի՛նչ սիրուն է,
Հընդու դալամի նըկարն ի՛նչ նախշուն է,
Մե կանանչ շուշա իս՝ սարքած Շիրագում:

Ինձ ավա՛տա, — երթում տըվի իմ յարին,
Փո՛րցիր սիրտըս, մի՛ ավատա դու չարին,
Սալաթ-Նովեն ասաց՝ յա՛ր, ինձ հիդ արի,
Թող կատաղին միր ուղիփնիրըն բազում:

Էս Արուֆինի ասած է. թեջիս:

Արարիչըն սըվթա մարթուն ըստիղծից,
Նուտըն կերան, ակամա միխկ գործեցին,
Միխկ գործեցին ու քըշվեցին դըրախտից,
Նըրանց պես էտ նուտըն շատիրն ուզեցին:

Ովոր ուզեց, գընաց, ցիխըն գըլորվեց,
Խալիլըն ծոմ պառեց, Տիրոչն ընթունեց,
Օրենք ըստիղծեցին հալոիրը միր մեծ,
Վիցըն տեսան Տերին, շատըն ցավ քաշին:

Յարվ քաշողին շարա է դըրգիլ Աստված,
Գուցե արունըն բաց թողնի նուրմեկանց,
Սիվն ու սիպտակն էլ է Տիրոչ ուղարկած,
Ուժով խփել, խոցել է նա Սատանին:

Սատանին նա խոցել է ու կապկըպել,
Դուս է քըշել ու մութ գընդանըն քանդել,
Աթամո՛րթի, արի կանչե՛ ո՛վ իմ Տե՛ր,
Ու քու միտկըն ուղղե դարգահըն վերին:

Վիրեն կըրակե հուր շողիր ին կախված,
Լուսնակի շովկ ունե, արիվ է բացված,
Դե եկ, Սա՛լաթ-Նովա, կանչե՛ ո՛վ Աստված,
Քիզ պես շատի համա փորիլ ին շիրիմ:

Էս դոդաղդեգմագ-գանջիրլամա է:

Շամս ու դամարըն յիրգընքում ին սագում.
Աշխարին ու մարթկանց լուս կու պարքիվեն,
Փա՛ռք Արարչին, բան ըստիդժող Աստըծու՛ն,
Շոռ մի՛ խառնե խոսկիտ, վարպետիտ հա՛րգե:

Տիրոջ կարքըն է, վուր շահըն հաքնե գար,
Գիշեր-ցերեկ էշխետ կերվին սար ու քար,
Բազեն կիչնե, բա՛ղ, քու գըլխին արա ծար,
Ով տըխուր է գիշերն էրազ կու տեսնե:

Հարփաժ չըլիս, փիրի ճամփից չըթեքվիս,
Նիտըտ ջարթվի, անիղըտ գուր չըձըքիս,
Պիտի ուրախ, եռ գալով մեդան մըտնիս.
Ու՛րախ էղի, դարդ ու ցավիտ շի՛շ քաշե:

Շախշախի պես բըլբուլն ուրախ ծեն կու տա,
Քաղաք տիղըն բալդուշըն չի դիմանա,
Խուփըն ծածկե, խոսկըտ դառիլ է շիլա,
Դիվըն փարդեն պատոխլով գործ չի անե:

Քաղցըր պըռունգնիրուտ հոսիլ է խաշխաշ,
Գինով լի շուշա իս, խըմիլ իմ մեքաշ,
Աա՛յաթ-Նովա, շին-ով ե՛րբե դուն մի բաշ,
Խոսկիտ եզըը Շիրազ-կարով գարթա՛րե:

Էս Արուֆինի ասած է. ավալ-ախըր:

Արի խո՛սե, հասկանո՛ւմ իս փարսեվար,
Անփիր մարթուն թո՛ղ, ուստի ծեղըն պա՛չե,
Փըլվաժ սիրտըն շի՛նե, փիրից փալըտ ա՛ռ,
Էս փուչ կինքում չուրի ծեքըն դուզ քա՛լլե:

Կարթա փեյն ու քափը, տառերն ամենան,
Փանդով մըտի էշխըն, դարցի մե ասլան,
Խե՛լոք էղի, մի՛ կորցրու ոչ մի բան,
Զգուշ կացի՛ էշխի ծովըն լանգ կոնե:

Փիլթեն էշխըն է, լիղը փիրն է աժիլ,
Մարող ծըրաքըս հուր-կըրակ է դարցիլ,
Փուչ աշխարքեն շատ աշուղ է անց կացիլ,
Փաիրադըն սար ձեխկից, ամա բախտ չուներ:

Մեշլումի պես փո՛ստ հաքի, դա՛րցի թալիփ,
Էշխի տունըս չավրես, ա՛սա մոփսալիփ,
Ըստամբոլ մինձ քաղաքին կոնին թարիփ,
Փաղիշաի թախտի մոտ Այա-Սոփն է:

Փիր-սո՛կթան, իմ անշուք բեյթին կըրա՛կ տու,
Թնավուր խոսկ ունիս ու ճարտար լիզու,
Աա՛յաթ-Նովա, սադափեն է սազըն քու,
Փիրըն խոսկըտ կատարյալ կու դարցընե:

Էս Արուֆինի ասած է. ավալ-ախըր: Մարտի 6-ին, քոնսկոնի 441-ին (1753):

Ինչրու բազեն չանհետանա յիրգընքեն,
 Բաղը չի մըտնի գոլ, չի անի դա՛-դա՛,
 Էնդու համա արին գուքա իմ աչկեն,
 Վուր չիմ գըթևում վերքիս համա մե ջարա:

Սիրտըս դադ կոնե՛ կըրծքիս տակ սեխմըված,
 Աչկըս փակ է՝ տարիներեն թուլացած,
 Չունքի ջուրըս ակունքեն է չուրացած,
 Գորդի նըման լիս միայն կու կըռկըռամ:

Ջարթնեցրո՛ւ ինձ, պառկած իմ Փահլուպի պես,
 Կրծքիս փա՛րվե, էշխեմեն հարփած իմ ես,
 Թաք մի անգամ իմ դոնեմեն մըտնիս ներս,
 Մեռնող սիրտըս նորածնի պես ձեն կու տա:

Յարիս նըստած տեղին ըլիմ լիս դուրբան,
 Շըշի վըրեն իմ լիրթըն կոնիմ բիրյան,
 Հընդու դալամքարին պետք չի նիշաստան,
 Դիմացկուն է, էլ փորցելու պետկ չըկա:

Ա՛փսուս, անցկացան իմ գոգալ տարիքըն,
 Արին-արցունքով ին աչկիրըս լիքըն,
 Բանդա Սա՛լաթ-Նովա, վո՛ւրն է քու միղքըն.
 Մազար քիզի համա էլ մե ներում կա՛:

Էս թեչնիսն Արուֆինի ասած է. գրված է մարտի 8-ին, քրոնիկոնի 446-ին (1758):

Տարին բուր մինակ դուն իս լուս տալի,
 Էնդուր կոսին՝ հըրաջքի նըման իս դուն,
 Ուրիշ է թաիր ու ոանգըն քու քարգառի,
 Վու՛ր մե լիրգրի զար ու զարնըջան իս դուն:

Շատ մարթկերանց կոնիս սարեսար, գո՛գալ,
 Շատի սիրտըն կու գըցիս ահաար, գո՛գալ,
 Թե հանդիբի քիզ մե լաղի լար, գո՛գալ,
 Կոսիս՝ թե մե արևուտ կախաղան իս դուն:

Նազանի յարին կու տեսնիս վաղ ծեքին,
 Յա՛ր, սագում է ալվան գոտին քու մեջքին,
 Արժանի չէ նաքազ մարթըն քու տեսքին,
 Ափվ ու սիպտակ խառնող [աննըման իս դուն]:

Թեվուր ուրիշ մարթկանց մասին խոսկ ասիս,
 Ինքըտ պիտի նամուս-արըն պառպանիս,
 Վուչինչ չի կանա սուր նիտըն անիլ քիզ.
 Վըրետ քաշած ասլանի մորթ ունիս դուն:

Սա՛լաթ-Նովա, վո՛ւչ քանդող իս, վո՛ւչ շի՛նող,
 Ցա՛ծըր խոսե, լալիրըն քիզ լըսին թող.
 Զու թիկունքեն չի անցնի նիտըն ծակող.
 Զիզի կաշվե փարով կու պաշտպանիս դուն:

Էս դողաղղեգմա-թեչնիս է. Արուֆինի ասած. մայիսի 10-ին, քրոնիկոնի 446-ին (1758):

Աջայիբ հաքնըվիւ ու զարթարվիլ իս,
 Մեչկիտ կապիլ իս մե գոտի աննըման,
 Աշխըրքին լուս կու տաս, սիրուն-գոգալ իս,
 Մահջամալըտ գանձ է դատիլ պատվական:

Շատըն լալի պես մինչի մուտ չին ապրի,
 Կու կանգնին Հալապում, Շամին չին հասնի,
 Մորեխըն վառ շամի շուրջըն չի թըռչի,
 Չունքի կու տեսնե խիղճ փարվանին բիրյան:

Թող օղորմի ինձ, թող ըսպասե յարըն,
 Թող պահպանի նա իր ադաբն ու արըն,
 Թող բաղմանչին հսկե իր բաղի բարըն,
 Վուր բաղչեն չըմըտնի մե անսիրտ իսան:

Յիփոր նազլու յարըն գընա դիվանի,
 Հեր ու վուրթի գուլան, մերըն սուբ կանի,
 Մահջամալըտ մարթու՝ խիլքըն կու տանի,
 Ոտաբաց ման գուբա Փախլուլի նըման:

Աջայիբ նաղշուն իս, պա՛հե նաղշըն քու,
 Պըրոշըտ շաքար է, անուշ մեղր իս դու,
 Գերեզմանըն փո՛րիք էս Սայաթ-Նովու,
 Ինձ վըրա թող բացվին վարթիրըն ալվան:

Էս թեչնիսն Արուֆինի ասած է:

Արարիչըն զորութենով արից իր գործըն, նազա՛նի,
 Տարավ, դըրախտում հաստատից մարթ-արարածին, նազա՛նի,
 Նըրա կողեմեն դուս քաշից խորհըրդատու կին, նազա՛նի,
 Դիվըն օց դառավ, շանց տըվեց իր ակըռքնիրըն, նազա՛նի,
 Տիրոջ պատվիրքըն մոռացան ու անիթվեցին, նազա՛նի:

Անիթվեց կինը՝ Յիվան,
 Նընգավ ծոցը գիշիրվան,
 Իրան հանձնեց չար դիվին,
 Դառավ Սատանի ծառան:

Ու նորից էն չար Սատանեն մարթկանց սըրտիրըն պըղտորեց,
 Յիփոր խաթեն անցավ, Տերըն Նոյին սարեն իչեցըրեց,
 Զըրիդիդ կու գա աշխըրքին՝ իր ձենը նա հընչեցրեց,
 Արթարներուն ազատ թողից, աշխըրքի միխկիրըն ջընջեց,
 Նորեն ձեն տըվեց՝ էլ միխկիր թող մարթիկ չանին, նազա՛նի:

Մարթիկ էին միղսական
 Տիրոջ պատիժն ըստացան,
 Պայման կապեց Աստուծըն,
 Նըշան տըվից ծիածան:

Սիվ օխչըրին շինից ճերմակ ու հաց ուզից իրիք անգամ,
 Զառասուն օր սոված մընաց՝ ըսպասեց, վուր դոնաղըն գա,
 Դիվըն չուրս կողմըն մուխ արից, խանգարիլ էր ուզում էնքան,
 Ղոնաղն էկավ Խալիլի մող, ուզեց ինքը նըրա մանկան,
 Սառայի հիդ գըրուց արից ու որոշեցին, նազա՛նի:

Որոշում արին սըրտանց,
 Սըպանիլ վուրթուն իրանց,
 Ազրայիլըն լիրգընքեն
 Օխչըրին տըվից նըշանց:

Էն գըլխեն Տեր-Արարիչըն մարթկանց համա մահ է դըրգել,
 Արի հա՛րց տու, դիվանա սի՛րտ, աշխըրքում ո՛վ է մընացել,

Ո՛վ է մընացել աշխըրքում, յիփոր մահվան չանգն է հընչել,
Կոսին, թե Սկանդար-Ջուղարըն ծովեմեն խարջ է վերցըրել,
Պըտուտ է էկել չուրս լանը, տիրել աշխըրքին, նագա՛նփ:

Աշխըրքի տերը դառավ,
Մահըն էկավ ու տարավ,
Վուր իր ծիու հիդ գընա,
Մահից իրավունք առավ:

Կա՛նչե Տիրոջըն օքնության, փա՛ռք տու էն արթար յիրգընքին,
Պիտիս տանջի քու մարմինը, վուր լավ պահպանիս քու հոքին,
Էն կինքում շատ հարցընող կա, հոքիտ կու դընին կըշեռքին,
Դուն էլ ա՛յրի, Սա՛լաթ-Նովա, էլ մի՛ մընա ծովի լանգին,
Յիփոր վիրջին փողըն հընչե, սարիթ կու հալչին, նագա՛նփ:

Սար ու քար քուկ կու դառնա,
Դիվըն Դուլդուկ կու դառնա,
Միղավուրըն վա՛յ կոնե,
Սուրփ հոքին գուկ կու դառնա:

Մուխամմազ-բալաթի-դոդադեզմա. էսպես Արուֆինի ասած. լավն է. ապրիլի 1-ին, քրո-
սիկոնի 442-ին (1754):

109

Էնդու համա գըլխիս չիմ տալի, խիվ սի՛րտ,
Վուր բափա չըմընաց, էլ ո՛ւմ միդ դընես,
Շատ-շատիրըն գըլխի չընգան մինչև վիրջ,
Իզն ու թոզն էլ չըկա, անցան աշխարես:

Լավ աշուղըն անգիր կոսե երք ու խաղ,
Ի՛նչ քաղաք է՛ չուրս լանն ունե հազար թաղ,
Յիրգընքի դիղն էլ ինձ չի օքնե, ա՛վաղ,
Վո՛ւչ իմ խուցըն կու բուժե, վո՛ւչ էլ յարես:

Սուտասանն ու կընիկըն թեթև կուլին,
Կընիկըն շուտ կու ծերացնե իգիթին,
Ամեն գործում անպակաս է չար դարին.
Յիս էլ սարը կու ճեխկիմ Փահրադի պես:

Թեվուր գոռոզ, գըլուխգովան մարթ է նա.
Գուգե դադա ըլի, ինձ չի հասկանա,
Թե անգետ է, իմաստըն վո՛ւնց իմանա.
Վո՛ւչ Լեյլու Մեջլում իմ, վո՛ւչ էլ յար եմ ես:

Կարթացողնիրըն գըրաժըս կիմանան,
Հանցագործ իմ, թաթախված մեջըն արյան,
Սա՛լաթ-Նովա, մե աշկիրտ իս բանդիվան,
Վո՛ւչ ոռփայի-քառյակ, վո՛ւչ էլ քեյթ գիդես:

Էս լավ թեջնիս է:

Ասծուց մե շող իչավ սարին ու քարին,
Չըվառվեցին էն անտառնիրըն. ինչի՞,
Տերըն Մովսեսին օրենքնիր թելադրից.
Չենթարկվեցին սիվերեսնիրըն. ինչի՞:

Սարն ու քարըն հայր Աթամի ջուրաթն է,
Էն շողըն էլ մինձ Հիսուսի ղըվաթն է,
Անտառըն էլ կույս Մարիամի սուրաթն է,
Չին հավատա չիմացողնիրըն. ինչի՞:

Գըրած է սա ու հայտնի է սուրփ գըրքից,
Սարում Մովսեսըն պըղընձեն օց սարքից,
Չախ կողմեն աչ խաչի նըշանըն կընքից.
Չին հասկանա անհավատնիրըն. ինչի՞:

Միղավուրըն ինչի՞ գըլխին վայ չի տա,
Արյան մեչ էլ արթարին արատ չըկա,
Ովոր Հիսուս Աստըձուն չի հավատա,
Լիզուն լալկվի. նա ամոթ չունի. ինչի՞:

Ավիտարանում մարքարիտ խոսկիր ին,
Էնդու համա իմ գըլուխըս կորցըրի,
Սայաթ-Նովեն Չանգու-փիրիցն է խըմի.
Էնդուր վեջըն չէ վուչ մե քանըն. ինչի՞:

Եսպես Քրիստոսին աստված ծանաչելու մասին վարսաղ է Արուֆինի ասած. հունիսի
10-ին, քրոնիկոնի 446-ին (1758):

Աշխարն ո՞ւմն է մընացիլ, ո՞ւմ կու մընա,
Ո՞ւր է Չանգի-փիրի տըված ադաբըն,
Ո՞ւր է փիր-ուստադըն, ո՞ւր է փիրգադեն,
Ո՞ւր է մարթկանց միչի էն ազնիվ կապըն:

Ո՞ւր է քաջըն, վուր Միպտակ դիվին սպանեց,
Ո՞ւր է մարթարեն, վուր սուրփ գիրըն շարեց,
Ո՞ւր է նա, վուր գութանով ծովըն վարեց,
Տասներկու իմամի թագն ու պարծանքըն:

Ո՞ւր է Ռուստոմըն, ո՞ւր է գորքը նորա,
Ո՞ւր է ուշ ծին, վուր թըղցընում էր նըրան,
Ո՞ւր են յարիրն ու աշուղնիրն իսկական,
Ո՞ւր է Շիրինն ու սար ճեղկող Փահրադըն:

Ու՞ր է էն գըրուցըն, ու՞ր է էն հայան,
Ու՞ր է արթար դադաստան ու հըրաման,
.....
Ո՞ւր է էն սարվանըն, ո՞ւր է էն արըն:

Ո՞ւր է էն խալիփըն, մինձ տերըն ո՞ւր է,
Վուր կառուցեց քոչկ-սարայնիրըն, ո՞ւր է,
Սահիբ-դիրան արքա նադիրըն ո՞ւր է,
Ո՞ւր է, Սայաթ-Նովա, Ասծուն նայողըն:

Եսպես վարսաղ, Արուֆինի հրամայած (')

112

Խիվ սի՛րտ, շիկացած խարանով իս փորցվել,
Հայա-նամուսով, ադաբ-արով խո՛սի,
Էս աշղութիւնըն քիզի դարդ է դարցել,
Բադի պես լող տու, արաբերեն խո՛սի:

Էս թելիս Արութիւնի ասած է:

113

Այվանեն իչնող յա՛ր, նա՛իր դարբասին,
Ղուն դարիբ սիրող իս, յիս՛ դարիբ ղոնաղ,
Քու էշխեն հիվանդ իմ, քրտինքս է հոսում,
Փա՛ռք Ասծու, վուր յիս քի տեսա սափ ու սաղ:

Էս Արութիւնի ասած է. յարանա:

114

Ղեմքըն սիյատակ փարդով ծածկող Տերն ա՛րթար
Կու ողորմա՛ աշխըրքին, կու գըռգըռա.
Սուր կեծակով կու խըփե Սատանին չար,
Աընունդ կու տա՛ անծրիվըն կու չըռչըռա:

Էս ավալ-ախըր է. Արութիւնի ասած է:

115

Տերն իր գորութենով ըստեղծից մարթուն,
Ըստեղծից լույս, Աթամին լույս, կինը լույս,
Սիվ Սատանեն էն օցի ծիվն ընթունից,
Կերցըրեց նուտ, պըտուղըն նուտ, հատըն նուտ:

Էս Արութիւնի ասած է. հաղանա-ուլլամա:

116

Անգած մի՛ կալ անփորցին ու անգետին,
Գիտելիքըն չունքի ըլնում է ջաբրով,
Թե գուզիս, վուր հայտնի ըլնիս աշխըրքին,
Ի՛մաց կաց, վուր լավըն ըլնում է աբրով:

Էս Արութիւնի ասած է. օգութլամա-յարանա:

117

Արթար Տերըն կարքի բերից աշխարքըն,
Ագրալիլըն վիրեն գըլորից դիվին,
ազատվից հոքին,
Արթար հոքիկիրըն ընգան դըրախտըն,
Տես վո՛ւնց հաստատ մընաց Խալիլն իր ուխտին,
դիմացավ ծոմին:

Էս Արութիւնի ասած է. ով որ կարգա, օղորմի ասի: Էս ովսեգ-դողաղեգմա է. Արութիւնի ասած է:

1 (118)

Նազլու յարից խաբար էկավ, թե «Էլ չիմ սիրի», կոսե.
«Աչկը լալով մողըս էլ գա, արտսունքին տեր չիմ», կոսե:
«Թաքուն պահած սըրտիս սիրըն չավ է արել աշխարին՝
Էլ չիմ հիշի, էլ չիմ խըղճա, թող գընա կորչի», կոսե:

Ունքիր ունե լարած անիդ, թերթերովըն մե-մե նիտ,
Հիռու տիղըն սեյր է անում, մող չէ գալիս ինձ մե հիդ.
Է՛լ աղանիր, դարդ իմա՛ցող, էս ջա՛նանին մե մըտիկ,
Աստծու բարովըն տալիս էլ՝ «Դրան էլ կարոտ չիմ», կոսե:

Սիրուց գըծված բըլբուլի պես, դոշիս խուցիր շարած է.
Էս աշխարի գոգալներու սիրտըն կոսիս քարած է.
Թե իմանաք, Սայաթ-Նովեն էշխեն էրած, կորած է.
Աղաչեցի, թե խըղճի գա՛ «Չէ՛, ու ծանոթ չիմ», կոսե:

2 (119)

Դա՛դ քու ձեռին, ա՛յ անխիղճ փա՛րի,
Աջաբ դուն չի՛ս հուրյան-բիրյան անողըն.
Թաքուն լիս մաշվում իմ էս ահուզարից,
Աջաբ դուն չի՛ս սիրըս բայան անողըն:

Իմ վաթանից, ժողովուրթից զըրգեցիր,
Ճամփես հիռու, օտար յիրգիր զըցեցիր,
Հասակըս ճըմբբեցիր, մեչկըս ճըկեցիր,
Աջաբ դուն չի՛ս բոյըս քաման անողըն:

Մեջլումի պես ա՛խ իմ քաշում չոլիրում,
Փահրադի պես դաստան էլա խաղիրում,
Սայաթ-Նովուն չոր-անապատ տեղիրում,
Դուն չի՛ս, աջաբ, խիղճ փերիշան անողըն:

3 (120)

Փորցված վարպետներու մող մե ծառա իմ,
Խիղճ ու դեմեր մարթկանց հարգողներից իմ.
Թեվոր խալխին հասնե՝ կատարյալ իմ լիս.
Սովորողին ուսում տըվողներից իմ:

Իզիթ մարթըն խոսկըն էրեսին կոսե.
Էշխի ծովըն մըտնողըն խոսր կու սուզվե.
Դարդըս շատ է՝ մինչ հարուրի կու հասնե՝
Սիրտըս կոտրած, կինքըս զոհողներից իմ:

Միրք առնելուս դըրուստ դադըն ճանանչիր.
Անգին քարի դըրուստ հատըն ճանանչիր.
Սա՛լաթ-Նովա, փիր-ուստադըն ճանանչիր.
Խըրատ տըվող-ուշկի բերողներից իմ:

Թեշնիս

4 (121)

Էշխի գերի իմ դառի լիս մե նովջիվանի սիրու,
Խումար աչկով, նիտ թարթիչով, ունքըն քամանի սիրու.
Բըլբուլի պես փախս իմ տըվի մե գուլխանդանի սիրու,
Դոշը մարմար, բոլով չինար, ծոցըն գուլշանի սիրու:

Խաչըս ամոթի է փոխվիլ՝ փահմըս կորած սար իմ լիս,
Յարիմեն էս մուռը քաշած, նամուս, դելրաթ, ար իմ լիս.
Թուջար դառա, ցավ դադեցի՝ անփուղ խըրիդդար իմ լիս,
Դարդ ու ցավին ընգիր դառա ափաթ-դովրանի սիրու:

Էս վըրաց թավադներու մեչ ջիվան կինքըս մաշեցի.
Էս սիվասիրտ լարի ձեռին արուն-արտսունք թափեցի.
Անարկվածի նըշան ճակտիս, խալխի նամուս քաշեցի,
Սալաթ-Նովեն իմ բանաստեղծ՝ ոահմի-ջանանի սիրու:

5 (122)

Գիշեր-ցերեկ ա՛խ իմ քաշում խղճալի,
Ով կու տեսնե, կոսե՛ սա ի՛նչ գա՛լիլ է.
Չիմացողնիրըն վա՛շ կոնին ինձ ամա.
Չին ասի, թե մե գոզալով մայիլ է:

Պաղատեցի, անգաճ չարեց իմ խոսքին,
Ասի՛ ա՛փսուս իմ, վիրչ մի՛ տա իմ կինքին,
Մե հըրիշտակ եկավ առնի իմ հոքին.
Աչկով-ունքով Գաբրիել, Միքայիլ է:

Յիս բախչեքի սիրահար իմ նովջիվան,
Ղաստ է անում ինձ էտ յաղին անիման...
Սայաթ-Նովան, յա՛ր, քու ղուլն է հավիտյան,
Ինչ էլ ասիս, նա քիզ հավան-ղայիլ է:

6 (123)

Յադին գաղտնիք չասիս, հի՛ոու նամարդեն,
Մե օր շառ-փորցանքի մեչ կու գըցին քիզ,
Թեվուր աչկ չըղընիս ուրիշի մալին,
Քոշկ ու սարայնիրըն կու պարքիվին քիզ:

Առավոտ, իրիգուն փառք տու անդաթար,
Ինչքան էլ բանցրանաս, էլի նա՛յե վար,
Յիրգինքըն քու հերն է, հողըն է քիզ մայր,
Ցած կիջնե քիզի մոդ, նա կու գըրկե քիզ:

Կապիրըտ մի՛ կըտրե հիդ ազնիվ մարթու,
Էդնեն խոսողին շատ մի՛ լըսե դու,
Հանգիստ քընած օցի պոչըն մի՛ կոխ տու,
Հանգարթ շուտ գուքա նա ու կու կըծի քիզ:

Շատ հարգանք ու պատիվ արա ծերերին,
Օղորմութին արա խիղճ նաչարներին,
Լավ ծառա՛յե, օ՛քտե դարիբ-հյուրերին.
Արած լավութիւնըտ է՛լ կու գըթնի քիզ:

Տիրոջն էլ մոռանաս, հարամըն չուգիս,
Գընա դուզ ծամփովըն, վուր չըմուրովիս,
Սա՛յաթ-Նովա, շառին գուր չըխառնըվիս.
Թե չէ, ինչ վուր անիս, էն էլ կոնին քիզ:

7 (124)

Աչկիրըտ օսկե փիալա,
Թամըտ ոեհանի նըման է,
Էրեսիտ լալ խաթու խալի
Ռանգըն արունի նըման է:

Վիզըտ սուջա, մարմար աղչա,
Շամամիտ թուփըն է թաղչա,
Ծոցըտ է բեհիշտի բաղչա,
Ռոշըտ գուլչանի նըման է:

Ղուլի պես դըռնումըտ պահիր,
Էշխեմետ դառիլ իմ շահիր,
Ակըռքնիրըտ լալ-ջավահիր,
Պոռշըտ բալչանի նըման է:

Բույըտ նըման սալբու ծառի,
Թամըտ նըման գուլասարի,
Սալաթ-Նովուն դուլ իս արի.
Նա քու մեհմանի նըման է:

Աբ-աբ— ջուր, ջուր (արցունք իմաստով)
Աբով— պատճառով
Ադաբ— համեստություն, բարեկրթություն
Ադալաթ— արդարություն, արդարադատություն. արդար
Ազա— տանջանք, չարչարանք
Ազալ— հավիտենություն, մշտնջենություն
Ազար— հիվանդություն, նեղություն
Աթամի զաթ— աղամորդի
Աթաշ— կրակ
Ալ անիլ— կարմիր ներկել
Ալալ— փոքրիկ գիշատիչ թռչուն
Ալամ— աշխարհ, տիեզերք. դրոշ
Ալթմիշլուլ— թուրք. հին արձաթ դրամ
Ալիփլամա— այբբենաշար (ոտանավորի տեսակ)
Ալշադ— ստոր, անարգ
Ախրաթ— հանդերձյալ կյանք
Ականաթ— թակարդ
Ահվալ— դրություն, վիճակ
Ադբուրե— եղբորից
Ադերումեն— աղաներից (տերերից)
Աղչա— սպիտակ
Ամալ— նպատակ, փափագ, ձգտում
Ամբարչա— պարանոցի զարդ
Այար— եթե
Այիբբիմ— այբուբեն
Այիբ— այբ
Այնաբանդ— հայելազարդ, հայելապատ
Անբան— անխոս, անառարկելի. չբանեցրած
Անգալ— անազնիվ, ստոր, բանասարկու
Անդ— երդում
Անդազա— առած, ասացվածք. շահանդազ— շահական խոսք
Անգարնիշ— առանց ոսկե նիշի
Անիդ— աղեղ
Անիման— անհավատ
Անխարջ— առանց ծախսի
Անհնանալու— չինացող, չմաշվող
Անձնեն— անձից, մարդու միջից
Անդամ— հոգս չունեցող, անվիշտ
Անդալիդ— առանց նավակի

Անմաս անիլ— առանց հաղորդության, անօրեն սպանել
 Անփիր— փիր-ուսուցիչ չունեցող, անկիրթ
 Անքանար— ափից հեռու, անափ
 Աջալ— օրհաս, մահ
 Աջայիբ— զարմանալի, հրաշալի, անման
 Աջիգ— անզոր, թույլ, անօգնական
 Առաչ— նախ, սկզբում
 Ասըլ— ծագում, հիմք. բարեկիրթ, ազնիվ
 Ասըլզադա— ազնվացեղ, քաջատոհմիկ
 Ասմավուր— Հայսմավուրք. համաքրիստոնեական և ազգային սրբերի վարք-կենսագրություններ պարունակող եկեղեցական-ծիսական ժողովածու
 Ավազ— երգ, ծայն, մեղեդի
 Ավալ— նախ, նախ և առաջ
 Ավարա անիլ— անգործության մատնել, թափառաշրջիկ դարձնել
 Ավչի— որսորդ
 Ավսան— հմայական աղոթք կամ երգ՝ օձերին անվտանգ բռնելու համար
 Ար— ամոթ, ինքնասիրություն
 Արայիշ— հարդարելով կտրելը
 Արբաբ— տիրակալ, բռնակալ, տանջող
 Արզ— խնդրանք, աղերսագիր: Արզ անիլ— խնդրել, աղերսանքով հայտնել
 Արզու— փափագ, կարոտ
 Արզուհալ— դիմում, խնդրագիր
 Արիվակալ— արև առած. արևատեր
 Արղալի— վայրի ոչխար
 Ափաթ-դովրան— ժամանակի պատուհաս, սրտակեր գեղուհի

Բաբ անիլ— համեմատել
 Բադա— անտեղի կորուստ
 Բազա— բազե
 Բաթման— կշռաչափ՝ մոտ կես փուլ
 Բաժ— մաքս. մաքսատուն
 Բալշան— մեղրի խորիսխ
 Բահար— գարուն
 Բաղաթ— այգեստան
 Բայան անիլ— հայտնի դարձնել, հրապարակել. բացատրել
 Բանգ— հաշիշ, թմրադեղ
 Բանդ անիլ— կապել, կաշկանդել
 Բանդա— ստրուկ, գերի
 Բանդաղուլ— շղթայված ստրուկ
 Բանդիվան— անտեր, անծարակ
 Բանդիվար— կապված. սիրահարված
 Բանք— խոսք, ասույթ, ասացվածք
 Բաշտան— գլխից, սկզբից
 Բասան— բռնող, գերող
 Բավթա— հագուստի երիգ
 Բարա— խոպոպ
 Բարգ— բարկ, վառ, թեժ
 Բարիթավուր— արևելյան քնարերգության մեջ երկարաշունչ բանաստեղծության տեսակ (արաբ. բահրիթավիլ—ալիքաձև)
 Բարիվակալ— բարև ընդունող, բարև առնող

Բափա— հավատարմություն, խոստումի պահպանում
 Բեիդար— ուխտագանգ, երդմագանգ
 Բեինսափ— անգույթ, անխիղճ
 Բեյլու— հայտնի, նշանավոր: Բեյլու շահ-անդագ— նշանավոր շահական խոսք
 Բեիիշտ— դրախտ
 Բեչ— պատանի, տղա, ծառա
 Բեքար— անգործ, անբան
 Բեքարա— անօգուտ, անպետք, անորակ
 Բըխով— երկաթե կապանք կողպեքով
 Բիրյան անիլ— խորովել
 Բիամ գալ— աճել, ծագել, գլուխ գալ
 Բոզա— թունդ խմիչք կորեկից
 Բոլրվիլ— բոլորածն դառնալ, կորանալ
 Բրուլ— բլուրեղ, բլուրեղապակե աման
 Բրոյի-բրոյի— շարան-շարան
 Բութա— 1. սիրած. կուռք: 2. Հրակալուն աման՝ ոսկի հալելու համար

Գալ անիլ— մեռնողին այցելել, գուցե և՛ գալ (արաբ. ողբ, կոծ) անել
 Գայբ ու ջանան— սիրտ ու հոգի, հոգյակ
 Գամ— անգամ, մեկ անգամ
 Գարդան— պարանոց, վիզ
 Գարդիշ— պտույտ, զբոսանք: Գարդիշ տալ— զբոսնել
 Գափ— զվարճախոսություն, ծաղրախոսություն
 Գեթ— վնաս, հանցանք
 Գեմի— նավ
 Գիմխա— գոտու տեսակ (")
 Գոլի-գոլի— մանկական խաղ (թավալգոլի)
 Գուլ— վարդ, ծաղիկ
 Գուլաբ— վարդաջուր
 Գուլաբաթին— ոսկեթել
 Գուլաբդան— վարդաջրի սովակ
 Գուլբաղ— վարդաստան, ծաղկանոց
 Գուլգավագ— կատակ, զվարճախոսություն
 Գուլիչ— մեխի գլուխ
 Գուլխանդան— վարդածափտ, ժպտուն վարդ
 Գուլիանգ— վարդաձև
 Գուլշան— վարդաստան
 Գուլսար— դեղին վարդ
 Գուման— ենթադրություն. նման, նմանություն: Գուման ածիլ— նմանեցնել
 Գունդա— ներկանյութ

Դաբանգ— դիվահար, խելագար
 Դադա— մեծ վարպետ, իմաստուն
 Դաթ— ցածր
 Դալ— ծլուղ. առաջին կաթ
 Դամ— 1. ուրախ ժամանց, զվարճություն: Դամ անիլ— ուրախանալ, ուրախ ժամանակ անցկաց-
 նել: 2. Ցանց, որոգայթ, դամբ: Դամ անիլ— ցանցի, որոգայթի մեջ գցել: 3. Դամ քա-
 շիլ— պղնձե ամանի վրա կրակ շարել, որպեսզի խուփի տակ հավաքված ջուրը նորից
 գոլորշիանա և թծվի փլավի մեջ
 Դամաղ— քիմք. փխբ. տրամադրություն, ոգևորություն
 Դաման — փեշ, քղանցք
 Դանա— մոգի

Դանգ— շատ փոքր կշռաչափ (քառորդ մսխալ) . **փխբ.** չնչին, փոքրագույն մաս
Դաստ— ձեռք
Դաստա— փունջ, կապույճ
Դաստամազ— մազափունջ, հյուսք
Դաստան— պոեմ, վեպ, գրույց, մրցավեճ, մրցասպարեզ
Դաստուր— վայել, պատշաճ
Դավ տալ— դավադրել, դեմ դուրս գալ
Դավա— դեղ, ծար, միջոց
Դավրան (դովրան)— ժամանակ, ժամանակաշրջան, իշխանություն, բախտ
Դար— 1. դժվարություն, նեղություն, տառապանք: 2. Ղեղ, ծար: 3. Վիճակ, դրություն:
 4. Կախաղան
Դարայի— թանկարժեք կտորի տեսակ
Դարգահ— բարձր դուռ, պալատ, երկնային գահ
Դիար— երկիր, կողմ, վայր
Դիբա— դիպակ, մետաքսե գործվածք
Դիվան— դատ, դատաստան
Դինսըզ— անհավատ
Դոզրու— ծմարիտ, իսկական
Դոշամա— հատակ
Դովա— աղոթք, աղերսանք
Դովրան— տես՝ դավրան
Դուգուն— 1. ուռուցք. չբացված վերք: 2. Խարան, դրոշմվածք՝ շիկացած երկաթով, վերքի վրա
Դուզան— ներդաշնակություն
Դունյա— աշխարհ
Դուռ (դյուրր)— մարգարիտ

Եղազլամա— աշուղական խաղի տեսակ. բառացի՝ քարշակաձև
Ելքան— նավի առագաստ
Ենգիդունիա— սպիտակ բլազ, ամրիկա

Զադ— առարկա, բան
Զաթ— զավակ, ցեղ
Զախ— վերք: **Զախ անիլ**— խոցել, վիրավորել
Զահար (զահր)— թույն, ժահր
Զահմար— սառնամանիք
Զաման— ժամանակ
Զայ— վնասված, խանգարված, փչացած: **Զայ (ի) անիլ**— փչացնել, բաժանել, քանդել
Զայաթ— կորուստ, կորցրած
Զայան (զիան)— կորուստ, վնաս
Զայանին— գալ (քաղցր) Աննային
Զայիլ— թշվառ
Զանգին— հարուստ
Զանջափիլ— կոճղապղպեղի (իմբիր) մշակված արմատը
Զավալ— դժբախտություն, վնաս
Զառ— խաղի տեսակ
Զար— 1. ողբ, լաց: 2. Ոսկի: 3. Ոսկեթել գործվածք
Զարա— ծովային ծաղիկ
Զարդ— դեղին: **Զարդ անիլ**— դեղնացնել, խունացնել, մաշել
Զարու— ոսկեհյուս գործվածք
Զարնիշ, զարնշան— ոսկենիշ, ոսկեգարդ, փխբ. գեղեցիկ, շքեղ
Զարնիշանչի— ոսկեկար կտորներ նախշող

Զարուր— կարիք, փափագ
Զափանգ— քրքում, շաֆրան բույսից ստացվող համեմունք
Զըմրուք— գմրուխտ
Զինախթ— ծնոտի փոսիկ
Զինջիրլամա— շարակապ, պատասխանի (աշուղական խաղի տեսակ)
Զիրանդազ— փոքրիկ գորգ
Զոդ— խնջույք, խրախճանք, զվարճություն
Զուլումաթ— գեհեն, խավար
Զուլփ— խոպոպիկներ, գանգուրներ
Զուրիաթ— զարմ, սերունդ

Էլ, էլեր— ցեղ, ժողովուրդ, երկիր. օտար վայր
Էշխ— սեր, ոգեշնչում: **Էշխի ընգնիլ**— սիրել, ոգևորվել
Էսանց— սրանից բացի, սրանից ավելի
Էրիտ— տվեց
Էրկաթ— քամանչայի երկաթե հենակը՝ պոչուկը

Թաբիբ— բժիշկ
Թալիշ— կովկասա-իրանական ցեղ. փխբ. անհավատ
Թալիփ— ուսանող, փնտրող
Թահր (թահար)— կերպ, կերպարանք, տեսակ, տեսք
Թաղ— պատուհան. թաղամաս
Թաղա— գետնատարած բույսի ճյուղերը և նրա թուփը
Թաղաթ— ուժ, թափ
Թաղչա— 1. պատի մեջ փորված դարակ: 2. Թաղար
Թանխա— դրամով կամ բնամթերքով հատուցում, ապրանք
Թաջ— թագ
Թասլիբ— աշուղական ոտանավորի տեսակ. կարճ տողերով և կրկնակ-կրկներգերով
Թասլիբ-մուխալիփ— աշուղական բարդ ոտանավորի տեսակ՝ մուխամազի և թասլիբի միակ-
 ցումով
Թավ— պատշաճ, հարմար
Թար— թարմ, կանաչ, նոր
Թարագ— կշեռք
Թարգանալ— հեռանալ, բաժանվել
Թարիփ— գովք, մեծարանք, գովերգ
Թափշուր անիլ— հանձնարարել, վատահել, պատվիրել
Թաքավուր— 1. միավոր, 2. մեկ օր (թաք ավուր), 3. թե որ գա (թա գա վուր), 4. թագավոր
Թեջնիս— բառախաղով կազմված աշուղական ոտանավոր
Թիլ— թել
Թիլա— ոսկի, ոսկեջրած
Թիղ— նետի սուր ծայրը, սլաք
Թիմաջ— սեկ (այժի մշակված ու ներկված կաշի)
Թիր— նետ
Թիրման շալ— ձեռագործ թանկագին շալ
Թյուրքի— որոշակի կառուցվածք ունեցող աշուղական ոտանավոր
Թուլա— կտավը սպիտակեցնող սողայաջուր
Թովուզ— սիրամարգ
Թոփ— գնդաձև, ամփոփ
Թուփի դուշ— թուփակ
Թուլլի— թող որ, թեկուզ
Թուշար— առևտրական
Թուրա-թուրա— տեսակ-տեսակ. փունջ-փունջ

Թուրու— տեսակ. զանազան
Ժին ու ժանգ— ջմահածություն, կամակորություն
Ժուտ գալ— ման գալ

Իլահի— աստվածային. կրոնական բանաստեղծություն
Իլթիմազ— խնդրանք, աղաչանք
Իխտիլաթ— զրույց, ժամանց
Իղբալ— բարեբախտություն, հաջողություն
Իղրար— խոստում, հաստատում: **Իղրարով**— հաստատուն, խոստման տեր
Իման— հավատ, համոզմունք: **Իղրար-իման**— երդումով հաստատված խոստում
Ինթիզար— կարոտով սպասում
Ինքար— ժխտում, ուրացում, հրաժարում
Իջարա— հասույթ, կապալ. վարձ, վճար

Լալ— 1. թանկագին քար, սուտակ, ռուբին: 2. Համր: **Լալ անիլ**— 1. համրացնել, լոնցնել:

2. Լացացնել, լաց լինել
Լամ— արաբական լ տառի անունը
Լամաքան— տեղ չունեցող, մշտական վայրից զուրկ
Լամզ— հաճելի խոսվածք
Լիբաս— վերնահագուստ
Լույա-փարա— շաքարեղենի տեսակ
Լուսնի ասղ— Լուսաստղ, Արուսյակ

Խաբար— լուր, տեղեկություն
Խաբարդար— տեղյակ, իրազեկ
Խաղանգ— աղեղ (նետ ու աղեղ)
Խազ— տանջանք, պատիժ
Խաթ— շուրթերի աղվամազ, գեղագիծ
Խաթաբանդ— նախշազարդ սրահ
Խաթրու— համար, պատճառով
Խաթուխալ— գեղեցիկ դիմագիծ
Խաթրջամ— վստահ, ապահով: **Խաթրջամ անիլ**— հուսադրել, վստահություն ներշնչել
Խալաթ— դերձակ
Խալիս— ուխտագանց, խարդախ
Խան— 1. երբեմն, մերթ: 2. Իշխան (պարսկ.)
Խանա— ոտանավորի տուն, հատված
Խան աջալ— իշխան օրհաս (անպարտելի մահ)
Խաստա— հիվանդ, տկար
Խար— 1. վարդի փուշ: 2. Վարդի վնասատու միջատ: 3. **Խար անիլ**— անարգել, նվաստացնել
Խարաբ անիլ— փչացնել, ավերել
Խարաթ— ատաղձագործի, խառատի գործիք
Խարթ— բիծ, կնճիռ
Խափանգ— լուսամուտների եղեգնյա ծածկոց
Խափով— խաբելով, խաբկանքով
Խերած— շահված, օգուտ տված
Խիալ— միտք, մտածմունք, պատկերացում
Խիրիդար— գնորդ, առևտրական
Խջալաթ— ամոթանք
Խոնթկար— թագավոր
Խույթ— բուժիչ քար (հակաթույն)
Խուղ— հող
Խումար— կատակախոս, երգիծախոս, զվարճաբան

Խունի— արյունոտ: **Խունի ջիգար**— արյունոտ, վիրավոր սիրտ
Կան— երևաթե օղ, որ անց են կացրել հանցագործների պարանոցին
Կավի— մազերի հյուսք, խոպոպիկ այտերի շուրջը
Կարկաժ— դդումե անոթ
Կիրմիզ— կարմիր, որդան կարմիր
Կլապիտոն— մետաքսաթելի վրա հյուսված արծաթաթել
Կրկալ— անասունների վզի օղակ

Հադա տալ— սպաննալ, վախեցնել
Հադիդ, հադիդադ— երկաթե դազգահ՝ մետաղալար քաշելու համար
Հազ անիլ— ախորժել, ցանկանալ: **Հազ չունիմ**— հաճելի չեմ
Հազար— 1. սոխակ: 2. Խաղաղ, անդորր
Հազարաթ— բարձրյալ
Հախ— 1. վարձ, գին: 2. Ծմաբտություն, արդարություն (Աստծո մի անվանումը): **Հախ դադ**— արդար դատ, աստվածային դատաստան
Հադանա— աստվածային խոսք, կրոնական-խրատական բանաստեղծություն
Համ— հոգս, վիշտ, տագնապ: **Համ անիլ**— տխրեցնել, վիշտ պատճառել: **Համով**— դժվարությամբ, ցավով
Համան— անընդհատ, անվերջ
Համդ— փառք, փառաբանություն
Համդամ— խոսակից, սրտակից, ընկեր
Համք— համ, բավականություն
Հայա— ամոթ, ամոթխածություն, պատկառանք
Հայալու— համեստ, պարկեշտ
Հայ-հույ— աղաղակ, ծաղր ու ծանակ
Հանաժ— նկարած
Հանդամով— վայելուչ, կարգավորված, համաքալ
Հաջ— ուխտատեղի
Հասան— ամենալավ, ամենագեղեցիկ
Հասաս— պահակ, հսկիչ ոստիկան
Հասրաթ— կարոտ, փափագ
Հավաջովա— դառնահամ դեղաբույս, դառնիժ
Հարանց վարք— վարքագրական ժողովածու, «Վարք սրբոց»
Հարգահ— միշտ, շարունակ
Հարզ— ունայն, դատարկ
Հարիփ— համարիեստակից. փխբ. ախուան, հակառակորդ
Հաքիմ— իշխանավոր, դատավոր. գիտնական
Հեյբաթ մնալ— երկյուղով պատել (հիացմունքից), ապշել
Հենչա (ն)ք— միայն, այնքան: **Հենչաք ըլի**— միայն թե, այնքան որ
Հենց— այնպես, այն կերպով: **Հենց իմացի**— այնպես համարիր: **Հենց գիդիս**— կարծում ես
Հեքալ— արձան, կառուցվածք: **Ջնադ հեքալ**— կիսանդրի
Հիդ— 1. հետ, միասին: 2. Մուր, սրածայր. կատաղի
Հիդ անիլ— արձակել, բացել: **Հիդ կենալ**— հրաժարվել, հեռու քաշվել
Հիդքաշած— վերստին ստուգելով կշռված
Հիդքերած— քերած
Հիզնից (պարսկ. **հիզան** բառից) — հենակից, գերանից
Հիմանալ— հիմնավորվել, ամրապնդվել
Հիլալ— կիսալուսին, մահիկ
Հիջրան— բաժանում, անջատում. անարգանք, վիրավորանք
Հուգու— առջև, ներկայությամբ
Հուլ— հեքիաթային օձի բերանում պահվող անգին քար
Հուսան— ծնեալ, գարնան անձրև

Հուր— 1. հյուր: 2. Հոր, ջրհոր
Հուրիզադա— հավերժահարսի զարմից, դիցունի
Հուրյան-բիրյան անիլ— խորովել, տանջամահ անել
Հուլամ— իշխանություն, ուժ

Չար— ծիու պոչի մազը, որից պատրաստում են քամանչայի ծիպոտը

Պաղա— 1. չափ, մեծություն: 2. Ցավ, հիվանդություն: **Պաղեն առնիլ**— ցավը տանել: **Պաղետ տանիմ**— ցավը տանեմ

Պաղանգ— տես խաղանգ

Պաղիարար— դավաճան

Պաղիմի— հին, անտիկ

Պագա (ղազի)— դատավոր

Պագաբ— բարկություն, պատուհաս, պատիժ: **Պագաբ անիլ**— դատաստան անել, պատժել

Պագազ— մետաքսավաճառ

Պագալի— գազել

Պագմա— քլունգ, բրիչ

Պաթ-ղամար— լուսներես

Պալ— վեժ, աղմուկ, խոսք ու գրույց: **Պալ անիլ**— վիճել, կռվել

Պալամթրաշ— գրչահատ, գմելին

Պահար— հաղթող, պատժող

Պահըր— բռնություն, վիրավորանք, պատիժ

Պամ— վիշտ, տխրություն

Պամա— դաշույն

Պամաթ— հասակ, մարմնի կեցվածք

Պամար— լուսին

Պամզա— նազ, նազանք

Պամքաշ— վշտակիր, այն քաշող

Պայիլ— համաձայն, համամիտ

Պանարա— մորթած անասունին կախելու երկաթե կեռ

Պան-ղամար— երակ

Պանդ— շաքարի տեսակ (բաց վարդագույն)

Պանլու— արլունոտ, վիրավոր

Պաշ-ղամար— լուսնահոնք, նորալուսնի պես հոնք

Պաստ անիլ— ջանք թափել, ջանալ

Պավ— արեթ

Պավար-ղավար անիլ— դես ու դեն գցել, թափառական դարձնել

Պավվազ— լողորդ

Պարա— քարանձավ, քարայր

Պարահեջա— աշուղական երգի տեսակ, որի հանգ փակող բառերը գրվում են առանձին տառերի այբբենական անուններով

Պարանփիլ— մեխակ

Պարար— 1. կարգադրություն, հրաման: 2. Ներդաշնակություն

Պարի— կին, ծեր կին. վիուկ

Պարղարա— ձկնկույի մի տեսակը, գեղեցիկ վզով, գլխին մեծ փետրափունջ

Պարդու— եղեգ, բամբուկ

Պարդուղամիշ— ազնիվ տեսակի եղեգ

Պափագա— թռչնավանդակ

Պափիա— աշուղական ոտանավորի տեսակ

Պափիլ— անսպասելի, հանկարծակի

Պդա— սնունդ, ուտեստ

Պիլ— կոճակ, ծարմանդ

Պիմեթ— արժեք, հարգ

Պոբա— ցանկապատ

Պվաթ— ուժ

Պրմըզ— տես կիրմիզ

Պուլուղ անիլ— ծառայել

Պուշլու— թռչնագարդ: **Պուշլու զարբաբ**— թռչնագարդ բեհեզ

Պուսա— վիշտ, հոգս, տխրություն

Ճաթ— եգիպտացորենի հաց

Ճաղ— եկեղեցու ջահ, աշտանակ

Ճար— 1. դեղ, միջոց: 2. Գետ, վտակ

Մաղան— հանք

Մաղաթ— օգնություն

Մազա— քաղցրավենիք, աղանդեր

Մաթահ— ընտիր ապրանք

Մաթաբա— պղնձյա խոր ափսե

Մալագ— հրեշտակ, գեղեցկուհի

Մալուկ— հիվանդ, վիրավոր

Մախուխ— մեծ պասի օրերին գործածվող կերակուր, որի մեջ օգտագործվում է մախոխ բույսը

Մակամ, մակար— միթե, արդյոք

Մահանգ— փորձաքար: **Մահանգ անիլ**— փալլ տալ

Մահ-ջամալ— լուսներես

Մադրուբ— արևմուտք

Մանգանա— մամիչ, ծնշող մեքենա

Մանդիլ— թաշկինակ, գլխաշոր

Մաջում— անուշաբույր քաղցրավենի

Մաս— 1. ալմաս: 2. Հաղորդություն, նշխարք

Մաստ անիլ— արբեցնել

Մար— մարումն, հանգչելը

Մարա— անգին քար՝ առասպելական վիշապօձի գլխին

Մարդ— կտրիժ, քաջ, խոսքի տեր

Մարմաշ— շղարշ, մուսլին

Մելիք— 1. տանուտեր: 2. Քաղաքազուխ

Մեհման— հյուր

Մեհմանդար— հյուրընկալ

Մերան— մակարդ. փխբ. սկզբնապատճառ

Մերանին— մեր՝ Աննային

Միզան— կշեռք

Մինա— սևադ, արծնապակի

Մինթանա— կանացի երկար շրջազգեստ

Միջնուր— սիրահար, սիրեկան. այստեղ՝ ամուսին

Մոնա— ծառա

Մոհր— կնիք: **Մոհրով ուղամ**— կնքած հրաման

Մարու— եգիպտական

Մուդարա— առերես, կեղծ բարեկամական

Մուզդ— վճար, վարձ

Մուխամմազ— հնգատող տներով ոտանավոր

Մուդալիշ— վարսակալ, ժապավեն

Մում— մոմ

Մուսադաս— վեցատող տներով ոտանավոր

Մուստազաթ— աշուղական ոտանավորի տեսակ

18 Սայաթ-Նովա

Մուրախաս— թույլտվություն ստացած, ազատ
Մուրասա (մորասամ)— նկարված, նկարեն
Մուրվաթ— մեծահոգություն, գութ
Մուրվար— թանթրվենի, սպիտակ ծաղիկներով թուփ

Յակա— գոտկի կախված ծայրի ազնիվ մետաղյա մասը
Յաշիլ խարա— ընտիր կանաչ կերպաս
Յաշվիլ— համեմատվել
Յարամազ— անառակ
Յարանա— սիրային երգ
Յարիքար— ընկեր, օգնական, գործակից
Յուսըզ— ուղիղ ճանապարհից շեղվող
Յոխսուլ— ընչազուրկ, չքավոր

Նա-նա— օրոր, նանիկ
Նաբաբ— անհամապատասխան, անհարմար, անշնորհք
Նագանի— նուրբ, վայելչակազմ
Նաթիշ— արդյունք, հետևանք
Նալաթ— անեծք, նզովք
Նալչա— նալիկ, փոքրիկ պայտ
Նամազ— աղ
Նայ— փողային նվագարան, սրինգ
Նաշի— անփորձ, անշնորհք
Նաշաղ— հիվանդ
Նաշար— ատաղձագործ: **Նովաբու Նաշար**— արվեստագետ ատաղձագործ
Նասաղ անիլ— հանցագործին պատժել (ականջը, քիթը, ձեռքը կտրելով)
Նաստ— թևք
Նար— կրակ
Նաքազ— ստոր, չնչին, ցածրոգի
Նիաթ— մտադրություն
Նիզարդար— պահապան, ինձամակալ
Նիզա— Նիզակ: **Նիզնից**— Նիզակից: **Նիզավուր**— Նիզակավոր
Նովաբու— ազնիվ, ընտիր: **Նովաբու Նաշար**— արվեստագետ ատաղձագործ
Նովափար— նունուֆար
Նովջիվան— պատանի, դեռահաս
Նվախտ— գզվանք, փալփայանք
Նուր— 1. նոր: 2. Լույս, փայլ

Շաբանգ— դալլալլ
Շագիրդ— աշակերտ
Շադա— շար, շարան
Շախ— 1. մաս-մաս արված, բզկտված: 2. Տես Շուխ
Շախաթայի— 1. աշուղական երգի տեսակ: 2. Շահ-Խամայիլ Խաթայի
Շախշախ— չխկչխկան խաղալիք
Շախու— եղջերյա
Շահ-անդազ— շահական խոսք, արքայական խոսք
Շահբազ— բազե փխբ. հերոս
Շահդամար— գարկերակ
Շահթ— տես Շարթ
Շաղմաղիլ— փայլփլել, ցուցլալ
Շամ— մոմ

Շամդան— մոմակալ, աշտանակ
Շանա— սանր
Շանգ— գեղեցիկ, շնորհալի
Շալարդան— բազե
Շավղ— ուրախություն. փափագ
Շար— արդարություն, օրենք, դատաստան
Շարբաբ— մետաքս, նուրբ մետաքսաթել
Շարթ— 1. պայման: 2. Նան' շահթ— մեղր
Շարիփ— իշխան, կուսակալ
Շափաղաթ— ցուլք, կայծ
Շիր— կաթ
Շիրին— քաղցր
Շիրմա— փղոսկր
Շիքաստ— հաշմանդամ
Շիրվանի— աշուղական երգի տեսակ
Շովղ— շողք, փայլ
Շումարա— կրկնվող բառերով աշուղական երգ
Շքար— զարդ, պերճանք. ինչք

Չալ անիլ— գույնզգույն ներկել
Չաղ— 1. ուրախ, լավ տրամադրություն: 2. ժամ, ժամանակ: **Չաղ անիլ**— լավացնել, բարվոքել
Չամ չրաղ (չամ չրաղ)— մարխ
Չանգ— 1. ծանկ, մագիլ: 2. Երաժշտական գործիք, նվագարան: **Չանգ անիլ**— երաժշտական հնչյուններ արձակել
Չանգու-փիր— երաժշտական արվեստի հովանավոր սուրբը (Հովհաննես Ակրտիչ ս. Կարապետ)
Չարա— 1. ծար, միջոց: 2. Կրան
Չարդաթ— մետաքսյա կարմիր ծածկոց
Չափա— արոր, լուծ
Չինչին— կարգով, ծաշակով
Չոգան— 1. գնդախառ: 2. Ցանց, ուռկան

Պալ— մեղր
Պոճպուճա— կակաչ

Ջաբրով— ուժով, ծիգ թափելով
Ջաղվար— դեղաբույս, որի թուրմը ազդու հակաթույն է
Ջազա— պատիժ
Ջալալ— մեծություն, հզորություն. հզոր
Ջալղ— արագ, շտապ
Ջահ-մալ— փառք և ինչք
Ջահտ— ջանք
Ջահվարդար— տես ջավարդեն
Ջամ— 1. թաս: **Ջամ ալն**— թասով կարմիր գինի: 2. Լավորակ ապակի, հախճապակի
Ջամալ— գեղեցկություն, գեղեցիկ պատկեր
Ջամար— գումար, ամբողջական
Ջամի— մզկիթ
Ջան— հոգի, մարմին, ուժ, կյանք: **Ջան գալ**— առողջ լինել: **Ջան տալ**— տանջվել, մաշվել:
Ջանը հանել— տանջել, չարչարել
Ջանան— հոգյակ, սիրուհի, գեղուհի
Ջանբազ— լարախաղաց, փխբ. կյանքի հետ խաղացող
Ջանգ— կայծ

Ջանդիվան— արդարադատ, ազնիվ (‘)

Ջառ— գորշաշար, շքախումբ: **Ջառ բացարած**— շքերթ բացած

Ջավահիրչի— գոհարավաճառ. ակնագործ

Ջավարդեն— դամասկոսյան թուր

Ջավզ— ընկույզ: **Ննդու ջավզ**— մուսկատի ընկույզ

Ջարա— բժիշկ, վիրաբույժ

Ջիդա— թագի վրա դրվող պսակ, որին ամրացվում էին փետուրներ

Ջիդջիդա— արծաթե բարակ թիթեղ

Ջիռանալ— շիկանալ

Ջիր— բաժին, փայ

Ջնաղ— անրակ: **Ջնաղ հեջալ**— կիսանդրի

Ջուհարդար— գոհարակերպ, Երեսրակի, փայլուն

Ջունուն— խելահեղ, սիրուց խենթացած

Ջուքամ— վնաս, կորուստ: **Ջուքամ քաշիլ**— վնասը կրել

Ռազա— սողնակ: **Ռազավուր**— ռազա ունեցող

Ռախտ— զարդարանք, հանդերձանք

Ռախտար— մաքսատան ծառայող

Ռահմ— գութ, ողորմություն: **Ռահմ անիլ**— գթալ, ողորմել

Ռահմի ջանան— գթուտ սիրեցյալ

Ռաղամ— հրաման, հրամանագիր

Ռաղիփ— խոչընդոտ, խանգարիչ

Ռանգ— 1. գույն, փայլ: **Ռանգե ռանգ**— գույնզգույն, բազմերանգ: 2. **Ռարդայություն, նեն-գույություն**

Ռաշ— առասպելական նժույզ

Ռափա— անդորր, հանգստություն

Ռուբայի, ռուբայաթ— քառատող ոտանավոր, քառյակ

Ռուքար— գործվածքի նրբախուս ծոպ, զարդափունջ: **Ռանգ ու ռուքար**— գունավոր, փայլուն զարդափունջ. **փխբ.** ընտիր, երևելի

Սադաղ— կապարծ

Սալիղ— զենք: **Սալիղ սադաղ**— նետ ու աղեղ

Սախթ— վիշտ

Սակըզ— սպիտակ, անուշահոտ խեժ

Սահիբ դիրան— Նադիր շահի մականունը (երջանիկ աստղի տեր)

Սաղչա— պասից դուրս ցցված աղյուս՝ ծրագը դնելու համար

Սաղրի քոշեր— կանաչ սեկից կարված կոշիկներ

Սամանդար— օվկիանոս, ծով. **փխբ.** ծով աչքեր

Սամանա— հիրիկ, սեզամ

Սալ-աղ— հաշվիր անուն

Սալաղ (թ)— որսկան

Սան— հարգանք, պատիվ: **Սան անիլ**— հարգանք մատուցել

Սանամ— կուռք, պաշտամունքի առարկա

Սանդալ— ծառատեսակ

Սանթուր— արևելյան լարային գործիք

Սաշար— ծառ, թուփ

Սար— գլուխ

Սարափ— դրամափոխ. ազնիվ մետաղների որակը որոշող մասնագետ

Սարափխանա— դրամ փոխանակելու, մանրելու տուն

Սարխար— կերպասի տեսակ, որի մեջ ոսկե թելեր են անցնում

Սարսարի— թափառական, մոլորված

Սարվան— ուղտապան, քարավանի առաջնորդ

Սափա— ուրախություն, ուրախ ժամանց

Սեյրան— 1. զբոսանք: 2. Դիտելու արժանի բան, սքանչելիք: **Սեյրան անիլ**— զբոսնել. ցուցադրել:

Սեյրան էհալ— զբոսանքի գնալ

Սեյրանգահ— զբոսարան. տեսարան

Սիթամ անիլ— կշտամբել, հանդիմանել, բռնանալ, պատժել

Սիլա— լիքը, լեփլեցուն

Սիմ— մետաղալար, նվագարանի լար

Սիր— զաղտնիք, խորհուրդ

Սիրդաշ— հավատարիմ ընկեր, սրտակից բարեկամ

Սիրմա— արծաթ, արծաթաթել: **Սիրմա անիլ**— արծաթի պես փալլեցնել

Սկի— սկիի, հաղորդության թաս: **Սըկու**— սկիիի

Սղոցիլ— ուտել

Սուլ— տոհմ, ծագում. ժառանգական հատկություն

Սունա— վայրի բառ, գեղեցիկ կանաչավուն գլխով. **փխբ.** գեղեցկուհի

Սովդա— առևտուր. **փխբ.** սիրային կապ, սիրո տանջանք

Սովի— սուֆի

Սվթա— սկզբում, նախապես

Սուլա— դալար, շիտակ, ձիգ

Սուր (սյուր)— խրախճանք

Սուրահի— կավե կամ ապակյա նուրբ անոթ

Սջուր— սզավոր, վշտահար

Վադիր— վատ, չար մարդիկ

Վազնից— խաղողի վազից: **Վազավուր**— վազեր ունեցող

Վալի— փոխարքա

Վար— ինչք. հարստություն. **փխբ.** հարուստ

Վար անիլ— ճոխացնել, շենացնել

Վարակ— տես վարաղ

Վարակած— տես վարաղնած

Վարաղ— նուրբ ոսկեթերթ, որով պատում են առարկաները

Վարաղնած— ոսկու շերտով պատած, ոսկեզօծած

Վարիր— վայրեր, արոտավայրեր

Վարսաղ— աշուղական ոտանավորի տեսակ

Վեջ— ցովել, շաղվել

Տալ— կտրել

Տալդա— ալիք: **Տալդա տալ**— ալեկոծել

Տակոփ— արմատ

Տար— օտար

Տարք— տարիք

Տիլ— տիղմ

Տուզ— աղ

Տուլ— շղարշ, տյուլ

Տուխտ— տուղտ, երկարակյաց բույս՝ մանր գեղեցիկ ծաղիկներով

Բովուն— ծկուն, դյուրաթեք: **Սալբու դալ բովուն**— նոճու դյուրաթեք ծյուղ

Բու— առու, գետակ

Ռման— օվկիանոս

Ռւլլամա— երեքնակ, բանաստեղծության ձև, որտեղ տողերի մեջ շեջովում են երեք տարբեր բառեր

Ուսուցիչ— կամաց, զգուշորեն
Ուս ու տես— տեսնել և սովորելը
Ուրղան— արեկոճում, փոթորիկ

Փագա— ածեցնել, ավելացնել
Փաթույթ— փունջ, կապուկ
Փայլ— գուշակություն, հմայություն: Փայլ անիլ— հմայել, գիր անել
Փայլագ— երկինք: Չարխի փայլագ— երկնքի անիվ, ճակատագիր
Փայլի անիլ— բաժանել, բաժին անել
Փանդ— հնարք, հնարագիտություն: Փել ու փանդով— կախարդանքով ու հնարքով
Փանջարա— 1. շրջանակ: 2. Պատուհան
Փաշա (հ)— փաղիշահ, թագավոր
Փաշագաղա— արքայորդի
Փար— փայլուն, շքեղ, ճոխ
Փարա— նույնն է՝ փար
Փարա անիլ— կտոր-կտոր անել: Փարա-փարա— կտոր-կտոր
Փարաղաթ— հանգիստ կերպով, անվիճելիորեն
Փարաշ— ծառա, հսկող
Փարգալ (փարգար)— կարկին
Փարզ (փարվազ) անիլ— ճախրել, շուրջը պտույտ գալ
Փարման, փարմանա— հրաման
Փարշևանգ— սիրամարգ
Փարսեվար— ֆարսերեն, պարսկերեն
Փարվար— դաստիարակող, հոգատար, սիրող
Փաք— ահ, երկյուղ
Փել— նույնն է՝ փայլ
Փեղիով-փենջով— հնարամիտ, ճարպիկ
Փելվանդ— պատվաստ
Փերիշան— մտացիր, տազնապահար. վիատված
Փիանդագ— ուղեգորգ: Փիանդագ անիլ— ոտքի տակ փռել
Փիլ— փիղ
Փիլթա— պատրույգ
Փիր— ծերունի, իմաստուն. ուսուցիչ
Փիրյադ— օգնության կանչ
Փստա— պիստակ
Փրսանդ— մոտեցում, վարվելակերպ
Փուզով— մեզ, մառախուղ
Փուշ— զրահ, վահան

Ջամ— նվագ, նեղ
Ջամալ— գիտակցություն, միտք
Ջաման— աղեղ
Ջամանդար— աղեղնավոր, նետածիգ
Ջան-մաջյան— «այս ու այն» աշխարհը
Ջանար— ափ, եզերք
Ջասա— լայն բերանով կապե աման
Ջար— օգուտ, արդյունք: Ջար անիլ— օգտվել, օգուտ քաղել
Ջարած— թանկարժեք քարերով պատած
Ջարամ, քարամաթ— վեհանձնություն, ազնվություն, գթասրտություն, հրաշքգործություն
Ջաշկով— Ղերվիշի ամանը՝ բաժին հավաքելու համար
Ջարգահ— ջուլիակի դագգահ
Ջարխանա— արհեստանոց

Ջափուր— կապտածեղմակ
Ջովա— ջրի կամ գինու մեծ աման
Ջրիհ— վարձ
Ջուլիչ— ջսանյակ, դյուծին
Ջուրա-ջուրա— ջուրալի, հնոցի պես վառ

Օգութամա— խրատական, բարոյախոսական բովանդակություն ունեցող ոտանավոր
Օրիվակալ— ամեն օր, հաճախակի

ՀԱՏՈՒԿ ԱՆՈՒՆՆԵՐԻ ԲԱՌԱՐԱՆ

Ահարոն— աստվածաշնչյան առաջին քահանաներից. Մովսես մարգարեի եղբայրը
Աղա Մինիշկար— Աղա Բեքրության. վարել է Թիֆլիսի քաղաքագլխի պաշտոնը (1735-ից): Մասնակցել է Նադիր-Շահի Հնդկական արշավանքին: Ծավալել է ռազմա-քաղաքական և շինարարական լայն գործունեություն
Այա-Սոփ— Այա Սոֆիա. Սուրբ Սոֆիայի տաճարը Կ. Պոլսում
Անտոն Ա— վրաց կաթողիկոս (1744-ից): 1755-ին գահընկեց է արվել կաթոլիկությանը հարելու պատճառով: Թարգմանություններ է կատարել հայերենից
Արաղստան (Իրաղստան)— Իրաք
Բաղեշխան— Հինդուբուշ լեռներում գտնվող շրջան, որ հայտնի է լալ-ոուբինի հանքերով
Բալխ— Միջին դարերում նշանավոր վաճառաշահ քաղաք: Գտնվում է հյուսիսային Աֆղանստանում
Բախտիար— քաղաք Սպահանի շրջանում
Գումուշխանա— արծաթի և կապարի հանքավայր Թուրքիայում, Տրապիզոնից հարավ
Գուրգեն Խան— Վրաստանի վերջին թագավոր Գիորգի 12-րդը (ասվում է նաև 13-րդ), Հերակլ Բ-ի որդին
Դուլդուլ— Մուհամմեդ մարգարեի գրաստը
Ենգիդունիա— Նոր աշխարհ, Ամերիկա
Էրեկլե Խան— Վրաստանի նշանավոր գահակալ Հերակլ Բ (1744—1798)
Թովուզի թախտ— Սիրամարգյա գահ. պատկանել է հնդկական մեծ մոզլին: Նադիր-Շահի կողմից որպես ավար բերվել է Պարսկաստան: Ըստ ավանդության պատկանել է պարսից արքա Նուսրով Փարվեզին
Խանի— Թիֆլիսի Հավլաբար թաղամասի մեկ այլ անվանումը
Լահիջան— Իրանի Գիլան մարզի քաղաքներից
Լոդմա (Լոդման)— արևելյան առասպելական իմաստուն բժիշկ
Խալիլ— աստվածաշնչյան հայր Աբրահամը
Կարապիտ— Կարապետ. քրիստոնեական կրոնի նշանավոր գործիչ Հովհաննես Սկրտչի մականունը: Համարվել է երգի, երաժշտության հովանավորը (Չանգու-փիր)
Ղազար— Ղազար Զահեկեցի. հայոց կաթողիկոս (1738-ից). Ծավալել է ազգային, շինարարական որոշ գործունեություն
Ղըբըրզ— Կիպրոս
Ղում— քաղաք Կենտրոնական Իրանում
Մարանդ— քաղաք պարսկական Ատրպատականում
Մզեճարուկ Օրբելիանի— վրաց իշխան, վարել է մոզվանբեգ-դատավորի պաշտոն: Ունեցել է չափազանց տգեղ արտաքին
Մոդնու սուրբ Գևորգ— հին հայկական եկեղեցի Թիֆլիսում, որ վերանորոգվել է 1759 թ.
Նասիմի— Արևելքի խոշոր բանաստեղծ, մտածող (մոտ 1369—1417): Հերետիկոսության համար նրան կենդանի մորթազերծ են արել
Շամ— Ղամասկոս քաղաքը, որ հռչակված էր պողպատյա սրերով ու գործվածքեղենով
Շամախի— 17—18-րդ դդ. Շիրվանի խանության առևտրական և վարչական կենտրոնը

Շիրազ— Իրանի նշանավոր քաղաքներից մեկը, որ եղել է տնտեսական ու մշակութային խոշոր կենտրոն
Չանգու-փիր— նույնն է՝ Հովհաննես Սկրտչի ս. Կարապետ, որի ուխտատեղին գտնվել է Մուշում
Չինուճաչին— հյուսիսային և հարավային Չինաստանը
Սակիզ— Զիոս կղզին Էգեյան ծովում
Սիպտա դիվ— «Շահ-Նամեում» Զել Զավուսի դեմ ելած հսկա դև, որին սպանում է Ռուստոմ-Ջալը
Սկանդար-Ջուղար— Ալեքսանդր Մակեդոնացի (մ. թ. ա. 356—323)
Ունիլել— աստվածաշնչյան Ուոնա Հերուսացին, որի կալը գնեց Դավիթ թագավորը և տեղում տաճար կառուցեց
Ուրումել— Արևելյան Հռոմ, Բյուզանդիա
Փահլուլ— վիպական թագավոր, որ հրաժարվել է հարստությունից և դարձել թափառաշրջիկ, «իմաստություն վաճառող»
Քալաթ— գյուղաքաղաք Խորասանում
Քաշան— Իրանի քաղաքներից. Թեհրանի և Սպահանի միջև
Քիրման— Իրանի հարավային քաղաքներից, հայտնի է եղել բրդյա գործվածքներով

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱ — 2. Բախչինյան 5

ՀԱՅԵՐԵՆ ՆԱՂԵՐ

1. Ծատ սիրուն իս, շախաթայի ասողին խար չիս անի	14
2. Դարդ մի անի, ջան ու ջիգար, միտկըտ դիվաց չըտեսնե	15
3. Անգաճ արա բարիթավուր	16
4. Դիբա ու ենգիդունիա, գարբաբ ու զար իս, գովելի	21
5. Յիս մե դարիբ բըլբուլի պես, դուն օսկե դափազի նըման	22
6. Յիս քու դիմեթըն չիմ գիդի	23
7. Ուստի՞ գուքաս, դարիբ բըլբուլ	24
8. Խոսկիրըտ մալում իմ արի՛ անարատ, մաքուր իս, ախպեր	25
9. Էսոր իմ յարին տեսա, բաղչի մեչըն ման գալով	27
10. Գուգիմ ումբըս հենց անց կացնիմ՝ օրըս մունաթ չըքաշե	28
11. Դուն էն հուրին իս, վուր գեմի կու գավթե	29
12. Էշխըն վառ կըրակ է՝ Էրվելով գուքա	30
13. Չենըտ քաղցըր ունիս՝ լամգով կու խոսիս	31
14. Ծատ մարթ կոսե՛ յիս յարիմեն հասրաթ իմ	32
15. Առանց քիզ ի՞նչ կոնիմ սոյբաթն ու սազըն	33
16. Աշխարումըս ախ չիմ քաշի, քանի վուր ջան իս ինձ ամա	34
17. Ինձ սիրեցիր էշխըն նընգար, խաղի դավթար իմ քիզ ամա	35
18. Ի՞նչ կոնիմ հեքիմըն, ի՞նչ կոնիմ ջարեն	36
19. Դաստամազըտ սիմ ու շարբաբ, նամ շաղ Էկա՞մ ոեհան է	38
20. Մեջլումի պես կորավ յարըս	39
21. Էշխեմեն էնպես վառվիլ իմ	40
22. Բըլբուլի հիդ լաց իս էլի	41
23. Վունցոր վուր դարիբ բըլբուլըն մե տարով բաղին կարոտ է	43
24. Մե խոսկ ունիմ իլթիմագով, անգաճ արա, ով աչկի լուս	44
25. Անգին ակըն վըրետ շարա՞մ, անբան օսկու ուխտ իս, գոգալ	45
26. Թամամ աշխար պըտոտ Էկա, չըթողի Հաբաշ, նագանի	46
27. Յար, քիզ իսկի գավալ չըլի՝ քու դուշմընին՝ շառ բացարա՞մ	47
28. Էշխեմետ անդանակ Էկա, եկ մորթե՛ ջալլաթըն դուն իս	48
29. Ինձ ու իմ սիրեկան յարին մե տարի բերա՞մ գիդենաք	49
30. Էնդուր աչկըս չե ցամաքում՝ սըրտիս մեչըն արին մընաց	51
31. Դատկիրըտ դալամով քաշա՞մ, թահրըտ ունգե-ուանգ իս անում	51
32. Չիս ասում, թե լաց իս էլի	52
33. Թեկուզ քու քաշըն մարքրիտ տան	53
34. Զանի վուր ջան իմ	54

35. Խըմե՛ցուր ձեռիտ թասեմեն	56
36. Արի ինձ անգաճ կալ, ալ դիվանա սիրտ	57
37. Դուն է՛ն գըլխեն իմաստուն իս, խիլքտ հիմարին բաբ մի՛ անի	58
38. Աջաբ քանի՛ ժամանակ է, թաք գիդենամ տարիտ, Է՛րնեկ	59
39. Մողըտ նըստողըն կու հարփի՛ դուն բանգ ու բոգա իս, ազիզ	60
40. Աջաբ քու սիրտըն ո՛վ շինից՝ խոնարից, հիզնից բեդամաղ	61
41. Աշխարըս մե փանջարա է. թաղերումեն բեզարիլ իմ	62
42. Ամեն սագի մեչըն գովա՞մ, դուն թամամ տասն իս, քա՛մանչա	63
43. Արի համով դուզուդ արա, խալխի նոքար Սալաթ-Նովա	64
44. Բեդասլին վուր խոսեցընիս, լալ անիլըն ինչի՞ն է շահ	65
45. Հիմըրտ վերըստին նուրեցին, չաղ արին, Մողնու սուրփ Գն՛ուրք	66
46. Էշխեմետ հիվանդացիլ իմ, դի՛դի համա իմ լալի	67
47. Յիս կանչում իմ լալանին	68

Ա Հավելված

48. Փահրաղըն միռա՞մ, Ծիրինն ասաց՝ դարեն Էրվա՞մ իմ	70
49. Աչկ ու ունքըտ վեր իս թողի, հուքմըտ մե ոուս ցարի բաբաթ	71
50. Կիսամուրագ մի՛ սըպանի	72
51. Հընդու քաղաքեմեն հանա՞մ ջավա՛հիր, լալ արմանալու	73
52. Խաբար գընաց բըլբուլի մող. «Վարթըն քու գալուն մընում է»	74
53. Մըտա էշխի քուրեն՝ խալխ դառնալու	75
54. Այիբ Աստվա՞մ սիրիս, Բեն բարի կացի	76
55. Այիբբիմըն կարդացիլ իմ դասեդաս	77

Բ Հավելված

56. Թաքավուր իս, դի՛վանս արա, յա՛ր, քու արիվըն կու սիրիս	78
57. Սուսան-սըմբուլ դաստամազըտ Էրեսիտ խափանգ իս արի	79
58. Աստու՞մ խիալ արից. սըվթա	80
59. Աշխարեմեն բեզարիլ իմ, Էլ բերնումըս համ չըկա, չե՛	82
60. Հղրար ու ամագ չունեցող յարի ձեռնե՛մեն դադ կոնիմ	83
61. Ամեն մե մըտիկ տալով տարար խիլքտ, քամալըս	84
62. Գելն ու չոբանըն մեկ-մեկու ոաստ Էկան	85
63. Մախուլըն ու ոչխըրի միսըն կըռվեցան	86
64. Տղեն ու ախչիկըն մեկ-մեկու դեմ Էլան	87
65. Յարի ձեռնեմեն դադ կոնիմ, փըշին գերի բըլբուլ իմ յիս	88
66. Յա՛ր, քու կարոտըն քաշում իմ անմահական ջըրի նըման	89
67. Յիս մե դարիբ բըլբուլի պես, դուն մե գուլշան բաղ ի՞ս աջաբ	90
68. Բըլբուլի պես ձայն է տալի, ի՞նչ քաղցըր ավագ է անում	92

ՎՐԱՑԵՐԵՆ ՆԱՂԵՐ

Թարգմ. Մ. Հասրաթյանի

1. Ինչ գարբաբ իմ, ինչ առլաս իմ, յիս ի՞նչ գար իմ, գիդի՞ս աջաբ	94
2. Վոկոնի պես ծի՞ծ ես կերիլ, Էն կաթից է, վուր սիրուն իս	95
3. Մա՛տաղ իմ քի, արի ինձ մի՛ չարչարի	96
4. Էշխըն սիրտըս, հենց էն գըլխեն, քու սըրտի հիդ կարիլ է	97
5. Յարիս բաղը մըտա, խիլքտ կորցըրի	98
6. Բաղըն բըլբուլով լըցվիլ է, վարթ-գուլագազըն չե պակասում	99
7. Էսոր յիս Էնդուր խոսեցի	100
8. Անգա՞ճ կըրորա՞մ դուզըտ յիս իմ՝ ուրիշ նոքարն ի՞նչ իս անում	101
9. Սիրուն չոնգուր-չանգ իս, լար իս սագավուր	102
10. Զի սագ գուքա գարբաբ ու գար, օսկե կոճակ շարան-շարան	103

11. Ի՞նչ կուզի, յա՛ր, օրից մե օր միր տուն գաս	104
12. Աստղերու պես յիրզընքի հըրաշ իս դուն	105
13. Էսքան «չէ» խոսք չէ ունեցի օչով իր դիլդարի համա	106
14. Ի՞նչ կուզի վուր յա ինձ կանչիս, յա հալալ իս, արի տեսնիմ	107
15. Հենց իմացար սոված էի, լի սեղանի համա եկա՞	108
16. Արար աշխարքըն զըմալլվեց, մաթ մընաց	109
17. Դարդ ու ցավըն ի՞նչ օքոտ, վուր չիս գիդի	110
18. Աստղալուսով ծովըն ինչպե՞ս կու ցամքի	111
19. Իմ էս ցավի նըման ցավըն թուղ վուր ամեն մարթու բըռնե	112
20. Բաղում թութի դուշն է կանչում՝ յիս բըլթուկի ծայնն իմ ուզում	113
21. Էրկու գիդի միչտիղումըն սար է, կոսիս, ճըշմարիտ է	114
22. Էնենց մարթ կա, փըչես, տիղում վեր կընգնե	115
23. Ով հարննին բարի աչկով կու նայե	116
24. Զու՛ն, դուն կոսիս պըստուրվիլ իս Արագով	117
25. Ի՞նչ իմանամ, յիփ կուզի ինձ մող գալըտ	118
26. Արի, գո՛գալ, բաղչեն գընանք ման գալու	119
27. Ինձ սըպա՛նիր, պըրծնիմ, ալ սիվ ծամավուր	120
28. Դրախտեն Էլած մե աննըման վարթ իս դուն	121
29. Ինձ ավատա, ուջերավի բառ թե կա	122
30. Արթար դատե, չէ՞ վուր թաքավուր իս դուն	123
31. Ձեռը վի՛կալ, վաղ մարթութիս չիմ ուզում	124
32. Իմ խիղճ գըլուխ, քիզիդ էս ի՞նչ պատահից	125

Թարգմ. Հ. Բախչինյանի

33. Ձեռը վի՛կալ իմ վարթեմեն, դուն ձիու ճա՛նջ, սիրտըտ խային	127
34. Արագվն անցնինք կարմունջեն	129
35. Ո՛վ պատրիարք դու սըրփագան	130

ԱՂԲԵԶԱՆԵՐԵՆ ԽԱՂԵՐ

Թարգմ. Մ. Հասրաթյանի

1. Էշխի ծովի միչեն հանած լալ ու գոհար է բիռըս	132
2. Ծովեն Էլած թանգ մարքարիտ ու մարջան	133
3. Թեվուր նազլու յարի խալըն հարցընիս	134
4. Նազլու յարըս հաքած ունե գարըն լիբասի վըրա	135
5. Լիզուն սուրլիկ, սիրտըն՝ խային. գարունքեն դես չէ գալի	136
6. Էշխի բաղըն մըրքով լիքըն, ամեն մե բարն էստի է	137
7. Յարիս բաղի չորս կուտն առած	138
8. Նազլու յարի նախըն տեսեք, դալամի դաշեն բաց Էլած	139
9. Հընդու դա՛լամ, քու նախըն չի փըչանա	140
10. Ասեցին, թե Շախաթա՛յի, յիս կանչում իմ հա՛խ, մա՛դաթ	141
11. Վունց վուրսնուրթի ձեռից փախած մե մարալ	142
12. Դարիբ իմ, արուն իմ լալի	143
13. Փոշման կուզի, ովոր յարի անուն տա	144
14. Դուն համաշա աշուղնիրու փիքրին իս	145
15. Նազլու յարըն բաց է Էլի վարթի պես	146
16. Յիս իմ յարին իլթիմագով ասեցի	147
17. Արունըն մե կըռնեն, ցավըն մեկեյեն	148
18. Անդուտ, անհիրթ մե հուջրա է միր հոքին	149
19. Կինքըս մընաց դարդ ու ցավի ճանգումըն	150
20. Դոշիս վըրա արնուտ դուզուն-դաղ ունիմ	151
21. Հոքով, սըրտով գուզիմ տեսնի պատկիրըտ	152
22. Խիվ սի՛րտ, արի ա՛նգաճ արա խըրատիս	153

23. Զաղցըր խոսող, յա՛ր, բըլթուլ իս ինձ ամա	154
24. Դարդըս շատ է ասիլ չիլի աշխարին	155
25. Դե վուր կոսին էս աշխարըս ունայն է	156
26. Մե մարալ վուր ասլանի մորթի մաշկե	157
27. Մե գուզի՛մ, թե ուրիշ յարի թուշ ըլիմ	158
28. Միտկըտ ի՞նչ է, իմ նազանի, ա՛գիզ յար	159
29. Միղըս մենակ էստում էր, վուր ասի՛ յա՛ր	160
30. Սիրտըս յարա, դոշըս դաղած	161
31. Անգաճ այրեք ձիր ծառայի բանքերուն	162
32. Գըլխովըտ ման տամ յիս, քո ցավըտ առնիմ	163
33. Թեվուր բանդա դուլու հալըն հարցընիս	164
34. Խաս դաշտերում, խաս գարթերով խաս ալ ձի	166
35. Ասի՛ գո՛գալ, դարդըս ասի՛լ չիմ կանա	167
36. Դըրուտ է, վուր յարին մուրվաթ չէ Էլած	168
37. Յիփոր սարի լալեն կանաչ բաղ ընգնե	169
38. Աթամո՛րթի, ա՛նգաճ արա էս բանիս	170
39. Պըռունգնիրըտ բըլթուկի պես բաց արա	171
40. Ա՛լ սիրտ, ովոր քիզ մե յաման բան կոսե	172
41. Օղորմի Էն կարմունջ շինող վարպետին	173
42. Ինչքան Էլ վուր ասլանն աղվես տապալե	174
43. Աշուղ ըլիլըն ինձ ամա մի՛նձ ցավ դառավ	175
44. Էս Էշխըն ինձ փիրն է տըվի	176
45. Զանդվում է հոքուս աշխարը	177
46. Էշխեմետ յիս դառա խաստա	178
47. Մահըս իրա վուտով գուբա, յի՛ս տիղիս իմ ման գալի	179
48. Դոստը, յարը, մեկ Էլ ընգիրն աշխարքում	180
49. Վարպետներու հայտնի խոսկը	181
50. Բեգարիլ է հոքիս մարմնից, հա՛ տանջվում է վունց գահիրց	182
51. Ինչքան Էլ վուր դուն մինձանաս, բարե՛կամ	183
52. Աստճու սիրուն, խո՛սի, ա՛լ իմ սիրուիս	184
53. Մեջլիսումըն սինին լի ու շեն տեսա	185
54. Թե վարպետ իս ու վարպետի գավակ իս	186
55. Զամալըտ հալլի է, մարթու կայրե ողջ	187
56. Յարիս կարոտ ճամփա ընգա տեսնելու	188
57. Լիրթըս Էրվից վունցոր քուրան գըցած կավ	189
58. Էնդուր կուլամ՝ սիրտը կուտրած առյուծըն	190
59. Ասեցին, թե, Շախաթա՛յի, արար-աշխար ըստի՛ղճող	191
60. Էս նազանին, էս սաղին է, էս գողը	192
61. Ասեցին, թե Շախաթա՛յի, յիս կանչում իմ շահի-շահ	193
62. Նոր խոջանի՛ր, ձըրի մալ տան, չառնիք դուք	194
63. Սովդաքարի ապրանքըն վուր թալանվի	195
64. Ի՞նչ կոնիմ սուբաթըն, ի՞նչ կոնիմ սազըն	196
65. Ասեցին, թե Շախաթա՛յի, խաբար ունի՞ս ալամեն	197
66. Յիս չիմ հիշի վատ մասքանը, չուն աշխարըս ունայն ա	198
67. Փա՛ռք Արարչին, գոլ անողին, սիրով սընող-պահպանողին	199
68. Ալբըն-Ա՛ստված, վուր քու ձեռքով աշխարքին հիմք դըրեցիր	201
69. Ասեցին, թե Շախաթա՛յի, թեվուր հիմքն ըլի խարաբ	202
70. Է՛լ լըսե՛ցեք ձիր բանդային, աղանի՛ր	203
71. Էս մըրքիրըն գարթ իս ամեն մե բաղի	204
72. Շուշա իս Ծիրազի, մում՝ Հընդըստանի	205
73. Թար ունցով, թար աչքով, թար լանջով, լանջով	206
74. Նազանի նազլուն տըվից հըրաման	207

75. Փիր-հայրիրը միր մըտքումն ին տիղ զըթած	208
76. Վարթն ու բըլբուլը էսպես խոսեցին	209
77. Այբըն-Աստված սիրիս, ո՛վ մարթ-արա՛րած	210
78. Նազու յարին տե՛սեք, հագած զար, խարա	211
79. Թե ուզում իս Հայր Աբրամի պես ապրիս	212
80. Էս աշխարքըն անցավոր է, իմա՛ցեք	213
81. Ծով դառած էշխըս ճոճում է նավըս	214
82. Մագիր ունիս դաստառեհան՝ նըման սիրուն սուսանի	215
83. Մըշու սուլթան սուրփ Կարա՛պիտ, երգինք է հասլալ գովքըն քո	217
84. Էս ի՞նչ էլավ ինձ հիդ, տես ի՞նչ իմ արի	218

Քարգմ. Հ. Բախչինյանի

85. Աշուղներու սիրտըն միշտ էլ տըխտըր է	219
86. Մաղրուբեն ո՛վ ծաքեց՝ Նոյի վուրթին՝ Զամ	220
87. Մի՛ ձըքի անիղըտ, մի՛ բաց թող նիտըտ	221
88. Աշուղըն մե վուրսնուրթի պես հայտնըվից	223
89. Հալալ մարքրիտ ին ակոեքըն գոզալի	225
90. Այիբ-Աստված էր, վուր դըրից բունիաթըն	226
91. Յարիս ասի՛ ախըր էլ չիմ դիմանում	227
92. Նըկարված է աջայիբ էն դալամո՛վ	228
93. Դոշաբ ու շաքար իս, նաբաթ իս ու դանդ	229
94. Վա՛յ թե պիտի յարեմեն հուսըս կըտրեմ	230
95. Մըտա էշխի բազար, թարազի ընգա	232
96. Ծըշմարտութիւնըն գովելիս	233
97. Հե՛յ ուստաքար-հայրե՛ր, լսե՛ք իմ բանքըն	234
98. Յարն այվանեն էլավ. նա՛յիր Աստըծուն	236
99. Միխկըս էն էր, վուր ասեցի՛ խըղծա յա՛ր	238
100. Էն ի՞նչ լիղնուրթ էր, վուր նավում էր նըստած	239
101. Փիլթեքըն դըրած էշխի ճըրաքի մեչ	240
102. Արարիչըն սըվթա մարթուն ըստիղծից	241
103. Ծամս ու դամարըն յիրգընքում ին սագում	242
104. Արի խո՛սե, հասկանո՞ւմ իս փարսեվար	243
105. Ինչոու բազեն չանհետանա յիրգընքեն	244
106. Տարին բոլոր մինակ դուն իս լուս տալի	245
107. Աջայիբ հաքնըվիլ ու զարթարվիլ իս	246
108. Արարիչըն գորութենով արից իր գործըն, նագա՛նի	247
109. Էնդու համա գըլխիս չիմ տալի, խիվ սի՛րտ	249
110. Ասծուց մե շող իչավ սարին ու քարին	250
111. Աշխարն ո՛ւմն է մընացիլ, ո՛ւմ կու մընա	251
112. Խիվ սի՛րտ, շիկացած խարանով իս փորցվել	252
113. Այվանեն իչնող յա՛ր, նա՛յիր դարբասին	252
114. Դեմքըն սիպտակ փարդով ծածկող Տերն ա՛րթար	252
115. Տերն իր գորութենով ըստեղծից մարթուն	253
116. Անգաճ մի՛ կալ անփորցին ու անգետին	253
117. Արթար Տերըն կարքի բերից աշխարքըն	253

Հավելված

Քարգմ. Մ. Հասրաթյանի

118. Նագլու յարից խաբար էկավ, թե «Էլ չիմ սիրի», կոսե	254
119. Դա՛դ քու ձեռին, ա՛յ անխիղճ փա՛րի	255
120. Փորցված վարպետներու մող մե ծառա իմ	256
121. Էշխի գերի իմ դառի իս մե նովշիվանի սիրու	257

Քարգմ. Հ. Բախչինյանի

122. Գիշեր-ցերեկ ախ իմ քաշում խըղձալի	258
123. Յադին գաղտնիք չասիս, հի՛ոու նամարդեն	259
124. Աչկիրըտ օսկե փիալա	260
Բ ա ո ա ր ա ն	261
Հատուկ անունների բառարան	276

ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱ

Խաղերի ժողովածու

САЯТ-НОВА

Сборник песен

(На армянском языке)

Издательство «Советакан грох»

Ереван, 1987

Օգտագործված են ՀԱԿՈՒԲ ԿՈՋՈՅԱՆԻ նկարագրողումները:
Կազմը՝ Ֆ. Ա. ԳՅՈՒԼԱՆՅԱՆԻ
Ձևավորումը՝ Ֆ. Ա. ԱՖՐԻԿՅԱՆԻ

Խմբագիր՝ Ռ. Մ. Մուրադյան
Գեղ. խմբագիր՝ Գ. Ն. Գյուլամիրյան
Տեխն. խմբագիր՝ Ա. Մ. Սիմոնյան
Վերստուգող սրբագրիչ՝ Վ. Դ. Ազատյան

НБ 5894

Հանձնված է շարվածքի 05.01.87: Ստորագրված է տպագրության 02.09.87: Ֆորմատ՝
70×100^{1/16}: Թուղթ՝ կավձապատ: Տառատեսակ՝ «Արմենտի»: Տպագրություն՝ օֆսեթ, 22,42
պայմ. տպ. մամ., 35,74 պայմ. ներկ. թերթ, 10,7 հրատ. մամ.: Տպաքանակ՝ 10 000: Պատվեր՝
3755: Գինը՝ 3 ռ. 30 կոպ.: Կաշվե կազմով (425 օր.) 13 ռ. 80 կոպ.:
«Սովետական գրող» հրատարակչություն, Երևան—9, Տերյան 91:
Издательство «Советакан грох», Ереван-9, ул. Терьяна, 91.

ՀԱՍՀ հրատարակչությունների, պոլիգրաֆիայի և գրքի անտրի գործերի պետական կոմիտեի
ԳՈՒՆԱՎՈՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

Երևան— 82, Թովակալ Իսակովի պողոտա 48:

ТИПОГРАФИЯ ЦВЕТНОЙ ПЕЧАТИ

Госкомитета Арм. ССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли.

Ереван-82, пр. Адмирала Исакова, 48.